

PhD ÉRTEKEZÉS

dr. Kriston Edit

Miskolc

2020

MISKOLCI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

dr. Kriston Edit

**A „CSALÁDI VAGYONJOG” EGYES SZERZŐDÉSES
VISZONYAI ÉS A BENNÜK ÉRVÉNYESÜLŐ SZERZŐDÉSI
SZABADSÁG**

(PhD értekezés)

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A doktori iskola vezetője: *Prof. Dr. Bragyova András*

A doktori program címe: *A magyar állam- és jogrendszer,
jogtudomány továbbfejlesztése, különös
tekintettel az európai jogfejlődési
tendenciákra*

A doktori alprogram címe: *A civilisztikai tudományok fejlődési
tendenciái*

Tudományos vezető: *Dr. Heinerné Dr. habil. Barzó Tímea*

A kézirat lezárásának dátuma: 2020. június 13.

MISKOLC
2020

TARTALOM

Témavezetői ajánlás.....	8
Rövidítések jegyzéke	11
I. Bevezetés.....	14
I.1. Az értekezés célja, tárgya és szerkezeti felépítése	14
I.2. Az alkalmazott kutatási módszerek	17
II. A családi jogviszony fogalma.....	19
II.1. A családi kapcsolatok a történeti fejlődés tükrében	19
II.1.1. Az ókori társadalmak családkoncepciói.....	19
II.1.2. A középkor családstruktúrái, különös tekintettel a kánonjog szerepére	21
II.1.3. A család társadalmi megítélése a polgárosodás folyamatától napjainkig	24
II.2. A családi jogviszonyok Európában.....	26
II.2.1. A családok védelme a nemzetközi szerződésekben és az EJEB gyakorlatában.....	26
II.2.2. A család az Európai Unióban	32
II.3. A családok alkotmányjogi védelme	37
II.3.1. A családok védelme az 1949-es Alkotmányban és a kapcsolódó AB határozatokban.....	37
II.3.2. A 43/2012 (XII.20.) AB határozat és az Alaptörvény negyedik módosítása	41
II. 4. A családi viszonyok magánjogi megközelítése	46
II.4.1. Szabályozástörténeti, rendszertani és nyelvtani értelmezés	46
II.4.2. A de facto élettársak helyzete.....	53

II.5. A család fogalmának szociológiai vetületei.....	65
II.5.1. A tradicionális megközelítés	65
II.5.2. A család fogalmának funkcionális megközelítése	66
II.6. Részösszegzés.....	70
III. A családtagok közötti vagyoni viszonyok – a családi vagyongjog	72
III.1. A családi vagyongjog.....	72
III.1.1. A családtagok közötti vagyoni viszonyok rövid történeti fejlődése és a Ptk. kapcsolódó kodifikációja.....	72
III.1.2. A családi vagyongjog szerkezete	79
III.1.3. A családi vagyongjog fogalma.....	90
III.2. Nemzetközi kitekintés: A párkapcsolatban élők vagyongjoga Európában	97
III.2.1. A párkapcsolatban élők vagyongjogi viszonyainak megjelenése az Európai Unióban.....	97
III.2.2. A párkapcsolatban élők vagyoni viszonyai a CEFL iránymutatásai alapján.....	106
III.3. Részösszegzés	109
IV. Szerződéses viszonyok a családi vagyongjogban	111
IV.1. A családi vagyongjog szerződéses viszonyainak elhatárolása a családtagok közötti egyéb megállapodásoktól	111
IV.2. A családi vagyongjogban megjelenő szűkebb értelemben vett vagyongjogi szerződések.....	115
IV.3. A vagyongjogban megjelenő szűkebb értelemben vett szerződéses viszonyok történeti fejlődése	117
IV.4 A szűkebb értelemben vett családi vagyongjogi szerződések jellemzői	123
IV.4.1. A szerződések alanyai.....	123

IV.4.2. A szerződések időbeli hatálya.....	126
IV.4.3. A szerződések alaki kellékei.....	127
IV.4.4. A szerződések módosítása és megszűnése	130
IV.5. Részösszegzés	135
V. A párkapcsolatban élőkre alkalmazott vagyoni jogi rendszerek jellemzői	138
V.1. Az Európában alkalmazott vagyoni jogi rendszerek	138
V.1.1. A vagyoni összesítő rendszerek	138
V.1.2. A vagyoni elkülönítő rendszerek.....	142
V.1.3. A vegyes rendszerek.....	147
V.1.3.1. A házastársi vagyoni közösség magyar szabályozása.....	154
V.1.3.2. A de facto élettársak közötti törvényes vagyoni jog	169
V.2. A hazai szabályozásban megjelenő, szerződésben kiköthető vagyoni jogi rendszerek.....	178
V.2.1. A közszerzeményi rendszer.....	178
V.2.2. A vagyoni elkülönítési rendszer	186
V.3. Részösszegzés	188
VI. A szerződési szabadság és annak korlátai a családi vagyoni jogi szerződésekben	190
VI. 1. A szerződési szabadság a családi vagyoni jogi szerződésekben.....	190
VI.1.1. A szerződési szabadságról általában.....	190
VI.1.2. A tartalom szabadság jellemzői a családi vagyoni jogi szerződésekben	198
VI.2. A családi jogi alapelvek tartalomalakító és tartalomkorlátozó hatása	202
VI.3. A családi vagyoni jogi szerződések érvénytelensége.....	209
VI.3.1. Az érvénytelenségről általában.....	209

VI.3.2. A családi vagyoni szerződésekben előforduló érvénytelenségi okok	218
VI.3.2.1. A tévedés, megtévesztés és jogellenes fenyegetés	218
VI.3.2.2. A színlelt szerződések	224
VI.3.2.3. A jóerkölcsbe ütköző szerződések	230
VI.3.2.4. A feltűnő értékaránytalanság	235
VI.3.2.5. Az uzsora	242
VI.3.3. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága a családi vagyoni szerződésekben.....	245
VI.3.3.1. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek kötelmi jogi szabályai.....	245
VI.3.3.2. Az érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazhatóságának problémái a családi vagyoni szerződésekben	253
VI.4. Hitelezővédelem a családi vagyoni szerződésekben.....	257
VI.4.1. A szerződések hatályáról általában.....	257
VI.4.2. Fedezetelvonás a családi vagyoni szerződésekben	261
VI.4.3. A fedezetlevonó és színlelt szerződések viszonya	270
VI.4.4. A házastársi vagyoni közösségben érvényesülő korlátozott rendelkezési jog megsértése és a hatálytalanság kapcsolata	274
VI.4.5. A CsJK hitelezővédelmi rendelkezései	279
VI.4.6. Kitekintés – A hitelezővédelem megvalósulásának külföldi megoldásai	287
VI.5. Részösszegzés	293
VII. Következtetések és javaslatok.....	295
VII.1. Terminológiai javaslatok.....	295
VII.2. A családi vagyoni szerződések érvénytelenségének jogkövetkezménye.....	298

VII.3. A hitelezővédelem egységesítése	298
VII.4. A hitelezővédelem pontosítása	300
VII.5. Zárógondolatok.....	301
Összefoglaló	303
Summary	305
Felhasznált irodalmak	307
Magyar nyelvű források	307
Idegen nyelvű források.....	327
Internetes források.....	331
Hivatkozott jogszabályok.....	332
Magyar jogforrások	332
Külföldi jogforrások.....	333
Hivatkozott joggyakorlat	335
Külföldi joggyakorlat	335
Magyar joggyakorlat	336
A témakörhöz kapcsolódó saját közlemények listája	339
Szerzőségi Nyilatkozat	343

TÉMAVEZETŐI AJÁNLÁS

dr. Kriston Edit:

**A „családi vagyong” egyes szerződéses viszonyai és a bennük
érvényesülő szerződési szabadság
című PhD-értekezéshez**

dr. Kriston Edit PhD-értekezése a magyar családjogban abszolút újszerű, mivel eddig még nem született olyan mű, ami átfogóan foglalkozna kifejezetten a *családi vagyongji viszonyokkal*, valamint ezzel összefüggésben a szerződési jog sarokkövének számító szerződési szabadság elvével. Természetesen a gazdag családjogi irodalom számos szerzője már vizsgálat tárgyává tette a házassági vagyong egy szabályait, gyakorlati érvényesülésüket és külföldi mintáit, azonban a témakör komplex, a modern értelemben vett „*családi vagyong*” releváns szempontokra kiterjedő elemzése mindeztidáig hiányzott a magyar családjogi irodalom palettájáról. Ebben a tekintetben tehát dr. Kriston Edit PhD-disszertációját túlzás nélkül tekinthetjük hiánypótló alkotásnak.

A PhD-értekezés felépítése, gondolatmenete logikus, a szerző fejezetről-fejezetre mélyrehatóan, rendkívüli alaposággal járta körül a választott témát. A dolgozat öt nagyobb fejezeten át mutatja be a párkapcsolati formákra fókuszáltna a családi kapcsolatok rendszerét, valamint az ebből eredő vagyoni viszonyokat az emocionális tényezőkön túl a gazdasági aspektusokra is fókuszálva. Az első fejezetben a szerző komplex, interdiszciplináris szemléletmóddal vizsgálja meg és elemzi részletesen a családi jogviszony fogalmát. A szerző értékes megállapítása, gondolatmenetének kiindulópontja, hogy a hagyományos családi kapcsolatok keretein a mai kor túllép és számos új forma kerül a jog védelme alá, melyek vagyongji vizsgálatától nem tekinthetünk el.

A második nagyobb fejezetben a családtagok közötti vagyoni viszonyok elemzésére tér ki a szerző, a jogtörténeti fejlődésen keresztül haladva a hazai helyzet elemzéséig. E fejezetben részletezi azon álláspontját, hogy a családi

jogviszony fogalmának változása szükségszerűen kihat a családtagok vagyoni viszonyaira is, ami által a házassági vagyoni jog mellett bővül a vagyoni viszonyok köre. A szerző nagy eredménye, hogy egy új fogalom, a *családi vagyoni jog* kidolgozására tesz körültekintően javaslatot. A harmadik fejezetben vizsgálja a szerző a családtagok szerződéses viszonyait és elhatárolja azokat más szerződéses viszonyoktól. A negyedik nagyobb fejezetben a szűkebb értelemben vett családi vagyoni jogi kontraktusok tartalmát veszi górcső alá. Külön kiemelés érdemel, hogy e fejezetben a szerző nem csak a hazánkban előforduló, hanem más, európai országokban ismert vagyoni jogi rendszereket szintén figyelembe veszi. Az utolsó érdemi fejezetben a szerződési szabadság kérdéskörére tér ki a szerző, részletesen megvizsgálva a családjogi szabályozásból eredő korlátokat, a kötelmi jog által biztosított határokat, valamint a családtagokkal ügyleti kapcsolatban lévő harmadik személyek védelmét.

A szerző alapvető téziséhez, miszerint a tradicionális családi kapcsolatok kereteit a mai modern kor szétfeszíti, a szerző a dolgozat során végig ragaszkodik, melynek köszönhetően egy holisztikus szemléletmódú és mindvégig logikus disszertációt olvashatunk. A dolgozat logikus felépítése annak is köszönhető, hogy a szerző a tágabb előkérdésektől halad a szűkebb problémakör, a szerződési szabadság érvényesülésének vizsgálata felé. Az értekezés hangsúlyosan gyakorlatközpontú. Ennek megfelelően az egyes jogintézmények dogmatikai elemzése mellett a szerző minden esetben komoly hangsúlyt fordít a – hazai és külföldi – bírói gyakorlat bemutatására. A dolgozat stílusa olvasmányos. Az értekezés jellegéből adódóan tartalmaz leíró részeket is, azonban a szerző minden esetben törekedett arra, hogy saját véleményét is megfelelő módon tárja az olvasó elé. Valamennyi fejezet végén részösszegzés található, amelyben a szerző a szakirodalmi álláspontok szintetizálása alapján számos előremutató javaslatot fogalmaz meg. A záró gondolatok között a szerző tézisszerűen fogalmazza meg újszerű és progresszív gondolatait és ajánlásait, melyek bizonyítják, hogy a szerző alaposan elmélyült a választott kutatási

területen és ennek eredményeképpen jutott a felvázolt, kellően megalapozott, a hazai szabályozás megreformálására irányuló javaslatok összeállítására.

A több mint kétszáz magyar és idegen nyelvű felhasznált irodalom, a százötvennél is több feldolgozott jogszabály és bírósági ítélet, a több mint kilencszáz lábjegyzet és a témában született harminc saját közlemény is bizonyítja, hogy a szerző a témában rendkívül alapos és körültekintő kutatómunkát végzett.

Összegzésképpen megállapítható, hogy dr. Kriston Edit színvonalas – a formai és tartalmi követelmények maximális szem előtt tartásával megírt – dolgozata minden tekintetben megfelel a PhD-értekezéssel szemben támasztott követelményeknek, ezért azt nyilvános vitára alkalmasnak találom, és annak jövőbeli monografikus megjelentetését is messzemenően támogatom és ajánlom.

Miskolc, 2020. június 13.

.....
Dr. Heinerné Dr. habil. Barzó Tímea

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

1/2010 (VI.28.) PK vélemény	1/2010 (VI.28.) PK vélemény az érvénytelenség jogkövetkezményeiről
1/2011(VI.15.) PK. vélemény	a fedezetelvonó szerződés egyes jogalkalmazási kérdéseiről szóló 1/2011 (VI.15.) PK vélemény
1959-es Ptk.	1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2/2010 (VI. 28.) PK vélemény	az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010 (VI. 28.) PK vélemény
AB	Alkotmánybíróság
ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch – Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye
BÉK Vagyonjogi Rendelet	A Tanács (EU) 2016/1104 rendelete a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról
Bék. I.	2007. évi CLXXXIV. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatáról

Bék. II.	2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch – német Polgári Törvénykönyv
CEFL	Európai Családjogi Bizottság - Commission on European Family Law
CsJK	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről – Negyedik Könyv (Családjogi Könyv)
Csjt.	1952. évi IV. törvény a házasságról, családról és gyámságról
Csvt.	2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről
EheG	Ehegesetz – Osztrák Házassági Törvény
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EJEE	Emberi Jogok Európai Egyezménye
EJENY	Emberi jogok Egyetemes Nyilatkozata
EU Alapjogi Charta	Európai Unó Alapjogi Chartája

EUB

Európai Unió Bírósága

Házassági Vagyoni Rendelet

A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete a házassági vagyoni rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról

Öröklési rendelet

Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről

PPJNE

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

Ptk.

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

ZGB

Schweizerische Zivilgesetzbuch – Svájci Polgári Törvénykönyv

Zöld Könyv

Zöld könyv a házassági vagyoni rendszerekre vonatkozó kollíziós szabályokról, különös tekintettel a joghatóságra és a kölcsönös elismerésre (COM/2006/0400)

I. BEVEZETÉS

I.1. Az értekezés célja, tárgya és szerkezeti felépítése

A család jogrendszerünk egyik legalapvetőbb eleme, amelynek megítélése sokat változott történelmünk folyamán. Különösen igaz ez a mai társadalomban, ahol a felgyorsult és változó élethelyzetek újszerű megoldásokat, másfajta szemléletmódot követelnek meg. Ennek eredményeképpen a családi kapcsolatok rendszere továbbra is magába foglalja tradicionális formákat, mint a házasság vagy a szülő-gyermek viszony, ugyanakkor a kor és a társadalom elvárásai alapján az újabb családformák is kivívták helyüket a jogi szabályozásban. A családi élet bensősége, emocionális viszonyain túl a *gazdasági tényezők* is megjelennek, amelyek a családtagok vagyoni viszonyaira vonatkozó szabályozásban tükröződnek vissza.

A családjog hagyományosan a *magánjog integráns része*, hiszen az általa szabályozott életviszonyokban többnyire egyenjogú személyek állnak egymással mellérendeltségi viszonyban. *Önálló jogterület*, ami azonban számos esetben összefonódik más polgári jogi területtel.¹

A családjog szerves részét képezi a *családtagok vagyoni viszonyainak rendezése*, ami egyaránt hatást fejt ki a felek belső, valamint harmadik személyekkel szemben fennálló jogviszonyában. E sajátos jogviszonyban domináns tényező a *magánautonómia* érvényesülése, ami eléggé kiszélesíti a felek cselekvési szabadságát. Ennek biztosítása érdekében a családtagok vagyoni viszonyai vonatkozásában (illetve a családjog más területein is) a felek általi jogviszonyrendezést preferálja jogalkotásunk, és csupán ennek hiányában tartja szükségesnek a beavatkozást. Ez a megoldás a *családtagok vagyoni jogi szerződéseiben* ölt testet.

---

¹ BARZÓ (2017) 21.o.

A kontraktusok megkötésének számos oka lehet², leggyakrabban viszont a kockázatos vállalkozások beindítása miatti aggodalom vagy az újbóli párkapcsolatból, házasságból eredő bonyolultabb személyi és vagyoni viszonyok indokolják azt. Előfordulhat azonban, hogy a teljes vagy részleges vagyonekülönülés *kiszolgáltatottá* teszi azt a felet, aki egyáltalán nem, vagy csak minimális saját vagyonnal rendelkezik, egyrészt a gyermekek gondozása, nevelése miatt, vagy éppen azért, mert a másik fél helyett végezte a vállalkozás ügyintézését és így nem folytatott kereső tevékenységet. Emellett a szerződések gyakran idézik elő a családtagokkal ügyleti kapcsolatban álló *harmadik személyek sérelmét* is. Bár a családtagok megállapodása szerződés, és ebből fakadóan a szerződési szabadság elvének – mint kötelmi jogi alapelvnek – itt is érvényesülnie kell, ám a vagyoni szerződések speciális jellegére tekintettel ez csak korlátozott mértékben valósulhat meg. A *korlátozás* azonban összetett formában jelentkezik, ugyanis a jogterületek közötti összefonódás szükségszerűen *komplex védelmi rendszert* is eredményez. Az értekezés célja a területi korlátokra tekintettel a párkapcsolatban élők vagyoni szerződéseinek vizsgálata, hangsúlyt fektetve arra a kérdésre, hogy meddig terjed a felek szerződési szabadsága és milyen mértékben tartja szükségesnek a jogalkotás és a jogalkalmazás a magánautonómiába történő beavatkozást.

A dolgozat összeállítása során arra törekedtünk, hogy fokozatosan kerüljenek lehatárolásra a különböző kérdéskörök. Ennek megfelelően az *első érdemi fejezetet* annak szenteltük, hogy komplex szemléletmóddal és némi interdiszciplinaritással megfűszerezve, a jogági rendszereken keresztül vizsgáljuk a *családi jogviszony fogalmát*. A családi jogviszony fogalmi megközelítése számos kérdést felvet és a társadalmi elvárások nem minden esetben tükröződnek vissza a jogi megközelítésekben. Tagadhatatlan ugyanakkor, hogy a hagyományos családi kapcsolatok keretein a mai kor túllép és számos új forma kerül a jog védelme alá. Ezért tartjuk szükségesnek, hogy a családi jogviszony fogalma részletes és átfogó vizsgálatot kapjon, ugyanakkor

---

² KÖRÖS (1997) 4.o.

le kívánjuk szögezni, hogy a definíció elemzését csupán a párkapcsolati formák vonatkozásában végezzük el, nem foglalkozunk a szülő-gyermek viszony részletes elemzésével.

A *második* érdemi fejezetben a *családtagok közötti vagyoni viszonyokat* elemezzük, kitérve a jogtörténeti aspektusok vizsgálatára, majd a hazai helyzet bemutatására. Itt részletezzük azt is, hogy a családi jogviszony fogalmának változása szükségszerűen kihat a családtagok vagyoni viszonyaira, ami által a házassági vagyonjog egyeduralma megszűnik és bővül a vagyoni viszonyok köre. Ezek a jogviszonyok azonban számos hasonlóságot mutatnak, ami miatt indokoltnak tartjuk az egy közös terminológia alá vonásukat. Ennek megfelelően egy új fogalom, a *családi vagyonjog* kidolgozására teszünk kísérletet. A családi vagyonjog a jogalanyok szempontjából tágabb és szűkebb körben meghatározható fogalom, ugyanakkor a dolgozat témáját csupán a szűkebb értelemben vett vagyoni viszonyok képezik, arra tekintettel, hogy a gyakorlatban ezeknek a szerződéseknak van elsődleges relevanciája és a szerződési szabadság köre ezekben az esetekben a leginkább vitatható kérdéskör. Ennek megfelelően a dolgozat vagyonjogi szerződéseket elemző részeiben a családi vagyonjog terminológiáját már kizárólag ezen szűkebb körben értelmezett jogviszonyokra alkalmazzuk.

A *harmadik* érdemi szakaszban a *családtagok szerződéses viszonyait* vizsgáljuk és elsősorban arra fektetjük a hangsúlyt, hogy elhatároljuk más szerződéses viszonyoktól, illetve a családtagok közötti egyes vagyonjogi kontraktusokat is elkülönítsük egymástól.

A *negyedik* érdemi fejezetben a szűkebb értelemben vett *családi vagyonjogi szerződések tartalmát* vizsgáljuk. Itt elsősorban az Európában és hazánkban előforduló, a jogi szabályozás részét képező vagyonjogi rendszereket elemezzük, hiszen ezek azok, amelyek leginkább befolyásolják a kontraktusok tartalmát.

Az *utolsó* érdemi részben a *szerződési szabadság kérdéskörére* térünk ki, részletesen vizsgálva a családjogi szabályozásból eredő korlátokat, a kötelmi

jog által biztosított határokat, valamint a családtagokkal ügyleti kapcsolatban lévő harmadik személyek védelmét.

Mindebből látható, hogy az értekezést úgy igyekeztünk felépíteni, hogy a tágabb előkérdések (mint családi jogviszony → családi vagyonyjog → vagyonyjogi szerződések) felől haladunk a disszertáció témáját képező szűkebb problémakör, a szerződési szabadság érvényesülésének vizsgálata felé.

I.2. Az alkalmazott kutatási módszerek

Az értekezés elkészítéséhez többféle kutatási módszer együttes alkalmazására került sor. A disszertációban szereplő megállapítások forrásaként a jogirodalom számos produktumára, a kapcsolódó jogszabályok anyagára, valamint a kapcsolódó bírói gyakorlatra támaszkodtunk elsősorban. Figyelembe véve, hogy a vizsgálódásaink fókuszpontjában a hazai szabályozás áll, ennek megfelelően a magyar források, jogszabályok és döntések túlsúlya figyelhető meg és szerényebb számban, a nemzetközi kitekintéseknek megfelelő arányban használtuk a külföldi forrásanyagokat. A jogszabályok terén a Csjt., valamint a hatályos szabályanyagot magában foglaló Ptk. képezte elsősorban a vizsgálódás alapját, ugyanakkor a kapcsolódó jogszabályokat is feldolgoztuk. A joggyakorlatból elsősorban a Kúria állásfoglalásait, véleményeit, elvi döntéseit és egyedi határozatait emeltük ki és építettük be az *induktív módszer* segítségével.

A kutatási módszerek közül legfontosabbként a *normatív* és a *dogmatikai módszer* alkalmazását emelnénk ki, amely lényegében a disszertáció egészében nyomon követhető. A vizsgálódás alapját a hazai jogi környezet képezte, amelyben a hazai jogforrások vizsgálata hangsúlyosan megjelenik, így ahol szükséges volt, a *nyelvtani, logikai, és rendszertani értelmezés módszerét* is igénybe vettük. Ez utóbbi különösen nagy szerephez jutott a de facto élettársak jogviszonyainak elemzése során. Szintén alkalmaztunk *fogalomelemző* és *fogalomalkotó módszert*, elsősorban a terminológiai eltérések, ellentmondások feloldása érdekében. Ennek keretében a disszertációban elsősorban a családi

jogviszony, a családi vagyonjog és a családi vagyonjogi szerződések definíciója képezte vizsgálat tárgyát. Szintén alkalmazásra került a *történeti módszer*, amivel a jogfejlődés különböző állomásait, valamint a hatályos szabályozáshoz fűződő viszonyrendszert elemeztük. Nyomon követhető még az értekezésben *jogösszehasonlító* és a *teleologikus módszerek* alkalmazása. A jogösszehasonlítás elsősorban az elhatárolási kérdések tisztázását szolgálta, valamint a nemzetközi kitekintésekben is megjelenik, míg a teleologikus megközelítést olyan esetekben alkalmaztuk, ahol a hatályos szabályozás még nem rendelkezik megfelelő gyakorlati értelmezéssel, így például a de facto élettársak szabályozásánál. Mindezeket meghaladóan a dolgozat nem nélkülözi a *kritikai módszer* alkalmazását sem.

II. A CSALÁDI JOGVISZONY FOGALMA

II.1. A családi kapcsolatok a történeti fejlődés tükrében

II.1.1. Az ókori társadalmak családkoncepciói

A család emberi közösség, amely a társadalom legalapvetőbb egységét képezi. Éppen ezért amióta léteznek társadalmak, azóta létezik a család intézménye is. A társadalmak felépítését többféle tényező is alakította, mint például az adott állam vallása vagy annak berendezkedése. Az ókori társadalmak rendkívül különbözőek voltak és ez jellemezte a családról alkotott felfogásukat is.

A babiloni birodalom, mint az egyik legősibb állam már ismerte a házasság és a család intézményét és már a korai korban megfelelő jogi védelmet biztosított számára. *Mezopotámiában* alapvetően a monogám házasságot helyezték előtérbe, ugyanakkor bizonyos esetekben új feleség *vételére* is lehetőséget engedtek. Okként szolgálhatott erre a nők betegsége vagy meddősége. Ez azonban nem jelentette azt, hogy a családi kapcsolat megszakadt a régi társak között, a férfi ugyanis ilyen esetekben is tartani volt köteles a volt feleséget.³ Ezt meghaladóan fontosnak tartották az emocionális alapú családi kapcsolatok erősítését is. Sajátos jogintézményként jelentkezett az előházasság intézménye, amely alapján a leány a férj apjának házába költözött, de a házasság csak akkor vált teljessé, miután a felek – akár évekkel később – elhálta azt. E jogintézmény célja is az volt többek között, hogy biztosítsa a felek közötti szorosabb érzelmi kapocs kialakulását.⁴ Ezen túlmenően a törvénykönyv szabályozta a vérségi származás mellett az örökbefogadás intézményét is.⁵

Az ókori *Görögország* társadalmi szintén változatos képet mutattak a család felépítését illetően. A spártai állam fő jellemzője a militarizmus volt, ami erősen

---

³ KISTELEKY- LÖVÉTEI-SZEGVÁRI-RÁCZ-SCHWEITZER-TÓTH (1998) 42.o.

⁴ KALLA (2012) 20.o.

⁵ GÖNCZI-HORVÁTH-RÉVÉSZ-STIPTA-ZLINSZKY (2002) 32.-33.o.

megmutatkozott a családi viszonyok értelmezése során is. A legfontosabb szempontnak az egészséges utódnemzést tartották, amiért a más társadalmakból ismert családszerkezet teljes egészében feláldozható volt. A spártaiak védték ugyanis a monogám házasságot, ugyanakkor az egészséges utódnemzés biztosítása érdekében társadalmilag és erkölcsileg is elfogadott volt a férj- és feleségcsere.⁶ Spárta alkotmánya szerint a szülő-gyermek viszony egyedinek számított, a gyermek ugyanis az állam „tulajdona” volt.⁷ A cél egyértelműen az lehetett, hogy ne alakulhasson ki szoros érzelmi kapocs a családtagok között, hiszen az gátolta volna azt az erősen fegyelmezett és szigorú katonai államot, ami Spárta lényegét jelentette.⁸

Más görög államokban szintén a monogámia uralkodott, ugyanakkor a spártaiakkal ellentétben a nőknek rendkívül kevés joguk lehetett. Ezt meghaladóan elsősorban a vérségi köteléknek volt meghatározó szerepe a családi kapcsolatok rendszerét tekintve.⁹ Az athéni kultúrkörben a családalapítás szempontjából jelentőséggel bírt az *endogámia*, ami azt jelentette, hogy az akkori emberek számára kötelező volt olyan társadalmi rétegből választani partnert, amelybe maguk is beletartoztak. Az ún. *idegenekkel* történő házasságkötés minden formáját tiltották, amelyért komoly büntetést szabhatott ki az állam.¹⁰ Athénban, és a nők jogait erősen korlátozó más városállamban a családot az *oikos* szóval jellemezték, amely nem csak a biológiailag összetartozó családtagokat, hanem a háznépet (így például a szolgálkat) is magában foglalta. Vérszerinti leszármazás hiányában a férfi örökbefogadhatott egy fiút, néhány városállamban pedig a *nothosz*, azaz az ágyas gyermekét szintén elismerték törvényes családtagnak.¹¹

A legjellemzőbb és a mai társadalmakra és jogrendszerekre leginkább hatást gyakorló kultúra a *rómaiaké* volt. A római jogi családstruktúra más társadalmi

---

⁶ GÖNCZI-HORVÁTH-RÉVÉSZ-STIPTA-ZLINSZKY (2002) 45.o.

⁷ BERZSENYI (2015) 101.o.

⁸ HAHN (1984) 3-4.o.

⁹ GÖNCZI-HORVÁTH-RÉVÉSZ-STIPTA-ZLINSZKY (2002) 52.o.

¹⁰ BURDIS (1964) 157.o.

¹¹ KISTELEKY- LÖVÉTEI-SZEGVÁRI-RÁCZ-SCHWEITZER-TÓTH (1998) 83.o. – Szintén érdekesség, hogy a nő hasonlóan a római jogi gondolkodáshoz, a férje hatalma (*kyria*) alatt állt.

viszonyokhoz hasonlóan épült fel, ugyanis ezt is hatalmi jogviszonyként alakították ki. Ezt meghaladóan fontosnak tartották a családtagok vérségi alapú összekapcsolódását, ami a családok felépítésének meghatározó és alakító tényezője volt. Mindezek alapján a római család két típusát különítették el. Az *agnatio* útján létrejövő családot, azaz a civiljogi rokonságot, amelynek alapja lehetett ugyan az érintettek közötti származási kötelék, ugyanakkor sokkal fontosabb volt a hatalmi kötelék fennállása.¹² A hatalom gyakorlója a családfő (*pater familias*), akinek az egyazon háztartásban élő, hatalma alatt álló személyek képezték az agnát családját. A családstruktúra másik formája a *cognatio* volt, amely alatt a rómaiak a tisztán vérségi alapon létrejövő családi kapcsolatokat értették. Ennek értelmében azok a személyek számítottak kognát rokonnak, akik közül az egyik a másiktól közvetlenül vagy közvetve, egyeneságon származott (például a szülő-gyermek vagy a nagyszülő-unoka) és akik egy közös őstől származtak (például a testvérek, féltestvérek).¹³

Az eddigieket összefoglalva megállapítható, hogy az ókori társadalmi szemlélet a nagycsalád eszméjét tartotta követendőnek. A családi viszonyok két legfontosabb eleme a vérségi kapcsolat és a családtagok feletti jogi hatalom gyakorlása volt. Szinte minden kultúrában a (törvényes) házassági kapcsolat – azon belül is kiemelten a monogám házasság – dominált a partnerkapcsolatok vonatkozásában, a szülő-gyermek viszony tekintetében pedig elsősorban a biológiai kapcsolatra helyeződött a hangsúly, ugyanakkor számos kultúrában elismerésre került az örökbefogadott személy státusza is.

II.1.2. A középkor családstruktúrái, különös tekintettel a kánonjog szerepére

A történeti fejlődés következő szakaszát a középkori feudális társadalmi rend kialakulása jellemzi. A feudalizmus legmarkánsabb jellemzője a személyek

---

¹² FÖLDI-HAMZA (1996) 239.-240.o.

¹³ FÖLDI-HAMZA (1996) 241.o.

különböző társadalmi rendekbe való besorolása volt, amely ebben a korszakban sokkal súlyozottabban jelentkezett, mint a korábbi korokban és természetesen hatást gyakorolt a korabeli családszerkezet alakulására is.¹⁴

A középkori élet egyik legjellemzőbb vonása volt, hogy a vallási dogmák a mindennapok valamennyi színterét áthatották és nagymértékben alakították az akkori emberek gondolkodásmódját. Ami a családról alkotott társadalmi megítélést illeti, a középkor első szakaszában továbbra is a nagycsalád eszméje dominált, amelynek középpontjában a vérségi kötelék és a házasság intézményének primátusa állt. Kezdetben a családtagok hatalom (*mundium*) alatt állásának eszméi maradtak fenn,¹⁵ ami a katolikus hit és a kánonjog térhódításának köszönhetően elsősorban egyházjogi kérdéssé vált.

A kánonjog szempontjából a rokonság elsősorban a vérrokonságot jelentette, így az egyenesági és az oldalági rokonság volt a meghatározó.¹⁶ A párkapcsolati formák vonatkozásában a házasság volt az egyetlen elismert családi kapcsolat.¹⁷ A családi viszonyok rendszerét tekintve a feudalizmus nem csak a vérségi kapcsolatot ismerte el a rokonság eredeteként. *Hajdu Lajos* szerint a lelki rokonság alapja a gyermek keresztség alá tartása volt, aminek következtében a gyermek keresztpapja és keresztnyja a gyermek lelki apjává és lelki anyjává vált.¹⁸

Hazánk történelme szintén sok érdekességet tartogat a korabeli családi struktúrák tekintetében. A honfoglalást megelőzően a törzsi szerveződésnek köszönhetően a nagycsalád szerkezete figyelhető meg. A házasság, mint a családi kapcsolatok alapintézménye, a nőrablás, később a nővétel útján keletkezett, amit az Árpád-házi királyok fokozatosan a kánonjogi előírások és szokások felé tereltek.¹⁹ *Kálmán* törvényei a nőrablást már az egyházi ítélőszék elé utalták, a leányrablót egyházi vezeklés alá vetették és elégtétel fizetését

---

¹⁴ BOTH-CSIZMADIA-HAJDU-HORVÁTH-NAGYNÉ (1984) 73.-75.o.

¹⁵ KISTELEKY-LÖVÉTEI-SZEGVÁRI-RÁCZ-SCHWEITZER-TÓTH (1998) 239.-241.o. és 245.-248.o.

¹⁶ ERDŐ (1991) 103.o.

¹⁷ ERDŐ (1991) 398.o.

¹⁸ HAJDU-HORVÁTH-IJJAS-SZEGVÁRI-ZLINSZKY-STIPTA (1991) 113.o.

¹⁹ BÉLI (1996) 12.o.

követelték meg.²⁰ A családi kapcsolatok másik bázisa a származás volt. Hazánk történelmében nagyon sokáig csak a törvényes vérségi kapcsolat számított védendő értéknek, így jogkövetkezményeket is csak a törvényes házasságból származó utódokra alkalmaztak. A leszármazás törvényességét azonban három módon lehetett pótolni. A legkézenfekvőbb megoldás az *utólagos házasságkötés* volt. Ez alapján, ha a gyermek megszületését követően nem állt fenn akadály, a gyermek apja és anyja között a kánonjog szabályai szerint utólag is megköthető volt a házasság, ami alapján a gyermek egyenjogúvá vált az eleve törvényes és érvényes házasságból született társaival. A második eszköz a *királyi kegyelem* volt, amit azonban már többletfeltételhez kötöttek. Ez a feltétel nem volt más, minthogy a gyermek apjának törvényes házasságából nem származhatott törvényes fiú utódja. Ha azonban később mégis törvényes fiú utód született, akkor a kegyelemmel törvényesített gyermek megtarthatta a családban betöltött személyi státuszát, azonban a gyermeki státuszból eredő vagyoni jogi következményekre nem formálhatott igényt.²¹ A harmadik módszer a fiúvá fogadás (*adoptio*) volt, amely során a férfiaágon megszakadás előtt álló nemes királyi engedéllyel egy nem nemesi származású személyt tett örökösévé. Ha azonban később mégis törvényes örököse született, akkor hasonlóan az előző esethez az adoptált gyermek itt szintén megőrizhette személyi státuszát, vagyoni jogi igényekkel azonban csak a törvényes fiú utód léphetett fel.²²

Megállapítható tehát, hogy a középkori családstruktúrát továbbra is a családfő hatalma alá tartozó személyek köre határozta meg. A családi kapcsolatok létrejöttében továbbra is a házasság és a vérségi kapcsolat fennállása volt a domináns, amelyet a korábbi társadalmi és jogi normák helyett a kánonjog rendelkezései foglaltak össze. Az egyház befolyása rendkívül nagy volt a társadalmi közfelfogás alakításában, ami a történelem folyamán hosszú ideig rányomta bélyegét a társadalomszerkezetre. A szülő-gyermek viszonyban még mindig a leszármazás és a biológiai kapcsolat volt az irányadó, ugyanakkor az

---

²⁰ CSIZMADIA-KOVÁCS-ASZTALOS (1981) 244.-245.o.

²¹ MEZEI (2007) 90.o.

²² MEZEI (2007) 89.o.

örökbefogadás szintén jelen volt, mint a családi kapcsolatok nem vérségi származáson alapuló jogintézménye.

II.1.3. A család társadalmi megítélése a polgárosodás folyamatától napjainkig

A feudalizmus hosszú időre meghatározó tényezője volt a társadalmi berendezkedésnek, a középkor végén azonban bekövetkezett a naturális gondolkodás felszámolása és helyébe az árutermelés és a pénzgazdálkodás lépett. Ez a folyamat szükségszerűen magával hozta a városokban élő polgárság színre lépését, ami jelentős folyamatokat indított el az adott korban. A társadalmi átalakulás tekintetében Európa országai élen jártak, elsőként ugyanis *Itáliában*, a 14-15. század között kezdődött meg a modern társadalmi viszonyok kialakulása. A városi polgárság jogviszonyai fokozatosan elkülönültek és a tőkés termelés előtérbe kerülésével, valamint a piaci kapcsolatok gyarapodásával egyre inkább testet öltöttek. Ez azonban együtt járt azzal, hogy a feudális jogtól idegen elvek és jogintézmények alakuljanak ki. Az újszerű jogintézmények azonban nagyon nehezen tudták kiszorítani a feudalizmus konzervált jogának uralmát, így szükségszerűen következtek be a polgárság által generált és vezetett társadalmi forradalmak. A polgári forradalmakat előkészítő nagy gondolkodók számos mai jogintézmény alapját dolgozták ki, mint például a *népszuverenitás*, a *hatalommegosztás*, a *törvények uralma*, a *jogegyenlőség* vagy akár a *magántulajdon szentsége*. Ezt az egész jogpolitikai folyamatot az *alkotmányosság tana* fogta össze, hiszen a társadalmi szemléletváltás szükségessé tette az államberendezkedés bonyolult szervezetének törvények útján történő szabályozását. Ennek eredményeként megindult a jogalkotási folyamat, valamint a különböző jogterületek elkülönülése. A fejlődés a magánjog területén volt a legnagyobb, kialakult a dologi, kötelmi, családi és öröklési jogviszonyok logikai rendszere, majd

később finomodó szabályai.²³ Ez a folyamat természetesen a családi kapcsolatok rendszerére is hatást gyakorolt. Általánosságban elmondható, hogy a polgári korban nagyon sokáig az egyház befolyása érvényesült és az határozta meg a közfelfogást.

Hazánkban családi kapcsolat alatt ebben az időszakban is a házasságot és a rokoni köteléket értették. Anyai ágon a leszármazás tényén alapult a rokonság, míg az atyai családhoz a törvényes leszármazók szintén hozzá tartoztak. A korabeli jogi normák különbséget tettek *szűkebb és tágabb értelmezésű családfogalom* között. A szűkebb értelemben vett család alatt a házastársak egymás közötti, valamint a szülő és a gyermek viszonyát értette, míg a tágabb meghatározásba beletartozott a rokonok széles köre. Magyarországon az egyházi befolyás egyeduralmának II. József vetett véget, ő volt ugyanis aki bevezette a polgári házasság jogintézményét. Ez követően párhuzamosan létezett a polgári és egyházi házasság, ami számos társadalmi- és jogvitát generált. A vita végére az 1894. évi XXXI. törvénycikk tett pontot, amely bevezette az egységes állami házasságkötés és házassági jog rendszerét. Ennek értelmében a házassági jog alapja a továbbiakban a *polgári házasság* lett, amelyet kizárólag arra kijelölt állami hatóság előtt lehetett megkötni érvényesen.²⁴ Ugyanez volt jellemző Európa más államaira is, azaz az egyház befolyását sorra szorították háttérbe a nemzeti jogalkotások produktumai, amelyek a családi kapcsolatok és jogviták állami úton történő szabályozását voltak hivatottak rendezni.

A polgárosodás, valamint a jogegyenlőség eszméinek hatására kialakultak az embert megillető *alapjogok*, melyeket nagyon hosszú jogérvényesítési harc előzött meg. Ezen alapjogok egyike a *magánélethez és családi élethez való jog*, amelynek értelmezése jelentősen átalakította a család jogi megítélését.²⁵ Európa

---

²³ GÖNCZI-HORVÁTH-RÉVÉSZ-STIPTA-ZLINSZKY (2002) 243.-253.o.

²⁴ MEZEY (2007) 202.-204.o.

²⁵ Jelen fejezetben csupán a jogfejlődés történeti aspektusaira kívánjuk felhívni a figyelmet, az alapjogvédelem nemzetközi jogi és hazai elemzésével a későbbiekben részletesen foglalkozunk.

államaiban megjelent az igény az azonos nemű párok,²⁶ valamint a házasságon kívüli párkapcsolatban élők jogi helyzetének elismerésére és védelmére.

A történeti fejlődés ezen néhány aspektusának kiemelése azért bír jelentőséggel, mert a jelenkori családról alkotott felfogás szempontjából kulcsfontosságú tényező a házasság, mint tradicionális jogintézmény dominanciájának csökkenése. A mai társadalmi viszonyok megkövetelik, hogy a családi viszonyok meghatározása megfeleljen a jelenkori elvárásoknak. Ezek az elvárások elsősorban államhatárokon belül képeződnek le, ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a szupranacionális szinten is kiemelt figyelmet kap a család és a családi élet meghatározása.

II.2. A családi jogviszonyok Európában

II.2.1. A családok védelme a nemzetközi szerződésekben és az EJEB gyakorlatában

Az államok közötti szövetségek létrejöttének szükségszerű velejárója, hogy közös elvek és normák mentén igyekeznek egy egységes rendszer kiépítésére. A *családi élethez való jog*, mint alapvető jogosultság a magánélethez való jogból kinőve magát foglalta el helyét az alapjogok rendszerében. A nemzetközi jogban az idők folyamán számos olyan államközi megállapodás született, amelyek az alapjogok védelmét hivatottak biztosítani. Az egyik legfontosabb alapdokumentum az Egyesült Nemzetek Szervezete által 1948-ban kibocsátott *Emberi jogok Egyetemes Nyilatkozata*²⁷ (a továbbiakban: EJENY). Az EJENY 16. cikke szerint „*a család a társadalom természetes és alapvető alkotóeleme és joga van a társadalom, valamint az állam védelmére.*”²⁸ Hasonlóan fogalmaz az 1966-ban megalkotásra kerülő *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi*

---

²⁶ Az azonos nemű párok helyzetének jogtörténeti aspektusaihoz lásd részletesen: HEGEDŰS (2010/2)

²⁷ BARZÓ (2017) 36.o.

²⁸ EJENY 16. cikk 3. pont

Egyezségokmánya (a továbbiakban: PPJNE), miszerint „*a család a társadalom természetes és alapvető egysége és joga van a társadalom és az állam védelmére.*”²⁹ Mindkét egyezmény védendő értéknek tekinti a családot és a társadalom alapvető egységeként definiálja, ugyanakkor magáról a családfogalom tartalmi elemeiről nem tesz említést. Ha megvizsgáljuk a két egyezmény idézett cikkelyeinek további részeit,³⁰ akkor nyelvtani értelmezés segítségével megállapítható, hogy az említett nemzetközi egyezmények két jogintézményt ismernek el, amelyekre a család védelme kiterjed. Az első a legalapvetőbb kapcsolat, a szülő-gyermek viszony. A másik a partnerek között fennálló kapcsolat, amely vonatkozásában az említett egyezmények egyértelműen a hagyományos értelemben vett házasság intézményét védik.

1950-ben került elfogadásra az *Emberi Jogok Európai Egyezménye* (a továbbiakban: EJEE), amelynek 8. és 12. cikke fogalmaz meg a közösségi jog szintjén védelmi kötelezettséget.³¹ A 8. cikk alapján „*mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.*”³² A 12. cikk ezt mintegy kiegészítve deklarálja a házasságkötéshez való jogot.³³ Az EJEE színrelépése óta eltelt időben az *Emberi Jogok Európai Bírósága* (a továbbiakban: EJEB) számos esetben értelmezte a fentebb hivatkozott rendelkezéseket. Ezen esetek sajátossága, hogy mindig az adott ügy körülményeire tekintettel lévő egyedi döntést hozott az EJEB, általánosan megfogalmazott elveket, megállapításokat nem dolgozott ki. Ugyanakkor a döntések összességét tekintve képet kaphatunk a nemzetközi tendenciák

---

²⁹ PPJNE 23.cikk 1. pont

³⁰ Az EJENY 16 cikkének további két pontja szerint: „*1. Mind a férfinak, mind a nőnek a házasságra érett kor elérésétől kezdve joga van fajon, nemzetiségen vagy valláson alapulókorlátozás nélkül házasságot kötni és családot alapítani. A házasság tekintetében a férfinak és a nőnek mind a házasság tartama alatt, mind a házasság felbontása tekintetében egyenlőjogai vannak. 2. Házasságot csak a jövőndőházastársak szabad és teljes beleegyezésével lehet kötni.*” A PPJNE 23. cikkének 2., 3. és 4. pontja pedig így hangzik: „*2. A házasságkötésre alkalmas korban levő férfiak és nők házasságkötési és családalapítási jogát el kell ismerni. 3. Házasságot csak a házasulandók szabad és teljes beleegyezése alapján lehet kötni. 4. Az Egyezségokmányban részes államok megfelelő lépéseket tesznek annak biztosítására, hogy a házasságok jogai és kötelességei a házasság fennállása alatt és felbontása esetén egyenlők legyenek. A házasság felbontása esetén rendelkezni kell a gyermekek szükséges védelméről.*”

³¹ SZEIBERT (2014) 19.o.

³² EJEE 8. cikk 1. pont

³³ „*A házasságkötési korhatárt elért férfiaknak és nőknek joguk van a házasságkötésre és a családalapításra, az e jog gyakorlását szabályozó hazai törvények szerint.*” – EJEE 12. cikk

változásairól.³⁴ A párkapcsolati formákkal összefüggésben elsősorban a házasságkötés szabadsága került előtérbe az EJEB korai joggyakorlatában. Az *F v. Switzerland*³⁵ ügyben a svájci állampolgárságú F 1983-ban megkötötte harmadik házasságát, amelynek rövid időn belül véget is kívánt vetni, így bontókeresetet nyújtott be az illetékes bírósághoz. A bíróság pár hónapon belül felbontotta F házasságát, ítéletében azonban három év újrահázasodási tilalommal sújtotta őt a svájci jogszabályok előírásainak megfelelően. F az EJEB-hez fordult a 12. cikk megsértésére történő hivatkozással. A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a 12. cikk által garantált alapvető jog gyakorlásának társadalmi és jogi következményei egyaránt vannak.³⁶ Az F-re kiszabott magánjogi büntetés a nemzeti jog része volt és attól, hogy az más államok szabályozásától eltér, még nem sérti az egyezményt, főként „*ha a társadalom történelmi és kulturális hagyományaihoz, valamint a társadalom családról alkotott felfogásához ennyire szorosan kapcsolódó területről van szó.*”³⁷ A 12. cikkhez kapcsolódóan a házasság tradícionális melletti foglalt állást az EJEB a *Rees v. United Kingdom* ügyben,³⁸ ahol egy nemátalakító műtéten átesett személy kívánt az új nemének megfelelő, heteroszexuális házasságot kötni. Az EJEB hangsúlyozta, hogy a 12. cikk két különemű személy közötti, ugyanakkor a *hagyományos értelmezésnek megfelelő* házasságot védi. Későbbi gyakorlatában azonban már lazított ezen a merev állásponton a Bíróság.³⁹ A házasság tradícionális megítélése az EJEB azonos nemű párokra vonatkozó gyakorlatából is jól nyomon követhető. 2006-ban került a Bíróság elé a *Parry v. United Kingdom* ügy,⁴⁰ amelyben a háromgyerekes házasságban élő férj nemátalakító műtéten esett át és ennek következtében az akkori angol jog szerint fel kellett volna bontania a házasságát. Az azonos neműek közötti házasság ugyanis akkor még nem volt elfogadott. Az EJEB ugyan ismételt elutasította

---

³⁴ SZEIBERT (2014) 20.o.

³⁵ F v. Switzerland no. 11329/85 (1987)

³⁶ BERGER (1999) 344.-345.o.

³⁷ BERGER (1999) 345.o.

³⁸ Rees v. the United Kingdom no. 9532/81 (1986)

³⁹ például B v. France no. 232-C (1992); Christine Goodwin v. the United Kingdom no. 28957/95 (2002) – GRÁD (2005) 381.o.

⁴⁰ Parry v. the United Kingdom no. 42971/05 (2006)

a fél kérelmét a *házasság hagyományos jellemvonásaira hivatkozva*, ugyanakkor *utalt a bejegyzett partnerkapcsolat lehetőségére*, mely akkoriban szinte ugyanazokat a jogkövetkezményeket biztosította volna, mint a házasság.⁴¹ Ugyancsak kiemelt jelentőségű a *Schalk and Kopf v. Austria*⁴² ügy. 2002-ben az azonos nemű pár házasságkötés iránti kérelmet nyújtott be a bécsi anyakönyvi hivatalhoz. Kérelmüket valamennyi fórumon elutasították, így az EJEB-hez fordultak az EJEE 8. és 14. cikkének, a családi élet védelmének megsértésére és hátrányos megkülönböztetésre hivatkozva. Az EJEB nem állapította meg a megjelölt jogszabályhelyek sérelmét,⁴³ ugyanakkor számos fontos megállapítást tett. Kimondta, hogy a házasság nem korlátozható kifejezetten csak a különemű személyekre, de tekintettel „*a mélyen gyökerező társadalmi és kulturális konotációkra, amelyek ugyan eltérhetnek a társadalmak között, a 12. cikk nem teszi kötelezettséggé a házasságkötés azonos neműek számára történő biztosítását.*”⁴⁴ Lényeges azonban, hogy a Bíróság korábbi megítélésén változtatva a 8. cikket nem a magánélet, hanem a családi élet oldaláról közelítette meg. Indoklása szerint a *család fogalma* nem korlátozható kizárólag a „*házasságalapú kapcsolatokra*”,⁴⁵ hanem egyéb társas együttélési formákat is el kell ismerni tartalmi elemként.

A szülő-gyermek viszony tekintetében az EJEB elsősorban a származás és az örökbefogadás vonatkozásában hozott ítéleteket. Ezek közül a *Marckx v. Belgium ügy*⁴⁶ volt a legjelentősebb. A belga jog szerint a házasságon kívül született gyermek anyjának formálisan örökbe kellett volna fogadnia gyermekét, hogy közöttük jogilag elismert családi kapcsolat keletkezzen és a szülő-gyermek jogviszonyból eredő jogkövetkezmények alkalmazhatóak legyenek.⁴⁷ A Bíróság akképp foglalt állást, hogy a családi élet vonatkozásában csak a ténylegesen meglévő, „*élő*”⁴⁸ kapcsolatnak van jelentősége és nem tehető

---

⁴¹ SZEIBERT (2014) 51.-52. és 69-70.o.

⁴² Schalk and Kopf v. Austria no.30141/04 (2010)

⁴³ mert 2010-től Ausztriában is bevezetésre került a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézménye

⁴⁴ LUKASHEVICH (2010) 119.o.

⁴⁵ LUKASHEVICH (2010) 119.o.

⁴⁶ Marckx v. Belgium no. 6833/74 (1979)

⁴⁷ GRÁD (2005) 402.o.

⁴⁸ SZEIBERT (2014) 142.o.

különbség törvényes és törvénytelen gyermek között. Szintén fontos ítélet a *Keegan v. Ireland*,⁴⁹ ahol a felek de facto élettársi kapcsolatából született gyermek és az élettárs apa közötti kapcsolatot vizsgálták. A gyermek megszületését követően az érintettek kapcsolata megromlott, majd rövid idő múlva véget is ért. A Bíróság megerősítette az előbb említett belga ügyben hozott döntését és a védendő családi kapcsolat körében az apa és a gyermek között fennálló, tényleges szülő-gyermek viszonyt értékelte.⁵⁰ Az örökbefogadással kapcsolatosan elsősorban az a problémakör képezte az EJEB vizsgálódásainak tárgyát, hogy homoszexuális személyek akár közösen, akár egyedülállóként örökbefogadhatnak-e gyermeket. A *Fretté v. France* ügyben⁵¹ utalt a Bíróság a részes államok közötti nagy szabályozási differenciáltságra, ennek értelmében nem állapította meg a 8. cikk sérelmét. Indokolásában kifejtette, hogy az örökbefogadás lényege abban áll, hogy a gyermek számára családot teremtsen és nem fordítva, ennek megfelelően ilyen helyzetben a gyermek érdekei az elsődlegesek.⁵² Egy későbbi döntésében azonban kifejtette a Bíróság, hogy a hagyományos értelemben vett család védelme – főszabály szerinti – olyan nyomós és jogszerű indok, amely igazolhatja az eltérő bánásmódot az azonos nemű párok és az különemű párok között. Ugyanakkor a családi vagy magánélet vitelének nem csak egyetlen módja van, illetve etekintetben nem csak egy választási lehetőség létezik. Az érintett osztrák kormány nem volt képes igazolni, hogy ilyen nyomós érdek fennállna esetükben. Az egyedülállóként történő örökbefogadás ugyanis engedélyezett volt, sőt az akkori bejegyzett élettársakról szóló szabályozás az azonos nemű partner kifejezett beleegyezését követelte meg az ilyen örökbefogadáshoz, ami azt támasztja alá, hogy a gyermek érdekei nem sérülhetnek olyan esetben, ha nem különemű, hanem azonos nemű pár neveli fel.⁵³

---

⁴⁹ *Keegan v. Ireland* no. 16969/90 (1994)

⁵⁰ SZEIBERT (2014) 143.o.

⁵¹ *Fretté v. France* no. 36515/97 (2002)

⁵² GRÁD (2005) 400.o.

⁵³ *X and others v. Austria* no. 19010/07 (2013)

Szintén az örökbefogadás kapcsán merült fel az *Emonet és társai kontra Svájc*⁵⁴ ügyben a családi élet egységének kérdése. Roland Emonet és Mariannick Faucherre kérelmezők mindketten előző házastársuktól elváltak és 1986-tól éltek élettársi kapcsolatban. A harmadik kérelmező Faucherre lánya, aki a nő házasságából született, édesapja azonban 1994-ben elhunyt. 2000-ben a lány súlyosan beteg lett, állandó gondozásra szorult, amit a másik két kérelmező látott el. A lánynak nagyon erős érzelmi kötődése alakult ki az édesanyja élettársával, így Emonet kezdeményezte az örökbefogadását, hogy családi kapcsolatuk jogi elismerést is nyerjen. A hatóságok engedélyezték az örökbefogadást, ugyanakkor töltötték az édesanya anyai státuszát az anyakönyvből, ugyanis a svájci szabályozás szerint az örökbefogadással minden korábbi családi kapcsolat megszűnik. Emellett hangsúlyozták, hogy az örökbefogadás akkor éri el célját, ha a felek között erős és tartós a családi kapcsolat, amit az élettársi együttélés, annak lazább volta miatt nem biztosít úgy, mint a házasság. Az EJEB itt is kifejezésre juttatta, hogy a családi kapcsolatok ma már nem korlátozódhatnak kizárólag csak a házasságon alapuló kapcsolatokra. Annak eldöntésekor, hogy egy kapcsolat mikor tekinthető a családi élet fogalmi körébe tartozónak valamennyi tényező gondos mérlegelése szükséges, különösen, hogy a pár együtt él-e, kapcsolatuk mióta áll fenn, illetve, hogy elkötelezettek-e a közös gyermek vállalása és nevelése iránt. Jelen esetben úgy ítélte meg, hogy a közös gyermek nem szorítható kizárólag a vérségi kapcsolatra, hanem annak is fontossága van, hogy a felek egy háztartásban és nagyon erős érzelmi közösségben élnek együtt.

Mindezek alapján megállapítható, hogy az EJEB meglehetősen konzervatív álláspontot képviselt korábban és a családi jogviszonyok hagyományos alapokon nyugvó megközelítését helyezte előtérbe döntéseiben, ugyanakkor ma már a társadalmi elvárásokhoz igazodó, progresszív joggyakorlatot figyelhetünk meg.

---

⁵⁴ Emonet and others v. Switzerland no. 39051/03 (2008)

II.2.2. A család az Európai Unióban

Az Európai Unió jogalkotási és jogegységesítési törekvései hosszú ideig mellőzték a családjog harmonizálását, ugyanakkor a határon átnyúló családi kapcsolatok növekvő számára tekintettel szükségessé vált ezen hiányosság pótlása. Az Amszterdami Szerződés hatására az igazságügyi együttműködés átkerült az uniós szervek hatáskörébe, melynek hatására megkezdődhetett a családi kapcsolatokra vonatkozó jogegységesítés. Az *Európai Unió Alapjogi Chartája* (a továbbiakban: EU Alapjogi Charta) – ami az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés részét képezi⁵⁵ – a nemzetközi megállapodásokhoz hasonlóan tartalmazza a családi élet védelmét: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét tiszteletben tartsák.”⁵⁶ Egy másik cikk pedig rögzíti, hogy a házasságkötéshez és a családalapításhoz való jogot az e jogok gyakorlását szabályozó nemzeti törvények szerint biztosítani kell.”⁵⁷ Kiemelendő még a 21. cikk, amely a diszkrimináció tilalmát fogalmazza meg, tárgykörébe vonva többek között a szexuális irányultságot.⁵⁸

Az általános jogvédelmen túl az Unió megkezdte az egyes családi jogviszonyokra vonatkozó részletes jogforrások kidolgozását is, amik a családjog főbb területeinek – elsősorban eljárásjogi tartalmú – egységesítését szolgálják. A 2000-es évek elején jelent meg a *Brüsszel II. rendelet*,⁵⁹ ami két témakört foglalt össze, a házassági ügyeket, valamint a szülői felelősség kérdéskörét.⁶⁰ A rendelet legnagyobb hibája, hogy a szülői felelősség kérdését kizárólag a házastársak közös gyermekei vonatkozásában szabályozta, így

---

⁵⁵ SZEIBERT (2014) 20.o.

⁵⁶ EU Alapjogi Charta 7. cikk

⁵⁷ EU Alapjogi Charta 9. cikk

⁵⁸ „Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.” – EU Alapjogi Charta 21. cikk

⁵⁹ A Tanács 1347/2000/EK rendelete a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról

⁶⁰ ZSIROS (2014) 513.o.

hamar módosításra volt szükség.⁶¹ Ennek eredményeként született meg a *Brüsszel IIa. rendelet*,⁶² ami pótolta az első rendelet hiányosságait. 2011-ben lépett hatályba a határon átnyúló *tartási ügyeket szabályozó rendelet*,⁶³ majd ezt követte megerősített együttműködés formájában a *Róma III. rendelet*,⁶⁴ ami a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jogot tárgyalja.⁶⁵ Ezt meghaladóan a vagyoni jogi kérdésekben 2006-ban adták ki azt a *Zöld Könyvet*,⁶⁶ amit két további *vagyoni jogi rendelet*⁶⁷ követett. Az eddig felsorolt uniós jogforrások közös jellemzője, hogy nem foglalnak állást a család, és azon belül a házasság definícióját illetően, ugyanakkor az egyéb párkapcsolati formák vonatkozásában találunk utalást. A Zöld Könyv értelmezésében a bejegyzett életközösség és az élettársi együttélés meghatározásával találkozhatunk. A bejegyzett életközösség két olyan személy között áll fenn, „*akik párként együtt élnek, és akik ezt a közösséget a lakóhelyük szerinti tagállam joga által létrehozott hatóságnál bejegyeztették.*”⁶⁸ Ennek értelmében tehát nemtől függetlenül bármely együttélési forma beleértendő ebbe a definícióba, amely az adott tagállamnál regisztrálásra kerül. Az élettársi együttélés képezi a kiegészítő elemét az előző fogalomnak, hiszen annak épp az a lényege, hogy a személyek

---

⁶¹ SZEIBERT (2011) 9.o.

⁶² A Tanács 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

A rendeletet azóta ismételten felülvizsgálták, hatályon kívül helyezték, helyette pedig új rendeletet fogadtak el: A Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről

⁶³ A Tanács 4/2009/EK rendelete a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről

⁶⁴ 1259/2016 rendelet a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jogról

⁶⁵ SZEIBERT (2014) 22-23.o.

⁶⁶ Zöld könyv a házassági vagyoni jogi rendszerekre vonatkozó kollíziós szabályokról, különös tekintettel a joghatóságra és a kölcsönös elismerésre (COM/2006/0400) (a továbbiakban: Zöld Könyv)

⁶⁷ A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (a továbbiakban: Házassági Vagyoni jogi Rendelet);

A Tanács (EU) 2016/1104 rendelete a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (a továbbiakban: BÉK Vagyoni jogi Rendelet)

⁶⁸ Zöld Könyv 1. pont

életközösséget létesítenek egymással anélkül, hogy kapcsolatukat bejegyeztették volna.⁶⁹

A vagyoni rendelet sajátossága, hogy a jogalkotó külön szabályrendszert készített a házassági vagyoni viták rendezésére, és különállóként jelenik meg a bejegyzett élettársakra vonatkozó normaanyag. Ez utóbbi egy újabb párkapcsolati forma, melynek fogalmi elemei a következők: *„bejegyzett élettársi kapcsolat: két személy jogilag elismert életközössége, amelyet az adott jog értelmében kötelező bejegyeztetni, és amely megfelel az ilyen életközösségek létrehozására vonatkozó jogszabályban előírt jogi alaki követelményeknek.”*⁷⁰

A két definíció szinte teljes egészében megegyezik, azonban továbbra is hiányzik a házasság meghatározása. Ez két dologra enged következtetni. Az egyik, hogy a jogalkotó azért nem tartja szükségesnek a házasság fogalmának rögzítését, mert az Európai Unió a tradicionális megközelítést tartja elfogadhatónak, ami nem feltétlenül igényel magyarázatot. A másik ennek épp az ellenkezője, azaz, hogy a megváltozott szemléletmódot sugallva nem kíván állást foglalni a kérdésben a tagállami konvenciók valamennyi formájának jogi elismerését támogatva. Válaszul erre a kérdésre az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) joggyakorlata szolgálhat, melyet szintén érdemes elemezni. Az évek során számos olyan ügy merült fel, amelyben a családi kapcsolatokról és ezen belül is a partnerkapcsolatokról foglalt állást a jogalkalmazó szerv.⁷¹

2001-ben született az az ítélet,⁷² melynek tényállása szerint egy svéd állampolgár bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített azonos nemű partnerével. A felperes az Európai Közösségek Tanácsának tisztviselője volt és partnerkapcsolatára tekintettel igénybe szeretne venni a tisztviselői szabályzatban szereplő házastársakra alkalmazott háztartási támogatást. Ebben az ügyben az EUB egyértelműen a hagyományos házasságfogalom értelmezése

---

⁶⁹ Zöld Könyv 1.pont

⁷⁰ BÉK Vagyoni Rendelet 3. cikk (1) bekezdés a. pont

⁷¹ Ezen ügyek sajátos jellemzője, hogy nem az előbbieken részletezett családjogi témájú jogforrásokhoz kapcsolódnak, elsősorban inkább a diszkrimináció kérdésköréhez igazodóan foglalt állást az EUB a családi életet illetően.

⁷² C-122/99 és C-125/99 egyesített ügyek

mellett kötelezte el magát. Az ítélet legfontosabb megállapítása az volt, hogy a regisztrált együttélési formák sosem lehetnek azonosak a házasság jogintézményével.⁷³ Később azonban megváltozott a testület álláspontja, az áttörés a *Maruko*-ügyben következett be. Maruko 2001-ben létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot azonos nemű partnerével. 1959 óta tagja volt egy német nyugdíjbiztosító társaságnak, ahová önkéntes befizetéseket teljesített. 2005-ben Maruko özvegyi nyugdíj folyósítását kérte a társaságtól, amit azzal az indokkal tagadtak meg, hogy a túlélő bejegyzett élettárs nem jogosult a túlélő hozzátartozónak járó ellátásokra. Az EUB ebben az ügyben kimondta, hogy „*a családi állapot és az azon alapuló ellátások tagállami hatáskörbe tartoznak és a közösségi jog nem sértheti a tagállamok e hatáskörét.*”⁷⁴ A másik nagyon fontos megállapítása az volt, hogy a német szabályozás – annak ellenére, hogy különeműek számára biztosítja csak a házasságkötést – az azonos nemű párok számára megalkotta a bejegyzett élettársi kapcsolat rendszerét. A német jogalkotó célja ezzel nem volt más, mint hogy közel azonosnak tekintse a két jogintézményt, ezért, ha a szociális ellátások területén differenciálja a szabályozást, azzal szexuális irányultságon alapuló diszkriminációt valósít meg. 2011-ben a *Römer-Freie* ügyben a felperes a bejegyzett élettársi kapcsolatára tekintettel akart a házastársakéhoz hasonló adókedvezményeket igénybe venni. Az EUB a *Maruko*-ügy megállapításaira hivatkozott, ugyanakkor azt kiegészítette azzal, hogy a házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményének összevetésekor nincs szükség teljes azonosságra, elég csupán azok hasonlósága.⁷⁵ Megítélése szerint „*a helyzetek összehasonlítását a*

---

⁷³ WOPERA (2012) 53.o.

⁷⁴ C-267/06 ügy

⁷⁵ Ugyanezt erősíti az EUB egyik legfrissebb döntése is, amiben a házasságban élő férfi nemváltoztató mütétjét követően nem kívánta házasságát érvényteleníteni feleségével. Az angol jog szerint azonban nem kaphatta meg a nemváltoztatás anyakönyvben történő átvezetéséhez szükséges igazolást, amíg házasságát nem érvényteleníti. 2008-ban kérelmet nyújtott be a nyugdíjbiztosítóhoz azon szociális jogszabályra hivatkozva, ami a nők számára a 60. életév betöltését követően lehetővé teszi a kedvezményes nyugdíjba vonulást. A kérelmet arra hivatkozva utasították el, hogy az igazolás hiányában nem tekinthető nőnek. A Bíróság álláspontja szerint itt is a helyzetek hasonlóságát kell figyelembe venni, nem az azonosságukat. Ezt meghaladóan rögzíti, hogy jelen esetben a családi állapot nem értékelhető szempont, tisztán arra kell koncentrálni, hogy a jogszabály differenciálja a jogkövetkezményeket, ha valaki megtartja a születés kori nemét és aki megváltoztatja. A házasság érvénytelenítésére vonatkozó feltétel a jogalkotó azon célját fejezi ki, hogy nem kívánja elismerni az azonos neműek házasságát, ez a tény azonban nem lehet hatással a nyugdíjrendszer szabályozására.

házastársak és bejegyzett élettársak azon nemzeti jogi rendelkezésekből eredő jogaira és kötelezettségeire összpontosító elemzésre kell alapítani, amelyek az alapügyben szóban forgó ellátás tárgyára és nyújtása feltételeire tekintettel relevánsak, és nem annak vizsgálatából kell állnia, hogy a nemzeti jog jogilag általában véve és teljesen hasonlóvá tette-e a bejegyzett élettársi kapcsolatot a házassággal.”⁷⁶ 2016-ban is született egy ítélet, amiben az EUB felhívta a figyelmet arra, hogy „a tagállamok szabadságot élveznek tehát tekintetben, hogy rendelkeznek-e, vagy sem, azonos nemű személyek házasságáról vagy kapcsolatuk jogi elismerésének valamely alternatív formájáról, valamint, adott esetben, arról, hogy az ilyen házasság vagy alternatív forma mely időponttól kezdődően vált ki joghatást.”⁷⁷

A Bíróság azonban nem csak az azonos neműek tekintetében foglalt állást a családi kapcsolatokat és azon belül is a partnerkapcsolatokat illetően. 2007-ben hozott döntésében a különmemű de facto élettársi együttélés házassághoz hasonló jogintézményként történő elfogadásáról határozott. Kitért arra, hogy ez az állásfoglalása azért helytálló, mert *összhangban van a társadalom erkölcsi fejlődésével* is.⁷⁸

Végül az EUB újabb ügyei közül kiemelést érdemel az R. A. Colman-ügy. R. A. Colman román és amerikai kettős állampolgár volt, aki 2009-ben Belgiumban telepedett le, majd egy évvel később ugyanitt az azonos nemű, amerikai állampolgár párjával házasságot kötött. 2012-ben információt kért a Főfelügyelőségtől arra nézve, hogy mi szükséges a nem uniós állampolgárságú házastárs három hónapot meghaladó, jogszerű tartózkodásához Romániában. A

Ennek fényében diszkriminációt valósít meg, ha a nyugdíjjogosultság eltérő azok között, akik jogilag is nemet változtatnak és akik nem. – C 451/16 ügy

⁷⁶ C-147/08 ügy

⁷⁷ C-443/15 ügy

⁷⁸ F-122/06 ügy – a tényállás lényege, hogy a holland állampolgárságú felperes 2006 óta az Eurostat tisztviselője. Még ebben az évben kérte, hogy a Bizottság – az egészségbiztosítás kiterjesztése érdekében - ismerje el a 2005. december 29-én Hollandiában, közjegyző előtt Maria Helena Astrid Harttal kötött életközösségi megállapodását („*samenlevingsvereenkomst*”). A Bizottság megtagadta kérését arra való hivatkozással, hogy a holland jog szerint a házasság és az azonos neműekre vonatkozó bejegyzett élettársi kapcsolat elismert családi kapcsolatként, az említett megállapodás csupán egy kötelmi jogi ügylet, ami nem eredményez családi kapcsolatot. A Bíróság azonban felhívta a figyelmet, hogy a holland jog egyre inkább elismeri az említett megállapodásokat is a családi kapcsolatok körében, különösen például a nyugdíjkezdésmények esetében, így a bizottság döntése megkülönböztetést eredményez.

Főfelügyelőség közölte, hogy nem lehetséges az ilyen hosszabb távú tartózkodás amiatt, mert Romániában nincs engedélyezve az azonos neműek házassága. Az EUB ítéletében egyértelművé tette és hangsúlyozta, hogy *a tagállamok állampolgárai számára az elismert jogok közé tartozik a családi élet fenntartása mind a fogadó tagállamban, mind abban, aminek állampolgára. A 2004/38 irányelv értelmezésében a házastárs egyértelműen családtag, „olyan személyt jelöl, akit egy másik személyhez házassági kötelék fűz.”*⁷⁹ Ez a fogalom meghatározás azonban *semleges*, aminek következtében az adott tagállam – bár nem kötelessége, hogy saját maga szabályozza az azonos neműek házasságát – *köteles azt elismerni.*

Mindebből látható, hogy az EU szintén nyitott a családi kapcsolatok valamennyi formájának elismerése felé, ugyanakkor igyekszik tagállami hatáskörben tartani ezeket a kérdéseket. Álláspontunk szerint a jogforrásokból hiányzó definíciók problémáját is éppen ez magyarázza.

II.3. A családok alkotmányjogi védelme

II.3.1. A családok védelme az 1949-es Alkotmányban és a kapcsolódó AB határozatokban

A nemzetközi szinterről hazai vizekre evezve a továbbiakban a magyar jogi szabályozás elemeit vizsgáljuk. Ahogy már korábban is felhívtuk rá a figyelmet, a családi élethez való jog alapvető jogosultsága a társadalom tagjainak, ennek értelmében a legmagasabb szinteken védendő jogi érték. Hazánk a nemzetközi elvárásoknak megfelelően az 1949-es Alkotmányban⁸⁰ már rendelkezett – és természetesen a jelenleg hatályos Alaptörvényben szintén rendelkezik – a családi értékek védelméről.

---

⁷⁹ C-673/16 ügy

⁸⁰ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya

Az 1949-es Alkotmány rendkívül szűkszavúan fogalmazott,⁸¹ amikor kimondta, hogy „a Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.”⁸² A korabeli megfogalmazás kizárólag az állam intézményvédelmi kötelezettségét hangsúlyozta, ugyanakkor a családok védelmének alapjogként történő megítélése és elismerése hiányzott.⁸³ További nehézségeket vetett fel, hogy a magánszféra ezen területei elsősorban szociológiai, mintsem jogi téren formálódtak, így a jogi környezet kialakítása és napra készen tartása komoly kihívások elé állította a jogalkotót.⁸⁴ Az alapjogként való elismerésben nagy szerepe volt az Alkotmánybíróságnak (a továbbiakban: AB), ami működése (jogértelmezése) során tartalommal töltötte meg a fentebb idézett szakaszt. Az első „hiányosságot”⁸⁵ a 22/1992 (IV.10.) AB határozat pótolta. Az Alkotmány 15. §-a alapján ugyanis nem volt egyértelmű a házasságkötés szabadságának teljeskörű biztosítása. Az indítványban kifogásolt jogszabály⁸⁶ szerint a fegyveres erők tagjai kötelesek voltak beszerezni az illetékes parancsnok engedélyét az érvényes házasságkötéshez. Az AB alkotmányellenesnek találta és megsemmisítette az említett szakaszt két okból. Az egyik a hazánkra is irányadó nemzetközi jogi kötelezettségek, amely értelmében a házasságkötés szabadsága nem vonható meg senkitől, alapjogként mindenkit megillet.⁸⁷ Másrészt az AB megítélése szerint „az önrendelkezési jog része a házasságkötés szabadságához való jog, így ez a jog az Alkotmány 54. § (1) bekezdése alapján ugyancsak alkotmányos védelemben részesül.”⁸⁸

A következő fontos döntés 1995-ben született az azonos nemű párok kapcsolatának hátrányos megkülönböztetése miatt. Az indítvány a Csjt. házasság fogalmát és az 1959-es Ptk. de facto élettársi definíciójának alkotmányellenességét támadta a nemi szerepek szerint megvalósuló diszkriminációra hivatkozva. Az AB elutasította az indítványt, hangsúlyozva a

---

⁸¹ LÁBADY (1992) 76.o.

⁸² 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya 15. §

⁸³ SÁRI-SOMODY (2008) 310.o.

⁸⁴ DRINÓCZI-ZELLER (2006) 16.o.

⁸⁵ BALOGH-HOLLÓ-KUKORELLI-SÁRI (2003) 282.-283.o.

⁸⁶ 1982. évi 17. tvr. 15.§ (3) bekezdés

⁸⁷ CSINK-SCHANDA (2011) 112.-113.o.

⁸⁸ 22/1992 (IV.10.) AB határozat

házasság tradicionális jellegét⁸⁹ és azt, hogy az Alkotmány csupán a szabályozás egyenlőségének követelményét támasztja a diszkriminációmentesség érdekében. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jogalkotó köteles lenne biztosítani a házasságkötés lehetőségét az azonos nemű személyek számára.⁹⁰ A de facto élettársi kapcsolat vonatkozásában azonban kimondta, hogy „*Két személy tartós életközössége megvalósíthat olyan értékeket, hogy az érintettek személyi méltóságának egyenlő figyelembevétele alapján az együttélő személyek nemétől függetlenül igényt tarthat jogi elismerésre.*”⁹¹ Ennek értelmében tehát a jogvédelmet ki kellett terjeszteni az azonos neműek élettársi kapcsolatára is. Ugyanakkor – ahogy *Schanda Balázs* is felhívja rá a figyelmet – ebben az esetben az AB nem a homoszexualitást tartotta védendő értéknek, hanem a felek monogám kapcsolatban történő együttélését.⁹² Az AB határozattal szemben a jogirodalomban számos kritika merült fel. A *Drinóczi-Zeller* szerzőpáros álláspontja szerint a házastársak különeműsége mindenképpen hagyományos követelmény, ami a házasság eredeti és tipikus rendeltetésével, a gyermeknemzéssel és a gyermekneveléssel összhangban áll. Mindazonáltal a gyermek, mint követelmény sohasem volt fogalmi eleme a házasságnak, amiből az következik, hogy a különeműség kérdése abszolút módon megkérdőjelezhető.⁹³ *Szeibert Orsolya* szerint az AB határozat kizárólagosan a vitatott rendelkezések diszkriminatív jellegére koncentrált, azon belül is, hogy megengedhetőek-e az azonos nemű párok hasonló kapcsolatai. Felhívja a figyelmet, hogy ezen párkapcsolatok „*önálló megközelítést igényelnek*”, hiszen a cél a közel azonos jogi védelem megteremtése lenne, szemben a de facto élettársak helyzetével.⁹⁴

Az AB az említett döntését később a 65/2007 (X.18.) határozatában is megerősítette, kimondva, hogy nem tehető népszavazás tárgyává az azonos

---

⁸⁹ JOBBÁGYI (2011) 117.o.

⁹⁰ 14/1995 (III.13.) AB határozat

⁹¹ 14/1995 (III.13.) AB határozat

⁹² SCHANDA (2008) 71.o.

⁹³ DRINÓCZI-ZELLER (2005) 77-78.o.

⁹⁴ SZEIBERT (2006) 258.o.

neműek házasságának kérdése, mert az az Alkotmány tartalmának esetleges módosításával járna.⁹⁵

2008-ban újabb fontos döntés született, amelyben megsemmisítésre került az első bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló jogszabály.⁹⁶ Ez a törvény a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményét volt hivatott megteremteni és szabályozni. Előnye, hogy végre az azonos neműek számára is biztosított volna – jogkövetkezményeit tekintve – a házassághoz majdnem mindenben hasonló jogintézményt. A hátránya pedig részben az előnyében is rejlett, ugyanis a jogszabály személyi hatálya nem csak az azonos nemű párokra, hanem a különneműekre is kiterjedt.⁹⁷ A határozat érvelése a korábbi gyakorlatra utalva megerősítette azt az elvet, hogy nem minősül alkotmányellenesnek a házassággal azonos szintű, de elkülönített jogintézmény létrehozása és a jogvédelem biztosítása az azonos nemű személyek számára.⁹⁸ A problémát a különneműek bejegyzett élettársi kapcsolata okozta, ha ugyanis – érvelt az AB – a jogalkotó célja a házassággal egyenértékű jogintézmény megteremtése volt, akkor az említett jogszabály alkalmazása azt eredményezte, hogy az alkotmány 15. § által védett értéket és a törvény által védett értéket azonosnak kellett értékelnünk, azaz az alkotmányos védelem egyenlő lett volna a törvényi védelemmel. Ez azonban ellentmondott volna a jogszabályi hierarchia kötöttségeinek: egy alkotmányos érték nem lehet egyenlő egy jogintézmény törvényi védelmével.⁹⁹ Mindkét megállapítás kiemelt jelentőséggel bírt, viszont az AB indoklás álláspontunk szerint nem volt teljesen egyértelmű, mert

---

⁹⁵ SCHANDA (2008) 72.o.

⁹⁶ 2007. évi CLXXXIV. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról (a továbbiakban: Bék I.)

⁹⁷ JAKÓ-MIKES-SZABÓ (2016) 80.o.

⁹⁸ „Az azonos nemű személyek számára azonban, akik az Alkotmány alapján házasságot nem köthetnek, a jogalkotónak az Alkotmány korlátai között biztosítania kell egymás irányában a házastársakéhoz hasonló olyan jogállást, amely az egyenlő méltóságú személyként kezelésüket biztosítja. Egy ilyen új jogintézmény nem sérti, nem is veszélyezteti a házasság Alkotmány által kiemelten védett helyzetét (az Alkotmány 15. §-át), illetve a különböző neműeknek szintén az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből levezetett házasságkötéshez való jogát. Az államot terhelő, a házasság és a család védelmére vonatkozó intézményi védelem (elismerés, támogatás) kötelezettsége az Alkotmány alapján az azonos neműek bejegyzett élettársi kapcsolatának törvényi elismerésétől függetlenül továbbra is fennáll. A hagyományos forma, a különneműek házassága nem kerül hátrányosabb helyzetbe azáltal, hogy az azonos nemű bejegyzett élettársak - az ilyen kapcsolat természetéből adódó különbségek fenntartása mellett - a házastársakéhoz hasonló pozícióba kerülnek.” – 154/2008 (XII.17.) AB határozat

⁹⁹ 154/2008 (XII.17.) AB határozat

összemosta az azonos neműekre és a különeműekre vonatkozó bejegyzett élettársi kapcsolat vizsgálatát.¹⁰⁰

A 32/2010 (III.25.) AB határozatban a már kizárólagosan azonos neműek számára újraalkotott jogszabály (Bék. II.¹⁰¹) alkotmányosságát vizsgálta a testület. Megállapította, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat nem jelent konkurenciát a különeműek házasságának és nem üresíti ki a tradicionális jogintézmény lényegét. Kiemelte azonban, hogy a jogalkotónak lehetősége van a házasság és a bejegyzett élettársi kapcsolat eltérő szabályozására.¹⁰²

II.3.2. A 43/2012 (XII.20.) AB határozat és az Alaptörvény negyedik módosítása

2012. január 1-én hatályba lépett Magyarország Alaptörvénye, ami felváltotta a korábbi Alkotmányt. A végleges rendelkezések hosszú időn át formálódtak, ami igaz a családok védelmére vonatkozó L) cikkekre is. Hatályba lépésekor így szólt az említett rendelkezés: *„Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. ... A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.”*¹⁰³ Az Alaptörvény egyértelmű törekvést fejez ki arra nézve, hogy a korábbinál jelentősebb védelemben részesítse a család jogintézményét.¹⁰⁴ Ez a törekvés visszatükröződött már az előkészítő munkálatok során is. Az Alaptörvény megalkotásán dolgozó „*Alkotmányos alapértékek*” munkacsoport határozott célja volt, hogy az állam feladatává tegye, hogy *„olyan politikai intézkedéseket eszközöljön, amelyek elősegítik egy férfi és nő közötti házasság által megalapozott családnak a társadalom alap- és*

---

¹⁰⁰ Hasonló aggályokat vet fel Láposy Attila is, amikor elemzi az AB érvelésének hiányosságait. LÁPOSSY (2009) 112. és 114.o.

¹⁰¹ 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról (a továbbiakban: Bék. II.)

¹⁰² 32/2010 (III.25.) AB határozat

¹⁰³ Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) L) cikk (1) és (3) bekezdés - közlönyállapot

¹⁰⁴ SCHANDA (2012) 77.o.

*életsejtjének középpontba kerülését.*¹⁰⁵ Értelmezésünk szerint ez a megközelítés egyértelműen azt közvetíti, hogy bár valamennyi családi kapcsolat alkotmányos védelmet kell, hogy nyerjen, előtérbe kell helyezni a házasság intézményét. Ezt erősíti a munkacsoport család és a házasság közötti összefüggésekről tett megállapítása, miszerint „*a társadalom alapvető építőköve a férfi és nő házasságából születő család. A házasság intézményének elismerése és megerősítése – tekintettel az egyéb párkapcsolati formák és életmódok terjedésére – megkerülhetetlen. Az Alkotmánynak rögzítenie kell azt is, hogy a családok – különösen a sok gyermeket nevelők – védelemre és gondoskodásra jogosultak.*”¹⁰⁶ Mindebből az is látszik, hogy mind az Alaptörvény kidolgozásakor, mind pedig az elkészült rendelkezésekben a jogalkotó a tradicionális értékek mellett tette le a voksát.¹⁰⁷ Az Alaptörvény újítása az L) cikk (3) bekezdése, mely kimondja, hogy sarkalatos törvény szolgál a családok védelmének szabályozására. Ez a jogszabály a 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről (a továbbiakban: Csvt.), amelynek elfogadására szintén 2012-ben került sor.¹⁰⁸ A törvény a 7. §-ban fogalmazta meg a család fogalmát, amelyet eredetileg kizárólag ezen jogszabály vonatkozásában kellett volna értelmezni. Egy módosító javaslat hatására azonban kiterjesztették az alkalmazás körét valamennyi családot érintő jogi kérdésre.¹⁰⁹ A módosító javaslat első ránézésre üdvözlendő lett volna, hiszen egységes definíciót szolgáltatott a jogrendszer számára, ami elősegítette volna a jogbiztonság követelményének érvényesülését. Ugyanakkor ebben rejlett a hibája is, hiszen, ha valamennyi, családot érintő jogviszonyra egy azonos definíciót alkalmazunk, körültekintően kell megválasztani annak elemeit. 2012. december 20-án született meg az az alkotmánybírói határozat, amely megsemmisítette a Csvt. családdefinícióra vonatkozó rendelkezését. Az érintett

---

¹⁰⁵ VARGA (2012) 120.o.

¹⁰⁶ VARGA (2012) 120.o.

¹⁰⁷ ÁRVA (2013) 52.o.

¹⁰⁸ DOMBOS-POLGÁR (2013) 55.o.

¹⁰⁹ a T5128/53. számú módosító javaslat indoklása szerint „*a koherenciazavarokat elkerülendő indokolt, hogy jelen törvénytervezet családdefiníciója legyen irányadó a magyar jogrendszer azon jogszabályaira, amelyek családokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak.*” - DOMBOS-POLGÁR (2013) 56.o.

szakasz az alábbiak szerint hangzik: „*A család a természetes személyek érzelmi és gazdasági közösségét megvalósító olyan kapcsolatrendszer, amelynek alapja egy férfi és egy nő házassága vagy egyenesági rokon kapcsolat, vagy a családbafogadó gyámság.*”¹¹⁰A normaszöveg csak és kizárólag három formáját ismerte el a családnak, nevezetesen a házasságot, az egyenesági rokon kapcsolatot és a családba fogadó gyámságot, viszont kizárta a társas együttélési módok más formáit, vagyis az élettársi kapcsolat valamennyi fajtáját.

Az alapvető jogok biztosa felismerve a problémát, az Alkotmánybírósághoz fordult az érintett rendelkezés vizsgálata és megsemmisítése érdekében. Indoklásában hivatkozott egyfelől az emberi méltóság, másrészt az egyenlő bánásmód követelményének sérelmére, amely sérelmeket álláspontja szerint a hagyományos család eszméjéhez történő ragaszkodás idézett elő. Az indítvány hivatkozott továbbá arra is, hogy a kifogásolt rendelkezés nemzetközi szerződésbe ütközése szintén megállapítható. Ahogy arra korábban utaltunk, az EJEE 8. cikke deklarálja az emberi élet, az emberi méltóság és a családi élet védelmét. Az indítvány szerint ez a nemzetközileg is deklarált alapjog sérült a Csvt. 7.§-ának fenntartásával. Érvelésében kifejtette továbbá, hogy a de facto élettársak szempontjából szintén fennáll ez a jogsérelem, hiszen a Csvt. vonatkozó rendelkezése őket is kizárta a család fogalmából.¹¹¹

Az AB a kérdéskör vizsgálata során arra a döntésre jutott, hogy az érintett jogszabályi rendelkezést megsemmisíti. Indoklásában egyértelműen kifejezésre juttatta, hogy a család, mint fogalom tartalmát nem határozhatja meg kizárólag a házasság intézménye, hiszen a változó társadalmi konvenciók egyre inkább az alternatív társas együttélési formák felé fordulnak. A fiatalok számára már nem a házasság intézménye és velejárói jelentik az összetartozás és a biztonság alapját. Egyre inkább teret hódít a szociológiai értelemben vett családfelfogás, amelyre az AB is számos alkalommal hivatkozott határozatában. Fontosnak tartotta azonban az AB felhívni a figyelmet egy korábbi döntésében szereplő indokra is, mégpedig, hogy „*az Alkotmány a házasságot és a családot a magyar*

---

¹¹⁰ Csvt. 7.§ (1) bekezdés

¹¹¹ SZEIBERT (2011/2) 298.o.

társadalom alapintézményének tekinti,”¹¹² és ezért szükséges a jogintézmény alaptörvényi szintű védelme. Ez azonban felvetette annak a dilemmáját, hogy a házasság és az élettársi kapcsolat nem tekinthető teljesen egyenrangú jogintézménynek. Ezzel összefüggésben azonban az AB megállapította, hogy *„az Alkotmányból nem a házassági kötelék, mint együttélési forma egyedüli (kizárólagos), hanem a különös (kiemelt, alkotmányos szintű) védelme vezethető le, vagyis az Alaptörvény nem zárja ki más, a házasságtól eltérő párkapcsolatok törvényi szintű oltalmát. A jogalkotónak tehát ... lehetősége van a házasságon kívüli együttélési formákat is elismerni és törvényi szintű védelemben részesíteni.*”¹¹³

A testület érvelésének másik oldalát a gyermekek érdekei jelentették. Ezzel összefüggésben az AB ismét csak hivatkozott a szociológiai értelemben vett családfogalomra és megállapította, hogy az alaptörvényi védelemnek ki kell terjednie azokra a *„tartós jellegű kapcsolatokra”*¹¹⁴ is, amelyben közös gyermek található, ugyanis ilyen esetekben az intézményvédelmi kötelezettség azon része kerül előtérbe, amely a kapcsolatból eredő új életet oltalmazza, függetlenül attól, hogy a gyermek milyen jogszabályi szinten származó együttélési formából született. Ezt erősíti az Alaptörvény XVI. cikke is, mely szerint *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*”¹¹⁵

Az AB ezzel a határozatával nagy lépést tett a család fogalmának tágabb értelemben vett meghatározása felé.¹¹⁶

---

¹¹² 154/2008 (XII. 17.) AB határozat

¹¹³ 43/2012. (XII. 20.) AB határozat

¹¹⁴ 43/2012. (XII. 20.) AB határozat

¹¹⁵ Alaptörvény XVI. cikk

¹¹⁶ Vannak azonban olyan szerzők is, akik önellentmondónak tekintik az AB döntését. - DOMBOS-POLGÁR (2013) 59-61. Felteszik a kérdést, hogy a család fogalma szükségszerűen kapcsolódik-e a közös gyermek vállalásához. Válaszukban elsőként az AB korábbi, 1993-as döntésére hivatkozva érvelnek az igenlő válasz mellett, majd ismertetik jelen döntés indoklását, amelyből arra a válaszra jutnak, hogy nincs kapcsolat az említettek között. Egy nagyon fontos érvet azonban nem említ a szerzőpáros, amely már az 1993-as döntésben is megjelent, ez pedig a szociológiai családfogalom értelmezés. Az II.5. fejezetben részletesen kívánjuk szemléltetni a szociológiai családfogalom jellemzőit, amelyből egyértelműen megállapítható, hogy a szociológiai megközelítés szinte minden hétköznapi értelemben vett családtípust képes lefedni és nem teszi szükségessé a közös gyermekvállalás feltételének teljesülését.

Fontos kiemelni még, hogy a Cstv. 7.§-át megsemmisítő AB döntésben az érvelés fő eleme a korábbi döntésekben is megjelenő eltérő jogszabályi szintű védelem volt. Ezt az ellentétet az Alaptörvény negyedik módosítása oldotta fel, amely jelentősen változtatott az L) cikk tartalmán. Az (1) bekezdés második mondata szerint a „*családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.*”¹¹⁷ Két nagyon fontos következménye lett ennek a módosításnak. Az egyik, hogy pontot tett az AB értelmezési vívódásainak végére és helyre tette a 154/2008 és a 43/2012 AB határozatok által vázolt „*Alaptörvény vs. törvényi védelem*” dilemmát. Az eredmény az Alaptörvény által deklarált családfogalom, amely a hierarchia csúcsán álló jogszabályban került így kimondásra. Éppen ebben rejlik azonban a veszélye is, hiszen az idézett rendelkezés szakít az AB korábbi gyakorlatával és a családi kapcsolatokat kizárólag a szülő és a gyermek között fennálló, valamint a házasságon alapuló kapcsolatokra redukálja. Egyes szerzők álláspontja szerint nincs mitől félni, ez a rendelkezés csupán a kapcsolat alapját és nem magát a definíciót határozza meg, így még lehetőség van arra, hogy a házasságon kívüli partnerkapcsolatokat a jogalkotó külön törvényekkel védje.¹¹⁸ Ezen érvelés logikailag és tartalmilag is aggályokat vet fel, hiszen ha egy jogintézménynek a legmagasabb szintű jogi védelmet biztosítják, egy másiknak pedig a hierarchikus szint kisebb fokán elhelyezkedő védelmet adnak, az szükségszerűen differenciáltságot és diszkriminációt eredményez a kettő között. Az AB gyakorlata és az érintett határozatok azonban éppen az ellenkezőjét, azaz a házasság és az egyéb párkapcsolati formák azonos szintű védelmét célozták. Ezen túlmenően az a megállapítás is megkérdőjelezhető, hogy az L) cikk nem definíciót fogalmaz meg.¹¹⁹

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy az AB évtizedekre visszanyúló joggyakorlata egyértelműen progresszív szellemiségű, a társadalmi igényekhez

---

¹¹⁷ Alaptörvény L) cikk – a negyedik módosítást követően

¹¹⁸ GÁVA (2014) 38.o.

¹¹⁹ A család meghatározásának személyek egy meghatározott szempont szerinti elhatárolt csoportját kell képeznie. Erre azért van szükség, hogy a társadalom más csoportjaitól elválaszthatóvá váljon. A határ meghúzása azonban kiemelt jelentőségű, hiszen ezzel határozzuk meg a zárt csoport tagjait. Utalva az L) cikk elemzett mondatára, a jogalkotó nem is törekedett arra, hogy más párkapcsolati formákat egyenrangúnak ismerjen el. Más megfogalmazással, kisebb pontossággal elérhető lett volna, hogy nyelvtani értelemben véve is megfelelő definíció szülessen.

igazodó szemléletmódot tükrözött. Ezzel szemben a jogalkotó az Alaptörvény negyedik módosításával kétszeresen visszalépett ezen az úton. Ez a megállapítás azonban csak a párkapcsolati formák vonatkozásában igaz, mert a szülő-gyermek viszonyrendszerben az említett módosítás egyértelműen megnyitotta az utat a szociológiai értelemben vett szülő-gyermek viszony perspektívája felé. Ezt erősítik továbbá a jelenleg hatályos Ptk. családjogi rendelkezései is, ami a következő fejezetben képezi részletes elemzés tárgyát.

II. 4. A családi viszonyok magánjogi megközelítése

II.4.1. Szabályozástörténeti, rendszertani és nyelvtani értelmezés

Zlinszky Imre fogalmazta meg azt a ma is helytálló gondolatot, hogy „*a családi jog azon jogszabályokat foglalja magában, amelyek a családi kapcsolaton alapuló jogokat és kötelességeket szabályozzák. Azonban ezen jogszabályok nem meritik ki a családi kapcsolatból folyó viszonyok egész tartalmát: mert azok nagy részének tisztán erkölcsi tartalma kizárja a jog általi szabályozást.*”¹²⁰ Ez alapján az a megállapítás tehető, hogy a családi kapcsolatok fogalmának tartalmi megközelítése rendkívül szerteágazó, jogi nézőpontból pedig nem feltétlenül fedhet le minden kapcsolattípust. *Pap Tibor* a családi viszonyokat a házassággal és rokonsággal azonosította, amelyek a házasság vagy a leszármazás által közvetített természetes kapcsolat eredményeként jönnek létre, de kiemeli, hogy a jogalkotónak természetesen ide kell vonnia az olyan jogviszonyokat is, amelyek „*nem ilyen természetes kapcsolatban álló személyek*” között keletkeznek.¹²¹ *Weiss Emília* a családi jogviszonyokat olyan jogviszonyként azonosította, amelyek igénylik az állami elismerést vagy az

---

¹²⁰ ZLINSZKY (1902) 771.o.

¹²¹ Ez utóbbi kategóriába kifejezetten az örökbefogadást, mint egyéb jogi ténytet sorolja. – PAP (1982) 11.o.

állami beavatkozást, figyelemmel azonban a családi viszonyok sajátosságaira.¹²²

A családi jogviszony fogalmának tartalmát a mindenkori családstruktúra határozta meg. A korabeli társadalmi elvárásokhoz igazodóan a házasság és a leszármazás azon tényezők közé tartozott, amelyek hiányában nem beszélhettünk jogi értelemben vett családról. Ez a hagyományos megközelítés nagyon sokáig domináns volt a jogrendszerben, azonban a polgárosodás folyamata és a társadalmi szemléletváltozás egyértelmű hatásaként jelentős változások történtek a jogi szabályozás területén. Az első kísérlet a Kúria gyakorlatában történt, amikor 1906-ban a 79. számú teljes ülési döntvényében elismerte a törvénytelen gyermek öröklési jogát anyja hagyatékában a törvényes leszármazóké mellett. A bíróságok azonban a későbbiekben meghátráltak és nem tartották kívánatosnak ezen gyakorlat fenntartását.¹²³ 1919. március 25-én kelt az a VII. számú rendelet, amely leszögezte, hogy: „a magyarországi Tanácsköztársaság törvénytelen gyermekeket nem ismer,”¹²⁴ megszüntetve ezzel a korábbi megkülönböztetést. Egy évvel később azonban ismét visszalépés következett, az 1920. évi I. törvény 9. §-a eltörölte a rövid életű rendelkezést, így ismét visszaállt a törvényes és törvénytelen leszármazók kettőssége. A problémát végérvényesen az 1946. évi XXIX. törvény oldotta meg. Ez a jogszabály nem tett különbséget a gyermekek jogállása között attól függően, hogy házasságból vagy azon kívül származtak.¹²⁵

A családjogi jogegységesítésben a következő mérföldkő a házasságról, családról és gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) megalkotása volt, amely a jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyvünk, a 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatályba lépéséig majdhogynem egységesen szabályozta a családjogi viszonyokat. Ez az egység 1977-ben

---

¹²² WEISS (2004) 9.o.

¹²³ PAP (1965) 4.o.

¹²⁴ PAP (1965) 7.o.

¹²⁵ Ahogy a törvény 1.§ -ban is megfogalmazta a jogalkotó: „A jelen törvény célja az, hogy az emberi egyenlőség eszméjének szolgálatában a családi jogállás egyenlőségét is a származástól függetlenül az élet minden vonatkozásában minél teljesebben érvényesítse. Ehhez képest a jelen törvény erejénél fogva a törvényes és törvénytelen származás megkülönböztetése megszűnik.” - 1946. évi XXIX. törvény a házasságon kívül született gyermek jogállásáról 1.§

bomlott meg, ugyanis az 1959. évi IV. törvénybe¹²⁶ ekkor került be a de facto élettársak vagyoni viszonyait szabályozó normaanyag. A szabályozástörténet utolsó mozzanata a bejegyzett élettársak helyzetének rendezése volt. 2007 decemberében fogadta el az Országgyűlés a már említett Bék I.-t, ami a korábban ismertetett AB határozatnak köszönhetően nem került alkalmazásra. Némi átdolgozás után 2009-ben új jogszabály született meg az azonos neműek házassághoz hasonló jogállását biztosító bejegyzett élettársi törvény (Bék. II.), amely mind a mai napig hatályban van kiegészítve a Ptk. szabályozását.

Zlinszky Imre fentebb említett gondolatához kapcsolódva elmondható, hogy a jogirodalom álláspontja¹²⁷ egységes ma is atekintetben, hogy a családjog a családi viszonyokat szabályozó normaanyag összességét jelenti. Hatályos jogunkban a családi kapcsolatok legfőbb forrása a Ptk. Negyedik Könyve, az ún. Családjogi Könyv (a továbbiakban: CsJK). A CsJK tartalmazza a házasságra vonatkozó szabályokat, a de facto élettársak meghatározott csoportjára alkalmazandó normaanyagot, illetve a rokonság¹²⁸ és a gyámság kérdéskörét. Mindebből arra a következtetésre juthatunk, hogy rendszertani megközelítésben az alábbi személyek közötti viszonyt kell családnak tekintenünk:

- azon felek kapcsolatát, akik egymással házasságot kötöttek,
- azon de facto élettársakat, akik között az élettársi kapcsolat legalább egy éve fennáll és a kapcsolatukból gyermek származik,

---

¹²⁶ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: 1959-es Ptk.)

¹²⁷ „A családjogi viszonyok alkotmányos tételei a Ptk. családjogi könyvében konkretizálódnak”. – BARZÓ (2017) 30.o.

„A családjogot hagyományosan a magánjog részének tekintjük...A közel 15 évig tartó kodifikáció eredményeként végül megszületett, és 2013. február 26-án kihirdetésre került az új Polgári Törvénykönyv, mely Negyedik Könyvként foglalja magában a családjog anyagát, Családjogi Könyv elnevezés alatt.” – HEGEDŰS (2017) 13. és 15.o.

„A családjogi jogviszonyokat rendező normákat – 2014. március 15-e óta – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvénynek... a Családjog címet viselő negyedik könyve tartalmazza, tárgyi értelemben tehát az alapvető szabályokat illetően a családjog a Ptk. 4:1-4:244.§-aiba foglalt rendelkezéseket jelenti.” – FÁBIÁN-TAKÁCS (2016) 11.o.

¹²⁸ A CsJK a Csjt.-hez hasonlóan a rokonság egyenes és oldalági fogalmának körülírásán túl, általános jelleggel nem határozza meg, mit ért rokoni kapcsolat alatt. A jogirodalmi álláspontok szerint jogszabályi szinten nincs is szükség erre, mert a rokoni kapcsolatokhoz családjogi joghatást fűző normák közvetlen módon határozzák meg, kire is vonatkoznak. Egyetértés van viszont atekintetben, hogy a Ptk. egészét nézve a rokonság tágabb értelmezésének van jelentősége. Ezt támasztja alá az értelmező rendelkezésekben szereplő közeli hozzátartozó és hozzátartozó meghatározása is. – BOROS (2013/2) 159.o.

- azon felek kapcsolatát, akik egymással a CsJK értelmében rokoni kapcsolatban állnak,
- a kiskorú és a gyám között fennálló kapcsolatot.

E rendszertani megközelítés hibája azonban abban rejlik, hogy nem fed le minden társadalmi kapcsolatrendszer a szabályozás. Azon de facto élettársak ugyanis, akik között fennáll maga az élettársi kapcsolat, ugyanakkor nincs közös gyermekük, nem tartoznak a CsJK tárgykörébe, ezáltal rendszertani szempontból a köztük fennálló jogviszonyt nem tekinthetjük családjogi jogviszonynak.

Hasonló a helyzet a bejegyzett élettársak esetén, hiszen, ha megvizsgáljuk a CsJK-t, konkrét normaszöveggel a vonatkozásukban nem találkozunk. Ez az állítás azonban nem teljesen helytálló, mert bár a bejegyzett élettársi kapcsolat továbbra is az említett külön törvényben nyer szabályozást, ugyanakkor a törvény 3. §-a úgy fogalmaz, hogy megfelelően alkalmazni kell

- a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra,
- a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra,
- az özvegyre vonatkozó szabályokat az elhunyt bejegyzett élettárs túlélő bejegyzett élettársára,
- az elvált személyre vonatkozó szabályokat arra a személyre, akinek bejegyzett élettársi kapcsolatát megszüntették,
- a hajadonra, nőtlenre vonatkozó szabályokat arra a személyre, aki még nem volt házas, és bejegyzett élettársi kapcsolatot még nem létesített, és
- a házaspárra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársakra.¹²⁹

Mindebből pedig az következik, hogy – a törvény által említett kivételektől¹³⁰ eltekintve – *ahol a Ptk. házastársakról rendelkezik, az alatt a bejegyzett élettársakat is érteni kell.* Ebből pedig az következik, hogy a bejegyzett

---

¹²⁹ Bék II. 3.§ (1) bekezdés

¹³⁰ A Bék. II. négy fontos kivételt említ: egyrészt a bejegyzett élettársakra nem alkalmazhatóak a házastársak névviselésének szabályai, a bejegyzett élettársak nem fogadhatnak közösen örökbe, nem vehetnek részt emberi reprodukcióra irányuló eljárásban és a bejegyzett élettársi kapcsolat apasági vélelmet sem keletkeztet. - Bék II. 3. § (2) – (5) bekezdés

élettársak ugyan *expressis verbis* nincsenek megnevezve a Ptk. rendelkezéseiben, ugyanakkor rendszertani szempontból a köztük fennálló jogviszonyt családjogi jogviszonynak kell tekinteni az utalószabály következtében.

A családjogi jogviszonyok azonban komplex rendszert alkotnak, aminek köszönhetően a szabályozásuk is összetett. Éppen ezért nem lehet kizárólag a CsJK normaanyagára korlátozni a családi jogviszonyok meghatározásának kérdését. Ebből adódóan a rendszertani megközelítésben különbséget kell tennünk a családjogi szabályozás tágabb és szűkebb értelmezése között. A szűkebb értelmezés a Ptk., és azon belül kiemelten a CsJK normaanyagát foglalja magában, míg tágabb értelemben összetettebb normarendszerről beszélhetünk. A családjog ugyanis a magánjog integráns része, ezt meghaladóan pedig a jogtudomány az egyéb jogterületektől való elválaszthatatlanságát is hangsúlyozza.¹³¹ Ennek megfelelően a családjogi jogviszonyokat nem csak a magánjogi, hanem részben a közjogi jellegű normák is meghatározzák, így az szorososan összefonódik például az alkotmányjoggal, a közigazgatási joggal és a büntetőjoggal. Az anyagi jogi szabályozás mellett az eljárásjog szintén jelentős szerephez jut, az országhatárokon túllépve pedig a nemzetközi jog is fontos alakítója a családjogi jogviszonyoknak.¹³² E komplex normarendszer egésze jelenti rendszertani szempontból a családjog tágabb értelmezését.

Ami a családi viszonyok nyelvtani értelmezését illeti, a család fogalmi definiálásával a Csvt. 7. §-a próbálkozott először, amely úgy fogalmazott, hogy *„A család a természetes személyek érzelmi és gazdasági közösségét megvalósító olyan kapcsolatrendszer, amelynek alapja egy férfi és egy nő házassága vagy egyenesági rokon kapcsolat, vagy a családbafogadó gyámság.”*¹³³

Látható, hogy a jogszabály idézett passzusa csupán három kapcsolattípust tekintett nyelvtani értelemben családi kapcsolatnak, és nem adott lehetőséget

---

¹³¹ BARZÓ (2017) 21.o.

¹³² Lásd részletesebben: BARZÓ (2017) 21-22.o.

¹³³ Csvt. 7.§ (1) bekezdés

arra nézve, hogy tágabb értelmezést nyerjenek a tartalmi elemek. Éppen ezért került a normaszöveg értelmezése az Alkotmánybíróság elé, aki a korábbi gyakorlatához igazodóan egyértelművé tette, hogy a családvédelmi törvényben megfogalmazottak a mai társadalmi viszonyokban nem elégségesek, hiszen a fogalom nyelvtani értelmezése nem terjeszthető ki az azonos neműek párkapcsolati formáira, de még a de facto élettársakra sem, ezen túlmenően pedig a rokoni kapcsolatok közül kizárja a nem vérségi alapon fennálló viszonyokat (így például a mostoha- és mostohagyermek viszonyát).¹³⁴

A nyelvtani értelmezés kapcsán említést kell tenni a Polgári Törvénykönyv értelmező rendelkezéseiről is. Ebben ugyanis megjelenik a közeli hozzátartozó és a hozzátartozó fogalma, amely szintén utalhat, illetve jelentheti a családi jogviszony nyelvtani értelmezésének alapját. A Ptk. értelmező rendelkezése¹³⁵ szerint hozzátartozónak minősül:

- a házastárs
- az egyeneságbeli rokon
- az örökbefogadott
- a mostoha- és a nevelt gyermek
- az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő
- a testvér
- az élettárs
- az egyeneságbeli rokon házastársa
- a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére
- a testvér házastársa.

Megállapítható, hogy a hozzátartozói kör sokkal szélesebb az Alaptörvény rendelkezéseinél, de még a CsJK-ban megfogalmazott rokoni kapcsolatoknál is, és itt már a de facto élettárs is megjelenik, ugyanakkor a bejegyzett élettárs továbbra sem kerül említésre. Ennek ellenére a bejegyzett élettársakat a külön

---

¹³⁴ Lásd részletesen a 43/2012 (XII. 20.) AB határozat ismertetésénél.

¹³⁵ Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1. és 2. pont

törvény rendelkezései alapján a házastárs jogállása illeti meg, így ha közvetett módon is, de szintén jelen vannak.

Értelmező rendelkezésekkel – és azon belül a hozzátartozó és a család fogalmával – azonban nem csak a Ptk. rendszerében találkozunk, így érdemes lehet erre is vetni egy pillantást. A gyermekvédelmi törvény szintén felsorolás útján rögzíti a hozzátartozók körét, azonban a törvény céljára és szabályozási tárgykörére tekintettel a gyermek szempontjából nevezi meg az érintetteket. Hozzátartozónak minősül ebben az esetben¹³⁶:

- a szülő,
- a szülő házastársa,
- a szülő testvére,
- a nagyszülő,
- a nagyszülő házastársa,
- a nagyszülő testvére,
- a dédszülő,
- a testvér,
- a testvér házastársa,
- a saját gyermek.

A gyermekvédelmi törvény meghatározása hasonló személyi kört fed le, hiszen a gyermek tekintetében a szülő kifejezést használja nyilvánvalóan a rokoni kapcsolatra tekintettel. Ez a megfogalmazás azonban ugyanazt eredményezi, mint az Alaptörvény és a Ptk. értelmezése.

Más azonban a családi jogviszony értelme a szociális ellátásokra vonatkozó törvény tekintetében. Itt ugyanis a jogszabály úgy fogalmaz, hogy a család *„egy lakásban, vagy személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos szociális, gyermekvédelmi intézményben együtt lakó, ott bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező közeli hozzátartozók közössége.”*¹³⁷ Közeli

---

¹³⁶ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 5.§ d) pont

¹³⁷ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról 4.§ (1) bekezdés c) pont

hozzátartozóként pedig nevesítésre kerül a házastárs,¹³⁸ valamint a de facto élettárs, a vér szerinti gyermek, az örökbefogadott gyermek, a mostohagyermek és a nevelt gyermek egyaránt, így tehát ebben az esetben szélesebb körben kerül meghatározásra a családtagok csoportja.¹³⁹

II.4.2. A de facto élettársak helyzete

A de facto élettársak helyzete az egyik legvitatottabb kérdéskör a családjogban,¹⁴⁰ éppen ezért szükségesnek tartjuk sokkal részletesebben, ugyanakkor az előző rész logikai felépítéséhez igazodó módon, önálló fejezetben elemezni azt. A szabályozástörténet szempontjából elmondható, hogy a bírói gyakorlatban már egészen korán megjelent a de facto élettársak egymással szembeni vagyoni igényeinek rendezése, amelyet akkoriban a polgári jogi társaság szabályaiból vezettek le, majd a *PK. 94. számú állásfoglalásban* rögzítésre is került.¹⁴¹ Jogszabályi szinten azonban elsőként az *1977. évi IV. törvény*¹⁴² rendezte az élettársak közötti vagyoni viszonyok szabályozását. Ez volt az első jelentős lépés, hiszen elismerték ezáltal, hogy az élettársi kapcsolat létező jogintézmény, ugyanakkor a szabályozás negatívuma volt, hogy a jogalkotó nem tekintette családjogi viszonynak, ha valaki házasságon kívüli együttélési formát választott. Elhelyezését tekintve a de facto élettársi kapcsolat az 1959-es Ptk. *kötelmi jogi* szabályai közé került.

1996-ban következett be változás, ugyanis a 1977-es törvény *csak egy férfi és egy nő közötti viszonyként* definiálta a de facto élettársi kapcsolatot. Hosszú folyamat eredményeként, illetve alkotmányossági viták sokaságán keresztül az *1996. évi XLII. törvény* lehetővé tette, hogy a de facto élettárs fogalma alkalmazható legyen azonos nemű párok vonatkozásában is. Mindeközben

---

¹³⁸ A bejegyzett élettárs külön nem kerül nevesítésre a jogszabályban, ugyanakkor a Bék II. 3. § értelmében ők is a jogszabály által meghatározott alanyi körbe tartoznak.

¹³⁹ Lásd bővebben: MÉLYPATAKI (2013) 427-440.o.

¹⁴⁰ Lásd bővebben: HEGEDŰS (2006) 3-24.o.

¹⁴¹ HEGEDŰS (2010) 20.o.

¹⁴² 1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről

azonban megkezdődött a Ptk. kodifikációja, amely során a jogalkotó kiemelt figyelmet szentelt az élettársi kapcsolatok részletesebb szabályozásának. A de facto élettársi kapcsolatokat *teljesjogú és létező családjogi intézményként kívánta elismerni*¹⁴³ a Polgári Törvénykönyv koncepciója, hivatkozva arra, hogy az élettársak társadalmi megítélése jelentős változáson ment keresztül és a felnövekvő fiatalabb generációk előnyben részesítik az élettársként történő együttélést, mint a házasság kínálta lehetőségeket.

A szakértői munka során hamar egyértelművé vált, hogy a korábbi szűkszavú szabályozás nem felel meg sem a de facto élettársi kapcsolat tartalmának, sem a társadalmi elfogadottságának. A kapcsolat lényege ugyanis abban áll, hogy a de facto élettársak a házastársakhoz hasonlóan, rendszerint gyermekeikkel együtt családot alkotva élnek, ugyanakkor mindezt a házassághoz képest kisebb kötöttségek között kívánják megélni. Ennek megfelelően a 2003-ban közzétett Ptk. koncepció mellett foglalt állást, hogy a kibővített szabályanyag a CsJK-ban kerüljön elhelyezésre.¹⁴⁴ A tervezet két fontos tényezőt értékelt a kapcsolat vonatkozásában, méghozzá a tényleges együttélés időtartamát, valamint a közös gyermek létét és ezek legalább egyikének megléte esetén biztosította a megfelelő joghatásokat. A korábbi szűkszavú megoldásban szereplő *vagyonjogi hatások módosítása mellett a de facto élettárs tartását és az egyik de facto élettárs halála esetén a másikat törvényes öröklés jogcímén megillető lakáshasználati jogot* kívánta a jogalkotó bevezetni. A CsJK első szakértői munkatervezetében megjelent a kapcsolat önkormányzati jegyzőnél történő *fakultatív regisztrálásának* lehetősége is, ami ugyan nem státuszt generált volna az érintetteknek, de a kapcsolat fennállásának bizonyítását jelentősen megkönnyítette volna.¹⁴⁵ Ezt meghaladóan pedig a bírói gyakorlatból beépítésre

---

¹⁴³ HEGEDŰS (2006) 11.-12.o.

¹⁴⁴ KÖRÖS (2013) 6.o.

¹⁴⁵ A későbbiekben ezt váltotta fel az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása, amely 2010. július 1. és 2010. december 31. között a különmemű élettársak vonatkozásában apasági vélelmet keletkeztetett. A 2010. évi CXLVIII. törvény azonban ezt a joghatást 2011. január 1-től hatályon kívül helyezte, így a regisztrálás ma már csak a kapcsolat fennállásának bizonyítását könnyíti meg. – KÖRÖS (2013) 7.o.
Lásd még: HEGEDŰS (2006/2)

és rögzítésre került a tervezetbe a de facto élettársak együttműködési és támogatási kötelezettsége.¹⁴⁶

A fentebb részletezett koncepció ugyanakkor sosem lépett hatályba, a törvényjavaslattal szemben ugyanis az utolsó pillanatban módosító indítványt nyújtottak be, melynek elfogadásával a Ptk.-ban egy elég sajátos jogi megoldás született. A módosító indítvány magyarázata szerint a de facto élettársak között „*magánjogi jogviszony*” áll fenn, aminek alapja „*a felek szerződése, amelyben mindenre kiterjedően rendezhetik kapcsolatukat.*”¹⁴⁷ Az indokolás legvitathatóbb kijelentése azonban az, hogy aki élettársi kapcsolatot létesít, az nem kívánja magára nézve érvényesíteni a házasság és a család belső jogi rendjét, ezért e kapcsolatokhoz nem fűződhetnek családjogi joghatások.¹⁴⁸ A módosító indítvány kapcsán a jogalkotó rendkívül éles szemléletváltása figyelhető meg, ugyanis a Koncepció készítése kapcsán teljesen más magyarázattal szolgált a de facto élettársak szabályozását illetően. A Szakértői Javaslattal indokolása ugyanis arra hívta fel a figyelmet, hogy a de facto élettársak jogviszonyát rendező szabályanyag CsJK-ban történő elhelyezése *azt juttatja kifejezésre – az európai államok többségéhez hasonlóan –, hogy családjogi kapcsolatnak tekinti azt annak ellenére, hogy elismertsége és támogatottsága nem azonos a házasságéval.* A javaslat azt is figyelembe vette, hogy aki de facto élettársi kapcsolatot akar létesíteni, az jogi szempontból kötetlenebbül kívánja e társas kapcsolatát alakítani, így a jogalkotás is csupán keretszabályokkal, de a korábbiakhoz képest részletesebben kívánta rendezni a de facto élettársak jogviszonyát, elhelyezve azt a CsJK házasságot követő külön fejezetében.¹⁴⁹

A Szakértői Javaslattól jelentősen eltérő jogalkotás oka minden bizonnyal abból eredhet, hogy a de facto élettársak jogainak erősítése a család és a házasság intézményeinek további gyengítéséhez vezethet, ami által a családjog hosszú

---

¹⁴⁶ KÖRÖS (2013) 7.o.

¹⁴⁷ T/7971/106 számú módosító javaslat indokolása. 12.o.
<https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971-0106.pdf> - letöltve 2019.10.29.

¹⁴⁸ T/7971/106 számú módosító javaslat indokolása. 12.o.
<https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971-0106.pdf> - letöltve 2019.10.29.

¹⁴⁹ A Ptk Szakértői Javaslatainak magyarázata – parlament.hu 484. o. - letöltve: 2019.10.29.
Lásd még: HEGEDŰS (2010) 68-69.o.

időkre visszanyúló és tradicionális alapokon nyugvó rendszere megrendülhet. Mindazonáltal egyre többen választják nem csak hazánkban, hanem világszerte az alternatív párkapcsolati formákat, aminek eredményeképpen olyan társadalmi tendencia alakult ki, amit a jogalkotás nem hagyhat figyelmen kívül.¹⁵⁰

A jogalkotót azonban mégsem sikerült meggyőzni, hiszen az élettársakra vonatkozó normák nagy része¹⁵¹ a kötelmi jog szabályai között maradt. Családjogi joghatásai lesznek azonban azoknak a de facto élettársi jogviszonyoknak, amelyben a felek legalább egy éve élnek együtt és van közös gyermekük. Esetükben ugyanis a CsJK biztosítja a de facto *élettársi tartást és a lakáshasználatot*.¹⁵² Jogosan merül fel a kérdés, hogy bizonyos rendelkezéseknek miért kellett mégis a Családjogi Könyvbe kerülniük és hogy szükséges-e a szabályanyag ilyen alapon történő szétválasztása?

Szeibert Orsolya álláspontja szerint „*azáltal, hogy a gyermektelen élettársak (azok is, akiknek esetleg egészségügyi okok miatt nem lehet gyermeke?) a kötelmi jog körében kerülnek szabályozásra – illetve maradnak – anélkül, hogy a kapcsolatnak tartási, lakáshasználati, öröklési jogi következményei lennének, egyértelműen visszalépünk a Ptk. jelenleg hatályos szabályozásához képest.*”¹⁵³

Kőrös András továbbá felhívja a figyelmet arra is, hogy a de facto élettársi kapcsolatok szerződéses és családjogi joghatásokkal bíró formáinak különválasztása „*technikailag is tökéletlenül sikerült.*”¹⁵⁴ Erre példaként említhető, hogy a hatályba lépő szabályanyag alapján a tartás egyszeri juttatással történő teljesítéséről azok az élettársak is megállapodhatnak, akiknek nincs közös gyermekük és kevesebb, mint egy éve élnek együtt. A lakáshasználatról történő megállapodás ezzel szemben a kötelmi jog szabályai között került elhelyezésre, de a de facto élettársak közös jogcíme alapján lakott lakás használatának bírósági rendezését a Ptk 4:93. §-a alapján azok a de facto

---

¹⁵⁰ KŐRÖS (2006) 3.o.

¹⁵¹ A kötelmi jogban találjuk az élettársak definícióját, a törvényes vagyoni jogi rendszerük és vagyoni jogi szerződésük normáit és a lakáshasználat szerződéssel történő rendezését. Ptk. 6:514. § - 6:517. §

¹⁵² Ptk. 4:86.§ - 4:95.§

¹⁵³ SZEIBERT (2013/1)

¹⁵⁴ KŐRÖS (2013) 8.o.

élettársak is kérhetik, akik kevesebb, mint egy éve élnek együtt vagy nincs közös gyermekük, azaz a CsJK-ban található szabály alkalmazása itt sem függ többletfeltételektől. Mindezek alapján megállapítható, hogy a kötelmi jogi és családjogi joghatások nincsenek következetesen szétválasztva, ahogy maguk a de facto élettársi kapcsolatok sem bonthatóak fel szerződéses és családjogi jogviszonyra.¹⁵⁵

A de facto élettársi kapcsolat családi jogviszonyként való elfogadását támasztja alá az is, hogy a de facto élettársi kapcsolat Ptk.-ban szereplő meghatározása szinte teljes egyezést mutat a jogalkotás és a bírói gyakorlat eddigi állásfoglalásaival. Ehhez érdemes lehet elsőként összevetni a Ptk.-ban szereplő fogalmat az Alkotmánybíróság által megsemmisített családfogalom meghatározásával:

<i>A család a természetes személyek érzelmi és gazdasági közösségét megvalósító olyan kapcsolatrendszer, amelynek alapja egy férfi és egy nő házassága vagy egyenesági rokoni kapcsolat, vagy a családbafogadó gyámság.</i> ¹⁵⁶	<i>Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.</i> ¹⁵⁷
---	---

---

¹⁵⁵ KÖRÖS (2013) 8.o. és SZEIBERT (2013/2) 147.-148.o.

¹⁵⁶ Csvt. 7.§ (1) bekezdés – 2012. XII. 20.-i állapot

Az előző fejezetben említésre került, hogy a fogalmat az AB megsemmisítette, mert szűken határozta meg a család fogalmát. Ezt követően viszont az Alaptörvény negyedik módosítása során az L) cikk szintén módosult, ami a családi kapcsolat alapjaként a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt nevesíti, jelentősen leszűkítve ezzel a családi kapcsolatban lévő személyek körét.

¹⁵⁷ Ptk. 6:514. § (1) bekezdés

Annak ellenére, hogy a megsemmisített szakasz a második felében konkrétan megnevezi a családi jogviszonyokat, a definíció első része általános jellemzőként az érzelmi és gazdasági közösség létét emeli ki, ami a de facto élettársi kapcsolat meghatározásának is a bázisát képezi. Ezek a tartalmi elemek azonban nem csak a megsemmisített, ezáltal már hatályban nem lévő definíciónak, hanem a CsJK egyik alapintézményének, a házasságnak is az alapját képezik.

A házassági életközösség fogalmát maga a jogalkotó nem határozza meg, de az ítélkezési gyakorlat hosszú idő óta változatlan tartalommal értelmezi azt. Ennek megfelelően a házastársak életközössége magába foglal érzelmi, erkölcsi és vagyoni összetevőket és tartalmi eleme rendszerint a közös háztartás, a közös gazdálkodás és a bensőséges személyi kapcsolat. Az elemek hiánya az életközösség megállapíthatóságát kizárja, amit jól példáz az az eset, ha a házaspár a legalapvetőbb információk szintjén sem ismerik egymás magánéletét, múltját. Amennyiben ugyanis a házastársak között a rokoni kapcsolatot mindössze a házassági anyakönyvi kivonat támasztja alá, a tőle elvárható tartalom nélkül, akkor kétséges, hogy a házasságkötés ténye ellenére együttélésük valódi lenne.¹⁵⁸ Az életközösség fogalmi elemei ugyanakkor tágan értelmezendők, nem szükséges együttesen fennállniuk, egyik-másik hiányozhat, illetőleg az általánostól eltérhet,¹⁵⁹ valamint nem kell egy általános-szokványos mércéhez igazodnia.¹⁶⁰ Egyik eseti döntésében a Kúria azt is megállapította, hogy nem érinti a házassági életközösség fennállását önmagában az, hogy a házastársak külön lakásban laknak és érzelmileg elhidegültek, de bármely más megfontolásból a gazdasági együttműködés fennmaradt közöttük. Az életközösség megszakítására irányuló szándék kinyilvánítása viszont akár az egyik házastárs részéről az életközösség megszűnését jelenti még akkor is, ha a házastársak kényszerűségből továbbra is

---

¹⁵⁸ BH 2017.36.

¹⁵⁹ BH 2003.323.

¹⁶⁰ BH 2011.105.

együtt laknak, a lakás fenntartási költségeivel elszámolnak és ezzel összefüggésben bizonyos gazdasági együttműködés szintén van közöttük.¹⁶¹

A de facto élettársi kapcsolat esetén hasonló értelmezést nyernek a forgalmi elemek. A de facto élettársi kapcsolat fennállásának megállapításához a lényegi jellemzőket *együttesen és összességében*¹⁶² kell vizsgálat tárgyává tenni, de az élettársi életközösség tényének megállapításhoz – ellentétben a házassági életközösséggel – *minden fogalmi elem együttes fennállásának a bizonyítottága szükséges*, ezek bármelyikének hiánya miatt az élettársi életközösség nem állapítható meg.¹⁶³ Ugyanezen döntésében kiemeli azonban a Kúria, hogy a felek egyedi életkörülményeit vagy eltérő megállapodását szintén figyelembe kell venni, így előfordulhat, hogy a házastársi életközösséghez hasonlóan sajátos értékelést nyernek a körülmények. Több esetben kimondta a legfőbb ítélező testület, hogy az élettársi kapcsolat létrejöttének és fennállásának feltételei az alábbiakban foglalhatóak össze: az élettársak közös lakásban laknak, közös háztartást tartanak fenn, érzelmi kapcsolatban állnak, együvé tartozásukat harmadik személyek felé nyíltan felvállalják, legalább hallgatólagosan egyetértenek abban, hogy a közös gazdálkodásuk során szerzett vagyon közös is legyen,¹⁶⁴ valamint az érzelmi közösségük az egymással szembeni támogatási kötelezettséget is feltételezi.¹⁶⁵ Ezek a pozitív kritériumok azok, amely leginkább megtöltik tartalommal az élettársi kapcsolat lényegét, ám ki kell emelni a legfontosabb negatív feltételt is: amennyiben a felek egyike házastársi élet- és vagyonközösségben él, annak a ténye az élettársi vagyonközösség fennállásának a lehetőségét kizárja.¹⁶⁶ A bármelyik félnél bizonyított fennálló házassági életközösség jogi értelemben lehetetlenné teszi más személlyel az élettársi kapcsolat létesítését.

---

¹⁶¹ Pfv. II. 21.219/2017.

¹⁶² Lásd részletesen: SZEIBERT (2010/2)

¹⁶³ Pfv. II. 20.120/2017.

¹⁶⁴ BH 2007.122

Besenyei Lajos az együttélés kritériumaként nevesíti ezt, és felveti, hogy a megállapításához elegendő, ha a felek kifejezésre juttatják azon akaratelhatározásukat, hogy életközösséget kívánnak létesíteni és ettől az időponttól élettársaknak kell tekinteni őket. Másik alternatívaként a szigorú jogértelmezést emeli ki, ami a tényleges együttélést, egy háztartásban való életvitelt jelenti. – BESENYEI (2000) 28.o.

¹⁶⁵ BH 2004.280

¹⁶⁶ BH 2004.504

A joggyakorlatban leggyakrabban azonban két fogalmi elemnek van kiemelkedő jelentősége. Az első a felek *tartós együttélésének szándéka*, hiszen, ha valaki élettársi kapcsolatot kíván létesíteni, az a Kúria szerint a véglegesség szándékával történő berendezkedést tételez fel.¹⁶⁷ Az egy háztartásban megvalósuló együttélés azonban önmagában nem elég a de facto élettársi jogviszony megállapításához, főleg, ha a felek közössége kizárólag abban áll, hogy egy lakásban lakva egymást az élet fenntartásához szükséges körön belül gazdaságilag is támogatják, érzelmi alapon kölcsönös szívességi szolgáltatásokat teljesítenek egymás javára.¹⁶⁸ A tartós együttélés azonban nem feltétlenül jelent folyamatos, megszakítás nélküli együttélést. A Kúria kimondta, hogy az a tény, hogy a feleknek két különböző államban volt lakása és csak lehetőségeiknek megfelelően éltek közös háztartásban, még nem jelenti azt, hogy élettársi kapcsolat nem állt fenn közöttük.¹⁶⁹ Egy frissebb döntésében pedig leszögezte, hogy a de facto élettársi kapcsolat fogalmi elemei közé tartozó közös háztartásban való együttélés – különösen idősebb partnerek között – megvalósulhat olyan módon is, hogy mindketten megtartják a lakhatást biztosító ingatlanukat, ugyanakkor azokat közösen használják, tehát mindkét ingatlan az együttélés, közös háztartásvezetés, étkezés, pihenés színtere.¹⁷⁰

A másik fontos elem, amellyel a legfőbb bírói szerv leginkább foglalkozott, a felek között fennálló *gazdasági közösség*. Ez a leginkább megkövetelt fogalmi elem, amelynek nem csak a jelentését határozta meg a Kúria, de különösen nagy gondot fordított a gazdasági közösség fennállásának vizsgálatára is. A gazdasági közösség fogalmának értelmezése húzza meg ugyanis azt a jogi határt, amely a közös háztartásban élő, egymással érzelmi kapcsolatban álló és a külvilág felé ezt ki is nyilvánító, a hétköznapi értelemben élettársaknak tekintett felek együttélését elkülöníti a jogkövetkezményekkel járó élettársi kapcsolat tényhelyzetétől.¹⁷¹ A gazdasági közösség akkor valósul meg, ha a

---

¹⁶⁷ BH 2004.504

¹⁶⁸ BDT 2011. 2601.

¹⁶⁹ Pfv. II. 21.744/2004.

¹⁷⁰ BH 2017.369

¹⁷¹ Pfv. II. 22.015/2016.

felek nem csupán esetileg, egy-egy vagyontárgy megszerzésében vagy csupán az együttélés mindennapi kiadásai tekintetében működnek együtt, hanem a gazdasági tevékenységüket meghatározó célkitűzéseik az életközösség egész tartama alatt közösek, ennek eléréséhez pedig teljeskörű együttműködést tanúsítanak, a jövedelmeiket közös céljaik érdekében együttesen használják fel.¹⁷² Ugyancsak megállapítható, ha a de facto élettársak bevételeinek megteremtése közös gazdasági tevékenységük eredménye, jövedelmeiket pedig közös céljaikra használják fel.¹⁷³ A gazdasági közösség akkor is megvalósul, ha az érzelmi kapcsolatban és közös háztartásban élő felek a közös családi élet megvalósítása érdekében egyikük ingatlanán – közösen felvett hitel felhasználásával – jelentős mértékű beruházást végeznek el.¹⁷⁴ Nem áll fenn azonban olyan esetekben, ha a felek között kizárólag a napi megélhetés és a háztartásvezetés körében mutatkozik bizonyos közösség.¹⁷⁵

Ellentmondásos a bírói gyakorlat a *gyermeknevelés*, mint gazdasági cél megítélése tekintetében. A Fővárosi Ítéltábla egyik döntése szerint a közös gyermekek közös nevelése is kialakít a felek között gazdasági közösséget, mert értelemszerű, hogy ezzel kapcsolatosan a feleknek távlati gazdálkodásukat érintő közös céljaik vannak. A gyermekvállalás a családi örömök mellett kétségtelenül folyamatos költségeket és hosszú távú pénzügyi elköteleződést jelent, hiszen a gyermek megélhetésének, iskoláztatásának biztosítása folyamatosan terheli a háztartás költségvetését. Ezt meghaladóan a gyermekneveléssel járó tényleges költségeken felül mintegy elmaradt haszonként jelentkezik az anyák oldalán a kieső jövedelem, amelyet a gyermekek születése, majd a bölcsődei, óvodai közösségbe kerülése közötti időtartamban az édesanya munkaerőpiacról való átmeneti vagy tartós távolléte okoz. Emellett az anyák kiesnek szakmájukból, tudásuk értéktelenedik és a munkaerőpiacon a kisgyermekes anyák nehezebben tudnak fellépni. Ezen tényezőknek a mérlegelése és eldöntése egy hosszú távú gazdasági

---

¹⁷² Pfv. II. 21.744/2004.

¹⁷³ BDT 2015.3348.

¹⁷⁴ BH 2014.111.

¹⁷⁵ Pfv. II. 20.068/2017.

elköteleződést jelent, ami megalapozhatja a de facto élettársak közötti gazdasági közösség megállapítását.¹⁷⁶

A Kúria szerint ugyanakkor nem valósíthat meg közös gazdasági célt a felek családalapítása és a gyermekvállalás, különösen akkor nem, ha a felek a közös háztartásban élés ellenére szerződéssel rendezik a lakhatás és a kiskorú gyermekeik ellátásának költségeit. A gazdasági közösség esetében két konjunktív tartalmi elemnek van döntő jelentősége: a felek közös célok érdekében való, legalább hallgatólagos együttműködésének és az általuk szerzett jövedelmek közös célra történő felhasználásának. Az ítélkezési gyakorlat a közös cél fogalmát szűken értelmezi: annak gazdasági tevékenységre és a közös vagyon megszerzésére kell irányulnia, azaz a gazdasági együttműködésnek a közös vagyon gyarapítása a célja, függetlenül attól, hogy annak végeredménye vagyongyarapodás vagy vagyonvesztés lesz. Kétségtelen, hogy a gyermekvállalás hosszú távú elkötelezettséget és jelentős anyagi terhet ró a szülőkre, azonban a de facto élettársi kapcsolat egyik fogalmi elemével, a gazdasági együttműködéssel nem azonosítható. A felek szándékának ugyanis közös közreműködéssel a közös vagyon megszerzésére kell irányulnia; a családalapítás és a gyermekvállalás gazdasági célnak, vagyonszerzésre irányuló szándéknak azonban álláspontjuk szerint nem minősíthető.¹⁷⁷

Több esetben rámutatott emellett a Kúria, hogy a gazdasági közösség nem követeli meg az egymás bankszámlájához történő hozzáférést sem, az élettársi kapcsolat tényének megállapíthatóságát ugyanis önmagában nem zárja ki a külön bankszámla fenntartása és az sem, hogy ahhoz a másik félnek nincs hozzáférése. A közös gazdálkodás, a gazdasági közösség megítélése szempontjából kizárólag annak van jelentősége, hogy a feleket a döntéshozatal során a közös megélhetés, az előrejutás szándéka vezérli-e.¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ BDT 2015. 3301.

¹⁷⁷ BH 2017.338.

¹⁷⁸ EBH 2018.M.8., BH 2016.117.

Felmerül a kérdés, hogy a Ptk. által meghatározott, új törvényes vagyoni jogi rendszer mennyiben fog változtatni a de facto élettársi kapcsolat fogalmi elemeinek, főként a gazdasági közösség létének értelmezésén? Az új szabályozás szerint ugyanis a de facto élettársak önálló vagyonszerzőknek minősülnek. Ennek következtében továbbra is fenntartható-e az a követelmény, hogy tényleges, közös gazdasági eredményt mutassanak fel a felek a kapcsolat megállapíthatósága érdekében, vagy az esetleges vagyonszevadás hiányában megvalósuló gazdasági együttműködés is a kapcsolat alapját képezheti. A korábbi szűk körben meghúzott határokon mindenképpen változást fog előidézni a bevezetett vagyoni jogi megoldás. Ugyanakkor fontos azt is szem előtt tartani, hogy a vagyoni jogi rendszer alkalmazásának *előkérdéseként* jelentkezik a de facto élettársi kapcsolat fennállásának megállapítása, így nem kizárt a két kérdés eltérő módon megvalósuló értelmezése sem. Álláspontunk szerint mindenképpen tágítani kell a korábbi szűkkörű értelmezést, és esetlegesen vizsgálható az a körülmény is, hogy a közös célok érdekében történő együttműködéshez mennyire társul a felek szolidaritása és együttműködése. Ez az elv ugyanis, ahogy korábban is utaltunk rá, szintén a de facto élettársi kapcsolathoz tartozó bírói gyakorlatból ered, és anyagi támogatás formájában is megvalósulhat. Ebből következőleg a *gazdasági közösség* a de facto élettársak közös célok érdekében való *vagyoni együttműködését*, az egymás felé tanúsított *szolidaritást*, *támogatást* és *együttműködést* kell hogy magába foglalja a felek vagyonának tényleges összevonása nélkül is.

A házassági életközösség tartalmi elemei tehát nagyfokú hasonlóságot mutatnak a de facto élettársi kapcsolat meghatározásával, illetve szintén közös pont a bíróságok egyedi körülményekhez igazított értelmezése. A házasság és a de facto élettársi kapcsolat között azonban ki kell emelni még egy fontos hasonlóságot.

A házasság a CsJK szerint „akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot

*köt.*¹⁷⁹ De facto élettársak esetén 2010. január 1-én került bevezetésre az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása, amely esetében az élettársak kérhetik a közjegyzőtől, hogy vegye fel a kapcsolatuk létesítéséről vagy megszüntetéséről szóló nyilatkozatukat a közhiteles nyilvántartásba. Az élettársi kapcsolat viszont ebben az esetben sem a nyilvántartásba vétellel jön létre, hanem továbbra is a Ptk. szerinti fogalmi elemek megvalósulása szükséges, de a kapcsolat fennállásának igazolására – hasonlóan a házassághoz, hiszen az anyakönyv ott is deklarációs célokot szolgál – a nyilvántartás alkalmas. Fontos eltérés azonban, hogy amíg a házasságkötés családjogi státuszt keletkeztet a házastársak között, addig a de facto élettársak nyilvántartásba vétele csupán a kapcsolat fennállásának bizonyítását hivatott biztosítani, ugyanakkor a nyilvántartásba történő rögzítésre nem kötelezhetőek a felek.¹⁸⁰ Megjegyzendő viszont, hogy a nyilvántartásba történő bejegyzés 2010. július 1. és 2010. december 31. között a különmű párok esetén apasági vélelmet keletkeztetett, ami szintén a de facto élettársi kapcsolat családjogi jellegét erősítette. A joghatást azonban a 2010. évi CXLVIII. törvény 2011. január 1.-től hatályon kívül helyezte.¹⁸¹

Mindezek világossá teszik, hogy a de facto élettársi kapcsolatok – a rendszertani elhelyezés ellenére – inkább tekintendőek családjogi jogviszonynak, mint pusztán szerződésnek.

Említést kell tennünk ide kapcsolódóan az Európai Családjogi Bizottság¹⁸² de facto élettársakról szóló elvi ajánlásáról, amely szintén definiálja ezt a párkapcsolati formát. Az ajánlás¹⁸³ első pontja szerint a de facto élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha két személy tartós párkapcsolatban él együtt. A második bekezdésben pedig a minősített de facto élettársi kapcsolat (*qualified de facto union*) fogalmával találkozunk, miszerint ez akkor áll fenn, ha a

---

¹⁷⁹ Ptk. 4:5. § (1) bekezdés

¹⁸⁰ Lásd részletesebben: HEGEDŰS (2008) 121-145.o. és HEGEDŰS (2011) 100-102.o.

¹⁸¹ KÖRÖS (2013) 7.o.

¹⁸² A későbbiekben részletesebben kitérünk a Bizottság bemutatására, valamint a kapcsolódó ajánlásainak elemzésére.

¹⁸³ The Principles of European Family Law Regarding the Property, Maintenance and Succession Rights of Couples in de facto Unions - <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/English-De-Facto.pdf> letöltve: 2020.05.11.

partnerek legalább 5 évig élnek együtt és közös gyermekük van. A Bizottság tehát a tartós együttélésre alapozottan húzza meg a határvonalat a jogilag szabályozott párkapcsolati forma és az annak szintjét el nem érő együttélési formák között. A másik fontos kritérium az ajánlás második és harmadik pontjában olvasható, ez pedig a kizáró tényezők megállapítása. Ha a partnerek ugyanis házasságban vagy bejegyzett/regisztrált élettársi kapcsolatban élnek együtt vagy akár harmadik személyekkel, ennek a ténye kizárja a de facto élettársi kapcsolat fennállását. Fontos eltérés azonban a magyar megoldáshoz képest, hogy itt a házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat fennállása és nem a párhuzamos életközösség megvalósulása a kizáró tényező.

II.5. A család fogalmának szociológiai vetületei

II.5.1. A tradicionális megközelítés

A szociológia a társadalmi élet törvényszerűségeit kutató tudományág, amely az elmélet és az empirikus kutatások kettősségével igyekszik vizsgálni az emberi élet sajátosságait. Azon tudományágak sorát gyarapítja, amelyekben nem egységes a szakértők álláspontja a család fogalmát illetően. Mind közül azonban két megközelítési mód az, amely kiemelkedik a definíciók sorából. A szociológusok egy része ragaszkodik a tradicionális családfelfogáshoz, álláspontjuk szerint ugyanis a tradicionalitás a felgyorsult, változó társadalmak állandó tényezője. A hagyományos szociológiai nézetek szerint a család fogalmának legfőbb vonása a családtagok közötti érintkezés, kapcsolat, azaz az interakciók. Ez a definíció 1926-ban jelent meg, Ernest W. Burgess alkalmazta először „*A család, mint az interakcióban álló személyiségek egysége*” című művében. Ez alapján a családi kapcsolatokat, az egymáshoz fűződő viszonyokat azok, amelyek elkülönítik a családot a társadalom más egységétől. Burgess szerint „*A család olyan interakcióban álló személyek egysége, akiket egymással való érintkezésükben a férj és feleség, az apa és anya, a fiú és lány, a fivér és*

nővér társadalmi szerep betöltésére való törekvés irányít.”¹⁸⁴ Burgess tehát a családban betöltött szerepek fontosságát hangsúlyozta. Munkásságát továbbfejlesztve született meg a tradicionális fogalmi megközelítés pontosítása, amely alapján családnak nevezhető az emberek olyan együttélő kisebb csoportja, amelynek tagjait vagy a házassági kapcsolat vagy a leszármazás, más szóval *vérségi (kivételes esetben örökbefogadási) kapcsolat* köti össze.¹⁸⁵ Bármelyik említett definíciót is vizsgáljuk, arra a következtetésre kell jutnunk, hogy merülnek fel problémák az értelmezés kapcsán. Egyfelől a társadalmi interakciók, kapcsolatok nem kizárólagosan a családi viszonyokban fordulnak elő, hanem azok más csoportokban is kialakulhatnak. Ezen kívül a hagyományos nézetek nem számolnak a házasságon kívüli partnerkapcsolatok egyre növekvő számával.¹⁸⁶

II.5.2. A család fogalmának funkcionális megközelítése

Egyre nő azon kutatók száma, akik a társadalmi változásokkal összefüggésben, azokat követve próbálják meghatározni a család szó tartalmát. Életszerűbb az a nézet, mely szerint *„Az ember társas lény, a családi együttélés számára a legtermészetesebb együttélési forma, amely testi, lelki, szellemi fejlődése számára a legkedvezőbb. Ezen még az sem változtat, hogy egyes kultúrákban más és más elképzelések élnek arról, hogy kik alkotják a családot. Sokféle család létezik, beleértve a házasság nélküli együttélést, az újraegyesült családokat, az egyszülős családokat, a gyermektelen párokat, esetleg a*

---

¹⁸⁴ BÁRKÁNYI (2011) 99.o.

¹⁸⁵ ANDORKA (2006) 298.o.

¹⁸⁶ Egy az ezredfordulón elvégzett felmérés szerint a tartós partnerkapcsolatban élők 37 %-a házasságon kívüli kapcsolatban él. Ezen személyek közül 57 % hajadon és nőtlen családi állapotú, 30%-a elvált legalább egyszer, 10%-a pedig özvegy. A számok azóta is emelkedő tendenciát mutatnak. – PONGRÁCZ-SPÉDER (2003) 56.o.

A 2016-ban készített Mikrocenzus felmérés adatai szerint 2016 októberében 2 millió 743 ezer család volt hazánkban, amelyből a házasságban élő párok alkotta családok 1 millió 757-t tettek ki, az élettársi kapcsolatban élők száma pedig meghaladta a 483 ezer családot, arányuk ezzel több mint 5 %-ot nött a korábbi kutatási adatokhoz képest. - http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_6.pdf 21-22.o. - letöltve: 2020.04.20.

*kommunákat, és akár a gyermeket nevelő homoszexuális párokat is. Közös ezekben a kis-közösségekben, hogy tagjai testben és lélekben összetartoznak.*¹⁸⁷

A családmodellek tekintetében dinamikusság figyelhető meg, a társadalmi változások egyértelműen hatással vannak a tartalom meghatározására. Sokan hajlamosak ezt válságjelzésként kezelni, azaz, hogy a hagyományos családmódel veszélyben van. Az előbb idézett kutatás azonban rávilágít arra, hogy egyfajta változásnak – és nem feltétlenül negatív tartalmú változásnak – kell tekintenünk ezeket a jelenségeket, nevezetesen például a házassági hajlandóság csökkenését, a házasságon kívüli partnerkapcsolatok felerősödését.¹⁸⁸ A társadalmak többségében a családszerkezetek pluralizációja figyelhető meg, ami azt jelenti, hogy többféle családszerkezeti forma ugyanolyan hangsúllyal van jelen.¹⁸⁹

Éppen ezért alakult ki a fogalmi megközelítések másik nagy csoportja, azok a szociológiai irányzatok, amelyek a családra, mint rendszerre tekintenek és a rendszer funkcióinak meghatározásán keresztül kívánják megadni a család szó tartalmának lényegét. A funkcionális megközelítés álláspontja szerint a család kilenc funkcióját különböztethetjük meg:¹⁹⁰

1. *Biológiai funkció:* a társadalom „utánpótlása” szempontjából leginkább a reprodukció tölt be kiemelkedő szerepet, és bármely családmódelről legyen is szó, ez a funkció mindig jelen van.

2. *Gazdasági funkció:* „A család a gazdaság, a termelő munka szervezeti egysége is.” A család gazdasági funkcióját két összetevő alkotja, egyrészt jövedelemből gazdálkodó közösség, másrészt a család, mint szervezet gazdasági haszonnal működik (például a házimunka felosztása, lakás karbantartása, gyermekgondozás).

3. *Az érzelmi szükségleteket kielégítő funkció:* ide sorolható többek között a szülő-gyermek viszonya, érzelmi kapcsolata, másrészt a partnerek között fennálló érzelmi közösség.

---

¹⁸⁷ BODONYI-BUSI-HEGEDŰS-MAGYAR-VIZELY (2006) 9.o.

¹⁸⁸ HIEKEL-LIEFBRIER-POORTMAN (2014) 391-410.o.

¹⁸⁹ FÖLDHÁZI (2016) 661.o.

¹⁹⁰ BODONYI-BUSI-HEGEDŰS-MAGYAR-VIZELY (2006) 14.-18.o.

4. *Társadalmi státusz meghatározása:* ez a funkció biztosítja a társadalmi státuszok újratermelődését a nevelés, a szocializáció és az értékátadás eszközével.

5. *A betegek ellátása és az öregekről való gondoskodás:* ez a funkció a szociológusok szerint inkább a korábbi időkben volt megfigyelhető, amikor is az idősebb generáció anyagiakkal próbálta pótolni a testi, fizikai erejének és hasznosságának csökkenését. A fiatalabb családtagok tisztelték és segítették az idősebbeket, próbáltak tanulni az élettapasztalataikból, később azonban egyre inkább ennek az ellenkezője figyelhető meg.

6. *A kulturális igény felkeltése, a szabadidő irányítása* szintén egy kevésbé értékesnek tartott funkció jelenleg. A jelenkori élet sajátossága, hogy a családtagok nem töltenek egymással kellő időt, nem járnak együtt szórakozni. Ennek okai között szerepelhetnek az anyagi nehézségek, vagy éppen a túlzott munkateher, ami a mai társadalomban egyértelműen megfigyelhető.

7. *A családtagok életének irányítása és ellenőrzése:* napjainkban ez tekinthető a leginkább ellentmondásos funkciónak. Az ellentmondásosság egyrészt a generációk közötti világnézeti különbségekből adódik, másrészt a megváltozott életritusból és ugyancsak az időhiányból ered.

8. *Szocializációs, nevelési funkció, személyiségformálás.* A család az elsődleges szocializáció színtere, hiszen a gyermek itt tanulja meg azokat az alapvető magatartási mintákat, konvenciókat, amelyeket később a társadalom részeként is alkalmaz. Éppen ezért ennek a funkciónak rendkívül fontos szerepe van.

9. *Támogató funkció.* A család az egyén énképének, önértékelésének forrása is, képes akár a fizikai, akár az érzelmi problémák rendezésében segítséget nyújtani. A családtagok közötti érzelmi kötődés az, ami ezen funkció alapjaként szolgál.

Ezek a funkciók többé kevésbé minden családfogalomban megtalálhatóak, azonban fontosságuk megítélése eltérő lehet. Jelen társadalmi berendezkedésünkben ugyanis az figyelhető meg, hogy ezek a funkciók kezdenek eltűnni, átalakulni és emellett átértékelődni. Ennek okaként három dolgot emelnek ki a szociológusok: egyfelől a házasság intézményének

kiüresedését, ugyanis a fiatalabb generáció már nem feltétlenül tart igényt a társas együttélés ezen formájára és a biológiai reprodukció eléréséhez ma már ez nem társadalmi elvárás. A második sokkal súlyosabb tényező az a család biológiai funkciójának háttérbe szorulása, egyre kevesebb ugyanis a születések száma. A harmadik problémakör a válások számának növekedése, ugyanis a mai házasságokban egyértelműen megfigyelhető az érzelmi viszonyok gyors változása, és az érintettek könnyebben hozzák meg a döntést, hogy véget vetnek a házasságuknak, mint hogy a konfliktushelyzet megoldására törekednének.¹⁹¹ Éppen ennek köszönhetően az emberek közötti kapcsolatrendszer család-kénti értelmezését is tágran kell meghatározni. Egyre inkább előtérbe kerülnek ugyanis azok a családi kapcsolatok, amelyekben nem feltétlenül a biológiai kapcsolat, a leszármazás lesz a döntő, mindinkább az érzelmi közösség és a gazdasági kapcsolat dominanciája érvényesülhet.¹⁹² Ennek megfelelően különböző családtípusokról beszélhetünk.¹⁹³

Származási család (family of orientation): ez jelenti azt a családi környezetet, ahová beleszületik az ember, tehát ennél a típusnál a biológiai funkció dominanciája jellemző. Ilyen például az egyén és a szülő közötti kapcsolattrendszer.

Teremtő család (family of procreation): ez az egyén által kialakított családforma, mely alapja a házasság vagy más párkapcsolati forma és a saját gyermekek nemzése.

Nukleáris család (Nuclear family): ez a típus az előző két forma jellegzetességeit vegyíti, így beleértendőek az egyén felmenői és a saját leszármazói köre egyaránt.

Kiterjedt család (Extended family): ez a típus a legtágabban értelmezhető forma, beleértendő ugyanis a biológiai kapcsolaton alapuló valamennyi családtípus, ugyanakkor az érzelmi közösség más fajtái is, így például az is, ha valaki mostoha- vagy mostohaszülővé válik.

---

¹⁹¹ NEMÉNYI (1988) 10.-11.o.

¹⁹² Példaként említhetjük a mostoha- vagy mostohaszülőket, nevelőszülőket, akik esetében a biológiai kapcsolat egyértelműen hiányzik. Lásd részletesebben: SATIR 153.-173.o.

¹⁹³ KNOX (1988) 14.-15.o.

A szociológia eredmények tehát tágabb körben igyekeznek meghatározni a családi kapcsolatok rendjét, mint a jogi szabályozás, melynek eredményeképpen sok, ma még szabályozatlan vagy részben szabályozott kapcsolattípus is a viszonyrendszer részét képezi.

II.6. Részösszegzés

A fejezet által a célunk a multidiszciplináris alapokon nyugvó összehasonlítás volt, amelyben a történeti fejlődés, a nemzetközi és hazai jogi szabályozás és joggyakorlat, valamint a szociológia megállapításain keresztül igyekeztünk szemléltetni a fogalom komplexitását. A vizsgálódásokból az szűrhető le, hogy eltérő ugyan a megítélés a tudományterületek között, mégis számos azonos elem található. Álláspontunk szerint a családi kapcsolatok rendszerében három tényezőnek van nagyon fontos szerepe. Egyrészt a szülő-gyermek viszonynak, ami mind a hagyományos, mind a manapság jelen lévő megközelítések alaptézisét képezi. A másik fontos elem a felek közötti párkapcsolat, amiben a házasság preferálásához való ragaszkodás még mindig megfigyelhető, ugyanakkor az alternatív kapcsolati formák felé való nyitottság is jellemző. A harmadik tényező a rokonság, ami mára szintén másfajta megítélés alá esik, ugyanis a technikai és egyéb társadalmi fejlődés hatására ma már a nem pusztán biológiai kapcsolaton alapuló rokonság is megfelelő védelmet és elismerést élvez. A fejezet megállapításai alapján arra jutottunk, hogy az egységes, jogszabályban megjelenő családfogalom megalkotása a szerteágazó – de ugyanakkor egyre közelítő – álláspontok miatt jelen pillanatban még lehetetlen vállalkozás. Ehelyett szerencsésebb megoldás lehet a családi jogviszony egységes terminológiája alá vonni a különböző, jogilag szabályozott kapcsolatrendszereket. A meghatározás kiindulópontját valamennyi esetben az életközösség tartalmi elemeiben szükséges keresnünk¹⁹⁴, ennek megfelelően

---

¹⁹⁴ Hasonló álláspontot képvisel a német jogirodalomban Karlheinz Muscheler, aki a családjog fogalmán keresztül vizsgálta a kérdéskört és arra a megállapításra jutott, hogy a családtagok közötti jogviszonyok elsősorban a személyes jogviszonyokon alapulnak, amihez szükségszerűen kötődnek a

pedig bizonyítást nyert, hogy a jogilag szabályozott párkapcsolati formák mindegyike – a jogforrási rendszerben való elhelyezkedésük ellenére – családjogi jogviszonynak minősül. Tovább erősíti ezt az a tény, hogy a de facto élettársi kapcsolatban – más jogilag családi kapcsolatnak minősített esetekhez hasonlóan – ugyanúgy visszaköszönnek a szociológia megállapításai is. Mindezek alapján a *családi jogviszony lényege úgy határozható meg, mint természetes személyek között létrejövő olyan jogviszony, amelynek alapja a felek között fennálló érzelmi és gazdasági közösség.*

---

vagyonjogi kérdések. A személyes viszonyoknak azonban a felek közötti érzelmi közösség az alapja, ami az ilyen kapcsolatrendszereket megkülönbözteti más jogviszonyoktól. – MUSCHELER (2017) 2-3.o.

III. A CSALÁDTAGOK KÖZÖTTI VAGYONI VISZONYOK – A CSALÁDI VAGYONJOG

III.1. A családi vagyong

III.1.1. A családtagok közötti vagyoni viszonyok rövid történeti fejlődése és a Ptk. kapcsolódó kodifikációja

A korai magyar magánjogban a családtagok közötti vagyoni viszonyokat kizárólag a házastársak egymás közötti, illetve a házastársak és kívülálló harmadik személyek közötti vagyoni viszonyok jelentették. Az ezen jogviszonyokat szabályozó normák összessége képezte a házassági vagyongjogot, ami számos egyedi jellegzetességgel bírt. *Jancsó György* egy sajátos vegyes rendszerként jellemezte a korabeli szabályozást, amelyben a különvagyong és a hozomány intézménye a római jogi dotális rendszerhez, a közszerzemény pedig a germán szerzeményi közösség rendszeréhez hasonlított.¹⁹⁵ A Csjt. előtti magyar vagyongjogi szabályozás legfőbb jellemzője a *duális szerkezet* volt, mert a házastársak vagyoni viszonyait elsősorban a szokásjogi szabályok határozták meg, de nagyon korán megjelentek a vagyongjogi megállapodások (korabeli elnevezéssel „házassági szerződések”¹⁹⁶) is. *Duálisnak* volt minősíthető atekintetben is, hogy a vagyongjogi szabályok fő bázisát a családjogi normák képezték, ugyanakkor az öröklési jog is jelentősen befolyásolta a vagyong sorsát. A korabeli házassági vagyongjog további jellegzetessége volt, hogy a vagyongelkülönítés – mint vagyongjogi rendszer – képezte az alapját,¹⁹⁷ ez azonban különböző módon érvényesült a társadalmi osztályok differenciáltsága miatt.

---

¹⁹⁵ JANCÓS (1890) 63-64.o.

¹⁹⁶ KOLOSVÁRY (1927) 342.o.

¹⁹⁷ A vagyongelkülönítést fokozatosan váltotta fel a vagyongösszesítés alapgondolata, amelyben a legmeghatározóbb szerepet a közszerzemény játszotta. Nem egységes azonban a jogirodalmi álláspont ebben a tekintetben. *Herczeg Mihály* szerint a teljes vagyongelkülönítés jellemezte a házastársak vagyoni

A házastársak vagyona a törvényes vagyonjog szabályai szerint több különböző alkotóelemből tevődött össze. A vagyonekülönítés elve alapján önálló részt képezett a feleség és a férj különvagyona, amit a hitbér, a hozomány és bizonyos társadalmi osztályokban a közszerzemény egészített ki.

1953. január 1-én lépett hatályba a *házasságról, családról és gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény*, a Csjt. A törvény vagyonjogi rendelkezéseinek újítása, hogy szakított a korábbi szabályozási modellel és törvényes vagyonjogi rendszerként a házastársi vagyonközösséget vezette be. A házastársi vagyonközösség, mint vagyonjogi rendszer a közszerzeményhez hasonlóan a szerzeményi közösségi rendszerek csoportjába tartozik, ugyanakkor nem az értéktöbbleti elvet, hanem a *reálszerzés elvét juttatja érvényre*.¹⁹⁸ Ennek értelmében a házastársak házasságkötéskor meglévő vagyona és a házasság alatt ingyenesen szerzett vagyona dologi jogilag is elválik a többi vagyonelemtől, amiből következőleg *három alvagyon* között kell különbséget tenni: a feleség különvagyona, a férj különvagyona és a közös vagyon.¹⁹⁹

A Csjt. házassági vagyonjogi szabályainak további jellemzője, hogy a jogalkotó igen kevés rendelkezést iktatott be a normaszövegbe. Hat szakaszban került

---

viszonyait és csak a „szeretet, a kölcsönös bizalom és a szellemi fölény elismerése bírja rá az egyik felet arra, hogy a másik (legyen ez aztán a férfi vagy nő) a vagyonekezelés körül irányadó szerepet vigyen.” - HERCZEG (1885) 16.o.

Kolosváry és Jancsó azonban emellett foglalt állást, hogy bár a vagyonekülönítés képezte az alapot, mégis megjelent a vagyonösszesítés gondolata is: „Különvagyonuk tekintetében a házastársak teljesen függetlenek...mert ezt a nagy úrt, mely férj és feleség közt az új életviszony...daczára.. is fennáll, jogunk jótékonyan hidalja át a közszerzemény által. E jogintézményben jogunk közös tulajdonná teszi azt a vagyont, melyhez a házastársak a házasság tartama alatt visszterhes úton jutnak.” – JANCÓSÓ (1890) 66.o.

„A törvényes házassági vagyonjog intézményei jogunkban a női szabadvagyon rendszer keretei közé vannak beillesztve, mely rendszernek kiindulási pontja az, hogy a nő a házasságkötéskor már megvult vagy azután bármi módon szerzett vagyona felett...szabadon rendelkezik. Miután pedig az az elv a közszerzemény tekintetében némi megszorítást szenved: a magyar házassági vagyonjog vegyes jelleget ölt magára, s a különvagyoni gondolat mellett a vagyonközösségi gondolatot is érvényesíti.” – KOLOSVÁRY (1927) 342.o.

¹⁹⁸ KÖRÖS (1995) 121. o. és CSÜRI-SZABÓ (2007/2) 15.o.

¹⁹⁹ A rendszer kialakulásában Pap Tibor szerint nagy szerepe volt a házastársak közötti egyenlőség elismerésének, az osztatlan közös tulajdon alapgondolata ugyanis a házasság erkölcsi és társadalmi elvárásainak is megfelelt. – PAP (1982) 176.o.

Tóthné Fábíán Eszter elvi alapként hasonló gondolatot emel ki, miszerint „a házasság olyan szövetség, melyben a felek egyenrangúak, mindkét fél munkája egyaránt fontos a család szempontjából, és nem mutatható ki, hogy ki milyen vagyommértékkel járult hozzá, tevékenysége alapján a házasság fennállása alatt keletkezett vagyonhoz, tehát az a házastársak osztatlan közös tulajdona.” – TÓTHNÉ FÁBÍÁN (1999) 395.o.

összefoglalásra a házastársak egymás közötti, valamint külső, harmadik személyekkel szemben fennálló jogviszonya. Hiányzott ezek közül a vagyon passzív elemeinek jogi sorsa, a házastársak kölcsönös képviseleti jogának rendezése, a közös rendelkezési jog megsértéseinek jogkövetkezményei,²⁰⁰ az értékváltozások figyelembe vétele, vagy akár az alvagyonok vegyülése miatt keletkező megtérítési igények rendezése.²⁰¹ Ezen hiányosságokat a bírói gyakorlat igyekezett pótolni és a hosszú ideig be nem következő jogalkotói beavatkozás hiánya miatt a vagyonjogi igények rendezésekor a tételes jog és a joggyakorlat együttes alkalmazására került sor. A törvény szűkszavúságát a jogirodalom különböző indokokkal magyarázza. *Nizsalovszky Endre* kritikai éllel fogalmazta meg, hogy a szocialista gazdasági rend azon sajátossága szolgál magyarázatul, amely szerint akkoriban nem tulajdonítottak túl nagy jelentőséget a házastársak vagyoni viszonyainak.²⁰² *Petrik Ferenc* ezt azzal a gondolattal egészítette ki, hogy a kisebb mérvű szabályozás az 1950-es évek sajátos társadalmi berendezkedésével magyarázható, azaz, hogy a magánszemélyek nem rendelkeztek számottevő mértékű vagyonnal.²⁰³ *Tóthné Fábián Eszter* szerint a házastársak egyenjogúságának biztosítása volt a jogalkotó korabeli célja, ugyanakkor mivel főként a férj folytatott kereső foglalkozást – a nő pedig, ha keresett is, akkor is lényegesen kevesebbet – az nem feltétlenül indokolta a részletesebb szabályozást.²⁰⁴

Az 1970-es évek elején azonban ugrásszerűen növekedett az életszínvonal, megszorodtak a lakásépítések, az üdülőtellek vásárlása, valamint a különvagyonból közös vagyonba és fordítva történő beruházások. Ezek az események késztették a jogalkotót a Csjt. első nagyobb volumenű módosítására, ami az 1974. évi I. törvényben²⁰⁵ öltött testet, megváltoztatva egyes vagyonelemek közös vagyonba vagy a házastársak különvagyonába való

---

²⁰⁰ Lásd részletesebben: KÖRÖS (2011) 1.-6.o.

²⁰¹ KÖRÖS (1995) 122.o.

²⁰² NIZSALOVSKY (1963) 149.o.

²⁰³ PETRIK (1987) 58.o.

²⁰⁴ TÓTHNÉ FÁBIÁN (1999) 395.o.

²⁰⁵ 1974. évi I. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről

tartozását. Ezt követte az 1986. évi IV. törvény,²⁰⁶ amely szintén jelentős változásokat eredményezett, ugyanakkor továbbra is a házastársi vagyonszövetséget tartotta fenn törvényes vagyonszövetségi rendszerként.²⁰⁷ A Csjt. hatálybalépésétől kezdődően elsősorban a házastársak vagyoni viszonyainak, mint családjogi jogviszonynak a szabályozására koncentráltak. A joggyakorlatban azonban megjelentek olyan elvi jelentőségű megállapítások, amelyek szakítottak a házasság és a házassági vagyonszövetség tradícionális eszméivel. A Legfelsőbb Bíróság 10. számú irányelve elvi értelemben rögzítette, hogy a házastársak azon ráutaló magatartásából, mely szerint a házasságkötést megelőző de facto élettársi kapcsolatuk alatt szerzett vagyonszövetséget a házassági élettársi közösség alatt is tovább, közösen kezelik és használják, eltérő megállapodás hiányában arra kell következtetni, hogy azt is a közös vagyonszövetség részévé kívánják tenni.²⁰⁸ Ennek értelmében a házasságkötést megelőző de facto élettársi kapcsolat vagyonszövetségi is összeolvad a házassági élettársi közösséggel, kiterjesztve rá a jogszabály hatályát. Az irányelvet később hatályon kívül helyezték, ugyanakkor a benne megfogalmazott elvi jelentőségű tételek fennmaradtak a joggyakorlatban.²⁰⁹ Kiemelendő azonban, hogy ezen elvi tételt nem lehetett alkalmazni fordított helyzetben, azaz a házasság megszűnését követő de facto élettársi kapcsolatra nem voltak alkalmazhatóak a Csjt.-beli vagyonszövetségi szabályok.

Első látásra úgy tűnhet, hogy a joggyakorlat fentebb részletezett megállapításai már ekkor is családjogi jogkövetkezményeket fűztek a de facto élettársi kapcsolathoz. *Csúri Éva* véleménye szerint azonban a házasságkötést megelőző de facto élettársi kapcsolat nem volt családjogi jogviszony, mivel az élettársak vagyonszövetségi szabályozását az 1959-es Ptk. 578/G. § tartalmazta és nem a Csjt.²¹⁰ Kivételt kellett hogy képezzenek viszont azok a de facto élettársi kapcsolatok, amelyeket házasságkötés követett, mert vagyonszövetségi szempontból ezek a Csjt.

---

²⁰⁶ 1986. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény módosításáról

²⁰⁷ Az 1986. évi módosítás a Csjt. kógens szabályainak feloldását idézte elő.

²⁰⁸ A Legfelsőbb Bíróság 10. számú irányelve 3. pont

²⁰⁹ BAJORY (1993) 7.o.

²¹⁰ CSÚRI (2006) 41.o.

hatálya alá tartoztak. Nem született ugyanis olyan döntés, ami az említett tények, körülmények fennállása esetén az 1959-es Ptk. hivatkozott jogszabályhelye alapján került volna elbírálásra.

Szintén megdőlni látszott a házassági vagyoni jog dominanciája a Bék. II. törvény bevezetésével. E jogszabály ugyanis rögzítette, hogy ha külön törvény másképp nem rendelkezik a házasságra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a bejegyzett élettársi kapcsolatokra.²¹¹ Ennek értelmében pedig a bejegyzett élettársakra teljes egészében ugyanazon vagyoni jogi szabályokat kellett alkalmazni, mint a házastársakra.

A Csjt. szabályozása tehát szakított a korábbi vagyoni jogi szabályozással bevezetve a házastársi vagyoni közösséget, ugyanakkor a korabeli társadalmi és jogi elvárásoknak megfelelően a párkapcsolati formák és a hozzá kapcsolódó vagyoni jogi jogkövetkezmények vonatkozásában továbbra is a házastársak, mint családtagok közötti vagyoni viszonyokat favorizálta.

A Ptk. kodifikációja jelentős hatással volt a családjog változásaira. A Kódex tervezetének előkészítését hazánkban az 1050/1998 (IV. 24.) számú Kormányhatározat rendelte el, 2006-ra pedig már el is készült a törvény első szövegváltozata, az úgynevezett „*Vitatervezet*”. 2007-re újabb szakmai vitákat követően a törvényjavaslat beterjesztésre került az Országgyűlés elé, aki elsőként 2009. szeptember 21-én, majd november 9-én másodszor is elfogadta azt.²¹² Ekkor született meg a 2009. évi CXX. törvény, melynek Harmadik Könyve viselte a Családjog címet. A kodifikációs munkálatok elején a legfőbb kérdés az volt, hogy a családjogi szabályozás továbbra is elszeparáltan, külön törvényben maradjon, vagy a Kódex részévé váljon. A szétválasztás, valamint a családjog önálló jogterületként való elválasztása is hosszú előzményekre nyúlik vissza²¹³, a jogalkotás mégis az integráció mellett döntött. A Ptk.-ba történő beépítés azonban további kérdéseket eredményezett, amelyeknek három elkülöníthető iránya volt:

---

²¹¹ Bék. II. törvény 3.§ (1) bekezdés

²¹² TÓTHNÉ FÁBIÁN (2019) 614.o.

²¹³ Lásd részletesen: WEISS (2000) 4-13.o.

- 1) mennyiben alkalmazhatóak a polgári jog azon szabályai, amelyek a Csjt. szabályai között nem voltak rendezve, vagy csak hiányosan voltak megtalálhatóak;
- 2) melyek azok a polgári jogi szabályok, amelyeknek a családjogi szabályozás sajátosságaihoz kellett volna igazodniuk;
- 3) hol mutatkozott ellentmondás a polgári jog és a családjog akkor hatályos szabályai között.²¹⁴

A polgári jog szabályainak alkalmazhatósága különösen a családtagok, elsősorban a házastársak vagyoni viszonyai kapcsán merültek fel, azon belül is elsősorban a jognyilatkozatok megítélése kapcsán. A házassági vagyonjog újraszabályozása okán is számos kérdés, felvetés adódott, melyek közül a leghangsúlyosabb a törvényes vagyonjog szabályainak újragondolása mellett a házastársak magánautonómiájának további erősítése és az alternatív vagyonjogi rendszerek bevezetése volt. Szintén megfontolás tárgyát képezte az a kérdés is, hogy indokolt lehet-e a családtagok mindennapi szükségleteit kielégítő vagyon, valamint az üzleti célú vagyon elválasztása.²¹⁵ A szakértők álláspontja egyértelmű volt tekintetben, hogy Európa más államainak megoldásaihoz hasonlóan az üzleti célú vagyont szükséges elválasztani a házastársak szükségleteire fordított egyéb vagyonelemektől²¹⁶.

A házastársak viszonyai mellett azonban a kodifikációnak fontos eleme volt a de facto élettársi kapcsolatok szabályozásának családjogba helyezése és a meglévő szabályanyag jelentős átalakítása. Korábban az 1959-es Ptk. a kötelmi jogban helyezte el a jogintézményt, amin mindenképpen változtatni volt szükséges. A kodifikációs munka kezdetén több mint hatvanöt jogszabály használta az élettárs kifejezést, viszont különböző értelmezésben és eltérő jogkövetkezményeket fűzve a kapcsolathoz és azóta is növekszik az ilyen jogszabályok száma. Ráadásul már maga a Csjt. sem tett különbséget a szülői

---

²¹⁴ WEISS (2001) 21.o.

²¹⁵ WEISS (2001) 25-27.o.

²¹⁶ TÓTHNÉ FÁBIÁN (2016) 622-623.o., TÓTHNÉ FÁBIÁN (2019) 511-512.o. TÓTHNÉ FÁBIÁN (2012) 545-546.o. WEISS (2001) 25-26.o. KÖRÖS (2001) 9-10.o.

felügyeleti jog területén aközött, hogy a szülők házasságban éltek-e vagy sem. Mindezek alapján az egységesítés és a családjogi jelleg elismerése kulcsfontosságú volt. Az azonban, hogy mely élettársak közötti kapcsolat nyerjen jogi védelmet még kérdéses volt a kodifikációs munkálatok kezdetén. Ekkor sem képezte vita tárgyát azonban, hogy az élettársi kapcsolatoknak lehetnek vagyoni jogi következményei, amelyeket a családjogi normák között, a házassági vagyoni jog szabályai után szükséges elhelyezni. A vagyoni joghatásokat viszont kezdetben csak olyan élettársi kapcsolatokhoz kívánták kapcsolni, amelyek a külföldi példák mintájára regisztrálásra kerültek, ugyanakkor azt is leszögezték, hogy ez nem érintette volna a nem regisztrált élettársak más jogszabály által biztosított jogait, sőt azt is elismerték, hogy a nem regisztrált kapcsolatoknak is lehetnek vagyoni jogi – de nem családjogi – joghatásai.²¹⁷ Később a regisztrációt már csak opcionális elemként hagyták meg a kodifikációban, a hatályos Ptk. joganyagába pedig már be sem került.²¹⁸

A partnerkapcsolatok szempontjából a kodifikáció a bejegyzett élettársi kapcsolatokat is érintette, kezdetben ugyanis ezt a jogintézményt is a családjogi szabályozásba kívánták elhelyezni, ugyanakkor – hasonlóan a de facto élettársak koncepciójához, hiszen a két jogintézményt egyazon indítvánnyal módosították a Ptk. hatálybalépése előtt – ez a javaslat sem jelenik meg a hatályos joganyagban, hanem mai napig a korábban ismertetett külön törvényi szabályozás van hatályban.

Ahogy említésre került a 2009. évi CXX. törvény tehát elfogadásra került, ugyanakkor hatályba nem lépett. Az Alkotmánybíróság az 51/2010. (IV.28.) számú határozatával megsemmisítette a 2009-es törvényt hatályba léptető 2010. évi XV. törvényt, mert túl rövidnek találta az alkalmazásra történő felkészülési időt, a jogszabály ugyanis számos olyan új jogintézményt tartalmazott, amely a magyar jog számára eddig ismeretlen, előzmény nélküli volt, így azok megismerése mindenképpen több időt igényelt volna. Ezt követően a Kormány újabb határozatot hozott, amelyben ismételten elrendelte egy új Polgári

---

²¹⁷ WEISS (2001) 30.o.

²¹⁸ KÖRÖS (2006) 5.o.

Törvénykönyv kidolgozását, melynek munkálatait az Igazságügy Minisztérium koordinálta. A korábbi koncepció sem tűnt el azonban véglegesen, a határozat ugyanis leszögezte azt is, hogy a 2009-es törvény hasznosítható megoldásait szükséges átvenni. A családjogi szabályozás vonatkozásában mindenképpen indokolt volt ez a kíváncsi, már csak az addig elkészült munkák eredményei miatt is.²¹⁹

III.1.2. A családi vagyonjog szerkezete

2014. március 15-én lépett hatályba a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, melynek – sok más egyéb mellett – az egyik legnagyobb újítása a családjogi szabályozás inkorporációja. A jogalkotó nem tartotta szükségesnek a továbbiakban a korábbi szeparált rendszernek megfelelő megoldás fenntartását, inkább beépítette a szabályanyagot a Ptk. rendszerébe. A családjog, mint önálló jogterület sokáig önálló törvényben volt szabályozva, elválasztva a polgári jog egyéb normáitól, ugyanakkor sosem volt vitatott a jogirodalomban, hogy a családjog a magánjog része.²²⁰ Az 1959-es Ptk. elsősorban a felek között fennálló alapvető vagyoni viszonyokat szabályozta, míg a személyi viszonyok csak másodlagos szerephez jutottak. A Csjt. ezzel szemben inkább a személyi viszonyokra helyezte a hangsúlyt (mint például a házasság, a szülő-gyermek viszony) és a családtagok közötti vagyoni viszonyok minimális jogi szabályozást nyertek.²²¹ Ez azonban a Ptk. hatálybalépésével és a családjogi normák inkorporálásával jelentősen megváltozott és a két terület közötti különbség egyre inkább háttérbe szorult.

A családjogi szabályozás teljes mértékben illeszkedik a polgári jogi szabályozási környezetbe, amit az alábbi indokok is alátámasztanak:

---

²¹⁹ TÓTHNÉ FÁBIÁN (2016) 615.o.

²²⁰ *Weiss Emília* ezt csak annyival egészíti ki, hogy a családjogi jogviszonyok akkor is magánjogi jogviszonynak tekinthetők, ha a korábbi szabályozás nem egészen ezt tükrözte. Itt nem csak a Csjt. és az 1959-es Ptk. elkülönülésére gondol, hanem arra is, hogy 1959-ig a polgári jog hagyományos jogviszonyai a szokásjogon alapultak, míg ezzel egyidejűleg már írott törvény szabályozta a házassági jogot, illetve a gyámságot. – WEISS (2000) 4.o.

²²¹ WEISS (2000) 4-5.o.

- a családtagok közötti jogviszonyok a *magánszféra* részét képezik, amelyben a felek viszonya *mellérendelt*, a kialakult joganyag pedig *diszpozitív* jellegű,²²²
- a családjogi jogviszonyok szorosan kapcsolódnak más polgári jogi jogintézményhez²²³, így például
  - az *öröklési jogviszonyokhoz*, ahol szintén a családi kapcsolat képezi a törvényi szabályozás alapját;
  - a *dologi jog* és elsősorban a tulajdonjog kérdésköréhez, hiszen a házastársi vagyonközösségben szereplő közös vagyon is egyfajta speciális jellegű tulajdonközösségnek tekintendő, valamint a vagyoni jogviták alapját is a tulajdoni kérdések tisztázása képezi;
  - a *kötelmi joghoz*, hiszen a családtagok is lehetnek kötetmi jogviszony alanyai, akár egymással, akár kívülálló személyekkel is köthetnek szerződéseket vagy kerülhetnek egyéb kötetmi jogviszonyba, melyeknek a családjogi speciális normákon túl a kötetmi jog általános szabályai képezik a mögöttes jogát.

Barzó Tímea kihangsúlyozza azonban, hogy a családjogi viszonyok számos sajátossága támasztja alá a családjog polgári jogon belüli önálló jogterületként való kezelését is, melyek a következők:

- a család és a házasság jogintézményénél a jogi előírásokon túlmenően az *erkölcsi követelményeknek* való megfeleltetés is erőteljesebben érvényesül;
- a családi viszonyok közül sok olyan van, amely kevésbé vagy egyáltalán nem is igényli a jogi beavatkozást, azaz a családtagok *magánautonómiája* rendkívül széleskörű;

---

²²² JOBBÁGYI (2014) 164.o.

²²³ FÁBIÁN-TAKÁCS (2016) 14.o.

- a családjog körében érvényesülő alanyi jogok többsége természeténél fogva *forgalomképtelen*, mint például a szülői felügyelet joga vagy az örökbefogadáshoz való jog;
- a családjogban megjelenő jogosultságok és kötelezettségek tekintetében nincs lehetőség *alanycserére*;
- bizonyos családjogi jogviszonyok egyéni akarattal megvalósuló *módosítása* vagy *megszüntetése* korlátozott (például az örökbefogadás), néhány pedig közös akarattal sem szűnhet meg (például a rokonság);
- a családjogi jogviszonyok, még ha hasonlóságot mutatnak is a polgári jog más területeivel, mégis *speciális rendezési elvek* mentén érvényesülnek. Ilyen például a házastársi vagyonközösség, ami a közös tulajdon speciális alakzata, vagy a házastársak rendelkezési jogának gyakorlása és az ahhoz tapadó felelősség.²²⁴

Megállapítható mindezek alapján, hogy a Ptk. családjogi normái az egyéb rendelkezésekkel szemben *lex specialis*-ként viselkednek, amíg az egyéb Ptk.-beli szabályok (például a kötelmi jog vagy a dologi jog szabályai) a generális szerepet töltik be.

A családjogi szabályozás felépítése nem sokat változott a Ptk. hatályba lépésével. Továbbra is megmaradt a joganyag *kettőssége*, ami abban nyilvánul meg, hogy a családtagok közötti jogviszonyokat két csoportba sorolhatjuk. Az egyikbe tartoznak a családtagok közötti személyi viszonyok, a másikba pedig a családtagok között fennálló vagyoni viszonyok.

A vagyoni viszonyok tekintetében a szabályozás számos eleme átvételre került, amit a sokéves jogalkalmazói megfontolásokkal, elvekkkel egészített ki a jogalkotó, valamint új elemek is megjelentek. A vagyoni viszonyok szerkezete duális felépítésű maradt, a szabályanyagot továbbra is a nagyfokú diszpozitivitás jellemzi. Ennek folyományaként a jogalkotó a felek magánautonómiájának garantálása érdekében a szerződéses vagyonrendezést

---

²²⁴ BARZÓ (2017) 21.o.

helyezi előtérbe, illetve tekinti elsődlegesnek, és csupán ennek hiányában teszi kötelezővé a Ptk. szabályainak alkalmazását.²²⁵

A Ptk. családtagokra vonatkozó szabályanyag komplex rendszert alkot, így a családtagok közötti jogviszonyok is számos formát ölthetnek. Ahogy arra az előző részben is felhívtuk a figyelmet, a családtagok körének jogi meghatározása a szabályozás alanyai szempontjából változatos képet mutat. A jogviszonyok alanyai tekintetében azonban a Ptk. rendszertanilag különbséget tesz, külön szerkezeti egységekben tárgyalja ugyanis a párkapcsolatban élők, mint családtagok jogviszonyait és külön a rokonok közötti viszonyokat. Ez a szétválasztás mutatkozik meg a CsJK szerkezeti felépítésében, amit maga a jogalkotó 5 egységre bont fel:

- az első rész tartalmazza a családjog alapelveit,
- a második rész a házasság joganyagát foglalja magában,
- a harmadik rész a de facto élettársi kapcsolat családjogi hatásait részletezi,
- a negyedik rész a rokonság szabályozását tartalmazza,
- az ötödik rész pedig a gyámság alapvető magánjogi normaanyagát foglalja össze.

Ezek a részek a családjogi kapcsolat jellegére tekintettel bontják fel a szabályokat. Az egyes elemek részletszabályai alapján azonban arra a megállapításra juthatunk, hogy a jogviszonyban szereplő alanyok köre alapján az alábbi csoportokat különíthetjük el:²²⁶

- a második rész és a harmadik rész összevonásából elkülönült egységként jelentkezik a párkapcsolatban élő személyek köre és az ők jogviszonyai,
- a negyedik és az ötödik rész összevonásából pedig a leszármazáson vagy egyéb jogi tényen alapuló családjogi jogviszonyok, amely kategória némi magyarázatot igényel.

---

²²⁵ Ptk. 4:34. § (1) és (2) bekezdés

²²⁶ Az első rész (alapelvek) természetesen minden személyre irányadó, erre tekintettel maradt ki a csoportosításból)

A leszármazás (vérségi kapcsolat), mint jogi tény a CsJK vonatkozásában elsősorban a szülő-gyermek viszonyban testesül meg legjellemzőbben a szülői felügyelet normáin keresztül. Vagyoni viszonyként azonban a gyermektartás formáiban realizálódik. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy csak ezen legközelebbi rokonsági fok lehet mérvadó. A CsJK rokонтartási normái nem zárják ki azt az esetet sem, amikor a felmenők és leszármazók távolabbi rokonsági fokban álló tagjai közötti vagyoni jogi (elsősorban rokонтartási) jogviszony keletkezik.²²⁷ A rokonsági fok vonatkozásában határokkal sem találkozunk, tehát jogi akadály nincs annak, hogy távolabbi egyensági rokonok között alakuljon ki ilyen jogviszony.²²⁸ Az egyenesági rokoni kapcsolaton kívül azonban jogi értékelést nyert az oldalági rokoni kapcsolat is, ami azonban csak a testvérek vonatkozásában bír vagyoni jogi joghatásokkal.²²⁹

A leszármazáson kívül az egyéb jogi tények csoportjába sorolhatjuk az örökbefogadás által keletkezett családjogi viszonyokat. Az örökbefogadás sikeressége esetén az örökbefogadó szülők (és annak családja) valamint az örökbefogadott gyermek között a leszármazással azonos joghatású jogviszony keletkezik, így az előzőekben tett megállapításaink itt is helytállóak.

A gyámságot szintén az egyéb jogi tények körbe sorolhatónak tartjuk. Sokszor itt is leszármazói kapcsolatban álló felek vannak a jogviszonyban²³⁰, ugyanakkor magas az olyan esetek száma, amikor nem a hozzátartozók köréből kerül ki a gyermek gyámja. A gyámság tartalmát tekintve sok szempontból azonos a szülői felügyelet tartalmával, természetesen azonban megvannak a megfelelő eltérések. Maga a jogirodalom is a szülői felügyeletet helyettesítő jogintézményként határozza meg.²³¹ Az esetleges vagyoni kezelési

---

²²⁷ Példaként említhető a nagyszülő tartási kötelezettsége vagy akár fordított helyzetben unoka tartási kötelezettsége.

²²⁸ Nyilvánvalóan az életkori sajátosságok és az esetek egyedi körülményei szabnak ennek határt.

Lásd részletesen Ptk. 4:196. § és 4:202. §

²²⁹ Lásd részletesen a testvértartás szabályait. – Ptk. 4:197. §

²³⁰ Például amikor a gyermek gondozója és gyámja a nagyszülő lesz.

²³¹ FILÓ-PEHR (2015) 227.o., BARZÓ (2018) 549.o.

kötelezettségéből adódóan azonban nem kizárt, hogy itt is vagyoni jogviszony keletkezzen az érintettek között.²³²

Végezetül szót kell ejteni szintén az egyéb jogi tényeken alapuló rokonság kapcsán a mostohaszülő-mostohagyermek és a nevelőszülő-nevelt gyermek kapcsolatáról. A CsJK hatályba lépésével ugyanis a rokонтartás szabályai között megjelent ezen kapcsolati rendszerek jogi értékelése is, és ezekből a viszonyokból is keletkezhet tartási kötelezettség, ami indokolja, hogy ezeket a személyeket is rokonnak tekintsük jogi szempontból.²³³

Az előbbieken részletezett alanyi kör tekintetében is létrejöhetnek tehát a családjogi szabályozás körébe eső személyi és vagyoni viszonyok. A személyi viszonyok bázisát a szülői felügyelet és a gyámság képezi elsősorban, míg a vagyoni viszonyok döntően a rokонтartás normaanyagában köszönnek vissza. Mindezek alapján a családtagok közötti vagyoni viszonyok szerves részét kell, hogy képezze a Ptk. által rokonnak minősített személyek közötti vagyoni normarendszer.

A párkapcsolatban élők vagyoni viszonyokat a Csjt. elsősorban a házassági vagyoni joggal azonosította korábban, melynek tágabb és szűkebb értelmezésével találkozhatunk a jogirodalomban. Ez alapján a házassági vagyoni jog szűkebb értelemben azoknak a jogszabályoknak az összességét jelenti, amelyek egyrészt a házastársak egymás közötti, másrészt pedig a házastársak harmadik személyekkel szemben fennálló külső jogviszonyát szabályozzák mind a házasság időtartamára, mind pedig a házasság megszűnésének esetére. A tágabb értelmezésbe pedig beletartoznak a házastársi vagyoni közösséggel, annak megosztásával, a házastársi közös lakás használatával és a házastársi tartás érvényesítésével kapcsolatos igények is.²³⁴ A házassági vagyoni jogi per fogalmát a bírói gyakorlat tágan értelmezi. Ebbe a körbe tartoznak ugyanis a házastársi közös vagyon megosztására és a

---

²³² Fontos azonban azt kihangsúlyozni, hogy a gyám főszabály szerint nem köteles a saját vagyonának terhére a gyermek tartására, azt a rokонтartás szabályai szerint tartásra kötelezett személynek kell viselnie, vagy bizonyos esetekben a gyermek vagyonát is felhasználhatja erre. – Ptk. 4: 238. § és PEHR (2013) 348.o.

²³³ Ptk. 4:198. § és 4:199. §

²³⁴ Csúri (2002) 158.o.

különvagyontárgyak kiadására irányuló igények, valamint a közös és különvagyoni szerzésre alapított tulajdonjog megállapítására, a házastársi lakáshasznált rendezésére, a házassági vagyoni szerződéssel kapcsolatos jogvitára és a házastársi tartásra vonatkozó igények is.²³⁵ A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) a házassági vagyoni per fogalmába beleért minden házastársi vagyoni igényt, kivéve a házastársi tartás és a házastársi közös lakás használatának rendezése iránti keresetet.²³⁶

A Ptk. a családtagok vagyoni viszonyainak vonatkozásában a személyi kört illetően jelentős változásokat indukált. A CsJK továbbra is a házassági vagyonjogból indul ki, ennek megfelelően a szerződéses és a törvényes vagyoni jog tekintetében a házasulók és házastársak kifejezéseket használja. Utóbbi nem igényel sok magyarázatot, hiszen a CsJK-ban a házastárs kifejezés a 4:5.§-ának megfelelően házasságot kötött személyek körét jelenti. Ahogy azonban már korábban is említettem, 2009-ben született meg a Bék. II. törvény, amely a bejegyzett élettársi kapcsolat jogi feltételeit rendezi. E jogszabály családjogi státuszt teremt a bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítő személyeknek és meghatározza a kapcsolathoz fűződő jogkövetkezményeket. A Ptk. maga viszont nem nevezi meg egyetlen rendelkezésében sem a bejegyzett élettársi kapcsolatot, vagy annak jogkövetkezményeit.²³⁷ A Bék. II. törvény 3. § (1) bekezdése azonban megteremti a kapcsolódási pontokat a két jogszabály között és beépíti a Ptk. rendszerébe a joganyagot. A Bék II. utalószabályai²³⁸ következtében a bejegyzett élettársi kapcsolat joghatásai – néhány kivételtől eltekintve – megegyeznek a házasság jogkövetkezményeivel, ami alapján a bejegyzett élettársi kapcsolat szintén elfoglalja helyét a családjogi (és természetesen egyéb polgári jogi) jogviszonyokban, egyenrangúvá téve a két jogintézményt. Ebből pedig egyértelműen következik, hogy bejegyzett élettársak vagyoni viszonyaikat szintén szerződés útján rendezhetik, míg ennek

---

²³⁵ Pfv. II 20.685/2007.

²³⁶ Pp. 462. §

²³⁷ BARZÓ (2017) 259.o.

²³⁸ Bék II. 3.§ (1)-(6) bekezdés

hiányában törvényes vagyoni jogukat a házassági vagyoni joggal teljes mértékben megegyező bejegyzett élettársi vagyoni jog képezi.

A házassági vagyoni jog (és az előbbiekre tekintettel a bejegyzett élettársi vagyoni jog) szűkebb értelmezése esetében a személyi hatály részét képezik a házasságkötés (vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése) előtt álló párok is. A Ptk. 4:35. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a törvényes vagyoni jogi rendszer az életközösség kezdetével hatályosul akkor is, ha a házastársak (vagy bejegyzett élettársak) a házasságkötést (vagy a kapcsolat létesítését) megelőzően de facto élettársaként éltek együtt. Ez a rendelkezés a Csjt.-hez tartozó bírói gyakorlat által kimunkált elv átültetése a jogszabályokba,²³⁹ ami az életközösség megkezdéséhez és nem a házasságkötéshez vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítéséhez köti e vagyoni jogi rendelkezések alkalmazhatóságát. A házasságot megelőző életközösség tehát egységet képez a tényleges házassági életközösséggel, ezért az életközösség megszűnésekor a vagyoni viszonyok méltányos rendezése érdekében a házassági vagyoni jog hatásait az életközösség teljes időpontjára kell alkalmazni.

Amennyiben az érintettek között a házasságkötés vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése az életközösség megkezdését követően meghiúsulna, úgy a kialakult jogviszony a de facto élettársi kapcsolat szabályai alapján ítélandó meg.

A Ptk. nem csak megtartotta, de ki is bővítette a de facto élettársakra vonatkozó normaanyagot. Ahogy a családi jogviszonyok magánjogi elemzésekor említésre került, a de facto élettársi kapcsolat rendszertanilag nem képezi a családjogi szabályozás részét, kizárólag néhány többletfeltétel teljesülése esetén fűződhetnek hozzá családjogi joghatások.²⁴⁰ A de facto élettársak közötti tágabb értelemben vett vagyoni viszonyok szabályozása megosztott, a normák részben a CsJK-ban,²⁴¹ részben pedig a kötelmi jogi rendelkezések között találhatóak.²⁴² A szűkebb értelemben vett vagyoni jogi szabályokat ugyanakkor egységesen a

---

²³⁹ lásd részletesen a Legfelső Bíróság 10. számú irányelve

²⁴⁰ BARZÓ (2017) 265.o.

²⁴¹ Ptk. 4:86-4:95. §

²⁴² Ptk. 6:515-517. §

Ptk. Kötelmi Jogi Könyve tartalmazza, azaz ezek a vagyoni viszonyok az eddigiektől eltérően nem rendelkeznek családjogi sajátosságokkal. Ez az állítás rendszertanilag ugyan helytálló lehet, ugyanakkor a normaszöveg vizsgálatával és értelmezésével arra a következtetésre juthatunk, hogy a de facto élettársi kapcsolat vagyoni hatásai összehasonlíthatóak, párhuzamba állíthatóak és ezáltal egy közös terminológia alá vonhatóak a házassági vagyoni joggal.

A de facto élettársak vagyoni jogát szabályozó normák ugyanis – szerkezetüket és részben tartalmukat tekintve – nagyfokú hasonlóságot mutatnak a házastársak és bejegyzett élettársak normaanyagával. Az első szembetűnő hasonlóság, sőt inkább teljeskörű egyezés abban mutatkozik meg, hogy a de facto élettársak vagyoni szabályai is dualista szerkezetűek. A de facto élettársak esetében is a Ptk. a diszpozitivitást érvényre juttatva megteremti a lehetőséget arra, hogy az egymás közötti vagyoni viszonyait az életközösségük időtartamára szerződéssel rendezzék.²⁴³ Ennek hiányában az egymással szemben fennálló, illetve külső harmadik személyekkel szembeni vagyoni jogviszonyait a Ptk. különböző szakaszokban rendezi.

A normaanyag tartalmi és nyelvtani értelmezése arra enged következtetni, hogy a jogalkotó célja a hagyományos kötelmi jogviszonyoktól eltérő és inkább a családjogi szabályozáshoz közelebb álló normarendszer kialakítása volt. Ezt támasztja alá, hogy a de facto élettársak vagyoni viszonyait rendező normaanyag nagyon rövid, tömör és rengeteg utalószabályt tartalmaz, ami a házastársak esetén alkalmazandó részletszabályok követését írja elő.²⁴⁴

A de facto élettársak vagyoni jogának családjogi jellegét támasztja alá a Ptk. előtti szabályozás és annak értelmezése is. A de facto élettársak közötti szűkebb értelemben vett vagyoni viszonyokat korábban az 1959-es Ptk. rendezte, így a bíróságok is akképpen foglaltak állást, hogy a házasság és a de facto élettársi

---

²⁴³ Ptk. 6:515. § (1) bekezdés, Ptk. 4:91. § és hozzá kapcsolódóan Ptk. 4:204. § és Ptk. 4:92. §

²⁴⁴ például Ptk. 6:515. § (2)-(4) bekezdés, Ptk. 6:516. § (4) bekezdés

Itt hívjuk fel a figyelmet ismételtelen arra is, hogy a Ptk. megalkotása és előkészítése során szinte az utolsó pillanatig a családjogi szabályozás körében kívánták elhelyezni a de facto élettársi szabályozást. Erre utal többek között az utalószabályok alkalmazása is.

kapcsolat között elvi különbségek vannak, ami miatt a Csjt. 27. §-a²⁴⁵ még „joghasonyszerűség”²⁴⁶ esetén sem foghat helyt, esetükben ugyanis a kiterjesztő jogalkalmazást a jogviszony eltérő természete és jellege nem tűrte meg. A de facto élettársi kapcsolat Ptk.-beli szabályozása ellenére ugyanakkor mégis megfigyelhetőek voltak családjogi (a házastársi vagyontársasághoz hasonló) vonások. A de facto élettársak között akkoriban szintén egy szerzeményi közösséget megvalósító vagyoni rendszer, az élettársi vagyontársaság érvényesült, ami részleteiben valóban számos ponton eltért a Csjt. 27. §-beli szabályozásától,²⁴⁷ mégis hasonló elvi alapokkal rendelkezett. A de facto élettársak között ugyanis az együttélés ideje alatt ugyanolyan dologi hatályú szerzés történt, akárcsak a házastársak esetében.²⁴⁸

A korábbi és a hatályos normaanyag tartalmának elemzése tehát azt támasztja alá, hogy a de facto élettársak vagyoni viszonyai – bár a Kötelmi Jogi Könyvben találhatóak – a családtagok közötti vagyoni viszonyok szerves részét képezik. Ezt meghaladóan fontos kiemelni, hogy a de facto élettársak esetében is a szabályozás részét képezi a lakáshasználat, valamint a de facto élettárs tartásának normaanyaga.²⁴⁹

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy a Ptk. szabályozási környezetében a párkapcsolati formákat figyelembe véve a családtagok közötti tágabb értelemben vett vagyoni viszonyok *három* nagy csoportját különíthetjük el:

---

²⁴⁵ Csjt. 27. § (1) A házasság megkötésével a házastársak között a házassági életközösség idejére házastársi vagyontársaság keletkezik. Ennek megfelelően a házastársak osztatlan közös tulajdona mindaz, amit a házassági életközösség ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereztek, kivéve azt, ami valamelyik házastárs különvagyonához tartozik.

(2) A házasságkötés előtt, valamint a házastársak az egymás közötti vagyoni viszonyait – a házassági életközösség tartamára – szerződéssel rendezhetik. A szerződésben e törvény rendelkezéseitől eltérően határozhatják meg, hogy mely vagyontársaság kerül a közös, illetőleg a különvagyonba.

²⁴⁶ CSÜRI (2006) 46-47.o.

²⁴⁷ Lásd részletesebben: CSÜRI (2006) 47-48.o.

²⁴⁸ Az élettársak vagyoni jogi viszonyait szinte teljes mértékben a házastársakéval azonosan ítélte meg, amelyben az egyetlen eltérés a részesezésben, vagyis a közreműködés arányában mutatkozott. A másik szerint azonban csak a kapcsolat alatt létrejött vagyontársaság vonatkozásában ismeri el közreműködés arányában a sajátos közös tulajdon létrejöttét, feltéve, hogy a tulajdonszerzés valóban közösen történt. – Lásd részletesen: HEGEDŰS (2010) 104-105.o.

²⁴⁹ Ptk. 4:92. § - 4:95. § és 6:517. §

- 1) Egyfelől a házastársak között létrejövő *házassági vagyoni jogot*, amelynek részét képezik a felek közötti, valamint harmadik személyekkel szemben fennálló szűkebb értelemben vett vagyoni viszonyok, valamint a házastársak lakáshasználati és tartási jogviszonyai.
- 2) Másrészt a bejegyzett élettársak esetében érvényesülő *bejegyzett élettársi vagyoni jogot*, amely az érintett személyek közötti, illetve ezen felek külső harmadik személyekkel szemben fennálló szűkebb értelemben vett vagyoni viszonyait, a bejegyzett élettársak lakáshasználatát és tartási jogviszonyait foglalja magában.
- 3) Harmadrészt a de facto élettársi kapcsolatban élő személyek közötti *de facto élettársi vagyoni jogot*, amely a felek egymás közötti, valamint külső harmadik személyekkel szemben fennálló szűkebb értelemben vett vagyoni jogviszonyait, a de facto élettársak lakáshasználatát és tartási jogviszonyait öleli fel.

A párkapcsolatban élők vagyoni viszonyainak szűkebb értelmezési körébe pedig az alábbi jogviszonyok sorolhatóak:

- 1) a házastársak esetében a Ptk. 4: 37. § - 4:75. § szerinti törvényes, valamint szerződésen alapuló vagyoni jogviszonyok,
- 2) a bejegyzett élettársak között létrejövő és ugyancsak a Ptk. 4: 37. § - 4:75. § alapján szabályozott törvényes és szerződéses vagyoni jogviszonyok, illetve
- 3) a de facto élettársakra vonatkozó, a Ptk. 6:515-6:516. §-ban található törvényes és szerződéses jogviszonyok.

Összefoglalva a fejezet megállapításait, elmondható, hogy a családtagok közötti vagyoni viszonyokat az alanyok tekintetében két részre bonthatjuk:

- 1) egyfelől a CsJK által rokonnak minősített személyek közötti vagyoni viszonyokra,
- 2) másrészt a jogilag szabályozott párkapcsolati formákban élő személyek közötti vagyoni viszonyokra.

A következő alfejezetben kísérletet teszünk ezen viszonyok egy terminológia alá vonására, a családi vagyoni jog tágabb és szűkebb értelmének meghatározására.

III.1.3. A családi vagyoni jog fogalma

Ha összevetjük a II. fejezetben található, családi jogviszonyokra vonatkozó megállapításokat az előző alfejezetben részletezett vagyoni jogot érintő változásokkal, akkor leegyszerűsítve az a megállapítás tehető, hogy a családi vagyoni jog az érintettek közötti vagyoni jogi kérdések rendezését jelenti. Mindenképpen speciális jogviszonyokról van szó, amelynek főbb jellemzői az előzőekben vizsgált megállapításokhoz kapcsolódnak.

Tekintettel arra, hogy a jogilag szabályozott családi viszonyok közül a házasság az egyik legrégebben kodifikált forma, ezért a házassági vagyoni jog a legkidolgozottabb fogalom a jogirodalomban. A házassági vagyoni jog emellett részét képezi a családi vagyoni jognak is, így az elemzés és a fogalomalkotás kiindulópontját is ennek kell képeznie.

Szigligeti Viktor megközelítésében házassági vagyoni jog alatt azokat a jogszabályokat „szokás összefoglalni, amelyek a házastársaknak egyfelől egymással, másfelől harmadik személyekkel szemben fennálló vagyoni viszonyait szabályozzák, mégpedig nemcsak a házasság fennállásának időtartamára, hanem a házasság megszűnésének esetére is.”²⁵⁰ *Kolosváry Bálint* szerint a házassági vagyoni jog olyan jogszabályokat foglal magában, melyek a házastársaknak egymással és a házasságon kívül álló (harmadik) személyekkel szemben létrejövő vagyoni viszonyai felől rendelkeznek „még pedig a nem csak arra az időre a míg a házasság fennáll, hanem a házasság felbontásának esetére is.”²⁵¹ Hasonlóképp vélekedik *Petrik Ferenc*, aki szerint a házassági vagyoni jog azoknak a jogszabályoknak az összessége, amelyek a

---

²⁵⁰ SZIGLIGETI (1959) 5.o.

²⁵¹ KOLOSVÁRY (1898) 5.o.

házastársak egyfelől egymás közötti, másrésztől kifelé – harmadik személyekkel szemben – fennálló vagyoni viszonyait szabályozzák mind a házasság időtartamára, mind pedig a házasság megszűnésének esetére.²⁵²

Bármely fogalmi megközelítést is vizsgáljuk meg, megállapítható, hogy a definíciók mindegyikében négy azonos elem található. Ezek a következők:

- 1) a vagyonjog egy adott időszakban fennálló jogviszonyokat rendező, elkülönített *normaanyag összessége*;
- 2) fontos a *jogviszony alanyainak* tisztázása, azaz, hogy a jogviszony mely jogalanyok között fejt ki joghatást;
- 3) lényeges a jogviszony *célja*, ami egyértelműen a *vagyonjogi viszonyokat* foglalja magában;
- 4) végül nélkülözhetetlen az *időbeliség* kérdése, azaz, hogy a felek között mikor fejtenek ki joghatást a normák.

E négy kérdéskör elemzése és tisztázása elvezethet ahhoz, hogy a mai társadalmi viszonyokhoz igazodó családi vagyonjog fogalma meghatározható legyen.

Az 1) pont nem igényel részletes magyarázatot, hiszen valamennyi az előzőekben említett családjogi jogalany esetében található vagyoni viszonyokat szabályozó speciális normaanyag a Ptk.-n belül. Szintén valamennyi formára igaz, hogy a jogalkotó a felek magánautonómiáját helyezi előtérbe, kiindulva azokból az elvi megállapításokból, hogy a párkapcsolati forma megválasztása a felek szabad, önkéntes és befolyásmentes akaratelhatározásán alapszik, így a vagyoni jogkövetkezményeiknek is elsősorban a választásuk szerint kell alakulnia.²⁵³ Másfelől a családi kapcsolatok a magánjogi jogalanyok legbensőbb viszonyai, ami megköveteli a magánautonómia nagyfokú biztosítását a felek számára, harmadrészt pedig garantálni szükséges a családtagoknak, hogy egyedi igényeiknek megfelelően, saját maguk rendezhessék jogviszonyaikat. Következésképpen valamennyi esetben a felek általi szerződéses jogrendezést helyezi előtérbe a jogalkotó és csak ennek hiányában kerülnek alkalmazásra a

---

²⁵² PETRIK (1988) 271.o.

²⁵³ KÖRÖS (2013) 81.o.

szintén valamennyi esetben meglévő diszpozitív normák. *A családi vagyoni jog tehát a Ptk.-n belüli, elkülönített jogszabályok összessége.*

A 2) pont a *jogviszony alanyainak* tisztázását követeli meg. Vitathatatlan, hogy bármely családi kapcsolatról legyen is szó, a joghatásoknak két iránya lehet. Az egyik a befelé, a családtagok belső jogviszonyában ható irány, aminek tipikus megjelenési formája az érintettek közötti tulajdonjogi és hozzá kapcsolódó egyéb vagyoni jogi kérdések tisztázása, mint a tartás vagy a lakáshasználat. Ezen túlmenően azonban szintén gyakori a belső jogviszonyban ható kötelmi jogi jogviszonyok fennállása.²⁵⁴

A jogviszony alanyai azonban lehetnek kívülálló, harmadik személyek is, hiszen a családjogi jogalanyok is jelentős szereplői az üzleti életnek, így akár együttesen, akár külön-külön részt vesznek ilyen jogviszonyokban.²⁵⁵ A részvételük azonban a családi vagyoni jog körében tisztázandó jogkérdés.

Mindezek alapján tehát *a családi vagyoni jog személyi hatálya kiterjed a jogilag szabályozott párkapcsolatban élők, valamint a CsJK szerinti rokonok egymás közötti belső jogviszonyára, illetve az érintetteknek harmadik személyekkel szemben fennálló külső jogviszonyaira egyaránt.*

A 3) pont a *jogviszony célját* jelöli meg, ami szintén valamennyi esetben értelmezhető fogalmi elem. A vagyoni jogviszonyok ugyanis valamennyi, a 2) pont kapcsán értelmezett jogalany vonatkozásában létrejöhetnek és ezek a jogviták igénylik a hagyományos értelemben vett dologi és kötelmi jogi szabályoktól való megkülönböztetést. Kérdésként merül fel, hogy az öröklési jog vonatkozó részei is a családi vagyoni jogba sorolhatóak-e. A legtágabb értelemezés tekintetében azt mondhatnánk, hogy az öröklési jogi normák is a családtagok közötti vagyoni viszonyokhoz sorolhatóak, hiszen a törvényes

---

²⁵⁴ Ilyen például, ha a családtagok egymással szemben ajándékoznak, kölcsönszerződést kötnek, tartási megállapodást kötnek stb.

²⁵⁵ A korai magyar magánjog sokáig ragaszkodott a jogviszonyok „kétszemélyességéhez” értve ez alatt, hogy a jogosulton és a kötelezeten kívül más nem tekintettek az adott jogviszony alanyának. Grosschmid Béni maga jegyzi meg, hogy a kötelelem „*azon jogi jelenség... minden olyan helyzet... amely szerint egyik személy a másik által jogilag szorítható arra, hogy valamit megtegyen vagy abbahagyjon.*” – GROSSCHMID (1932) 1240.o.

Később a relatív szerkezet bomlásával foglalkozik például EÖRSI (1965) 164-165.o. vagy NOVOTNI (1983) 688-698.o.

öröklés lényege éppen az, hogy a családtagok részesülnek az örökhagyó hagyatékából. Az öröklés azonban elsősorban egy jogutódlási helyzet és tulajdonképpen csak alanyváltozást eredményez a felek jogviszonyában, míg a klasszikusnak mondható, családtagok közötti vagyon viszonyok komplexebb és jellegét tekintve másabb helyzeteket rendeznek. Emellett fontos eltérés, hogy az örökség megnyílása és a hagyaték átszállása az örökhagyó halálának jogkövetkezménye, vagyis kizárólagosan ezen tényhez köthető, míg a családi vagyonjognak álláspontunk szerint az élők közötti vagyonjogi viszonyokat kell elsősorban magába foglalnia. Mindezek alapján megállapítható, hogy az öröklési jog szorosan kapcsolódik a családjogi szabályozáshoz, de nem véletlen a két jogterület elválasztása mind a jogszabályokban, mind a jogirodalomban. *Grosschmid* fogalmazta meg azt a gondolatot, miszerint „*kétséget nem szenved, hogy a magánjogi organizmusban, ha már ilyen viszonyítást kell tennünk, inkább a családjog képezi az alapot, az öröklési jog pedig a felülépítményt, mintsem fordítva. Mert a rokonsági és házastársi kapcsolatokra vonatkozó intézmények consequentiáinak a levonásában áll igen nagy részben az öröklési jog, úgy hogy ez nagyrészen semmi egyéb, mint a családi kapcsolatok az érvényesülése a halál utánra a vagyonban.*”²⁵⁶

Ebből adódóan – bár a de facto élettársak vagyoni viszonyai részben a Kötelmi Jogi Könyvben kerültek rendezésre, mégis – egységként kell kezelni ezeket a jogviszonyokat. Ennek értelmében *a családi vagyonjog mind a jogilag szabályozott párkapcsolatban élő személyek, mind pedig a CsJK értelmében vett rokonok belső jogviszonyában, mind a harmadik személyekkel szemben fennálló külső jogviszonyukban a vagyonjogi jogviszonyok rendezését szolgálja.*

A 4) pont az *időbeliség* vizsgálata, ami részletesebb elemzést érdemel. A házassági vagyonjog esetében egyértelműek a korábbi jogirodalmi álláspontok, miszerint a házasság fennállásának idejére irányadóak a normák, valamint a házasság megszűnésének esetén is rendezhetik a felek közötti jogviszonyt.²⁵⁷

---

²⁵⁶ GROSSCHMID (1908) 71.o.

²⁵⁷ Példaként említhető a házasság, illetve a bejegyzett élettársi kapcsolat felbontása vagy a de facto élettársi kapcsolat megszűnése során igényelt tartás, amely az életközösség, sőt maga a házasság megszűnése után valósít meg fennálló jogviszonyt a felek között.

Erre azonban rácsófol némileg a Csjt. korábbi bírói gyakorlata, illetve a Ptk. 4:35. § (1) bekezdése, ami az életközösség fennállásának idejére jelöli meg a törvényes vagyoni jogi szabályok alkalmazhatóságát. Ebbe ugyanis beletartozik a házasságkötést vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítését megelőző de facto élettársi együttélés is, amennyiben azt házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése követi. Mindazonáltal a de facto élettársi kapcsolat fogalmi elemeiből is levezethető az életközösség, hiszen a jogalkotó a 6:514. §-ban kifejezetten nevesíti a de facto élettársak közötti életközösséget, mint a felek közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben megvalósuló együttélését. Ez a meghatározás – ahogy korábban részletesen elemzésre került – számos elemében egyezést mutat a házassági életközösség bírói gyakorlat által kimunkált meghatározásával. Ezek alapján tehát egyértelmű, hogy bármely családi kapcsolatról legyen is szó, a vagyoni jogi szabályok érvényesülésének kezdő időpontja az *életközösség megkezdésével* azonosítható.

Mindebből logikusan következne, hogy az életközösség megszűnése kellene, hogy jelentse a jogviszonyok végét. A szűkebb értelemben vett vagyoni jogi szabályozásban házastársaknál (és bejegyzett élettársaknál) egyértelmű, hogy a házastársi (és a bejegyzett élettársi) vagyoni közösség az életközösség végleges megszűnésével maga is megszűnik,²⁵⁸ ami azt eredményezi, hogy a felek között a továbbiakban nem érvényesül a közös szerzés vélelme. Ez alapján minden, amit az életközösség megszűnése után szereznek a felek, az a polgári jogi értelemben vett közös vagy kizárólagos tulajdonukba kerül, a tartozások pedig azt a felet fogják terhelni, aki a kötelezettséget vállalta. Ebből adódóan a vagyoni közösség megszűnését követően szerzett vagyonnal az érintettek önállóan rendelkeznek, szabadon köthetnek szerződéseket és egymás ügyleteiért a továbbiakban nem felelnek.²⁵⁹ Ez alól egyetlen eset jelent kivételt, méghozzá a vagyoni közösség fennállása alatt megszerzett és közös vagyont képező vagyonelemek feletti kezelési és rendelkezési jog gyakorlása, amire a

---

²⁵⁸ Barzó (2017) 154.o.

²⁵⁹ CSŰRI (2016) 199.o

házassági (és bejegyzett élettársi) vagyoni jog speciális szabályai vonatkoznak.²⁶⁰

A de facto élettársi kapcsolat esetében is hasonló a helyzet, maga a kapcsolat és a hozzá kapcsolódó vagyoni joghatások az életközösség megszűnésével érnek véget, a felek között létrejött vagyonszaporulat és annak megosztása azonban már problémákat vet fel. Az ugyanis egyértelmű, hogy a felek önálló vagyonszerzők²⁶¹ az együttélésük alatt, amiből egyértelműen következik az önálló, szabad rendelkezési jog gyakorlása.²⁶² A problémát a de facto élettársak között létrejövő vagyonszaporulat képezi, nincs ugyanis speciális szabály az élettársi kapcsolat megszűnése és a vagyonszaporulat megosztása közötti időszakra, amiből az következik, hogy az életközösség megszűnése az élettársi vagyoni jog szabályainak alkalmazhatóságát is egyértelműen megszünteti.

Az időbeliség kérdését szintén jelentősen befolyásolják a különböző párkapcsolati formákban élők közötti, az *életközösség megszűnése* után felmerülő *vagyonmegosztási kérdések*, amelyek a közös vagyoni vagy de facto élettársak esetében a vagyonszaporulatra vonatkoznak.

Ezt meghaladóan a tágabb értelemben vett vagyoni jogba tartozó lakáshasználatra és tartásra vonatkozó normák minden párkapcsolati forma esetében elsősorban az életközösség megszűnését követően rendezik a felek viszonyát.²⁶³

Az eddig leírt esetekben közös pont, hogy maga a jogalkotó a tételes jogi normákon keresztül határolja be, hogy az adott vagyoni viszonyokat szabályozó normákat meddig kell alkalmazni. Hasonló a helyzet a rokonok közötti vagyoni jogviszonyoknál, hiszen, ha a felek nem a saját igényeiknek megfelelően, közösen megegyezve kívánják rendezni ezeket a kérdéseket, akkor a jogszabály előírásai lesznek irányadóak, amelyek természetesen az időbeliség kérdését is behatárolják. Példaként említhető a *rokontartás*, melyben

---

²⁶⁰ Ptk. 4:47. §

²⁶¹ Ptk. 6:516. §

²⁶² BARZÓ-KRISTON (2018) 31.-34.o.

²⁶³ Ez nem jelenti azt, hogy az életközösség fennállása alatt nem rendezhető a lakáshasználat és a tartás, leggyakrabban azonban ezek a jogintézmények akkor válnak jogvita forrásává, amikor a felek között megszűnt az életközösség.

a tartási jogosultság – megegyezés hiányában – a jogszabályban meghatározott feltételrendszer fennállásáig érvényesíthető.

Az eddig leírtakat azonban jelentősen befolyásolhatja és akár felül is írhatja a családtagok közötti vagyoni szerződések időbeli hatálya, a felek közötti vagyoni kontraktusokban ugyanis a rendelkezések időbeli alkalmazhatóságát főszabály szerint szabadon állapíthatják meg a felek.²⁶⁴

Mindebből az következik, hogy *a családi vagyoni jog – a felek eltérő rendelkezésének hiányában – a tételes joganyag előírásainak megfelelő időszakra szabályozza a felek jogviszonyát.*

A vizsgált négy fogalmi elem és a hozzá fűzött részletes elemzés egyértelművé teszi, hogy a családtagok közötti vagyoni viszonyok nem korlátozódhatnak ma már kizárólagosan a házassági vagyoni jog tárgykörére, annál egy sokkal bővebb jogviszonyrendszert ölelnek fel. Az előzőekben kifejtettek tekintettel a családi vagyoni jog lényege *legtágabban* a következők szerint határozható meg:

A családi vagyoni jog azon jogszabályok összesége, ami a jogilag szabályozott párkapcsolatban élő személyek és a CsJK által rokonnak minősített jogalanyok egymás közötti, valamint harmadik személyekkel szemben fennálló vagyoni viszonyait rendezi – a felek eltérő rendelkezésének hiányában – a tételes joganyag előírásai által meghatározott időszakra. Ide sorolhatók továbbá a rokonnak nem minősülő családjogi kapcsolatban élő személyek (pl. gyám – gyámolt) közötti vagyoni jellegű viszonyok is.

A családjogi jogalanyok közötti jogalkotói különbségtétel, valamint a joggyakorlat eredményei és igényei indokként szolgálnak arra, hogy az alanyok vonatkozásában további szűkítést eszközölhessünk és meghatározásra kerüljön a családi vagyoni jog szűkebb értelmezése kizárólag a párkapcsolati formák vonatkozásában.

Ennek megfelelően *szűkebb értelemben* a családi vagyoni jog a következő definícióval határozható meg:

---

²⁶⁴ CSÜRI (2016) 326.o. - A vagyoni jogi szerződések időbeli hatályáról és annak korlátairól a későbbiekben részletesen lesz szó.

a szűkebb értelemben vett családi vagyoni jog azon jogszabályok összessége, ami a házastársak, bejegyzett élettársak és de facto élettársak egymás közötti, valamint harmadik személyekkel szemben fennálló vagyoni viszonyait rendezi – a felek eltérő rendelkezésének hiányában – az életközösség fennállása és a házasság, bejegyzett élettársi kapcsolat vagy de facto élettársi kapcsolat megszűnésének esetére.

A disszertáció elsősorban – leginkább terjedelmi okokra tekintettel – a családi vagyoni jognak a jogilag szabályozott párkapcsolatokkal összefüggő témakörére fókuszál, és további szűkítésként nem képezi vizsgálat tárgyát a rokonok közötti vagyoni viszonyok, valamint a házastársak, bejegyzett élettársak és de facto élettársak lakáshasználati, valamint tartási jogviszonya. Ennek megfelelően a családi vagyoni jog fogalma a disszertáció további részeiben a szűkebb értelemben vett vagyoni joggal azonosítható.

III.2. Nemzetközi kitekintés: A párkapcsolatban élők vagyoni joga Európában

III.2.1. A párkapcsolatban élők vagyoni jogi viszonyainak megjelenése az Európai Unióban

A mai jogrendszerek megjelenését követően hosszú ideig nem okozott problémát Európa államainak, hogy a jogvitákat az országhatárokon belül tartásuk. Igaz volt ez a családjogi jogvitákra is, viszont egyre nőtt az ún. „*vegyes párkapcsolatok*” száma,²⁶⁵ ahol a felek eltérő állampolgárságúak voltak. A vegyes kapcsolatok szükséges velejárója mind a mai napig a határokon átnyúló tulajdonszerzés, ami túllép a nemzeti szabályozások keretein és ez szükségessé tette a nemzetközi szintű szabályozást. Az Európai Unió megalakulását követően hosszú ideig nem került napirendre a családjogi

---

²⁶⁵ 2008-2012-ig minden évben hozzávetőlegesen kétszáz ezer polgár érintett a nemzetközi házasságok felbontásában. - WOPERA-TÓTH (2018) 190.o.

jogviták uniós szintű rendezése, később azonban – ahogy arra a történeti bevezetőben is kitértem – megkezdődött a határokon átnyúló jogalkotási folyamat.

Az egységesítési törekvések célja tehát a határokon átnyúló családjogi jogviták rendezésének megkönnyítése és ezáltal a jogbiztonság követelményének minél magasabb szintű érvényre juttatása, ugyanakkor számos tényező akadályt képez az egységesítési törekvések rögzös útján. Ilyen problémás tényező a jogrendszerek családtagok közötti vagyoni megoldásainak különbözősége.²⁶⁶ *Wopera Zsuzsa* is kiemeli, hogy a tagállamok vagyoni rendszerei között lényeges különbségek vannak, ugyanakkor közös pontot jelenthet, hogy házasságkötéskor a felek általában rendelkezhetnek arról, hogy elkülönítik-e a vagyonukat, vagy más vagyoni megoldást választanak.²⁶⁷ A legnagyobb eltérés azonban a common-law és a kontinentális jogrendszerek között fedezhető fel. A különbség alapja, hogy az common-law jogrend nem ismeri az életközösség idején fennálló vagyoni jog és a vagyoni rendszer fogalmát, nem tartalmaz erre vonatkozó speciális normákat sem.²⁶⁸

1882-ben került bevezetésre Angliában az a szabályozás,²⁶⁹ ami egyértelművé tette, hogy a fennálló házasságnak nem lehetnek vagyoni következményei. Ez azonban nem azt jelentette, hogy a házasság megszűnése, annak felbontása esetén nem merült volna fel vagyoni jogvita a felek között. Az 1973-ban megszületett törvény²⁷⁰ a házasság felbontása során lehetőséget biztosított a bíróságoknak arra, hogy a felek vagyoni viszonyait az „*ésszerűség követelményeinek*”²⁷¹ megfelelően rendezzék.²⁷² Ez elsősorban azt jelentette,

---

²⁶⁶ WOPERA-TÓTH (2018) 198.

²⁶⁷ WOPERA (2012) 220.o.

²⁶⁸ WOPERA (2012) 220.o.

²⁶⁹ Ez volt a Married Women's Property Act – PINTENS (2011) 20.o.

²⁷⁰ Matrimonial Causes Act 1973 – jelenleg is hatályos

²⁷¹ THORPE (2011) 4.o. – A legjelentősebb és leginkább precedens értékű ügy a Preston v. Preston volt, amelyben a felek jelentős javakkal rendelkeztek a házasság megszűnésekor, aminek jelentős részét a férj szerezte az együttélésük alatt. A bíróság azt a megállapítást tette, hogy az 1973-as törvény 25. cikk (1) bekezdés b) pontjában megfogalmazott „*pénzügyi szükségletek*” (*financial needs*) kifejezés ésszerű értelmezése csak a ténylegesen felmerülő költségeket, kiadásokat jelentheti és nem az összvagyon tényleges felosztását. – Preston v. Preston [1982] Fam 17

²⁷² *Thorpe* kiemeli, hogy a házassági vagyoni jog elhagyására azért volt szükség, hogy kiküszöbölhessék az elsősorban anyagi előnyökért történő házasságkötések lehetőségét – ahogy fogalmaz, az „*aranyásók és a házassági fogadalmat figyelmen kívül hagyók*” vagyonihoz jutását. Ennek megfelelő megoldást

hogy a bírónak mérlegelnie kellett a felek házassága idején fennálló életszínvonalát és egyéb körülményeit, majd döntenie kellett egyfajta *vagyoni kompenzációról*.²⁷³ Később azonban a bíróságok szempontrendszere átalakult és a házasság felbontásához kapcsolódó jogvitákban az észszerűség mellett a szociális és méltányossági szempontok is előtérbe kerültek.²⁷⁴ Ez a szemléletváltás nem csupán a gyakorlatban jelentkezett, hanem az 1973-as törvény többszöri módosításában is nyomon követhető.²⁷⁵ A törvény 25. cikk (2) bekezdése nevesíti azokat a szempontokat, körülményeket, amit a bírónak vizsgálnia kell a házasság felbontása során, így például a felek jövedelmét, a keresőképességet, a felek tulajdonában álló dolgokat és egyéb pénzügyi forrásaikat, a házasság alatt fennálló életkörülményeiket.²⁷⁶ Ez a változás jelentős előrelépést jelentett a ma is hatályban lévő törvény alkalmazásában, ugyanakkor a szakértők álláspontja egybehangzó tekintetben, hogy az angol bíróságok által kimunkált esetjog alkalmazása nehézséget jelent még a szakértőknek is.²⁷⁷

Az értekezés témájához kapcsolódóan említést érdemel az angol jogfejlődésben szerepet játszó vagyoni jogi szerződések helyzete is. Tekintettel arra, hogy a common-law jogrend nem ismeri a házastársak vagyoni viszonyainak a házasság fennállása idejére történő rendezését, így logikus lenne az a feltételezés, hogy a vagyoni jogi szerződések sincsenek szabályozva, alkalmazásuk nem elterjedt. Ez azonban csak részben igaz, ugyanis bár az 1973-as törvény nem tér ki a vagyoni jogi szerződések speciális szabályaira, ugyanakkor ezen kontraktusok megkötésére van lehetőség a gyakorlatban. Az

---

szolgáltatók a bíróságok felhatalmazása, hogy az adott ügy összes körülményeit mérlegelve és az előbbieket kiszűrve észszerű döntést hozzanak. – THORPE (2011) 5.o.

²⁷³ Ezt a vagyoni kompenzációt nevezik mind a mai napig „*financial needs*” -nek azaz pénzügyi szükségletnek. A kompenzációt a jobb anyagi helyzetben lévő fél fizeti meg a másik házastársnak a bontást követően elsősorban az életszínvonal biztosítása érdekében. Ebből is kitűnik, hogy ez a fajta ellentételezés merőben eltér a kontinentális jogrendszerek vagyoni jogi megoldásaitól. Kevésbé tekinthető klasszikus vagyoni jogi elemnek sokkal inkább a házasság lezárásához kapcsolódó és a házastárs tartásához közelebb álló járulékos kérdésnek.

²⁷⁴ THORPE (2011) 5.o.

Lásd még: BAILY-HARRIS-MASSON-PROBERT (2008)

²⁷⁵ SZEIBERT (2009) 44.o.

²⁷⁶ PEART-HENAGHAN (2017) 73.o.

²⁷⁷ THORPE (2011) 5.o.

1998-ban bekövetkező reformjavaslatok hatására kialakultak a házasságkötés előtt és a házasság alatt megköthető vagyoni jogi megállapodások,²⁷⁸ amelyek a felek szabad akaratelhatározásán alapuló, vagyoni viszonyokat rendező kontraktusokat foglalják magukban. 2003-ban módosították a Matrimonial Causes Act-et, amelynek 34-36. cikke értelmében a házastársak ma már bármikor köthetnek vagyoni szerződést,²⁷⁹ továbbá elterjedtek a házasság megszűnésekor kötött megegyezések²⁸⁰ is. Ez utóbbi szerződéseket a common-law jogrend sokáig negálta, a megegyezéssel ugyanis kikerült a bíróságok diszkrecionális jogköréből a felek vagyoni vitáinak rendezése. Ezt meghaladóan a szerződéseken érvényesülő szerződési szabadság kollíziót idézett elő és konkurált az 1973-as jogszabály rendelkezéseivel, amelyből a jogalkalmazás a bíróságok diszkrecionális jogkörét tekintette erősebbnek.²⁸¹ Később azonban a *Mcleod v. Mcleod* ügy áttörést hozott, kimondásra került ugyanis, hogy az említett jogszabályhelyben található „bármikor” kifejezés természetesen a házasság megszűnésekor megkötött szerződéseket is magában foglalja, így az nem szenvedhet hátrányt a többi vagyoni megegyezéshez képest.²⁸²

Mindezek alapján megállapítható, hogy a kontinentális jogrendszerek igyekeznek önálló vagyoni szabályozást teremteni az érintettek számára, míg a common-law jogrendszerekben nincs a házasság fennállására vonatkozó vagyoni szabályozás. A másik fontos eltérés, hogy a kontinentális jogrendszerekben a vagyoni jog kiemelt részét képezi a háztartás és a családi otthonhoz kapcsolódó fokozottabb jogvédelem²⁸³ szemben más

---

²⁷⁸ pre-nuptial agreement

²⁷⁹ THORPE (2011) 8.o.

²⁸⁰ post-nuptial agreement

²⁸¹ A bíróságok a mai napig erősen korlátozzák a felek szerződési szabadságát, ugyanis a szociális tényezőket és a szükségleteket a szerződések elé helyezik a mérlegelés során, így születnek olyan döntések, ahol a bíróság a felek megegyezése ellenére másképp dönt a vagyoni kérdésekben.

²⁸² *Mcleod v. Mcleod* [2008] UKPC 64. - Az ügyben mindkét házastárs második házasságának felbontása zajlott. A felek 3 szerződést kötöttek egymással a jelentős vagyoni különbségekre tekintettel, a férj ugyanis vállalkozóként több millió dolláros vagyont szerzett az együttélés alatt. Ennek meghatározott részét kívánta a felesége tulajdonába adni, amennyiben megszűnne a házasság és a felek az együttélésük alatt mindvégig betartja a „hűség-záradékot”. A három szerződésből kettő az együttélés alatt keletkezett, a harmadik a házasság megszűnésekor kötött szerződés volt, amelyben férj növelte a feleségre jutó vagyoni mértékét és változtatott a hűség-záradék tartalmán is.

²⁸³ *Pintens* ezt elsődleges vagyoni jognak nevezi – PINTENS (2011) 20.o.

vagyonelemekkel.²⁸⁴ A common-law által szabályozott körben azonban ezen elkülönítésnek nincs jelentősége, a vagyonelemek azonos megítélésűek. További fontos eltérés a két szabályozási modell között, hogy a kontinentális regulák elkülönítve szabályozzák a vagyoni jogi és a tartási helyzeteket, míg a common-law jog szerint ezek gyakran összevegyülnek,²⁸⁵ sőt a házastársi tartás ott csak akkor jöhet szóba, ha a bontóperben megállapított, szükségletek kielégítését szolgáló összeg nem biztosítja a megfelelő életszínvonalat.²⁸⁶ Közös pont azonban mindkettőben a szerződési szabadság biztosítása, ugyanis mindkét jogrendszerben elsőbbséget élvez a felek magánautonómiája, azaz hogy vagyoni viszonyaikat a saját igényeikhez igazodóan, a legtöbb jogi előírástól függetlenül határozhassák meg.

Az egységesítési folyamat másik nagy problémája maga az *egységesítés tartalma*, azaz, hogy a nemzeti szabályozások mely része kerüljön összehangolásra. Állandó dilemma a szakemberek között, hogy más uniós jogforrásokhoz hasonlóan az eljárásjogi kérdések vagy esetlegesen bizonyos anyagi jogi rendelkezések is harmonizálásra kerüljenek.²⁸⁷ Mindkét nézet mellett szólnak érvek és ellenérvek, bár az anyagi jogi egységesítés kétségekívül jobban vitatott. Ez ugyanis jelentős korlátozást jelentene a tagállamok szuverenitása tekintetében, éppen ezért tartja maga az Európai Unió is kívánatosabbnak az eljárásjogi kérdések összehangolását. Alátámasztja ezt maga a jogegységesítési folyamat is, ami a mai hatályos uniós szabályozás kialakulásához vezetett.

Az előzmények egészen a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia által megalkotott egyezményekig nyúlnak vissza. 1905-ben született meg az első

---

²⁸⁴ másodlagos vagyoni jog – PINTENS (2011) 20.o.

²⁸⁵ SVEDRUP (2005) 127-128.o.

²⁸⁶ PINTENS (2011) 21.o.

²⁸⁷ Az Európai Unió jogalkotási folyamata egyértelműen az eljárásjog összehangolását tartja elfogadhatónak, ugyanakkor akadnak olyan szerzők is a jogirodalomban, akik az anyagi jogi harmonizációt támogatják. Egyik ilyen például *Dieter Heinrich*, aki az ún. „*limitált vagyoni közösségben*”, mint univerzális rendszerben látja az egységesítés jövőjét. - HEINRICH (2002) 1524.o.

Hasonlóan vélekedik *Anne Röthel*, aki a német szerzeményi közösség, mint rendszer alkalmazhatóságát vizsgálja európai szintű modellként. Lásd részletesebben: RÖTHEL (2009)

Lásd még: RESETAR (2008)

olyan államközi megállapodás, amely a házastársak személyi és vagyoni viszonyaira vonatkozó kollíziós szabályokat tartalmazta.²⁸⁸ Ezen megállapodást csupán néhány európai állam ratifikálta, így 1915. februárjában lépett csak hatályba, viszont 1987-ig érvényesült.²⁸⁹ Ezt követően 1978-ban került elfogadásra a már kizárólagosan a házastársak vagyoni jogára irányadó kollíziós szabályokra vonatkozó *Hágai Egyezmény*, ami azonban még kisebb érdeklődésnek örvendett, mindössze Franciaország, Luxemburg és Hollandia ratifikálta.²⁹⁰ A részben eredménytelennek tekinthető kísérleteket követően az 1998-as *bécsi cselekvési terv* szintén kiemelt figyelmet szentelt a házassági vagyoni jog közösségi szintű joganyagának megteremtésére. A 2000. november 30-án elfogadásra került program pedig előirányozta a joghatóságra és a határozatok elismerésére, valamint végrehajtására vonatkozó jogi aktus elfogadását. Négy évvel később az Európai Tanács által *elfogadott Hágai Program* elsődleges prioritásként határozta meg a kölcsönös elismerési program végrehajtását és a cselekvési tervnek megfelelően felszólította a Bizottságot egy *vagyoni jogi Zöld Könyv*²⁹¹ összeállítására.²⁹² A dokumentum sajátossága, hogy olyan problémás kérdésköröket vizsgál, amelyek egyszerre érintik a házastársak és a bejegyzett élettársak vagyoni viszonyait. 2003-ban a *Stockholmi Programban* ismét kiemelt szerepet szántak a házassági vagyoni jogi szabályok közelítésének, valamint azt is előirányozták, hogy a szabályanyagot ki kell terjeszteni a nem-házastársak különválásának vagyoni jogi jogkövetkezményeire is.²⁹³ 2011. március 16-án a Bizottság *közleményt* bocsátott ki a nemzetközi párok vagyoni jogával kapcsolatos bizonytalanságok megszüntetése érdekében, valamint előterjesztett két rendeletjavaslatot.²⁹⁴ A közleményhez csatolt

---

²⁸⁸ SZEIBERT (2016) 4.-5.o.

²⁸⁹ A ratifikáló államok között volt Németország, Belgium, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Románia és Gdansk szabad városa. – VALENTOVÁ (2016) 223.o.

²⁹⁰ Az egyezmény 1992-ben lépett hatályba.

²⁹¹ E dokumentum a Zöld Könyv a házassági vagyoni jogi rendszerekre vonatkozó kollíziós szabályokról, különös tekintettel a joghatóságra és a kölcsönös elismerésre (COM/2006/0400)

²⁹² WOPERA-TÓTH (2018) 193.o.

²⁹³ TÓTH (2014) 483-484.o.

²⁹⁴ A Tanács rendelete a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról COM (2011) 126 A tanács rendelete a bejegyzett élettársi közösségek vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a

hatásvizsgálóban a jogbiztonság garantálása érdekében három megoldási javaslatra hívta fel a figyelmet. Elsőként a 2010-ben Németország és Franciaország között létrejövő államközi megállapodáshoz²⁹⁵ hasonló *bilaterális egyezmények* alkalmazhatóságának lehetőségét vizsgálta, amit azonban nem tartott kivitelezhetőnek az EU valamennyi tagállamára kivetítve. Második lehetőségként az *anyag jog harmonizációja* került előtérbe, amit azonban az Unió alapszerződesei kizárnak, így az Unió nem rendelkezhet hatáskörrel ennek végrehajtásra. A harmadik lehetőséget az előterjesztett rendelettervezetek képezték, amelyek elsősorban *az eljárásjogi kérdések összehangolására* helyezték a hangsúlyt.²⁹⁶ A Bizottság javaslatának vitája 2015-ig tartott, ekkor a Tanács arra a következtetésre jutott, hogy a szükséges egyhangúság elérése lehetetlen a rendeletek vonatkozásában. 2016-ban azonban fordulat következett, 17 tagállam jelezte ugyanis, hogy *megerősített együttműködést* kíván létrehozni, amelynek eredményeképp még ebben az évben megjelent az EU hivatalos lapjába a két rendelet.²⁹⁷ Közös jellemzőjük, hogy mind a szerződéses,²⁹⁸ mind a tagállami törvényes vagyoni szabályozásokból eredő vagyoni viszonyokra kiterjed a normaanyag. A felek magánautonómiája is erőteljesen érvényesül, hiszen például az alkalmazandó jog tekintetében a felek választását helyezi előtérbe mindkét rendelet. Hátránya a fogalmi alapvetésekben mutatkozik meg leginkább, amit a *Wopera-Tóth* szerzőpáros az egyhangú elfogadás legfőbb tényezőjének tekint.²⁹⁹

---

joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról COM (2011) 127.

²⁹⁵ A német-francia bilaterális megállapodás célja egy közös, szerződésben kiköthető vagyoni jogi rendszer felállítása volt a két állam között, amelyben sajátosan keveredik német szerzeményi közösség és a francia vagyonszerző közösség szabályanyaga. Az egységesítés folyamatához, valamint a megállapodás részleteihez lásd WIEDEMANN (2014) 12-16.o és 95-138.o.

²⁹⁶ TRUNKOS (2011) 654.o.

²⁹⁷ A korábban említett Házassági Vagyoni Rendelet és a BÉK Vagyoni Rendelet A megosztott szabályozás oka, hogy a Bizottság úgy vélte, könnyebb figyelembe venni az egyes együttélési, illetve párkapcsolati formák sajátosságait, ha két önálló jogi aktus kerül elfogadásra. – WOPERA (2011) 223.o.

²⁹⁸ Európa majd minden állama elismeri és szabályozza a házassági vagyoni jogi szerződések körét. Kivételt jelent Románia, ahol semmisenek tekintik a törvényes vagyoni jog szabályaitól eltérő kontraktusokat. – SZEIBERT (2007) 23.o.

²⁹⁹ WOPERA-TÓTH (2018) 197-198.o.

Az egyik legproblémásabb fogalom maga a házasság. Lásd ehhez részletesebben: WOPERA (2016) 61-70.o.

A Házassági Vagyonjogi Rendelet nem határozza meg magának a házasságnak a fogalmát, hanem a tagállamokra bízta annak eldöntését, mit tekintenek házasságnak. A jogirodalomban megoszlanak az álláspontok, hogy szükséges-e az egységes fogalom, ugyanakkor az unió továbbra sem tartja szükségesnek jogforrási szinten rögzíteni azt.³⁰⁰ A *Wopera-Tóth* szerzőpáros az arányosság elvében keresi ennek a problémának a megoldását, amely szerint csak a kitűzött célok eléréséhez szükséges mértékben lehet egységes fogalmat alkotni.³⁰¹ Ennek ellenére a Házassági Vagyonjogi Rendelet vonatkozásában mindenképp szükséges lenne az egységes definíció.³⁰² Ez nem példa nélküli megoldás, hiszen a BÉK Vagyonjogi Rendelet tartalmazza a bejegyzett élettársi kapcsolat meghatározását, amelyet kizárólag a rendelet vonatkozásában értelmez. Ezt erősíti a rendelet preambuluma (17) pontja, mely szerint „*E rendelet egyetlen rendelkezése sem kötelezheti azokat a tagállamokat, amelyeknek joga nem foglalja magában a bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét, hogy nemzeti jogukban előírják azt.*”³⁰³

A vagyonjogi rendeletek alkalmazhatóságának gyakorlati problémájaként jelentkezik a többi uniós rendelethez való viszonya. A családi vagyonjog ugyanis a magánjog és azon belül is a családjog részét képezi, azonban szorosan kapcsolódik, néha pedig össze is vegyül más területekkel. Csekély azon jogviták száma, amelyek már lezárásra kerültek volna az EU Bírósága által, ugyanakkor a meglévők éppen ezt a kérdéskört érintik.

---

³⁰⁰ *Szeibert Orsolya* szerint sem szükséges a házasság fogalmának meghatározása, megjegyzi azonban, hogy előfordul, hogy egy jogvita megoldása nem pusztán jogtechnikai kérdés, hanem azon messze-messze túlmutat, s adott esetben a jogszabály által el nem döntött, akár jogfilozófiai magasságig ívelő kérdésben kell a bíróságnak határoznia, vagyis a terminológia hiánya elnehezítheti a jogalkalmazást. – SZEIBERT (2011/2) 297.o.

³⁰¹ WOPERA-TÓTH (2018) 197.o.

³⁰² Figyelembe véve, hogy az európai államok egy része még ma sem építette bele jogrendszerébe az azonos neműek házasságkötését, így az egységes terminológia mindenképpen szükséges lenne, legalább a rendelet alkalmazhatósága szempontjából. Az EU Bíróság egyik eseti döntésében is kiemelte, hogy egy tagállam nem kötelezhető arra, hogy szabályozzon egy általa nem támogatott jogintézményt, azonban ez nem jelenti azt, hogy a más tagállam által elismert jogviszonyból eredő jogokat ne ismerjen el. Lásd részletesebben: C-673/16 ügy

³⁰³ Ez alapján tehát a tagállam nem kötelezhető belső szabályozás kialakítására, de a más tagállamban létrejött jogviszony elismerésére igen. – BÉK Vagyonjogi Rendelet (17) pont

Az egyik ilyen ügyben³⁰⁴ a házastársaknak több európai uniós államban is voltak közös ingatlanaik és a férj halálát követően a Házassági Vagyonjogi Rendelet és az Öröklési rendelet³⁰⁵ alkalmazhatósága ütközött össze.

A házastársak vagyoni viszonyaira a német jog szerinti *Zugewinnngemeinschaft*, a kötelmi jogi igényt keletkeztető szerzeményi közösség³⁰⁶ érvényesült, házassági vagyonjogi szerződést nem kötöttek.

A Bíróság felé intézett kérdés az volt, hogy vajon egy ilyen ügyben, ahol az öröklési jog és a házassági vagyonjog erőteljesen keveredik, melyik rendelet alkalmazható? Mindkettő kizárja ugyanis a másik ügycsoportot a hatálya köréből. A Bíróság az Öröklési rendelet alkalmazhatósága mellett döntött. Indoklásában arra utalt elsődlegesen, hogy a Házassági Vagyonjogi Rendelet célja leginkább a házasság idejére, valamint a házasság felbontása utáni időre történő jogrendezés, a meglévő vagyonelemek megosztása.³⁰⁷ A vitatott esetben azonban a túlélő házastársnak a többi örökshöz képest juttatandó örökrész mértékének a meghatározása volt a lényegi kérdés, ami inkább az öröklési joghoz állt közelebb.

Összefoglalva elmondható, hogy az uniós jogharmonizáció útja rögzösnek bizonyul, a tagállami hozzáállás azonban napról-napra pozitívabb. Ez a – bár lassúnak mondható, mégis eredményes – szemléletváltás az, ami alkalmassá teszi a családjog – és azon belül is a vagyonjog – területét az egységesítésre.³⁰⁸ Ezt erősíti az a tényező is, hogy a nemzeti jogalkotók egyre inkább igyekeznek az új trendeknek és változásoknak teret engedni.³⁰⁹

---

³⁰⁴ C-558/16 ügy

³⁰⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (A továbbiakban: Öröklési rendelet)

³⁰⁶ A német jog sajátossága, hogy a törvényes vagyonjogi rendszer, a *Zugewinnngemeinschaft* esetében, ha a felek házassága egyikük halálával szűnik meg, akkor sajátosan keveredik a házassági vagyonjog az öröklési jogi szabályokkal, ugyanis a közszerzeményi részesedés értéke ilyenkor magasabb lesz, ami mellett még törvényes örökrész is megilleti a házastársat. Lásd részletesebben: SCLÜCHTER-SZABÓ (2013) 236-237.o.

³⁰⁷ C-558/16 ügy 40.-41.

³⁰⁸ ANTOKOLSKAIA (2006) 483.-484.o.

³⁰⁹ VALENTOVA (2016) 223.o.

III.2.2. A párkapcsolatban élők vagyoni viszonyai a CEFL iránymutatásai alapján

A családi vagyonjog harmonizációját támogatók másik csoportját azok képezik, akik az eljárásjogi kérdések mellett az anyagi jog bizonyos szintű összehangolását is zászlójukra tűzték. E területen az *Európai Családjogi Bizottság (Commission on European Family Law, a továbbiakban: CEFL)* jár az élen, mely szerv az évek során olyan elvi jelentőségű megállapításokat dolgozott ki, amely elősegítheti e terület hatékonyabb harmonizálását.

A CEFL 2001 szeptemberében alakult meg az Utrecht-i Egyetem által szervezett szakmai találkozón.³¹⁰ Tagjai a családjoggal foglalkozó és a különböző európai államokat képviselő egyetemi professzorok, vezető kutatók.³¹¹ A Bizottság tudományos kezdeményezésen alapszik, független bármely más szervezettől vagy intézménytől.³¹² A szervezet célja olyan javaslatok kidolgozása amelyek elősegítik az európai polgárok nagyobb volumenű és hatékonyabban megvalósuló szabad mozgását, ezáltal az Európai Unió valamennyi alapszabadságának sikeresebb érvényesülését.³¹³ E célok elérése érdekében a CEFL elsősorban az ún. *Európai Családjogi Elvek (Principles of European Family Law)* kidolgozását végzi, amely segítségével arra törekszik, hogy felhívja a nemzeti jogalkotók figyelmét az aktuális trendekre, társadalmi változásokra.³¹⁴ Az Elveket egyértelműen iránymutatásnak szánják, ugyanakkor egységes az álláspont tekintetben, hogy nem modellszabályoknak tekintik őket.³¹⁵ Az Elvek a családjog belső részeinek megfelelően, elkülönítve kerültek kidolgozásra, jelenleg három ajánlás készült el.³¹⁶

---

³¹⁰ SZEIBERT (2014) 25.o.

³¹¹ Hazánkat először Prof. Dr. Weiss Emília képviselte, jelenlegi tagként pedig Prof. Dr. Szeibert Orsolya vesz részt a CEFL munkájában.

³¹² BOELE-WOELKI (2005) 160.o.

³¹³ PINTENS (2003) 29.o. és WEISS (2005) 204.o.

³¹⁴ BOELE-WOELKI-FERRAND-BEILFUSS-JÄNTERÄ-JAREBORG-LOWE-MARTINY-PINTENS (2013) 2.o.

³¹⁵ SZEIBERT (2014) 25.o.

³¹⁶ Ezek a házasság felbontására és a volt házastársak tartására vonatkozó elvek (Principles on Divorce and Maintenance Between Former Spouses), a szülői felelősségre vonatkozó elvek (Principles on Parental

Az Elvek kidolgozása nagy kihívás elé állítja a testületet, hiszen ahogy már korábban is kitértünk rá, az államok szabályozása különböző. Az Elvek megalkotásához vezető kutatások során azonban azonosságokat is észlelnek, így a CEFL-ben állandó dilemmát jelent, hogy a hasonló elemek³¹⁷ képezzék az alapot vagy az eltérésekből adódó ún. „*jobb gyakorlatok*.”³¹⁸ Mindkét megoldásnak vannak előnyei és hátrányai. A *common core* előnye, hogy ez a legtöbb jogrendszerben elfogadott és alkalmazott szabályanyagot jelenti, így könnyebben akceptálható az államok számára. Ebben rejlik azonban a hátránya is, ugyanis a Bizottság sok esetben tapasztalta, hogy a nemzeti megoldások közös elméleti alapból, rendszerből indulnak ki, ugyanakkor részleteikben már olyan mérvű különbségek lehetnek, amelyek vitára adhatnak okot és hátráltathatják az elfogadást. A *better law* alapul vétele nehezebb eset, kihívást jelent azon érvek megállapítása, ami egy korábban még nem használt elvet, megoldást vonzóvá tehet egy adott nemzet számára, így sok múlik azon, hogy milyen módszerrel és szemlélettel kerül kidolgozásra a *better law* tartalma.³¹⁹ Előnye azonban, hogy ez a megoldás jobban hozzáigazítható a társadalmi igényekhez, elvárásokhoz és talán képes lehet lépést tartani a világban zajló rohamos fejlődéssel.

A vagyoni jogi elveket magába foglaló egyik ajánlás „*A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek*”³²⁰ nevet viseli. Az ajánlás I. fejezete általános követelményeket rögzít kihangsúlyozva a házastársak egyenlőségét,³²¹ valamint elvárásokat fogalmaz meg a család szükségleteihez való hozzájárulást illetően. Kiemelt védelmet deklaráál a családi otthon és a háztartási felszerelési tárgyak tekintetében, amelynek megoldását a közös rendelkezési joggyakorlásban látja megvalósíthatónak vagyoni jogi rendszertől

---

Responsibilities) és a házastársak közötti vagyoni viszonyokra irányadó elvek (Principles on Property Relations between Spouses).

³¹⁷ szakirodalmi elnevezése: common core

³¹⁸ szakirodalmi elnevezése: better law

³¹⁹ SZEIBERT (2014) 28.o.

³²⁰ Principles on property relations of spouses - A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek (ford. Prof. Dr. Szeibert Orsolya) - <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-property-relations-of-spouses.pdf> - letöltve: 2019.10.29.

³²¹ SZEIBERT (2010) 11.o.

függetlenül.³²² Ezt meghaladóan külön fejezetben tesz javaslatot a házassági vagyoni jogi szerződésekre vonatkozóan, ahol a szerződési szabadság magasfokú érvényesülése mellett – hasonlóan az európai államok vonatkozó szabályozásaihoz – a formai követelmények egységesítése, a házastársak tájékoztatási kötelezettsége és a harmadik személyek védelme kerül rögzítésre. Ezen harmadik fejezet két vegyes jellegű házassági vagyoni jogi rendszer részletszabályokkal történő leírását foglalja magában a szerzeményben való részesedését, valamint a szerzeményi közösséget.

A másik ajánlása az „*Európai családjog elvei különös tekintettel a de facto élettársak vagyoni jogi, tartási és öröklési jogára*”³²³ elnevezést viseli. Az ajánlás a házastársakra vonatkozó elvekhez hasonlóan épül fel azzal az egyik fontos eltéréssel, hogy itt a Bizottság definícióként rögzíti a de facto élettársi kapcsolat meghatározását.³²⁴ Fontos tényezőként emelik ki a de facto élettársak egyenlőségét, valamint a házastársak költségeinek közös viselését, valamint a vagyoni jog területén is egy sajátos megoldást preferál. Ennek lényege, hogy a felek az együttélés alatt megőrzik vagyoni jogi függetlenségüket, szerezhettek vagyontárgyat önállóan és akár közösen is. Ellenkező bizonyításáig azonban a meglévő vagyontárgyról vélelmezni kell, hogy a felek közös tulajdona, viszont a passzívákra ez a vélelem nem vonatkozik. A felek csak a közösen vállalt adósságokért kötelesek egyetemlegesen helyt állni.³²⁵ Ezt követően részletezi a Bizottság a vagyoni megosztásának szabályait, valamint a de facto élettársak tartására és öröklésére vonatkozó javaslatait. Mindezek alapján megállapítható, hogy a Bizottság ajánlásai kifejezetten anyagi jogi egységesítési törekvéseket szorgalmaznak.

---

³²² A család lakóhelyének védelme számos európai ország szabályozásában megjelenik, így például Ausztriában, Angliában, Walesben vagy Franciaországban. – CARDILLO (2006) 4.o.

³²³ The Principles of European Family Law Regarding the Property, Maintenance and Succession Rights of Couples in de facto Unions - <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/English-De-Facto.pdf> - letöltve: 2020.05.11. – a továbbiakban: De facto élettársi elvek

³²⁴ A definíció ismertetését lásd részletesen a II.4.2. alfejezetben.

³²⁵ De facto élettársi elvek 5:10. - 5:14.

III.3. Részösszegzés

A családi jogviszony fogalma mellett a családtagok vagyoni viszonyai is rendkívül dinamikusan fejlődnek. Ez betudható egyfelől a társadalmi szemléletváltás hatásának, illetve a gazdasági környezet változásainak, másfelől a felek vagyonának összetétele is jelentősen módosult az utóbbi néhány évtizedben.

A családjogban kiemelt jelentősége van a vagyoni jogi kérdések rendezésének, ugyanakkor mind a jogirodalom, mind a joggyakorlat a házastársak között fennálló vagyoni viszonyokra helyezte és helyezi mind a mai napig elsősorban a hangsúlyt. A társadalomban végbemenő innováció, a társadalmi közfelfogás átalakulása ugyanakkor megköveteli, hogy ma már kiterjesztőbben értelmezzük a családi kapcsolatokban megjelenő vagyoni jogi viszonyok körét. Ennek megfelelően nem helytálló a házassági vagyoni jog dominanciájának fenntartása, ezért szükségessé vált egy új terminológia, a családi vagyoni jog megalkotása, amelyre jelen fejezetben tettünk kísérletet. Az általunk létrehozott³²⁶ fogalom képes egységes szerkezetben értelmezni a családjogi jogalanyok vagyoni viszonyait és egyensúlyt teremt ezen együttélési formák viszonya között.

A fejezetben a disszertáció témájához közelítve kitekintésként érintőlegesen bemutattuk a jogilag szabályozott párkapcsolatban élőkre vonatkozó európai vagyoni jogi megoldásokat is, hiszen az utóbbi időben a nemzetközi szinten ugyancsak jelentős változások mutatkoztak a családtagok vagyoni viszonyait illetően. A leszűrhető eredmények azt mutatják, hogy szupranacionális szinten

---

³²⁶ Jogosan merül fel a kérdés az olvasóban, hogy valóban új fogalmi meghatározásról van-e szó? A magyar jogirodalomban mindenképpen, viszont nemzetközi viszonylatban találkozhatunk hasonló jogi terminológiákkal, mint a német „*Familienvermögen*”, illetve az angol „*family property*”, amelyek családi vagyónak fordíthatóak. Mindkét esetben azonban az a probléma, hogy egyfajta összefoglaló elnevezésként használják ezeket a kifejezéseket gyakran eltérő jogviszonyokra és tényleges tartalmat, egységes fogalmi elemeket nem kapcsolnak hozzá. A német jogirodalomban van olyan álláspont, aki a családi vagyónak tartozónak - szigorúan véve - csak a családjogi előírások alapján létrejövő vagyoni viszonyokat tekinti, mint a házastársak, élettársak közötti vagyoni viszonyok (*Güterrecht*), valamint a tartás kérdése (*Unterhaltsrecht*) – RÖTHEL (2015) 242.o

Mások azonban igencsak széleskörűen húzzák meg a határvonalakat, és ide tartozónak tekintik akár a más jogágban jelenlévő családtagok közötti vagyoni viszonyokat, mint például a szociális jogi kérdések. – DUTTA (2013) 117-118.o.

Hasonlóan széleskörű megközelítést találunk az angol jogirodalomban. – PARKINSON (2018) 380-381.o.

még mindig a házassági vagyoni jog dominál, ugyanakkor az alternatív formák egyre inkább előtérbe kerülnek.³²⁷ Ezt meghaladóan az eljárásjogi harmonizáció térnyerése figyelhető meg, ugyanakkor észlelhetőek az anyagi jogi egységesítésben rejlő lehetőségek is.

A továbbiakban – szűkítve a vizsgálódás körét – a családi vagyoni jogban megjelenő szerződéses viszonyok elemzésére vállalkozunk, kitérve arra, hogy milyen jellegzetességek alapján lehet elhatárolni a vagyoni jogi kontraktusokat a családtagok közötti egyéb szerződésektől. Ezt meghaladóan arra is kitérünk, hogy milyen hasonlóságok és különbségek mutatkoznak a családi vagyoni jogi szerződések típusai között.

---

³²⁷ Ez alatt elsősorban a bejegyzett vagy regisztrált partnerkapcsolatok elismerését és szabályozását értjük, a de facto kapcsolatok még nem igazán jelentek meg a közösségi jog szintjén.

IV. SZERZŐDÉSES VISZONYOK A CSALÁDI VAGYONJOGBAN

IV.1. A családi vagyonjog szerződéses viszonyainak elhatárolása a családtagok közötti egyéb megállapodásokról

A Ptk. rendszerében a házasság az a jogintézmény, ahol maga a jogalkotó is elkülöníti a felek személyes és vagyoni jogviszonyait. A CsJK 4:24. § - 4:85.§ -ok tartalmazzák a házasság joghatásait. Ez alapján a házasság megkötésével a házastársak között jogokat és kötelezettségeket magában foglaló *személyi és vagyoni kapcsolatrendszer* jön létre.³²⁸ A kapcsolat részben a házastársak közötti köteleket foglalja magában, részben a közös gyermekük vagy gyermekeik irányába is megnyilvánul, mint közösen gyakorolt jogok vagy egymást helyettesítő jogosítványok.³²⁹ A személyi viszonyok tisztázása azonban a de facto élettársak esetén hiányzik. Esetükben is előfordulhat azonban, hogy közösen nevelnek gyermeket, ami által a közöttük fennálló jogviszony szintén családjogi védelmet nyer. A szülő-gyermek viszony ugyanis az egyik legszemélyesebb joga és kötelezettsége a feleknek, amihez a CsJK ugyanazon joghatásokat fűzi házas és nem házas szülőpárok esetében egyaránt. A szülő-gyermek kapcsolat alapját a jogi szabályozásban a *szülői felügyelet* képezi, ami nem más, mint a szülőt a gyermekkel szemben megillető jogok és kötelezettségek összessége.³³⁰ A jogalkotó a szülői felügyelet tartalmát kitevő részjogosítványok által definiálja a jogintézményt a Ptk. 4:146. § (2) bekezdésében.

A felek magánautonómiáját biztosítandó a személyes jellegű jogviszonyokban is a megegyezések elsődlegességét emeli ki a jogalkotó. Ennek értelmében a felek párkapcsolati formától függetlenül megegyezhetnek, hogy különélésük

---

³²⁸ BOROS (2013) 67.o.

³²⁹ BARZÓ (2017) 105.o.

³³⁰ Jelen részben nem kerül külön kiemelésre a kapcsolattartás, mert a gyakorlatban legtöbbször a szülői felügyelet rendezésével együtt kerül eldöntésre, illetve a megegyezésekben is együtt kerül rendezésre. Emellett a kapcsolattartás maga nem jár vagyoni joghatásokkal, az érintettek között fennálló vagyoni viszonyokat nem befolyásolja.

esetére közösen vagy kizárólagosan kívánják rendezni a szülői felügyeletet. Ezek a személyes megállapodások azonban sok tekintetben eltérnek a vagyoni jogi kontraktusoktól. Az eltérések az alábbiak szerint foglalhatóak össze:³³¹

- 1) *A szerződés alakisága.* A vagyoni jogi szerződések többsége minősített alakiságot követel a harmadik személyek védelme érdekében, így itt a főszabály a közokirat vagy az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirati forma alkalmazása. A személyes jellegű megállapodásoknál azonban a formakényszer ritka.
- 2) *A szerződés tárgya.* A vagyoni jogi szerződések tárgya mindig a felek között fennálló vagyoni viszonyok rendezése, míg az egyéb megállapodásokban a személyi joghatások jelennek meg.
- 3) *A szerződéskötés jogkövetkezménye.* A vagyoni viszonyokat rendező szerződések jogkövetkezménye, hogy a benne foglaltak kötik a feleket, egyoldalúan módosítani vagy önhatalmúlag megszüntetni csak jogszabály felhatalmazása alapján lehet. A bíróság csak kivételes esetben és akkor térhet el a benne foglaltaktól, ha a szerződést részben vagy egészben érvénytelennek nyilvánította. A személyes megállapodások szintén kötik a feleket, azonban a CsJK lehetőséget biztosít ezen szerződéses rendelkezések bíróság általi megváltoztatására. Itt tehát kiemelt szerepe van a *clausula rebus sic stantibus* elv alkalmazásának, valamint a család jogi alapelvek fokozottabb érvényesülésének, ami a tételes jogban is megjelenik.³³²

Sajátos vegyes konstrukciót képez a *rokontartás*. A tartás maga, bár kétségtelenül vagyoni értékkel bír, ami által a tágabb vagyoni jog fogalmi körébe sorolható, ugyanakkor személyi jogviszonyhoz hasonló jellegzetességekkel is rendelkezik, hiszen a cél a rászoruló rokon megfelelő életvitelének biztosítása. Maga a rászorultság pedig a jogosult személyéhez kötődik, más részére nem engedhető át, nem idegeníthető el. Ezen jellemzői alapján szintén elkülönül a

---

³³¹ Lásd részletesen KÓSA (2018) 17.-27.o.

³³² Lásd például Ptk. 4:170. §, Ptk. 4:210. §, Ptk. 4:217. § (3) bekezdés

szűkebb értelemben vett vagyoni jogviszonyoktól, aminek elsődleges célja a felek között fennálló tulajdoni és a hozzá kapcsolódó egyéb jogosultságok és kötelezettségek rendezése. A rokonságra vonatkozó megegyezések főszabály szerint szintén nincsenek alakszerűséghez kötve, kivéve a felek azon kontraktusait, amikor *egyszeri, nagyobb értékű szolgáltatással* kívánják rendezni a tartást. A CsJK ez esetben megköveteli a közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalást.³³³

A rokonság körében kötött kontraktusok legjellemzőbb formái a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak között létrejövő *tartási szerződések*, valamint a *gyermektartási és szülőtartási megállapodások*. Sokszor ezen megegyezések célja, hogy a tartás egyszeri nagyobb szolgáltatással kerüljön kiváltásra, amely esetekben már inkább a vagyoni jellege dominál ezen kontraktusoknak. A házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak vagyoni rendezése során ugyanis számos esetben fordul elő, hogy a fél lemond a közös vagyon részeséről, amiért cserébe nem érvényesítenek vele szemben tartási igényt.³³⁴ Fontos azonban kiemelni, hogy a tartásnak a közös vagyon rendezésébe történő beszámítása csupán egy elszámolási viszonyt eredményez az érintettek között. A tartás nem része a közös vagyonnak, az a kötelezett külön – saját – vagyona terhére történő vállalása alapján jár a jogosultnak, ebből következően vagyontételként nem számolható el.³³⁵

Hasonlóan vegyes jellegű terület a *lakáshasználatot rendező szerződések* köre. A felek közös lakására vonatkozó speciális szabályozás kidolgozását az tette szükségessé, hogy az adott lakás mindig a család közös otthonaként funkcionál, ami a családi élet és a gyermekek felnevelésének színtere. Éppen ezért a jogalkotó fokozottabb védelemben részesíti ezt a közös otthont és a lakás használatához fűződő jogot elkülönítetten kezeli az egyéb vagyoni viszonyok rendezésétől.³³⁶ A használati jog mindig személyhez tapadó jogosultság, mely

---

³³³ Ptk. 4:32. § és Ptk. 4:89. §

³³⁴ Kósa (2018) 26.o.

³³⁵ Kósa (2018) 26.o.

³³⁶ Barzó (2017) 219.o.

elsősorban a tulajdonost illeti meg,³³⁷ de a használati jog gyakorlása a tulajdonos akarata vagy jogszabály alapján más személynek is átengedhető. Ha viszont a tulajdonos helyett más gyakorolja a használat jogát, akkor köteles ezért díjat fizetni.³³⁸ A CsJK speciális szabályozása elismeri, hogy a lakás használatára vonatkozó jognak vagyoni értéke van, azonban ezt a vagyonomérlegbe beállítani továbbra sem lehet.³³⁹ Ugyanaz tehát a helyzet ebben az esetben is, akárcsak a tartási megállapodásoknál, ennek értelmében ezek a szerződések is elválaszthatóak a szűkebb értelemben vett vagyoni jogi kontraktusoktól. Figyelembe véve azonban, hogy a tartás és a lakáshasználat a tágabb értelemben vett vagyoni jog részét képezi, ezért a családi vagyoni jogi szerződéseknek is egy szűkebb és egy tágabb értelmezése állapítható meg. Ennek megfelelően a tágabb értelemben vett családi vagyoni jogi szerződések közé tartoznak:

- a jogilag szabályozott párkapcsolatban élők vagyoni jogi szerződései, illetve az általuk megkötött lakáshasználati és tartási kontraktusok, valamint
- a CsJK által rokonnak minősített személyek egymás közötti lakáshasználati és tartási szerződései.

Itt is azonban – hasonlóan az előző fejezethez – alkalmazható a jogalanyok szerinti szűkítés, így elkülöníthető a családi vagyoni jogi szerződések szűkebb értelmezése, melybe a jogilag szabályozott párkapcsolatban élők vagyoni jogi kontraktusai tartoznak.

Az eddigi fejezetek megállapításai alapján a terjedelmi korlátok miatt a továbbiakban a családi vagyoni jogi szerződés fogalma alatt – a lakáshasználati és tartási kontraktusok kihagyásával – ezeket a szerződéseket értelmezzük, e szűkebb értelmezés részleteire pedig a következő fejezetben térünk ki.

---

³³⁷ Ptk. 5:21. §

³³⁸ PUSZTAHELYI (2019/2) 71.o.

³³⁹ BARZÓ (2017) 237.o.

IV.2. A családi vagyoni jogban megjelenő szűkebb értelemben vett vagyoni jogi szerződések

A vagyoni jogi szerződések között a házastársak közötti szerződések azok, amelyek a törvényes vagyoni joghoz hasonlóan régóta jelen vannak a jogi szabályozásban.

Csúri Éva felosztását³⁴⁰ alapul véve a házassági vagyoni jogi szerződések három típusát különböztethetjük meg.

- 1) Egyfelől a házastársak közötti, *egyszeri szolgáltatás nyújtására irányuló kontraktusok*, amelyeket a CsJK a házastársi vagyoni közösség szabályain belül kifejezetten nevesít a házastársak közötti adásvétel, csere, ajándékozás, és kölcsönszerződés, valamint a kakukktojásnak tekinthető tartozáselismerés³⁴¹ formájában. Ez a felsorolás azonban nem taxatív, a felek bármely más szerződést megköthetnek egymással.³⁴²
- 2) A házastársak vagyoni viszonyait felszámoló, a *közös vagyoni megosztására irányuló megegyezések*. Ezek célja, hogy a házastársak a bírói út igénybevétele nélkül, saját elhatározásuknak és konszenzusuknak megfelelően osztják fel a közös vagyont.
- 3) A Ptk. 4:63. § szerinti *házassági vagyoni jogi szerződések*, amelyek célja, hogy a házastársak kifejezetten eltérjenek a házastársi vagyoni közösség szabályaitól az életközösségük fennállása alatt vagy az általuk

---

³⁴⁰ CSÚRI (2006) 229.o.

³⁴¹ A tartozáselismeréssel kapcsolatosan fontos kiemelni, hogy az nem szerződés, hanem egyoldalú címzett jognyilatkozat, amelyben a kötelezett elismeri fennálló tartozását a jogosulttal szemben, megfordítva a bizonyítás terhét. - LESZKOVEN (2015) 94-95.o.

³⁴² A bírói gyakorlatban a megtérítési igényekről való lemondás tartalmát tekintve ingyenes juttatás ugyan, ajándékozásnak vagy a házastársak vagyoni viszonyai szerződéses rendezésének azonban nem minősíthető, mert az valójában annak a házastárs általi egyoldalú kifejezésre juttatását jelenti, hogy a másik házastárs különvagyonára fordított közös vagy saját különvagyonának a megtérítésére nem tart igényt. - Pfv. II. 20.201/2013. és Pfv. II. 20.254/2013.

Ez a megállapítás a házastársak egymás közötti belső jogviszonyában helytálló lehet, ugyanakkor problémát vet fel, ha a házastárs megtérítési igényéről való lemondása harmadik személy érdekét is érinti. Ebben az esetben már egyet kell értsünk azzal a jogirodalmi állásponttal, amely szerint a házastársak és harmadik személy között fennálló külső jogviszonyban a megtérítési igényről való lemondás szerződéses viszonyt minősül. – CSÚRI (2016) 220.o.

Lásd még: Pfv. II. 20.726/2011. – Itt külön hangsúlyozza a Kúria, hogy a házastársak belső jogviszonyában tekinthetjük a megtérítési igényről való lemondást egyoldalú nyilatkozatnak.

meghatározott időbeli keretek között. E harmadik kategória az, amit maga a CsJK is házassági vagyoni szerződésként nevesít.

A szabályozás kibővülésének köszönhetően azonban ma már nemcsak a házastársaknak van lehetősége vagyoni szerződést kötni, így hasonlóan a családi vagyoni jog fogalmához jelen esetben is a házassági vagyoni szerződés definíciójából kiindulva szükséges vizsgálni a szűkebb értelemben vett családi vagyoni szerződések egyéb formáit. Tekintettel arra, hogy a bejegyzett élettársakra vagyoni szempontból az utalószabály következtében azonos normák irányadóak, mint a házastársakra, ezért megállapítható, hogy esetükben a fentebb ismertetett csoportosítás alkalmazható. A de facto élettársak esetén a Ptk. a 6:515. §-ban rögzíti a törvényes vagyoni jog szabályaitól való eltérés lehetőségét, illetve a 6:516. § (4) bekezdésben megfogalmazott utalószabály alapján biztosítja a közös vagyont megosztó szerződések mintájára a vagyonszaporulat megosztását biztosító szerződések megkötését. Az egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződésekre azonban nem fogalmaz meg szabályt a jogalkotó, ami azonban nem jelenti azt, hogy ne köthetnének ilyen jellegű kontraktust a de facto élettársak. Azt jelenti csupán, hogy esetükben az adott szerződéstípusra irányadó szerződési szabályokat kell alkalmazni. Ennek megfelelően a de facto élettársak esetén szintén elfogadható az említett csoportosítás. Megjegyzendő viszont, hogy a párhuzam megvonását esetükben nem csak az utaló szabályok, hanem a szerződési szabadság elve is biztosítja, aminek következtében a részletszabályok tekintetében azért mutatkozik némi eltérés a házastársakhoz és bejegyzett élettársakhoz képest. Ezen eltérésekre azonban a következő részben, a vagyoni szerződések jellemzőinek részletes ismertetése során térünk ki. Figyelembe véve, hogy a Ptk. elsősorban a 4:63. § szerinti szerződések kapcsán rögzít több speciális normát, ennek megfelelően az elemzés középpontjába is ez a típus kerül, ugyanakkor a jellemzők ismertetésekor a kapcsolódó kérdéseknél külön kitérünk a másik két típus vizsgálatára is. Összefoglalva tehát a szűkebb értelemben vett családi vagyoni szerződések alábbi szerződéstípusokat foglalják magukban:

- a házastársak vagy bejegyzett élettársak között a *Ptk. 4. 63. § szerinti vagyoni jogi szerződések*,
- a de facto élettársak közötti *Ptk. 6:515. § szerinti vagyoni jogi szerződések*,
- a házastársak, bejegyzett élettársak, valamint de facto élettársak *vagyoni viszonyait felszámoló szerződések*,³⁴³
- a házastársak, a bejegyzett élettársak, valamint a de facto élettársak egymás között létrejövő *egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződések*.

IV.3. A vagyoni jogban megjelenő szűkebb értelemben vett szerződéses viszonyok történeti fejlődése

A házassági szerződés korai magánjogunk azon jogintézménye, amelyben a házasulandók és a házastársak az egymás közötti vagyoni viszonyukat szabályozhatták. A házassági szerződéseket a joggyakorlat honosította meg,³⁴⁴ aminek legszembetűnőbb bizonyítéka, hogy tételes jogi szabályozást csak a királyi közjegyzőkről szóló 1874. évi XXXV. törvény tartalmazott róla először.³⁴⁵ Ennek oka, hogy a kontraktust tisztán kötelmi jogviszonyként definiálták, aminek csupán a szerződés alanyai és a szerződés tárgya tekintetében voltak egyedi jellemvonásai.³⁴⁶ A szerződéses vagyoni rendezés a korai magánjogban nem volt gyakori hazánkban, ugyanis ahogy *Herczeg*

---

³⁴³ A vagyoni viszonyok felszámolására irányuló szerződések tehát magukba foglalják a házastársak és bejegyzett élettársak közös vagyont megosztó szerződéseit, valamint a de facto élettársak Ptk. 6:516. § (4) bekezdése szerinti vagyonszaporulatát megosztó kontraktusokat, amire az utalószabály következtében ugyanazon előírások vonatkoznak, mint a közös vagyont megosztó szerződésekre. Tekintettel arra, hogy a bírói gyakorlatban elsősorban a közös vagyont megosztó kontraktusok vannak jelen, illetve a Ptk. is e típus tekintetében nevesít speciális szabályokat, ezért a továbbiakban a közös vagyont megosztó szerződésekre vonatkozó megállapításokat irányadónak tekintjük a vagyonszaporulatot megosztó szerződésekre is. Ebből adódóan, ahol a továbbiakban közös vagyont megosztó szerződés kerül említésre, abba beleértendő a de facto élettársak vagyonszaporulatát megosztó kontraktus is.

³⁴⁴ JANCsó (1890) 273.o.

³⁴⁵ ZLINSZKY (1897) 781.o.

³⁴⁶ *Kolosváry* szerint a házassági szerződésekben is jogokat szereznek és kötelezettségeket vállalnak a felek, viszont a „megállapításaik hatálya” a kettejük közötti vagyoni viszonyokra vonatkozik. Lényegében tehát a házassági szerződés nem különbözik egyéb szerződéses viszonyoktól „a miért is az ezekre nézve általában fennálló szabályok alá van vetve”. – KOLOSVÁRY (1898) 11.o.

Mihály is megfogalmazta „Magyarország kezdettől mindig kitűnő lovagiassággal viseltetett a nőnem iránt, tiszteletreméltó állást vívott ki részére törvényeiben; férje házában nemcsak személyileg, de vagyoni is különös pártfogásban részesült mindig s ezek folytán oly anyagi előnyt nyert, milyent a legkedvezőbb házassági szerződések sem eszközölhettek...”³⁴⁷ vagyis a kedvező jogi környezet nem feltétlenül tette szükségessé a jogintézmény tömeges alkalmazását.

Később azonban a szerződések szerepe felértékelődött és egyre nagyobb számban kezdték alkalmazni. *Herczeg Mihály* három tényezőt emelt ki, ami elindította a jogintézmény terjedését:³⁴⁸

- 1) egyrészt az *ősiség joghatásainak megszüntetése*, amely lehetővé tette, hogy nem csak a szerzett, hanem az öröklött vagyonról is szabadon rendelkezessenek az érintettek,
- 2) az *Osztrák Polgári Törvénykönyv hatása*, ami önállóan szabályozta a házassági szerződéseket és ahogy Herczeg fogalmaz „*hozzászoktatta*” a szerződéskötéshez a feleket,
- 3) a *korabeli társadalmi és gazdasági viszonyok változása*, ami „*anyagelvies irányt*” vett szemben a magasztos erkölcsi követelményekkel.

A három említett tényező kiegészíthető még egy további elemmel, ez pedig a *szabályozatlanság*. A Csjt. előtt a vagyoni jogintézmények – leginkább a közszerzeményi rendszer – rendkívül bonyolulttá váltak egy idő után, amit főként az értelmezési nehézségek idéztek elő. Ebből azonban kiutat jelentett a házassági szerződés, amellyel a felek szabadon, a saját elvárásaiknak megfelelően alakíthatták ki vagyoni viszonyaikat.

Eltérőek a jogirodalmi álláspontok a törvényes és a szerződéses vagyoni jog korabeli viszonyrendszeréről. *Herczeg Mihály* arra helyezte a hangsúlyt, hogy elsősorban a „*törvényhozás*” az irányadó a házastársakra vonatkozóan és a szerződések, mint „*mellékintézmények*” kaptak helyet a vagyoni jogi kérdések

---

³⁴⁷ HERCZEG (1885) 43.o.

³⁴⁸ HERCZEG (1885) 44.-45.o.

rendezésének rendszerében a Csjt. előtt. Ezzel arra utalt, hogy a szerződéseknek csak kiegészítő, kiegészítő szerepe volt.³⁴⁹ Több szerző azonban a szerződések *elsődlegességére* hívta fel a figyelmet,³⁵⁰ kiemelve, hogy a vagyoni jog szabályai csak ott és annyiban voltak alkalmazhatóak, ahol és amiről a kontraktusok nem rendelkeztek. Ebből adódóan a vagyoni jogi megoldásokat értelem szerűen diszpozitív szabályozásként értékelték akkoriban.

A szerződés részletszabályaira rátérve három különlegesség emelhető ki, ami más szerződéses viszonyokhoz képest egyedivé tette ezeket a kontraktusokat.

1. Az első az *alanyi kör*. Házassági szerződést ugyanis csak jegyesek és házastársak köthettek egymással. A szerződés visszterhes természetéből adódóan ezen alanyok tekintetében a szerződési képesség alapkövetelmény volt, így kiskorú vagy gondnokság alatt álló jegyes, illetve házastárs esetén annak törvényes képviselője kötötte meg a szerződést, továbbá ilyen esetekben a gyámhatóság jóváhagyása is szükséges volt a annak létrejöttéhez.³⁵¹ Az akaratnyilatkozat képviseletet türt, az érintettek helyett ugyanis meghatalmazás alapján más is eljárhatott.³⁵²
2. A második specialitás a *szerződés alakjában* mutatkozott meg. A nyilatkozat tekintetében az 1874. évi XXXV. törvénycikk 54. §-a rögzítette először jogszabályi szinten, hogy a házastársak egymás közötti szerződéseiket *közokirati* formában kötelesek megkötni.³⁵³ Ez a szabály nem csupán az itt részletezett házassági szerződések tekintetében volt irányadó, hanem a házastársak közötti hagyományos kötelmi ügyletekre is (például ajándékozás, adásvétel, csere). A szigorú alaki

---

³⁴⁹ HERCZEG (1885) 44.o.

³⁵⁰ *Kolosváry* szerint a házassági vagyoni jogi szabályok csak akkor nyerhetnek alkalmazást, ha a házaspár a vagyoni viszonyaikról egyáltalán nem rendelkezik. – KOLOSVÁRY (1898) 5.o.

Szigligeti szerint az 1945 előtti házassági vagyoni jogunkban alaptételként érvényesült, hogy a házassági vagyoni jogi szabályok csak akkor alkalmazhatóak, ha a házastársak vagyoni viszonyaikat szerződésben másképp nem rendezték. Érvényesen létrejött házassági szerződés esetében a törvényes házassági vagyoni jogi szabályok csak másodlagosan, kiegészítő eszközként kerülhettek alkalmazásra a szerződésben nem rendezett kérdések vonatkozásában. – SZIGLIGETI (1959) 13.o.

³⁵¹ KOLOSVÁRY (1898) 12.o.

³⁵² JANCsó (1890) 277.o.

³⁵³ ZLINSZKY (1897) 781.o.

követelmények elsősorban a hitelezői érdekek védelmét szolgálták, hiszen ezen kritériumok hiányában a hitelező fedezetét képező vagyon nem lett volna megfelelően biztosítva, megkárosítva ezzel a harmadik felet.³⁵⁴ A közjegyzői okirat azonban biztosította, hogy a harmadik személyek megfelelően tájékozódni tudjanak a szerződések megkötéséről, annak időpontjáról és tartalmáról.³⁵⁵ A szigorú alakisági követelmények tovább fokozódtak abban az esetben, ha a házastársak a házassági szerződésben halál esetére kívántak rendelkezni. Ekkor a szerződés kettős természetűvé vált, a halál esetére szóló rendelkezés tekintetében öröklési szerződésnek minősült, egyebekben pedig házassági szerződés maradt.³⁵⁶ Ebből adódóan mindkét szerződéstípus alakiságainak meg kellett felelnie, vagyis az öröklési rendelkezést is magába foglaló kontraktusoknak a közvégrendelet alakszerűségi követelményeinek is eleget kellett tenniük.³⁵⁷ A joggyakorlatban azonban merültek fel kivételek.³⁵⁸

3. A harmadik specialitás a *szerződés tartalma* tekintetében mutatkozott meg, a szerződési szabadság széleskörű érvényesülése által. A felek ugyanis a házasság idejére, vagy annak megszűnése esetére fenntarthatták a törvényes vagyonjog szabályait, megerősítve azt a megegyezésük által, választhattak más vagyonjogi rendszert, de akár a törvényi szabályoktól részben történő eltérés is megengedett volt.³⁵⁹ Utóbbi esetben egyszerre érvényesültek a szerződésben kikötött rendelkezések az ott részletezett vagyonelemekre, és a törvényi

---

³⁵⁴ ZACHÁR (1912) 286.-287.o.

³⁵⁵ ALMÁSI (1940) 288.o.

³⁵⁶ JANCÓSÓ (1890) 278.o.

³⁵⁷ JANCÓSÓ (1890) 279.o.

³⁵⁸ A Kúria egy 1928-ban hozott ítélete szerint a házastársak vagyonjogi viszonyaiban kötött szerződések érvényességéhez elengedhetetlen volt a közjegyzői okirati forma. Ez azonban akként nyer értelmezést, hogy nem szükséges közokirat abban az esetben, „*amelyben azok egyes közszerzeményi vagyontárgyak tulajdonjogát a szerzésnél a törvénytől eltérően szabályozzák, - föltéve, ha ez a szabályozás fogamatba is ment. Nem engedi meg azonban a Kúria gyakorlata sem az említett szabályok olyan értelmezését, amely a házastársak vagyoni viszonyainak általános szabályozását tárgyazó szerződéseknel arra az esetre, ha azok fogamatba mentek, a közokirati alakot elengedné.*” – MESZLÉNY (1931) 663.o.

³⁵⁹ A tipikusabb eseteket *Kolosváry* nevesíti is. – Lásd: KOLOSVÁRY (1898) 14.-15.o.

szabályok a szerződéssel nem érintett elemek tekintetében. A tartalomszabadság azonban nem volt teljeskörű. *Jancsó György* megjegyezte, hogy a házassági szerződések tartalma nem lehetett ellentétes a jogszabályi tilalmakkal, az erkölccsel,³⁶⁰ valamint a házasság természetével és céljával. Ebből adódóan vagyoni szempontból nem volt kizárható, sem korlátozható a férj nőtartási kötelezettsége, még olyan esetekben sem, ha a nő jelentős vagyonnal rendelkezett. Ezt meghaladóan a házassági szerződés nem sérthette a majdani örökösök kötelesrészi igényét, annak erejéig a szerződés semmisnek minősült.³⁶¹

A szerződés a felek konszenzusa alapján bármikor módosítható volt és egyező akarattal meg is szüntethették azt az érintettek, egyoldalúan azonban nem volt erre lehetőség.³⁶² Egyebekben a szerződés megszűnését feltételhez kötöttség esetén a feltétel bekövetkezte vagy a házasság megszűnése idézhette elő.³⁶³ A kontraktus megszűnése kapcsán a jogirodalomban egyetlen eset volt vitatott, az ágytól és asztaltól való elszakadás vagyoni jogkövetkezménye. *Zlinszky Imre, Herczeg Mihály és Kolosváry Bálint*³⁶⁴ ezt is a házasság végleges megszűnésének tekintette, ami a fennálló házassági szerződést is megszüntetette. *Jancsó György* ellenben arra hívta fel a figyelmet, hogy az önkéntes különválás nem bír a házassági kötelék felbontásának joghatályával, így nem szüntethette meg a felek között fennálló házassági szerződést sem.³⁶⁵

---

³⁶⁰ Az erkölcsi követelmények tekintetében a joggyakorlat szolgált iránymutatásul. Egyik eseti döntésében kimondta a Kúria, hogy érvénytelen a házastársak közötti olyan szerződés, amelyet a feleség férje családfői jogaira való hivatkozással, annak megfélemlítő magatartásának hatására írt alá. – C 1190/1904. számú döntés

Egyik másik eset alapján a jogtalan erkölcsi kényszer miatt megtámadható az a házassági szerződés, aminek az aláírásáért cserébe volt csak hajlandó a férj elvenni feleségét. – P.I. 1563/1914. számú döntés

³⁶¹ JANCÓSÓ (1890) 276.o.

³⁶² JANCÓSÓ (1890) 280.o.

³⁶³ Speciális eset volt a házastárs csődbe esése, ekkor ugyanis a házasság fennállása alatt is megszűnhetett a házassági szerződés, feltéve, hogy a csődbe ment házastárs vonatkozásában kötelezettségvállalást tartalmazott a szerződés és a hitelező annak érvényességét megtámadta. Ha azonban a csődmegnyitást megelőző két éven túl keletkezett a házassági szerződés, akkor minden esetben érvényesnek minősült és nem volt megtámadható. Szintén kizárt volt a megtámadás lehetősége, ha a csődbe juttatott félre nézve csak jogokat és előnyöket tartalmazott a házassági szerződés – KOLOSVÁRY (1898) 19-20.o.

³⁶⁴ HERCZEG (1885) 47.o.

ZLINSZKY (1897) 782.o.

KOLOSVÁRY (1898) 19.o.

³⁶⁵ JANCÓSÓ (1890) 281.o.

A Csjt. sokat változtatott a szerződéses vagyoni jog megítélésén, hatálybalépését követően ugyanis a családjogi szabályozás kőgenssé vált, a korábbi szerződési szabadság erősen korlátozottá vált. A 27. § egyértelművé tette, hogy *a felek nem köthettek olyan vagyoni jogi szerződést a házasságkötés előtt, amelyben a házastársi vagyoni közösséget kizárják*. Egy ilyen szerződés megkötése ugyanis jogszabályba ütközött. Bár a jogalkotó kifejezetten csak a házasságkötés előtt megkötött kontraktusokat emelte ki, *Szigligeti Viktor* azonban felhívta a figyelmet arra, hogy a Csjt. a Csjté. rendelkezéseivel összhangban volt értelmezendő.³⁶⁶ A Csjt. 27. §-ának és a Csjté. 54. § (1) és (2) bekezdésének³⁶⁷ egybevetéséből pedig egyértelműen levezethető volt, hogy a házastársak közötti vagyoni közösséget kizáró valamennyi kontraktus – függetlenül a szerződés megkötésének idejétől – érvénytelennek minősült. A tartalomszabadság ennek függvényében igencsak szűk körben valósulhatott meg a kőgens szabályozásnak³⁶⁸ köszönhetően, ugyanakkor az érintetteknek volt némi cselekvési szabadsága. Adott volt ugyanis annak a lehetősége, hogy a felek a házastársi vagyoni közösségnél nagyobb terjedelmű vagyoni összesítésről állapodjanak meg a vagyoni jogi szerződésben.³⁶⁹ A házastársi vagyoni közösség szabályainak elkerülésére csupán csak a Csjt. 31. §-a által volt lehetőség. Ennek

---

³⁶⁶ SZIGLIGETI (1959) 22-23.o.

³⁶⁷ A Csjté. 54.§ egyértelművé tette, hogy a Csjt. hatálybalépése után csak a vagyoni közösség szabályai alkalmazhatóak akkor is, ha a felek a szerzeményi közösséget már korábban szerződésükkel kizárták. A Csjt. előtt megkötött kontraktusok ennek értelmében hatályukat veszítették, kivéve azokat az eseteket, mikor maga a házasság is 1953. január 1. előtt szűnt meg. – CSŰRI (2006) 25.o.

Az Alkotmánybíróság a 22/119 (VI.8.) AB határozatában alkotmányellenesnek minősítette a Csjté. 54. § (1) és (2) bekezdését és ez nunc hatállyal megsemmisítette azt.

³⁶⁸ A kőgens nem csak a szerződések tartalmában, hanem az okirati kényszerben is megmutatkozott. A Csjté. 8.§-a szerint a házastársak egymással kötött adásvételi, csere-, kölcsön- és ajándékozási szerződéseinek, valamint a közös vagyoni megosztására és a bírői határozattal megszüntetett vagyoni közösség visszaállítására vonatkozó kontraktusokat, illetve a házastársak közötti tartozáselismerő nyilatkozatokat közokiratba kellett foglalni. Ez alól a (2) bekezdés jelentett kivételt, mely szerint az ingó ajándékozáshoz nem szükséges a közokirati forma alkalmazása, ha az ajándék átadása már megtörtént a felek között. – Csjté. 8.§ (1) és (2) bekezdés

³⁶⁹ SZIGLIGETI (1959) 23.o.

Hartai László 1981-ben még akként vélekedett, hogy a felek szerződésének szabadon, befolyásmentesen, kényszer, tévedés és megtévesztés nélkül kell létrejönnie, ugyanakkor meg kell felelnie a szocialista házassági vagyoni jog általános alapelveinek: a házassági vagyoni jogi rendszernek összhangban kell állnia a házastársak egyenjogúságának követelményével; biztosítania kell gazdasági értelemben a házastársak függetlenségét és szabadságát; hozzá kell járulnia az egész életre szóló közösséget jelentő család gazdasági alapjának szilárdságához és igazságos mértékben kell biztosítani a házastársak részesedését az együttélés alatt bekövetkezett vagyongyarapodásból. – HARTAI (1981) 589.o.

értelmében a házastársak valamely fontos ok megjelölésével kérhették a bíróságtól, hogy az életközösségük fennállása alatt szüntesse meg a közöttük fennálló vagyoni jogi rendszert. Ez alapján azonban nem a felek konszenzusa, hanem a bíróság jogerős döntése váltotta ki azt a joghatást, aminek következtében a törvényes vagyoni szabályoktól eltérő helyzet jöhetett létre a felek között. A döntés azonban ex nunc hatállyal érvényesült, vagyis csak a jövőre nézve zárta ki a házastársak között a vagyoni közösséget, visszaható hatályú döntés nem születhetett. A döntés egyértelmű jogkövetkezménye volt, hogy a továbbiakban a vagyoni elkülönítés érvényesült a házastársak vagyoni viszonyaiban. A Csjt. által bevezetett kógcenciát az 1986. évi IV. törvény oldotta fel, hatálybalépését követően ugyanis lehetővé vált, hogy a házastársak az egymás közötti vagyoni viszonyaikról szabadon megegyezhessenek, azaz a novella visszaállította a házastársak között érvényesülő szerződési szabadságot.³⁷⁰

Megállapítható tehát, hogy a házastársak közötti vagyoni szerződések – egy kisebb időszak kivételével – szabad megállapodás tárgyát képezték a jogalkotó pedig teret engedett a felek akaratának, biztosítva az érintettek vagyoni autonómiájának érvényesülését. Ez az autonómia a mai napig fennmaradt, hiszen a jelenleg hatályos szabályozás szintén hasonló elveket tükröz.

IV.4 A szűkebb értelemben vett családi vagyoni szerződések jellemzői

IV.4.1. A szerződések alanyai

Az előbbieken kifejtettekkel összhangban általánosságban megállapítható, hogy a szerződést kötő alanyok köre eltérő, méghozzá annak függvényében,

---

³⁷⁰ CSÚRI (2006) 25.o.

hogy melyik jogilag szabályozott párkapcsolati formában élő páros köti meg a szerződést.

A Ptk. Családjogi Könyvének szabályozása elsősorban a házastársak között létrejövő vagyoni szerződéseket tárgyalja. A Ptk. 4:64. § (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a házassági vagyoni szerződéseket a házasulni kívánó és már házasságban élő felek egyaránt megköthetik, ugyanakkor további követelményt támaszt a felek személyessége tekintetében, amely értelmében a kontraktus képviselést nem tűr.³⁷¹ A kommentárirodalom megjegyzi,³⁷² hogy a személyesség olyannyira kogens előírás, hogy az érintettek helyett a szülők például nem köthetnek ilyen szerződést, még akkor sem, ha a szerződés tárgyát képező vagyont ők maguk juttatják az egyik vagy mindkét fél részére. A Ptk. 4:64. § (2) bekezdése kiegészíti ezt azzal, hogy a szerződés érvényességéhez szükség van a gyámhatóság jóváhagyására³⁷³, amennyiben a házastárs a 18. életévét nem töltötte be, vagy cselekvőképességében a vagyoni nyilatkozatok megtétele tekintetében korlátozott. E rendelkezés speciális természetű, ugyanis eltér a Ptk. Második Könyvében szereplő általános cselekvőképességi szabályoktól. A jogalkotó ugyanis a cselekvőképesség életkori határát a 18. életévhez köti, a kiskorú személy korlátozottan cselekvőképés vagy cselekvőképtelen lehet az életkora függvényében.³⁷⁴ Ezen személyek önállóan nem tehetnek érvényes jognyilatkozatot,³⁷⁵ korlátozottan cselekvőképés személyek esetén a törvényes képviselő hozzájárulására van szükség, cselekvőképtelen személyek helyett pedig a törvényes képviselő vagy gondnok jár el. A CsJK házasságkötésre vonatkozó szabályai azonban lehetővé teszik, hogy a 16. életévét betöltött kiskorú a gyámhatóság engedélyével házasságot kössön,³⁷⁶ ami nagykorúsító tényező. Ennek következtében a 16. életévét betöltött, házasságot kötött személy teljes cselekvőképességet szerez,

---

³⁷¹ KÖRÖS (2013/2) 120.o.

³⁷² CSÜRI (2016) 325.o.

³⁷³ A gyámhatósági jóváhagyás mind a közokiratba, mind az ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalt szerződések esetén követelmény, ami által a jogalkotó többletvédelmet biztosít a belátási képességgel nem, vagy csak korlátozott mértékben rendelkező félnek.

³⁷⁴ Ptk. 2:11. § és 2:13. §

³⁷⁵ Ptk. 2:12. § és 2:14. §

³⁷⁶ Ptk. 4:9. § (2) bekezdés

amely értelmében önállóan tehet meg bármely jognyilatkozatot.³⁷⁷ A CsJK azonban a házassági vagyoni szerződéseknél kógens módon követeli meg a fentebb részletezett korlátozást, azaz ilyen esetekben a gyámhatósági engedély a nagykorúsítás ellenére szükséges érvényességi kellék.

A bejegyzett élettársak esetén a külön törvény utalószabályának értelmében ugyanazokat a szabályokat szükséges alkalmazni, mint a házastársak esetén. Megjegyzendő azonban, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat csak a 18. életévét betöltött személyek között jöhet létre, így az életkori problémák itt nem relevánsak, a speciális szabályozás kizárólag a gondnokság alá helyezett személyek esetében értelmezendő. Ennek következtében azon bejegyzett élettárs esetében, akit a vagyoni nyilatkozatok megtétele tekintetében cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyeztek, a vagyoni szerződése érvényességéhez szükség van gyámhatósági jóváhagyásra is.³⁷⁸

Eltérőként kezeli azonban *Csúri Éva* a de facto élettársak által kötött vagyoni szerződéseket. Álláspontja szerint az eltérően elhelyezett szabályanyag képezi az eltérés alapját, ami elfogadható érvelés.³⁷⁹ A de facto élettársak esetén ugyanis sem a Ptk. Hatodik Könyve, sem a családjogi joghatásokat biztosító Negyedik Könyvben található normák nem írnak elő speciális szabályozást. Ennek következtében a de facto élettársak, mint szerződési alanyok vonatkozásában a Ptk. általános cselekvőképességi előírásai alkalmazandóak.³⁸⁰ A vagyoni viszonyokat felszámoló és az egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződések tekintetében a Ptk. sehol nem említ az alanyokra vonatkozó egyedi szabályt, így bármely párkapcsolati formában élő személyek kötnek egymással ilyen megegyezést, arra szintén az általános cselekvőképességi normák az irányadóak.

---

³⁷⁷ Lásd részletesebben: BARZÓ (2018) 122.o.

³⁷⁸ Felmerül a kérdés, hogy vajon vonatkozik-e ez a szabály azon esetekre, amikor a személyt cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezik? Álláspontunk szerint a válasz az, hogy igen, mert a Ptk. új terminológiájának értelmében a részleges korlátozás adott ügycsoportok tekintetében megvalósuló korlátozást jelent, míg a teljeskörű korlátozás az összes ügycsoportra kiterjed, így ebbe beleértendők a vagyoni jogi nyilatkozatok is. – BARZÓ (2018) 143.o.

³⁷⁹ CSÚRI (2016) 326.o.

³⁸⁰ Vesd össze: HEGEDŰS (2017/2) 19-23.o., HEGEDŰS (2017/3) 9-13.o. és KUTI (2016) 12.o.

IV.4.2. A szerződések időbeli hatálya

A Ptk. 4:63. § (1) bekezdése rögzíti a házassági vagyoni szerződésekben alkalmazott időbeli hatály szabályát. Ez alapján a felek az életközösségük fennállásának idejére rendezhetik vagyoni viszonyaikat, az időbeli hatály kezdetét azonban szabadon megválaszthatják, így nem kizárt annak lehetősége, hogy a házassági életközösséget megelőző időszakra, valamint az akkor történt vagyonszerzésre is kiterjesszék azt. *Kőrös András* kiemeli, hogy célszerű is ezt megtenni az érintetteknek,³⁸¹ ha ugyanis az időbeli hatály kezdete a házassági életközösségük kezdő időpontjával esik egybe, úgy egy esetleges jogvitában a korábbi időpontra a de facto élettársi vagyoni szabályozást, míg a házassági életközösség idejére a szerződés szabályait kell alkalmazni, ami bonyolíthatja a vagyonrendezést. Amíg ugyanis a törvényes vagyoni szabályozás esetében a joggyakorlat egyértelműen állást foglal amellest, hogy a házassági életközösséget megelőző élettársi kapcsolat vagyoni szempontból beleolvad a későbbi életközösségbe, addig a szerződés esetében ez az elv nem alkalmazható. *Csúri Éva* akképpen fogalmaz, hogy a szerződés időbeli hatálya „*akár az életközösség hiányában közösen szerzett vagyontárgyak sorsára is kiterjedhet*”³⁸². Mindebből levonható az a következtetés, hogy az időbeli hatály kezdő időpontja diszpozitívan értelmezendő, aminek következtében egyedi esetben akár a felek életközösségét megelőző valamennyi vagyonszerzésre kiterjedhet, beleértve, amit a felek közösen vagy akár külön-külön szereztek.³⁸³ Mindebből tehát az következik, hogy a szerződés időbeli hatályának kezdete főszabály szerint a felek szabad akaratnyilatkozatán alapszik, ennek hiányában a szerződés az életközösség megkezdésével – amennyiben később kötik, akkor

---

³⁸¹ KÖRÖS (2013/2) 120-121.o.

³⁸² CSÚRI (2016) 326-327.o.

³⁸³ Ez a megoldás összeegyeztethető azon vagyoni rendszer szabályaival például, amelynek alapja a felek teljes vagyonának összesítése, azaz az általános vagyoni közösség. Emellett a szerződési szabadság és a felek magánautonómiájának biztosítása is igazolja azt, hogy akár egy vagyontárgy tekintetében is megvalósulhat a visszamenőleges hatály alkalmazása, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az ilyen rendelkezéseknek gátat szabnak a Ptk.-ban szereplő hitelezővédelmi szabályok és tartalmi korlátok, amelyre természetesen a későbbiekben részletesen kitérünk.

a szerződés megkötésekor azonnal – hatályosul. Rögzíthetik azonban azt is, hogy az eddigiektől eltérő, a felek által megválasztott későbbi időponttól váltson ki a szerződés joghatást.³⁸⁴

A szerződés időbeli hatályának vége szintén diszpozitívan kezelendő, így itt is elsősorban az érintettek döntése az irányadó, ennek hiányában az életközösség megszűnése a döntő.

A de facto élettársak vagyoni jogi kontraktusaira nem találunk a Ptk.-ban ilyen speciális szabályt, ugyanakkor a 6:515. § (2) bekezdése kimondja, hogy a de facto élettársak bármilyen olyan vagyoni jogi rendelkezést kiköthetnek, amely a házastársak között érvényesülhet.³⁸⁵ Ez alapján tehát esetükben is szabadon megválasztható az időbeli hatály kezdő és végpontja, ennek hiányában az életközösség létrejöttétől vagy a későbbi időpontban történő szerződéskötéstől az életközösség megszűnéséig tart.

Az egyszeri szolgáltatásokra irányuló vagyoni jogi szerződésekre szintén nem találunk speciális szabályt, aminek következtében az általános kötelmi jogi szabályok az irányadóak, illetve a szerződés jellege fogja meghatározni az időbeli hatályt, ami optimális esetben a vállalt szolgáltatás teljesítéséhez kapcsolódik. A vagyoni viszonyokat felszámoló kontraktusoknál szintén a szerződéses konstrukció alapvető jellegéből adódik, hogy az időbeli hatály végét a közös vagyon vagy vagyonszaporulat tényleges megosztása képezi.

IV.4.3. A szerződések alaki kellékei

A Csjt. előtti időkben a vagyoni jogi szerződések kizárólagos formája a közokirat volt. Ezen merev szabályozáson a Csjt. 1986-os módosítása lazított, ami lehetővé tette, hogy a közokirati forma mellett az ügyvéd által ellenjegyzett

---

³⁸⁴ BARZÓ (2017) 194.o. – Meg kell jegyeznünk, hogy az időbeli hatály megválasztása tekintetében érvényesül a diszpozitivitás, viszont a tényleges joghatás kiváltásának feltétele az életközösség megkezdése. Erre utal a Ptk. 4:74. § (1) bekezdése, amelyre a szerződés megszűnése kapcsán szeretnénk részletesen kitérni.

³⁸⁵ Ptk. 6:515. § (2) bekezdés

magánokirat is elfogadható alaki előírásként jelenjen meg.³⁸⁶ A házassági vagyoni szerződések kapcsán a CsJK a korábbi szabályozással azonos módon, ugyanakkor különböző vagyoni kontraktusokat szétválasztva szabályozza az alaki követelményeket. Ennek megfelelően mind a Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni szerződéseknél, mind a közös vagyont megosztó megegyezéseknél, mind pedig az egyszeri szolgáltatásra irányuló kontraktusoknál megköveteli a közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalást főszabályként,³⁸⁷ ami alól csupán két kivételt enged a jogalkotó:

- a közös vagyont megosztó szerződések esetén nincs szükség az alakisági követelmények betartására ingó vagyon megosztás esetén, ha a vagyonmegosztás már megtörtént a felek között,³⁸⁸
- az egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződéseknél a szokásos mértékű ingó ajándékozásra szintén nem vonatkozik a formai előírás feltéve, hogy az ajándék átadása már megtörtént.³⁸⁹

A szigorú alaki követelmények egyfelől a házastársak védelmét biztosítják annak érdekében, hogy megfelelő tájékoztatást követően, jogaik és kötelezettségeik ismeretében kössék meg a szerződést.³⁹⁰ Ezt meghaladóan a hitelezői érdekek számára is garanciát jelentenek.³⁹¹

Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény határozza meg azokat a szükséges kritériumokat, amelyek az okiratok alaki érvényességéhez szükségesek. Ennek megfelelően az ügyvéd kizárólag az általa szerkesztett vagy ügyvédi irodája, helyettese vagy az ügyvédi tevékenység általa alkalmazott gyakorlója által szerkesztett és az ügyvéd által szakmailag jóváhagyott okiratot ellenjegyezheti, a megfelelő kézjegyek, azonosító adatok, aláírások és bélyegzők elhelyezése mellett.³⁹² Az ügyvédi ellenjegyzés tanúsítja, hogy

---

³⁸⁶ BARZÓ (2010) 19.o.

³⁸⁷ Ptk. 4: 41. § (1) bekezdés, 4:57.§ (1) bekezdés, 4:65. § (1) bekezdés

³⁸⁸ Ptk. 4: 57. § (2) bekezdés

³⁸⁹ Ptk. 4:41. § (1) bekezdés

³⁹⁰ CSŰRI (2016) 335-336.o.

³⁹¹ CSŰRI (2006) 234.o.

³⁹² Lásd részletesen: 2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről 43-45. §

- az okirat megfelel a jogszabályoknak,
- a felek nyilatkozatát, hogy az okiratban foglaltak megfelelnek az akaratuknak,
- az ügyvéd az okiratban szereplő feleket és esetleges képviselőiket azonosította,
- az okiratot a felek előtte írták alá vagy az okiraton szereplő aláírást előtte sajátjukként ismerték el.³⁹³

Az ügyvédi ellenjegyzés tehát szintén alkalmas arra, hogy a közokirattal azonos biztonságot nyújtson mind a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak, mind pedig harmadik személyek számára. A bírói gyakorlatban az ügyvédi ellenjegyzés kapcsán sok esetben merült fel a fentebbi felsorolás utolsó pontjának értelmezése. Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény vezette be a felsorolás utolsó pontjának követelményét, azt megelőzően az ügyvédi ellenjegyzésnek nem volt feltétele, hogy a felek az ügyvéd jelenlétében írják alá az elkészült dokumentumot, így a bíróság nem tekintette érvénytelennek azokat a jogszabály hatályba lépése előtt megkötött vagyoni jogi kontraktusokat, ahol a felek például postai úton küldték meg az ügyvéd részére az aláírt okiratokat, majd az ügyvéd később ellenjegyezte azt.³⁹⁴

A Ptk. alakisági követelményeire visszatérve eltérés tapasztalható azonban a de facto élettársak vagyoni jogi szerződéseiben. A de facto élettársi vagyoni jogi szerződéseknél is megköveteli a Ptk. a közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalást.³⁹⁵ A „közös” vagyont – azaz vagyonszaporulatot – megosztó kontraktusokra viszont a kötelmi jogi szabályok között találunk csak utaló szabályt a Ptk. 6:516. § (4) bekezdés formájában. A jogalkotó itt visszaütal – közvetve, a közszerzeményi szabályokon keresztül – a házastársi közös vagyon megosztásának szabályaira, ahol a minősített alakiság szintén követelmény. Ennek megfelelően a de facto élettársak vagyonszaporulatát megosztó szerződéseket is közokiratba vagy ügyvéd által

---

³⁹³ 2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről 44. § (1) bekezdés

³⁹⁴ Pfv. II. 20.583/2013., Pfv. II. 21.589/2017.

³⁹⁵ Ptk. 6:515. § (1) bekezdés

ellenjegyzett magánokiratba szükséges foglalni, kivéve az ingómegosztást, amennyiben az már foganatba ment.

Az egyszeri szolgáltatásokra irányuló szerződések esetében nem találunk azonban szabályt a de facto élettársaknál, így az általános kötelmi jogi és szerződési szabályok irányadóak esetükben, ennek megfelelően a speciális szabályozás hiányát a szerződési szabályok pótolják, következésképpen az adott szerződéstípusra vonatkozó előírásokat kell alkalmazni. Ez azonban a de facto élettársaknál a hitelezővédelem kiüresedését eredményezheti.³⁹⁶

IV.4.4. A szerződések módosítása és megszűnése

A szerződés a felek konszenzusával jön létre, amiből logikailag következik a Ptk. azon szabálya, amely alapján a felek közös megegyezéssel bármikor és bármely elem tekintetében módosíthatják a szerződésüket. A házassági vagyoni jogi szerződések esetében ezt a 4:66. § kifejezetten rögzíti, a többi esetben pedig a 6:191. § biztosítja. A felek szerződésmódosítási joga egyenes következménye a szerződési szabadság, valamint a magánautonómia követelményeinek.³⁹⁷ A szerződés egésze vagy meghatározott része is módosítható, utóbbi esetben azonban a változtatással nem érintett részek eredeti tartalommal kötik a feleket. A jogirodalom egységes tekintetben, hogy a konszenzussal történő módosítás esetén a módosított rész vonatkozásában gyakorlatilag új szerződés keletkezik az újonnan létrejövő konszenzusra tekintettel.³⁹⁸ Ennek fényében és összhangban a Ptk. 6:191. § rendelkezésével³⁹⁹ a szerződés módosítását a kontraktus létrejöttére vonatkozó alakisági követelményeknek megfelelően kell végrehajtani. Kiemelendő azonban, hogy a szerződésmódosítás szabadsága nem eredményezheti harmadik személyek

---

³⁹⁶ Példaként említhető a kölcsönszerződés, amelynél a Ptk. nem tartalmaz formai előírást főszabály szerint, így létrejöhet a felek között szóban, írásban vagy akár ráutaló magatartás által is.

³⁹⁷ VÉKÁS (2016) 187.o.

³⁹⁸ CSÚRI (2016) 341.o., KÖRÖS (2013/2) 124.o., VÉKÁS (2016) 187.o

³⁹⁹ A szerződés módosítására a szerződés megkötésére vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni. – Ptk. 6:191. § (3) bekezdés

sérelmét,⁴⁰⁰ amit a vagyoni szerződések tekintetében a hitelezővédelmi és a kötelmi jogi szabályok együttesen biztosítanak. Mindezek alapján az a megállapítás tehető, hogy bár a házassági vagyoni szerződések esetében kifejezetten rögzíti a családjogi szabályozás a módosítás alaki feltételeit, az mégis egybecseng a kötelmi jog általános előírásával, így a családi vagyoni szerződések valamennyi típusára alkalmazandóak. A szerződési szabadság egy további korlátját jelentheti a *pacta sunt servanda* biztosítása, ami *Vékás Lajos* szerint nem teszi lehetővé a szerződés egyoldalú módosítását, kizárólag a Ptk. által meghatározott kivételes esetben.⁴⁰¹

Nem kizárt annak a lehetősége sem, hogy a felek a vagyoni szerződés bíróság általi módosítását kérik.⁴⁰² A szerződés tartós jellege ugyanis lehetővé teszi, hogy a Ptk. 6:192. §-ában foglalt követelmények fennállása esetén a bíróság bármelyik fél kérelmére módosítsa a szerződést. Nem kérheti viszont a szerződés módosítását az a fél, amelyiknek számolnia kellett a körülmények későbbi változásával, vagy a változást a saját felróható magatartásával maga idézte elő.⁴⁰³ A házassági vagyoni szerződések kapcsán azonban *Kőrös András* megjegyzi, hogy a bíróság módosítási jogköre nem terjedhet ki arra, hogy a szerződésben foglalt vagyoni rendszeren változtasson.⁴⁰⁴ A bírói módosítás tehát elsődlegesen az egyenlőtlenségek kiküszöbölésére irányulhat, azonban a fennálló vagyoni rendszer sajátosságaiból eredő tulajdoni viszonyokon nem változtathat.⁴⁰⁵ A bíróság a szerződést az általa meghatározott

---

⁴⁰⁰ VÉKÁS (2016) 188.o.

⁴⁰¹ VÉKÁS (2018) 188.o. – A szerződés egyoldalú módosítására csak akkor kerülhet sor, ha a szerződés ezt kifejezetten rögzíti, vagy jogszabály előírja az egyoldalú változtatás lehetőségét. – Ptk. 6:191. § (2) bekezdés

Lásd még JUHÁSZ (2019) 105.-124.o.

Ez azonban álláspontunk szerint egy vagyoni szerződésben nem csak a másik fél érdekének sérelmével, hanem a hitelezők jogainak megsértésével is együtt járhatna, így egy ilyen kikötés – bár jogszabály nem tiltja – mégis joggal való visszaélést eredményezhetne. Ha ugyanis lehetővé válna a vagyoni rendszerek egyoldalú változtatása, akkor a vagyontárgyak feletti joggyakorlás bonyolulttá és kiszámíthatatlanná válna, előidézve ezáltal a jelentős jogsérelmeket.

⁴⁰² BARZÓ (2017) 201.o.

⁴⁰³ BH 1988.80, BH 2005 179.

⁴⁰⁴ KÖRÖS (2013/2) 124.o.

⁴⁰⁵ Személy szerint nehezen megvalósíthatónak találjuk a családi vagyoni szerződésekben történő módosítást, ennek inkább a szerződés megszűnéskor, a vagyon megosztásakor lehet szerepe (esetlegesen egy vagyonmegosztó szerződésben). A bíróságnak azonban nincs lehetősége már megszűnt szerződések utólagos módosítására. - BH1998. 274. BH 1998. 122

időponttól, legkorábban a szerződésmódosításra irányuló igény bíróság előtti érvényesítésének időpontjától kezdődően úgy módosíthatja, hogy a körülmények megváltozása miatt egyik fél lényeges jogi érdeke se sérüljön.⁴⁰⁶

A szerződés megszűnése összetettebb probléma. A szerződés megszűnésének legoptimálisabb esete a szerződésszerű teljesítés, amely a szerződés kitűzött céljának megvalósításával oltja ki a felek jogait és kötelezettségeit.⁴⁰⁷ A vagyoni jogi kontraktusok elsődleges célja a felek vagyoni viszonyainak a jogszabályoktól eltérő szabályozása, így ezen kontraktusok esetében nem feltétlenül a teljesítés dominál, mint megszűnési mód, hanem elsősorban az életközösség megszűnése, mint ipso iure megvalósuló megszűnés, valamint a felek akaratából történő megszüntetés.

A házassági vagyoni szerződések vonatkozásában a Ptk. 4:74. §-a a felek akaratából történő megszüntetésnek csak azon szabályait tartalmazza, amelyek a szerződések általános normáitól eltérnek, valamint aszerint is differenciál, hogy a megszüntetésre az *életközösség megkezdése előtt vagy azt követően kerül sor*.⁴⁰⁸ Az életközösség megkezdése előtt a felek közösen *felbonthatják* megegyezésüket (ex tunc) visszamenőleges hatállyal, valamint *egyoldalúan el is állhatnak* attól. Ennek oka, hogy a szerződés hatályba lépésének feltétele az életközösség megkezdése,⁴⁰⁹ azt követően a visszaható hatályú megszüntetés sértheti a házastársak valamelyikének vagy harmadik személyek érdekeit. Emellett a szerződés visszaható hatályú megszüntetése (legyen az akár felbontás vagy elállás) az eredeti állapot helyreállításának kötelezettségével jár,⁴¹⁰ amit azonban a házastársak kezelési, használati, valamint rendelkezési jogán alapuló vagyoni mozgás lehetetlenné tesz. *Vékás Lajos* az in integrum restitutio érvényes és érvénytelen ügyletekben való elemzése kapcsán arra a megállapításra jut, hogy az érvényes és létező szerződések felbontása, a szerződés effajta megszüntetése nem hat ki harmadik személyekre, az általuk

---

⁴⁰⁶ Ptk. 6:192. § (2) bekezdés

⁴⁰⁷ VÉKÁS (2018) 353.o.

⁴⁰⁸ CSŰRI (2016) 354.o.

⁴⁰⁹ CSŰRI (2016) 354.o.

⁴¹⁰ VÉKÁS (2018) 355.-356.o.

szerzett jogok megmaradnak. Következésképpen, ha harmadik személy jogát is érinti a szerződés megszüntetése, az csak a jövőre nézve szüntethető meg.⁴¹¹

Ezt tükrözi a Ptk. 4:74. § azon rendelkezése is, miszerint az életközösség fennállása alatt a felek a szerződést csak a jövőre nézve szüntethetik meg közösen vagy a szerződésben kikötött egyoldalú felmondási jog alapján. A szerződés tehát tartós jellege miatt és a harmadik személyek érdekére tekintettel a szerződéskötés időpontjára visszamenőlegesen nem szüntethető meg.⁴¹²

A de facto élettársi vagyoni szerződések esetén speciális szabályozással nem találkozhatunk, ugyanakkor a kötelmi jogi előírások itt is irányadók, és *Vékás Lajos* előbbi érvelésére visszautalva ezen szerződések esetében is helytálló az, hogy a már hatályos szerződést elállással vagy felbontó konszenzussal nem lehet megszüntetni. Amennyiben azonban a felmondás lehetősége rögzített a szerződésben, úgy egyoldalúan, a jövőre nézve a szerződés megszüntethető.⁴¹³

A jogkövetkezmények aszerint alakulnak, hogy a felek között a szerződés megszüntetését követően fennáll-e még az életközösség vagy sem. Amennyiben a szerződés megszűnését követően az életközösség fennmarad a felek között, úgy a jövőben a törvényes vagyoni szabályok alkalmazandóak, ellenkező esetben a családi vagyoni kapcsolat megszűnik a felek között.⁴¹⁴

A házassági vagyoni szerződések esetén megszűnési ok a szerződés *bíróság általi megszüntetése*, amelyre a közszerzeményi rendszer kapcsán találunk speciális szabályozást. Amennyiben a házastárs a másik fél tudomása nélkül megkötött szerződésekkel olyan mértékű adósságot halmozott fel, amely a közszerzeménynek minősülő vagyontárgyakból őt megillető részesedést meghaladja és a megfelelő biztosíték adása elől elzárkózik, úgy a bíróság megszüntetheti a felek között fennálló házassági vagyoni szerződést.⁴¹⁵ Ennek jogkövetkezménye, hogy a felek között a továbbiakban

---

⁴¹¹ VÉKÁS (2018) 356.o.

⁴¹² A hatályba lépett házassági vagyoni szerződésre nem alkalmazható a Ptk. 6:213. § (3) bekezdésének a tartós jogviszonyt létrehozó, határozatlan időre kötött szerződés felmondásának speciális szabálya. - CSÚRI (2016) 354.-355.o. és KÓRÓS (2013/2) 129.o.

⁴¹³ Ezzel kapcsolatban jegyzi meg Vékás, hogy a felmondási jog szerződésben való kikötése mögött ott van a másik fél beleegyezése. – VÉKÁS (2018) 357.o.

⁴¹⁴ CSÚRI (2016) 355.o.

⁴¹⁵ Ptk. 4:70. § (1) és (4) bekezdés

vagyonelkülönítés szabályai érvényesülnek, a megszüntetés azonban nem sértheti annak a harmadik személynek a jogát, akinek korábban keletkezett követelése áll fenn a másik házastárral szemben.⁴¹⁶ A de facto élettársi vagyoni szerződések esetében a bírósági megszüntetés lehetősége nincs külön szabályozva, mindazonáltal mivel az élettársak a vagyoni kontraktusukban minden olyan rendelkezést megtehetnek, mint a házastársak, így a közszerzeményi rendszer választása esetén a bírósági megszüntetés erre is irányadó.

Bonyolultabb helyzetet teremt a házassági vagyoni szerződések másik speciális szabálya, azaz amikor a szerződés *ipso iure* szűnik meg a felek között az életközösség megszűnésével. Az életközösség fennállása ugyanis minden vagyoni szabályozás esetében alapfeltétel, így logikus, hogy annak megszűnése a felek között a családjog által szabályozott vagyoni viszonyt is megszünteti.⁴¹⁷ Problémát vet fel azonban az életközösség átmeneti megszakadása. A törvényes vagyoni szabályoknál ugyanis a bírói gyakorlat részletesen kimunkálta az ilyen esetekre vonatkozó elveket, ami a házastársak esetén be is épült a Ptk.-ba.⁴¹⁸ A rendelkezés nyelvtani értelmezése azonban arra enged következtetni, hogy a 4:35. § (2) bekezdése csupán azokban az esetekben alkalmazható, ha a felek a vagyoni szerződésben konkrétan ezt a vagyoni rendszert választják. Ezt meghaladóan pedig rendszertanilag a szabály a házassági vagyoni jog normái között, mint törvényes vagyoni jogra vonatkozó norma került elhelyezésre, ami felveti a kérdést, hogy de facto élettársak esetén alkalmazandó-e a szakasz. A jogirodalmi álláspontok szerint a szerződések esetében is azt kell vizsgálni, hogy az átmeneti megszakadással egyidejűleg a felek rendezték-e vagyoni kérdéseket vagy sem.⁴¹⁹ Ha ugyanis a felek elszámoltak egymással, akkor hiába kerül helyreállításra az életközösség a későbbiekben, a szerződés közöttük megszűnik a Ptk. 4:74. § (2) bekezdés b)

---

⁴¹⁶ Ptk. 4:70. § (2) bekezdés

⁴¹⁷ A de facto élettársak esetén nincs *expressis verbis* benne a Ptk.-ban ez a megszűnési mód, ugyanakkor mivel a törvényes vagyoni szabályok szerint is az élettársak közötti vagyoni viszonyok az életközösség megszűnésével érnek véget, így logikus a szerződés megszűnése is.

⁴¹⁸ Vess össze Ptk. 4:35 (2) bekezdés

⁴¹⁹ BARZÓ (2017) 194.o.

pontja alapján. Amennyiben továbbra is el akarnak térni a törvényes vagyoni szabályoktól, újra kell szerződniek. Ez a megállapítás helytálló lehet és összhangban van a kötelmi jogi normákkal is, sőt az elszámolás tekinthető a felek közötti teljesítésnek is. A vagyoni szerződés jellegénél fogva tartós jogviszonyt eredményez a felek között, a benne foglaltaknak megfelelő elszámolás, vagyoni rendezés pedig tekinthető teljesítésnek.⁴²⁰ Az elszámolás hiányában azonban az életközösség átmeneti megszakadása nem lehet hatással a kontraktus folyamatosságára, ilyen esetben kizárólag a felek akaratából szűnhet meg a szerződés.

IV.5. Részösszegzés

A családtagok közötti jogviszonyok a magánjog más területeihez képest megkövetelik a magánautonómia legmagasabb fokának érvényesülését. Ez az elv mind a jogalkotásban, mind a joggyakorlatban kifejezésre jutott az idők folyamán. A magánszféra biztosításának egyik eszközeként a jogalkotó a jogviszonyok rendezésének szerződéses módját preferálja elsősorban, amely a tételes jogban is kifejezésre jut. Nem túlzás azt mondani, hogy a családjog valamennyi területén a megegyezésen alapuló rendezési módok élveznek elsőbbséget és csak ezek hiányában lépnek életbe a Ptk. vagyoni rendelkezései.

A családjogban megjelenő szerződéses viszonyok három részre bonthatóak: beszélhetünk egyfelől a családtagok közötti, személyes jogviszonyokat is rendező kontraktusokról, másrészt a családi vagyoni szerződéses viszonyairól, illetve azokról a kontraktusokról, ahol sajátosan keveredik a személyi és vagyoni viszonyok köre. Az élethelyzetek komplexitása alapján mindenképpen megkérdőjelezhető, hogy kell-e és lehetséges-e élesen

---

⁴²⁰ *Leszkoven* szerint „a kötelemszerű teljesítéssel a kötelelem betölti rendeltetését, a kötelelem megfelelő módon éli le életét” – *LESZKOVEN* (2015) 76.o. – a házassági vagyoni szerződés funkciója éppen az, hogy a felek vagyoni viszonyait az életközösségük időtartamára szabályozza, így az életközösség megszűnése és az elszámolás egyértelmű ráutaló magatartás arra nézve, hogy a felek a jövőben nem kívánják fenntartani ez a jogviszonyt.

elválasztani a családjogon belüli viszonyokat. Álláspontunk szerint a családi vagyoni szerződések szűkebb és tágabb értelmezése választ adhat erre a kérdésre, aminek meghatározására kísérletet tettünk a fejezet elején. Ennek megfelelően a családi vagyoni szerződések tágabb fogalmi körébe beletartoznak mindazon kontraktusok, amelyeknek részben vagy egészben vagyoni jellegzetességei vannak. Következésképpen ide tartoznak a házastársak, bejegyzett élettársak és de facto élettársak vagyoni viszonyait az életközösség idejére és esetleges megszűnése esetére rendező szerződések, valamint a lakáshasználati és tartási kontraktusok egyaránt. A szűkebb értelmezés szerint azonban már csak a Ptk-ban is nevesített vagyoni szerződések képezik a családi vagyoni szerződések körét, nevezetesen a Ptk. 4:63. § és 6:515. § szerinti vagyoni szerződések, a házastársak bejegyzett élettársak és de facto élettársak vagyoni viszonyait felszámoló megegyezések, illetve a házastársak, bejegyzett élettársak, valamint de facto élettársak közötti egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződések. A dolgozat terjedelmi korlátaira, valamint a bírói gyakorlatban tapasztalható jelentőségükre tekintettel a további vizsgálódások körét a szűkebb értelemben vett családi vagyoni kontraktusok képezik, ebből adódóan a továbbiakban a családi vagyoni szerződés terminológiát ezekre a szerződésekre alkalmazzuk.

A fejezet második részében kísérletet tettünk a szűkebb értelemben vett családi vagyoni szerződések rendszerének áttekintésére, valamint vizsgálat tárgyává tettük, hogy milyen hasonlóságok és különbségek jelentkeznek a vagyoni szerződések különböző típusai között. Az eredmények a hasonlóságok oldalára billentették a mérleget, ami alapján értelmezhető a családi vagyoni szerződés, mint összefoglaló terminológia. Az elhatárolásokat követően már egységes rendszerben vizsgáltuk a vagyoni kontraktusok legfőbb jellemzőit,⁴²¹ így a szerződések alanyi körét, időbeli hatályát, alaki követelményeit és a módosítás, valamint a megszüntetés lehetőségeit. Az elemzés alapját a házassági vagyoni szerződések részletszabályai képezték,

---

⁴²¹ A tartalmi kérdésekre nem térünk ki, az ugyanis a disszertáció további fejezeteiben kerül vizsgálat alá.

hiszen a Ptk. ezt tartalmazza részletesen, ugyanakkor kitértünk azokra az elemekre is, amelyek az egyes szerződéstípusoknál különbségként, eltérésként jelentkeznek.

V. A PÁRKAPCSOLATBAN ÉLŐKRE ALKALMAZOTT VAGYONJOGI RENDSZEREK JELLEMZŐI

V.1. Az Európában alkalmazott vagyoni jogi rendszerek

V.1.1. A vagyoni összesítő rendszerek

A vagyoni összesítő rendszerek alkalmazásának elsősorban olyan társadalmi berendezkedésekben van jelentősége és lehetősége, ahol a párkapcsolatok értékelésekor nem csak a személyegyesülés, hanem a vagyonegyesítés is kiemelt jelentőséggel bír.⁴²² Éppen ezért a vagyoni összesítés gondolata a feudális középkorban jelent meg először, ahol a társadalmak alapvető jellemzője volt a nemi különbségtétel. Legmarkánsabb jegyei a germán jogrendszerek szabályozásában köszönnek vissza, ahol mind a mai napig hatással bírnak. *Kolosváry Bálint* szerint a „germán népek gondolkodásmódjában a házasság, mint férfi és nő legbensőbb életszövetsége, nem maradt pusztán elméleti abstractio...hanem a házastársi viszony intézményeiben oly kifejezésre jutott, melyről nem alap nélkül mondják, hogy a házasság összes ethikai momentumai abban mintegy testet öltve megvalósultak.”⁴²³

A germán megoldás alapját ugyanis a felek széles körben érvényesülő autonómiája jelentette a vagyoni jog területén. Ez alapján a felek szabad megállapodás tárgyává teheték vagyoni viszonyaikat és csupán a szerződés elmaradásának hiányában alkalmazták a törvényes vagyoni jog szabályait. A

---

⁴²² *Kolosváry meghatározása alapján „vagyoni összesítési rendszerek alatt a házassági vagyoni jog szabályozásának azokat a rendszereit kell értenünk, amelyek...abból az alapfelfogásból indulnak ki, hogy a házasság valamiképp egységet hoz létre a házaspár személyi viszonyaiban, úgy a házasság vagyoni vonatkozásai tekintetében is egységet teremt.” – KOLOSVÁRY (1900) 18 o.*

⁴²³ KOLOSVÁRY (1900) 19.o.

germán jog meghatározó tényezője volt a „Munt”⁴²⁴ vagy „mundium”,⁴²⁵ azaz a férji dominancia érvényesülése, ami által lehetővé vált a vagyonszösszesítés alkalmazhatósága.

Két formája terjedt el a XX. század végéig a területiális jellegzetességeknek megfelelően: az általános vagyonszösszeség (*Allgemeine Gütergemeinschaft*) és az igazgatási szösszeség (*Verwaltungsgemeinschaft*).

Az általános vagyonszösszeség lényege abban állt, hogy a házastársak minden vagyona egy közös elemmé, egy vagyonszösszegé állt össze. Ennek megfelelően a házastársak közös vagyonszösszesét képezte mindaz, ami a házasságkötést megelőzően a kizárólagos tulajdonukban volt, illetve amit a házasság alatt akár egyedül, akár közösén szereztek, beleértve a vagyonszösszes aktív és passzív elemeit egyaránt.⁴²⁶ Erre utal maga az általános kifejezés is a rendszer nevében. A vagyonszösszesek szösszevonása azonban ebben a rendszerben nem volt teljeskörű, így a korabeli értékelések szerint sem volt „tökéletes”.⁴²⁷ Voltak ugyanis olyan vagyonszösszesek, amelyek a felek különvagyonszösszesében maradtak, megőrizve ezzel függetlenségüket. Ilyenek voltak többek között a személyes használatban lévő vagyonszösszesek (például a ruházat, ékszerek), illetve azon ingyenes jogügylettel juttatott vagyonszösszes öröklés útján kapott vagyonszösszesek, ahol a nyilatkozó kifejezett szándéka az volt, hogy kizárólag az egyik házastárs tulajdonába kerüljenek a dolgok.⁴²⁸

A felek vagyonszösszesének meghatározó része tehát a közös vagyonszösszes volt, amely a házasságkötés hatására *ipso iure* keletkezett, külön jogügylet nem volt szükséges hozzá. A közös vagyonszösszes kezelése és az afölötti rendelkezés a férjet illetve meg kizárólagosan.⁴²⁹ A rendszer nagy előnye volt, hogy a hitelezők

---

⁴²⁴ HERGER (2017) 77.o.

⁴²⁵ Mindkét kifejezés ugyanazon jelentéstartalommal bír. A munt vagy mundium a férj és a feleség közötti hatalmi viszonyt jelentette, ami inkább állt közelebb a gyámság jogintézményéhez, mint a római jogban ismert *manus* alapuló hatalomhoz. Lásd részletesebben: JANCsó (1888) 16-17.o.

⁴²⁶ KOLOSVÁRY (1900) 101.o.

⁴²⁷ KOLOSVÁRY (1900) 102.o.

⁴²⁸ Ebben az esetben kifejezetten a nyilatkozó szándéka került értékelésre, nem pedig az ügylet ingyenes jellege vagy a rokoni minőség- ahogy ez a mai jogrendszerekben megfigyelhető. Éppen ezért a törvényes öröklés útján megszerzett vagyonszösszesek a közös vagyonszösszeset gyarapították és kizárólag a végrendelettel vagy más halál esetére vonatkozó kifejezett nyilatkozattal kerülhetett külön tulajdonba a vagyonszösszes. – JANCsó (1888) 27.o.

⁴²⁹ JANCsó (1888) 27.o.

védelme maximálisan érvényesült, ugyanakkor ebben rejlett a hibája is. Az egyesült vagyontömeg ugyanis kiváló fedezetet nyújtott a hitelezői igényeknek. Károsodott ugyanakkor az a fél, aki nagyobb aktívummal bírt, hiszen a teljes közös vagyon felelt az adósságokért, ami gyakran ahhoz vezetett, hogy a házasság előtt és alatt keletkezett adósságok rendezésére fordították elsődlegesen a közös vagyont.⁴³⁰ A házasság megszűnésekor azonban nem volt a felhasznált vagyon redintegrálására lehetőség, hiszen éppen azért vált minden közössé, és kezelt mindent a férj, hogy a házasság minden terhét képesek legyenek viselni.⁴³¹ Amennyiben azonban a házasság megszűnésekor maradtak aktívák, abból a felek egyenlő arányban részesültek.⁴³²

A vagyonösszesítés másik formáját az *igazgatási közösség* képezte. Ez az összesítési forma az általános vagyontársasághoz képest csak látszólagos. A feleség és a férj a belső jogviszonyukban megőrizték vagyoni függetlenségüket, ugyanakkor kifelé harmadik személyekkel szemben a vagyonuk szintén egy tömegként jelentkezett.⁴³³ A tulajdoni viszonyok a házastársak között elkülönítve maradtak, ugyanakkor a vagyontárgyak felett a férjnek hasznélvezeti joga érvényesült. E megoldás célja *Kolosváry Bálint* szerint, hogy „*a férj a neki biztosított kezelési és hasznélvezeti joggal a házasság terheit könnyebben hordozhassa.*”⁴³⁴ A rendszer sajátossága tehát, hogy a házastársak belső viszonyában megjelent az alvagyonok elkülönítése, több tulajdont őrizhetett meg a fél, viszont több szerző is megjegyzi, hogy a nő ingó vagyona és házasság alatti szerzeménye a férj tulajdonába került.⁴³⁵

---

⁴³⁰ JANCÓS (1888) 28.o.

⁴³¹ JANCÓS (1888) 28.o.

⁴³² *Jancsó* ezt aképp foglalja össze, hogy „*correctumát e rendszernek legfeljebb az képezi, hogy a férj a közös tulajdon pazarlásában egyúttal saját vagyonát is apasztja s így ennek megfontolása a pazarlás ellen óvszerül szolgálhat; másrészt pedig, hogy a közösség megszűnésekor a nő is részesül az összes vagyon bizonyos részében - rendszerint felében - s így esetleg férje házasság előtti vagyonában is.*” – JANCÓS (1888) 29.o.

⁴³³ JANCÓS (1888) 18.o.

⁴³⁴ KOLOSVÁRY (1900) 27.o.

⁴³⁵ A házasság alatti szerzeményeknél kivételt képezett a házasság alatt örökölt vagy ajándékba kapott ingó vagyontárgy, ami a nő tulajdonában maradt. – KOLOSVÁRY (1900) 27.o.

Jancsó azonban sokkal tágabban határozta meg a különvagyon, vagy ahogy ő nevezte, *fenntartott vagyont*. Ide tartoztak a rendeltetésüknél fogva női használatban lévő vagyontárgyak (például ruhák, ékszerek); öröklés vagy ajándékozás útján kifejezetten a nőnek juttatott vagyontárgyak, azon vagyontárgyak, amiről a férj lemondott; a nő egyoldalú fenntartása a házasságkötés előtt vagy a férj

További eltérése az igazgatási közösségnek az általános vagyonszösséghez képest, hogy az alvagyonok elkülönítésére tekintettel a házasság megszűnésekor restituálni kellett a különvagyont.⁴³⁶

A vagyonszössésítés tehát teljeskörű, tiszta formában egyetlen megoldásban sem létezett, ugyanakkor a külső jogviszonyokban, elsősorban a hitelezők irányában tulajdonjogtól függetlenül, egységként jelent meg a felek vagyona. Levonható ebből az a következtetés, hogy a rendszer inkább szolgálta a hitelezői érdekeket, mint a felekét, emellett egyenlőtlen helyzetet teremtett a felek belső viszonyában is.

Manapság a vagyonszössésítő rendszerek alkalmazása a szerződéses vagyonszösségben terjedt el leginkább. Számos európai állam a szerződési szabadság legmagasabb fokának biztosításával garantálja a rendszer alkalmazhatóságát, ugyanakkor a törvényes vagyonszösségben háttérbe szorul. Kizárólag *Dánia* az Európában, ahol a vagyonszössésítés, mint törvényes vagyonszösségi rendszer érvényben van, azonban tiszta formában ott sem valósul meg. A dán házasság joghatásairól szóló törvény szerint a házastársak közös vagyonszösségét képezi minden olyan vagyontárgy, amely már a házasságkötéskor megvolt, illetve amit azután szereznek a felek akár közösen, akár külön-külön.⁴³⁷ Lehetősége van viszont a feleknek megállapodást kötni arról, hogy mely vagyontárgyak ne képezzék a közös vagyonszösség részét. Szintén külön tulajdonba kerül az a vagyontárgy, amit a felek harmadik személytől úgy örökölnék vagy úgy kapnak ajándékba, hogy az csak a különvagyonszösségbe tartozhat. A közös vagyonszösség vonatkozásában a felek szabadon kezelhetik azokat a vagyontárgyakat, amiket saját maguk hoztak a házasságba és azokat is, amiket a házasság ideje alatt szereztek és a birtokukban van, mindezt azonban felelősséggel tartoznak.⁴³⁸ Bizonyos esetekben a felek önállóan is rendelkezhetnek a saját maguk által szerzett vagyontárgyakról, azonban az

---

beleegyezésével fenntartott vagyonszösségé vált dolog a házasság alatt; amit a nő a férj beleegyezésével önállóan folytatott üzlet alapján szerzett. – JANCSÓ (1888) 20.o.

⁴³⁶ KOLOSVÁRY (1900) 27.o.

⁴³⁷ LUND-ANDERSEN – MAGNUSSEN (2009) 757.o.

⁴³⁸ LUND-ANDERSEN – MAGNUSSEN (2009) 771.o.

elsődleges vagyoni jog⁴³⁹ tárgyai itt is kiemelt védelmet élveznek. A házastárs a másik fél hozzájárulása nélkül nem idegenítheti el és nem terhelheti meg a családi lakást, valamint annak berendezési és felszerelési tárgyait, továbbá a házastárs vállalkozásában lévő vagyont. Ugyancsak közös rendelkezési jog vonatkozik a házastársak gyermekének személyes szükségleteit szolgáló vagyontárgyakra. Amennyiben valamelyik házastárs e szabályokat megszegi, azaz hozzájárulás nélkül rendelkezik, akkor a másik fél a jognyilatkozat érvénytelensége iránti pert indíthat.⁴⁴⁰ Szintén utaltunk rá, hogy a felek a saját maguk által szerzett vagyontárgyakat önállóan is kezelhetik, ilyen esetekben viszont az egyoldalúan vállalt kötelezettségekért önállóan felelnek. A helytállás alapja azonban a közös vagyon, amelynek fele része képezi a házastárs hitelezőjének fedezeti alapját. A szabályozás szerint a hitelezői igény végrehajtása elsősorban az adós házastárs birtokában lévő vagyontárgyra, illetve annak különvagyonára irányul,⁴⁴¹ tekintettel arra, hogy a közös vagyon osztatlanul illeti meg a feleket. Annak megállapítása azonban, hogy mely vagyontárgy melyik házastárshoz tartozik ténylegesen, különösen nagy nehézséget ró a nemadós házastársra.⁴⁴²

A vagyonösszesítő rendszerek lényege tehát, hogy a felek vagyona akár belső jogviszonyukban, akár kifelé harmadik személyekkel szemben mindenképpen egységként jelentkezik, az alvagyonok vonatkozásában pedig kiemelt jelentősége van a közös vagyonnak.

V.1.2. A vagyonelkülönítő rendszerek

Ahogy Kolosváry Bálint is megjegyzi „*a vagyonelkülönítés elvén nyugvó házassági vagyoni jogi rendszerek oly felfogásban indulnak ki, mely a vagyon egységesítés és ennek tárgyalt két fő iránya, a vagyonösszesítés és közösség*

---

⁴³⁹ PINTENS (2011) 26.o.

⁴⁴⁰ LUND-ANDERSEN – MAGNUSSEN (2009) 813. és 819-820.o.

⁴⁴¹ LUND-ANDERSEN – MAGNUSSEN (2009) 805 és 807. o.

⁴⁴² LUND-ANDERSEN – MAGNUSSEN (2009) 707. és 801. o.

*gondolatával teljesen ellentétes.*⁴⁴³ Az alapgondolat tehát minden esetben a felek vagyoni önállóságának megőrzése, amely legtisztább formájában csupán az érintettek nagyfokú együttműködése esetén valósulhat meg. Számos törvényes vagyoni jogok képezte és képezi a vagyonekülönítés gondolata az alapját, ugyanakkor teljesen tiszta formában csak ritkán mutatkozik.⁴⁴⁴ Szintén igaz, hogy ez a vagyoni jogi megoldás az, ami a legkorábban megjelent a házastársak vagyoni viszonyait illetően. Gyökerei egészen a római jogig nyúlnak vissza, és a dotális rendszer sajátosságaiban teljesebben ki.⁴⁴⁵ Már a korai időszakban megjelent, tényerése azonban a manus nélküli házasságok elterjedéséhez köthető. A manus nélküli házasságban a nő megőrizte vagyoni jogképességét, vagyis a házasságkötés nem változtatott a felek vagyoni helyzetén, ugyanakkor voltak bizonyos reflexhatások:

- A nő eltartása mindig a férjet terhelte akkor is, ha a nő saját vagyonnal bírt.
- Főszabály szerint az ajándékozás tiltott volt a házastársak között, ugyanakkor a kisebb alkalmi ajándékok, a halál esetére szóló ajándékozás, valamint az olyan ajándék, amelyet a férj a halálát megelőzően nem kért vissza, érvényes volt.
- Vélelem állt fenn amellet, hogy a házasság alatt minden vagyontárgyat a férj szerzett annak érdekében, hogy még gyanúja sem merülhessen fel, hogy a nő tisztességtelen módon tett szert vagyontárgyaira.

A manus nélküli házasságot kötött nő vagyona ún. *szabadvagyon* (*paraphernum*) státuszba tartozott, amiről a nő szabadon rendelkezhetett. E vagyont a házasság alatt ajándékba kapott és örökölt vagyontárgyak tovább gyarapították. Ahhoz, hogy a női szabadvagyon a férj kezelhesse, külön megbízást kellett adnia a feleségnek (*mandatum*).⁴⁴⁶

---

⁴⁴³ KOLOSVÁRY (1900) 202.o.

⁴⁴⁴ A vagyonekülönítésnek a szerződéses vagyoni jogban van a legnagyobb szerepe, hiszen a felek e rendszer kikötésével tudják megőrizni vagyoni függetlenségüket az életközösségük alatt.

⁴⁴⁵ *Kolosváry* szerint azért tekintendő a dotális rendszer a házassági vagyoni jog legtipikusabb formájának, mert területileg ez volt a legelterjedtebb, emellet a római jogfejlődés eredményeképp maradt fenn, így ez „az alapgondolat legeredetibb kifejezés módja”. – KOLOSVÁRY (1900) 235.o.

⁴⁴⁶ FÖLDI-HAMZA (1996) 256-257.o.

Bár a vagyonekülönítő rendszerek legtipikusabb formája a dotális rendszer volt, megjelentek azonban az idők folyamán más formák is. A XIX. század végén indultak el Angliában azok a reformtörekvések, amelyek a női szabadvagyoni rendszer kialakulásához vezettek. Ennek lényege az volt, hogy a nő vagyoni szempontból teljesen független volt a férjétől és a saját vagyona felett korlátlan rendelkezési joggal bírt. Ahogy *Kolosváry Bálint* fogalmaz, „*a női vagyoni függetlenség hatálya oly messzire kihat, hogy a házassági szerződések szabadsága mellett sem lehet a nő rendelkezési szabadságát ilyen természetű vagyona felett a férj javára kizárni.*”⁴⁴⁷ Ezt a női szabadvagyont tehát az különböztette meg a dotális rendszerben szereplő paraphernumtól, hogy a feleség rendelkezési joga itt korlátozhatatlan volt. Összefoglalva: a feleség ebben a rendszerben önálló tulajdonnal és tulajdonjoggal bírt, amely teljeskörűen, minden korlátozástól mentesen megillette őt.

A jelenkori jogrendszerekben a vagyonekülönítés alkalmazása két esetben bír igazán nagy jelentőséggel. Az egyik eset kifejezetten a vagyoni szerződésekben történő alkalmazása, a másik pedig az érintettek között fennálló vagyoni viszonyok és vagyoni rendszerek felszámolása. Kevés olyan európai állam van – hasonlóan a vagyoneösszesítéshez – ahol törvényes vagyoni rendszerként kerül elő a vagyonekülönítés. A legjellemzőbb Ausztriában, ahol az *Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv* (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, a továbbiakban ABGB) előírja, hogy a házastársak között kizárólag akkor jöhet létre vagyoneközösség, ha erről kifejezetten megegyeznek.⁴⁴⁸ Ennek hiányában mindkét házastárs megtarthatja mind az általa a házasságba bevitt, mind a házasság alatt szerzett vagyonát.⁴⁴⁹ Az

---

Megjegyzendő azonban, hogy a további szabályozásokban a feleség szabadvagyoni feletti rendelkezési joga már korlátozást szenvedett. Ennek oka, hogy a férj hatalom és a vele járó kezelési jogok egyre inkább előtérbe kerültek. A francia *Code Civil* a XX. században előírta, hogy a nő köteles férje beleegyezését kérni, ha a szabadvagyonához tartozó ingatlant el kívánja idegeníteni vagy bíróság előtt kívánja szerepeltetni. Ez volt a férj *authorisatio*-s joga, amely később az ingó vagyontárgyakra is kiterjedt. Az Olasz *Codice Civile* korabeli szabályai szintén a férj beleegyezéséhez kötötték azon ügyleteket, amelyekkel a nő a szabadvagyonához tartozó vagyontárgyakat ajándékozott, elidegenített, megterhelt vagy bíróság elé állított. Ezt a szigorítást Kolosváry a germán jog előtérbe kerülésével magyarázza. - KOLOSVÁRY (1900) 233-234.o.

⁴⁴⁷ KOLOSVÁRY (1900) 236.o.

⁴⁴⁸ ABGB 1233. §

⁴⁴⁹ ABGB 1237. §

elkülönítés az aktívákra és a passzívumokra egyaránt vonatkozik, ami alól egyetlen kivételt enged az ABGB 96.§ -a: eszerint az a házastárs aki nem rendelkezik jövedelemmel és a háztartást vezeti, köthet olyan a mindennapi életvitelhez kapcsolódó kisebb súlyú jogügyleteket, amelyek a másik jövedelemmel rendelkező felet kötelezik. Ez azonban harmadik személyekkel szemben nem vált ki joghatást, ha a harmadik fél felismerhette, hogy a jövedelemmel rendelkező házastárs kifejezetten nem járult hozzá az ügyletnek. Amennyiben nem ismerhette fel, akkor a feleket egyetemlegesen terheli ez a kötelezettség.⁴⁵⁰ Utóbbi esettől eltekintve tehát úgy tűnhet, hogy az osztrák törvényes vagyoni jogi rendszerben tiszta formában valósul meg a vagyonekülönítés.⁴⁵¹

Az *Osztrák Házassági Törvény* (Ehegesetz, a továbbiakban EheG) 81. §-a szerint azonban, ha a házastársak között megszűnik a házasság, akkor fel kell osztani közöttük a házastársi használati vagyont (Gebrauchvermögen) és a házastársi megtakarításokat (ehelichen Ersparnisse).

Házastársi használati vagyonnak minősülnek azok az ingó és ingatlan vagyontárgyak, amit a felek az életközösség ideje alatt használtak, beleértve a házastársi lakás berendezési tárgyait is.⁴⁵² *Házastársi megtakarítás* pedig az a befektetés vagy ehhez hasonló ügylet, amelyet a házastársak együttélésük alatt szereztek és a maguk módján rendszerint hasznosítottak.⁴⁵³ Nem oszthatóak fel azonban:⁴⁵⁴

- a házastárs által örökölt, a házasságba behozott, vagy harmadik személytől ajándékba kapott vagyontárgyak,
- a házastárs személyes vagyontárgyai vagy foglalkozása gyakorlásához szükséges eszközök,
- a vállalkozáshoz vagy annak egy részéhez tartozó dolgok, kivéve, ha csupán befektetésként kezelik.

---

⁴⁵⁰ ABGB 96. §

⁴⁵¹ ROTH (2009) 895.o.

⁴⁵² EheG 81. § (2) bekezdés

⁴⁵³ EheG 81. § (3) bekezdés

⁴⁵⁴ EheG 82. § (1) bekezdés

Emellett korlátozást szenved az a közösen lakott lakás is, amelyet az egyik házastárs örökölt, a házasságba behozott, vagy harmadik személytől ajándékba kapott, feltéve, hogy a felek erről megállapodtak, vagy például, ha a másik fél létszükséglete vagy a közös gyermek nevelése érdekében szükséges.⁴⁵⁵ Mindebből megállapítható, hogy az osztrák vagyonekülönítő rendszer sem teljeskörű, megjelennek benne a házastársak egyenjogúságára, a gyengébb fél és a család védelmére utaló korrekciós elemek. Ezen rendelkezések által megjelenik a vagyoni függetlenség hangsúlyozása mellett a felek személyes viszonyának értékelése is.⁴⁵⁶ *Kolosváry Bálint* gondolatai teljes mértékben átültethetőek erre a rendszerre, szerinte ugyanis a vagyonekülönítés efféle módjának alkalmazása „*nem specificus vagyoni jogi tünete a házasságnak, hanem igenis a házasság megalapította személyes viszonyból, személyi kötelezettségekből és jogokból származik.*”⁴⁵⁷ Ahogy ő fogalmaz a vagyoni függetlenség megőrzése mellett megvalósuló tehervállalás a felek részéről „*nem a házassági vagyoni jogon sarkallik... hanem a házassági személyjogon, mely a felek egymáshoz való személyes viszonyát megszabja.*”⁴⁵⁸ A *Kolosváry* által ismertetett személyi viszonyok a jelenkori családi viszonyokban azok, amelynek bázisát a felek egyenjogúsága, együttműködési kötelezettsége és a közös gyermek érdekének érvényesítése, mint alapvető értékek képezik. Ezen értékek szinte majdnem minden jogrendszerben jelen vannak és a családtagok vagyoni viszonyaiban megjelenő vagyonekülönítést lehetővé tevő vagyoni jogi megoldásokban is szép számban megjelennek. A vagyonekülönítés leggyakrabban a vagyoni jogi szerződésekben jut szerephez, amire azonban a széleskörű szerződési szabadság jellemző. Ennek ellenére mindig van a vagyonnak egy olyan elkülönített része, amely fokozottabb védelemben részesül és a szerződési szabadsággal szemben is gyakran kógens

---

⁴⁵⁵ EheG 82. § (2) bekezdés

⁴⁵⁶ Írorszában szintén a vagyonekülönítés a törvényes vagyoni jogi rendszer, amelyben a felek önállóan szereznek és rendelkezési joguk is teljesen szabad. Itt is megjelennek azonban korlátozások, például az 1995-ös családi jogi törvénnyel módosított családi otthon védelméről szóló jogszabály szerint a felek közös otthona védelmet élvez, vagyonekülönítés esetén is csak közösen rendelkezhetnek vele a felek. - BUCKLEY (2002) 46-47.o.

⁴⁵⁷ KOLOSVÁRY (1900) 203.o.

⁴⁵⁸ KOLOSVÁRY (1900) 203.o.

rendelkezőkkel védi a jogalkotó. Ilyen a felek közös lakása, ami a leggyakrabban védett vagyonelem a vagyonekülönítő rendszerekben. A védelem általában a közösen gyakorolható rendelkezési jogban ölt testet, előfordul azonban, hogy más módon kerül biztosításra.⁴⁵⁹

A vagyonekülönítés legtisztább formája a német Polgári Törvénykönyv (Bürgerliches Gesetzbuch, a továbbiakban: BGB) által szabályozott *vagyonekülönítő rendszerben* (Gütertrennung) valósul meg.⁴⁶⁰

V.1.3. A vegyes rendszerek

A két szélsőséges vagyoni jogi megoldás között foglalnak helyet *a szerzeményen alapuló, vegyes jellegű* vagyoni jogi rendszerek. Ezen megoldások fő jellemzője, hogy a felek vagyona különböző alvagyonokba sorolható aszerint, hogy különvagyonnak vagy esetlegesen közös vagyonnak kell tekinteni. *Csúri Éva* megfogalmazása szerint a szerzeményi közösség azt jelenti, hogy „*az életközösség létrejöttékor meglévő, valamint az életközösség alatt ingyenesen szerzett vagyontárgyak tekintetében a felek megőrzik vagyoni függetlenségüket, míg a többi vagyonelem tekintetében speciális megosztási igény illeti meg őket.*”⁴⁶¹ E sajátos jogviszonyhoz igazodik a használati, kezelési és rendelkezési jog is, ami a hagyományos dologi jogi szabályoktól számos esetben eltér, emellett az érintettek felelősségére is speciális szabályok vonatkoznak.

---

⁴⁵⁹ Speciális védelem jelenik meg többek között a belga jogban, Csehországban vagy akár hazánkban is. - PINTENS-ALLAERTS-PIGNOLET-SEYNS (2009) 177.o. és MELZER - HRUSAKOVÁ (2009) 178.o.

⁴⁶⁰ A BGB 1414. §-a szerint, ha a házastársak kizárják a törvényes vagyoni jogi rendszer alkalmazását vagy megszüntetik azt, vagyonekülönítés lép életbe közöttük, ha házassági vagyoni jogi szerződésben nem kötöttek ki mást. Ugyanez érvényes akkor is, ha a szerzemény kiegyenlítését zárják ki vagy megszüntetik a vagyonközösséget. Tekintettel arra, hogy a BGB további előírást nem tartalmaz a vagyonekülönítés kapcsán, így vagyoni jogi értelemben a felek teljesen elszeparáltak, függetlenek és nem jelenik meg semmilyen korlátozó vagy védelmi rendelkezés. Ugyanez igaz a magyar szabályozásban megjelenő vagyonekülönítésre, ugyanakkor megjegyzendő, hogy a Ptk. 4:73. § (2) bekezdése szerint a közös háztartás és a gyermeknevelés költségei a vagyonekülönítés esetén is közösen terhelik a feleket. Semmisnek minősül az a kikötés, amely e költségek és kiadások viselése alól bármelyik felet teljesen vagy túlnyomó részben mentesíti. Ez a korlátozás azonban a német szabályozásban nem jelenik meg, ezért tekinthetjük az ott megjelenő rendszert a vagyonekülönítés legtisztább formájának.

⁴⁶¹ CSÚRI (2006) 20.o.

A vegyes rendszereknek két típusát különböztethetjük meg: az értéktöbbleti elven alapuló közszerzeményi rendszereket, valamint a reálszerzés elvét érvényre juttató vagyonszerzési modelleket.

1) Az *értéktöbbleti elven alapuló szerzeményi rendszerek* lényege, hogy az életközösség alatt nem ingyenesen szerzett vagyonelemek tekintetében a feleket kötelmi jogi igény illeti meg egymással szemben. A rendszer alap gondolata a vagyonszerzés, a felek ugyanis az életközösség fennállása alatt önálló vagyonszerzők. Kifelé harmadik személyekkel szemben mindkét partner vagyona különálló vagyontömegként jelentkezik, függetlenül attól, hogy az egyes vagyonelem különvagyunkba vagy a felek közszerzeményébe tartozik. A vagyonszerzés elválasztására csupán az életközösség megszűnésekor kerül sor a megfelelő rendező elvek szerinti elszámolás alapján. Az elszámolás során meg kell téríteni a fél hiányzó különvagyont, kivéve, ha erre a jogszabály vagy maga a felek korlátot szabnak. Ilyen kizáró körülmény lehet a fél pazarló magatartása, a megsemmisült vagyonelem vagy a fél lemondó nyilatkozata.⁴⁶² A közszerzeményből való részesedés is eltérően alakul, ennek meghatározása szintén a felek megegyezésén vagy a jogszabályon alapulhat.

A vagyonszerzési függetlenség velejárója, hogy a feleket szabad használati, kezelési és rendelkezési jog illeti meg főszabály szerint, ugyanakkor sok jogrendszerben megjelennek családvédelmi és tulajdonjogi korlátok.

Európában az értéktöbbleti elven alapuló rendszerek elsősorban a vagyonszerzési szerződésekben jutnak szerephez, viszont akad olyan állam, amely ezt alkalmazza a törvényes vagyonszerzési szabályozásként. Hazánkban az értéktöbbleti elven alapuló megoldás két formában jelentkezik: egyrészt a családi vagyonszerzési szerződésekben kiköthető közszerzeményi rendszer formájában, másfelől a de facto élettársak törvényes vagyonszerzési jogaként.⁴⁶³

---

⁴⁶² CSŰRI (2006) 21.o.

⁴⁶³ Mindkét rendszer sajátosságaira a következő, kifejezetten a magyar megoldásokat elemző részben térünk ki részletesen.

Ugyancsak értéktöbbleti elven alapuló megoldást alkalmaz a német BGB törvényes házassági vagyongója, a *Zugewinnngemeinschaft*.⁴⁶⁴ A német közszerzeményi rendszer elnevezése nem szerencsés, ugyanis akár a jogintézmény célját, akár a tételes jogi szabályokat vizsgáljuk, közösségről aligha beszélhetünk. A német rendszer célja, hogy a házastársak mindvégig megtartsák vagyongói önállóságukat, a házasság végén pedig a „szerzeményeik” kiegyenlítésre kerüljenek. A vagyongói rendszer alapkoncepciója összeegyeztethető a családjog legfőbb alapelveivel, így biztosítani képes a házastársak egyenjogúságát, még akkor is, ha vagyongói szempontból egymástól függetlenek a felek.⁴⁶⁵ Emellett, habár egyetlen szakirodalom sem említi, mégis érezhető a konstrukció felépítéséből, hogy az egymás különvagyonából történő kompenzáció a házasetet erkölcsi követelményeinek is eleget tesz.⁴⁶⁶

A tételes jog oldaláról vizsgálva elmondható, hogy a német szerzeményi közösség, valójában semmilyen közösséget nem teremt, a házastársak mindvégig megőrzik vagyongói függetlenségüket. Ezt maga a BGB is rögzíti, mikor kimondja, hogy *„a férj vagyona és a feleség vagyona nem válik a házastársak közös vagyonává; ez érvényes arra a vagyonra is, melyet a házastárs a házasságkötést követően szerez.”*⁴⁶⁷ Ebből következik, hogy a jogalkotó egyértelművé teszi, hogy a szerzemény kiegyenlítése iránti igény csakis kötelmi természetű lehet.

A német szabályozás esetében megállapítható, hogy a magyar jogban használt különvagyon - közszerzemény szerinti felosztás nem alkalmazható, ehelyett a

---

⁴⁶⁴ Megjegyzendő, hogy Németország mellett Ciprus és Görögország is az értéktöbbleti elven alapuló vagyongói rendszert alkalmazza a házastársak törvényes vagyongójaként.

⁴⁶⁵ SCHLÜCHTER - SZABÓ (2013) 233. o.

⁴⁶⁶ Gondolunk itt arra, hogy bár előfordulhat, hogy az egyik házastársnak semmi szerzeménye nem lesz a házasság végén, mert nem szerzett jövedelmet, hanem a háztartást vezette otthon, nevelte a gyermekeket stb. így rá nézve rendkívül méltánytalan lenne, hogy vagyon nélkül kezdje meg az új életét. Ez a funkció az, ami megalapozza, hogy inkább egy kompenzációs rendszerként tekintünk erre a vagyongói rendszerre. Weiss Emília is felhíja rá a figyelmet, hogy *„a házastársak egyenjogúságának nemcsak a magyar jogra jellemző erősödése szinte mindenütt olyan házassági vagyongói rendszer elfogadását követeli meg, amelyben a feleségnek a háztartásban, a gyermekek nevelésében kifejtett tevékenysége is értékeléshez jut, amely valamilyen módon a házastársaknak a házasság alatti szerzeményekben, megtakarításokban kölcsönös részesedést biztosít.”* WEISS (2000) 9. o.

⁴⁶⁷ BGB 1363.§ (2) bekezdés

BGB a házastárs kezdeti és végvagyonából állapítja meg a szerzemény⁴⁶⁸ értékét, majd ebből a kiegyenlítés összegét.⁴⁶⁹

A *kezdeti vagyon (Anfangsvermögen)* nem más, mint a házastárs azon vagyona, mely a házasságkötést megelőzően már megvolt, leszámítva belőle a tartozásokat, vagyis csak a tiszta vagyon.⁴⁷⁰ Nem képezi részét azonban a kezdővagyonnak az a vagyonelem, amit a házastársak egymástól kapnak.⁴⁷¹ A *végvagyon (Endvermögen)* pedig nem lesz más, mint az a vagyon, amellyel a házastárs a szerzeményi rendszer megszűnésekor rendelkezik, szintén levonva belőle a passzívákat.⁴⁷² Vannak azonban olyan tényezők, amelyek befolyásolhatják ezeket a vagyonállapotokat és méltánytalanságot eredményezne, ha ezek a vagyonelemek a kiegyenlítési alap részét képeznék. Ennek kiküszöbölésére alkalmazza a BGB a *fiktív hozzászámítás*⁴⁷³ intézményét. Ez alapján meghatároz olyan vagyonelemeket, amelyek ugyan a szerzeményi rendszer fennállása alatt keletkeznek, de mégsem képezik a vagyongyarapodás alapját. Ennek megfelelően rögzíti a törvény, hogy a kezdeti vagyonhoz hozzászámítandó az a vagyonelem, amelyet a házastárs a szerzeményi rendszer fennállása alatt különböző jogcímenek *ingyenes juttatásként* kapott:

- ha a juttatást halál esetén vagy későbbi öröklésre való tekintettel kapta,⁴⁷⁴
- az az ajándék, melyet a házastárs a házasságkötésére tekintettel vagy az önálló életének megkezdése céljából a szüleitől kapott.⁴⁷⁵

---

⁴⁶⁸ „Szerzeménynek minősül az az összeg, amennyivel az egyik házastárs végvagyonja meghaladja a kezdeti vagyont.” – BGB 1373.§

⁴⁶⁹ A ciprusi megoldás is hasonlóan épül fel, ugyanakkor az ottani szabályozás megdönthető vélelmet rögzít emellett, hogy az egyik fél tulajdonát képező vagyoni növekedésnek egyharmadához a másik fél is hozzájárult. – EMILIANIDES (2019) 189.o.

⁴⁷⁰ BGB 1374.§ (1) bekezdés

⁴⁷¹ Dieter Schwab szerint ez azonban a házastársak egymás közötti ajándékozása esetén nem lehet indokolt. – SCHWAB (2013) 126.o.

⁴⁷² BGB 1375. § (1) bekezdés

⁴⁷³ SCHLÜTER – SZABÓ (2013) 235. o.

⁴⁷⁴ BGB 1374. § (2) bekezdés

⁴⁷⁵ BGB 1624. § (1) bekezdés

A végvagyon tekintetében a vagyoni jogi önállósággal történő visszaélés eredményezhet méltánytalanságot, ezért a BGB kimondja, hogy a végvagyon összegét növelni kell azzal a vagyonnal, amit a házastárs:

- erkölcsileg indokolatlanul másnak ellenszolgáltatás nélkül juttatott,
- amit eltékozolt, elpazarolt,
- illetve, ha a rendelkezési jog gyakorlása során a másik házastárs megkárosításának szándéka vezette.⁴⁷⁶

Ez alól két kivételt enged a törvény, egyfelől, ha az előbbieken említett cselekmények hatására bekövetkező vagyonsökkenés a szerzeményi rendszer megszűnését megelőző legalább 10 évvel korábban történt, vagy ha a másik házastárs egyetértett ezekkel a cselekményekkel.⁴⁷⁷

A szerzemény megállapítása szempontjából a szerzeményi rendszer megszűnésének időpontja (a rendszer megszűnésének napja) az irányadó, ami lehet:

- a házasság felbontásának napja,
- a házasság érvénytelenítése iránti kérelem beadásának napja,
- a szerzemény előrehozott kiegyenlítésének teljesítésére irányuló keresetindítás napja.⁴⁷⁸

A *kiegyenlítés alapja* a szerzemények közötti különbség,⁴⁷⁹ ennek fele részére jogosult az a házastárs, akinek a szerzeménye kisebb volt. Egy példával illusztrálva: ha a férj kezdeti vagyona 1.000 egység, majd végvagyona 10.000 egység, akkor a szerzeménye 9.000 egység. A feleség kezdeti vagyona szintén legyen 1.000 egység, végvagyona 3.000 egység, vagyis szerzeménye 2.000 egység. Jelen esetben a férj szerzeménye a nagyobb, így a feleség jogosult

---

⁴⁷⁶ BGB 1375. § (2) bekezdés

⁴⁷⁷ BGB 1375. § (3) bekezdés

⁴⁷⁸ SCHLÜTER – SZABÓ (2013) 234. o.

⁴⁷⁹ Felmerülhet a kérdés, hogy lehet-e a két vagyontömeg különbsége negatív, azaz előfordulhat-e, hogy a kezdeti vagyon nagyobb, mint a végvagyon? Az a tény, hogy mind a kezdeti, mind a végvagyon tekintetében csak az aktívák vehetők figyelembe, véleményünk szerint kizárja ennek lehetőségét. Egy ilyen helyzet ugyanis csak akkor állhatna elő, ha a szerzeményi rendszer fennállása alatt a kötelezettségvállalások, tartozások mértéke meghaladná az aktív vagyont. Ezt támasztja alá a kommentárirodalom is, amely szerint csak a pozitív kiegyenlítési alap vagy a nullszaldó képzelhető el. – JAUERNIG (2004) 1431-1432. o.

kiegyenlítést igényelni, méghozzá a két szerzemény közti különbség felét, azaz 3.500 egységet.

A kezdeti és végvagyon megállapítása tekintetében kiemelt jelentősége van a bizonyításnak, vagyis, hogy a házastársak igazolni tudják, hogy mely vagyonelemek tartoznak a kezdeti és melyek a végvagyonhoz. A házastársak által készített *vagyonleltár* megfelelő megoldás lehet a bizonyítás megkönnyítésére, sőt a jogszabályi előírások között megtaláljuk, hogy bármelyik házastárs követelheti, hogy a másik fél működjön közre egy ilyen jegyzék összeállításában, valamint szakértővel fel is becsültethetik a vagyonelemek értékét, ám ennek költségét az értékbecslést kérő félnek kell állnia.⁴⁸⁰ A BGB továbbá *vélelmet* állít fel amellet, hogy ha nem készül nyilvántartás a kezdeti vagyonról, akkor a házastárs végvagyona teljes mértékben szerzeménynek minősül.⁴⁸¹ A végvagyon kapcsán pedig a *tájékoztatási kötelezettség* fontosságát emeli ki a jogszabály, vagyis, hogy a házastárs követelheti, hogy a szerzeményi rendszer megszűnésekor a másik fél a vagyoni állapotáról megfelelően tájékoztassa, sőt akár a végvagyonról is kérheti jegyzék felállítását.⁴⁸²

A német szerzeményi rendszerrel a BGB előírásokat tartalmaz a házastársak rendelkezési jogára vonatkozóan. Mivel a német szabályozásnak is a vagyonekülönítés az alapja, a házastársakat *önálló rendelkezési jog* illeti meg a saját vagyonuk felett. A német szabályozás sajátossága azonban abban rejlik, hogy a házastársat megillető szabad rendelkezési jogot *korlátozás*⁴⁸³ alá vonja. Elkülönít ugyanis olyan vagyonelemeket, melyek esetén a házastársak önálló döntései nem érvényesülhetnek. Két esetet nevesít a jogszabály:

- amennyiben a házastárs a teljes vagyona felett kíván rendelkezési jogot gyakorolni, vagy

---

⁴⁸⁰ HERGER (2015) 41.o.

⁴⁸¹ BGB 1377. §

⁴⁸² BGB 1379. §

⁴⁸³ „Minden házasság fél maga kezeli vagyont; vagyonaik kezelésében azonban a következő előírások szerint korlátozottak” – hangzik a BGB 1364. §-a

- valamely a háztartáshoz tartozó vagyontárgy⁴⁸⁴ sorsa felől rendelkezik.

Ekkor az önálló rendelkezési jog gyakorlása önmagába kevés, szükség van a másik házastárs *beleegyezésére*. A beleegyezés előzetesen és utólag is megadható, hiányában az ügylet hatálytalan. A beleegyezés a Családjogi Bíróság ítéletével pótolható, ha a házastárs alapos ok nélkül tagadja meg azt, vagy ha betegség, illetve távollét akadályozza a beleegyezés megadását és a halasztás veszéllyel jár.⁴⁸⁵

2) A *reálszerzés elvén alapuló szerzeményi közösség* lényege abban áll, hogy a felek életközösség megkezdésekor meglévő vagyona, valamint az életközösség alatt szerzett vagyona dologi jogilag is elválnak egymástól.⁴⁸⁶

A felek vagyonán belül három alvagyont különböztetünk meg: az egyik partner különvagyont, a másik partner különvagyont, valamint a közös vagyont. A különvagyont a felek önálló rendelkezése alá esik, míg a közös vagyont egésze felett csak közösen gyakorolható a rendelkezési jog. A három alvagyont elkülönítéséből értelemszerűen következik, hogy mindegyik alvagyont külön terhelik a saját körében felmerült terhek, tartozások és közöttük megtérítésnek is csak annyiban van helye, amennyiben például az egyik alvagyontól beruházás történik a másikba. Emellett az alvagyontokhoz igazodnak a felelősségi kérdések és a helytállási kötelezettség is.⁴⁸⁷

Szintén a rendszer sajátossága, hogy a legtöbb esetben vélelem áll fenn arra vonatkozóan, hogy az életközösség ideje alatt szerzett vagyontárgyak a közös vagyont részét képezik. A vélelem megdöntésére a különvagyoni jelleg bizonyításával van lehetőség, amelyet a jogszabály vagy a felek vagyoni szerződése határozhat meg. A reálszerzés elvén alapuló vagyontársasági rendszerek a legelterjedtebb és legtöbbet alkalmazott vagyoni megoldások Európában. Tekintettel arra, hogy a magyar törvényes házassági vagyoni

---

⁴⁸⁴ Ide sorolható mindazon dolog, ami a házastársak vagyoni és életviszonyai alapján a család közös együttéléséhez szükséges, beleértve akár a luxusvagyontárgyakat is. Nem tartoznak azonban bele a személyes használatra szolgáló, valamint a foglalkozás gyakorlásához vagy üzletit befektetéshez szükséges vagyontárgyak. – JAUERNIG (2004) 1424. o.

⁴⁸⁵ BGB 1565.§ és 1569. §

⁴⁸⁶ CSÜRI (2006) 21.o.

⁴⁸⁷ CSÜRI (2006) 21.-22.o

rendszer, a házastársi vagyontársaság is ezen rendszerek közé tartozik⁴⁸⁸, ezért a részletszabályok a következő alfejezetben kerülnek ismertetésre. Ezt meghaladóan pedig szintén részletesen és különálló alfejezetben valósul meg a de facto élettársak között érvényesülő törvényes vagyoni rendszer bemutatása, amely az értéktöbbleti elven alapuló rendszerek közé tartozó jogi megoldás, ugyanakkor a bemutatott német törvényes vagyoni rendszertől eltérően számos neuralgikus kérdést vet fel.

V.1.3.1. A házastársi vagyontársaság magyar szabályozása

A házastársi vagyontársaság szabályait a Csjt. vezette be a házastársak között érvényesülő törvényes vagyoni rendszerként⁴⁸⁹, amelyet a CsJK a korábbi bírói gyakorlattal, valamint újabb kiegészítésekkel vett át. A Csjt. szabályanyagának hiányossága sok kérdést vetett fel a jogviták eldöntése során, amire a bírói fórumok igyekeztek választ adni. Emellett a házastársak vagyoni viszonyaiban is jelentős változások történtek, ami egyfelől az értékbeli növekedést, másrészt a komplexebb vagyoni kört, a különböző vagyontárgy formákat jelenti. A CsJK további nagy újítása, hogy a házastársi vagyontársaságban, mint rendszerben a használat, a kezelés, a rendelkezési jog, valamint a közös vagyon megosztása körében különbséget tesz a házastársak mindennapi életvitelét szolgáló vagyon, valamint a foglalkozás gyakorlásához és az üzleti életben való részvételüket biztosító vagyon⁴⁹⁰ között. Ezt meghaladóan pedig külön előírásokat tartalmaz a házastársak közös lakását illetően.⁴⁹¹ A házastársi vagyontársaság a közös tulajdon sajátos alakzataként definiálható, ami a reálszerzés elvét megvalósító szerzeményi közösség egyik

---

⁴⁸⁸ Megjegyzendő, hogy van olyan jogirodalmi álláspont, amely a házastársi vagyontársaságot nem tekinti a reálszerzés elvén alapuló vagyoni rendszernek, hanem attól számos ponton eltérő, önálló szerzeményi alapú osztatlan tulajdonközösséggé definiálja. – HEGEDŰS (2017) 108.o.

⁴⁸⁹ Lásd részletesen: BARZÓ (2006)

⁴⁹⁰ A házastársak üzleti célú vagyonának kérdéséhez lásd részletesebben: BARTA (2009) 287-308.o., CSŰRI (2006/2), CSŰRI (2007), CSŰRI (2008), CSŰRI-SZABÓ (2007) 11-17.o., CSŰRI-SZABÓ (2007/2), CSŰRI-SZABÓ (2008) 3-10.o.

⁴⁹¹ BARZÓ (2017) 110.o.

tipikus példája.⁴⁹² A jogviszony alanyait tekintve a CsJK-beli szabályok a házastársakra illetve a bejegyzett élettársakra egyformán irányadóak, ennek megfelelően – bár a házastársak jogviszonyán keresztül kerülnek ismertetésre a rendszer sajátosságai – a bejegyzett élettársak jogviszonyára is alkalmazandó mindez.

A CsJK 4:37. § szerint a házastársi vagyontársaság alapján a házastársak közös vagyonába tartoznak azok a vagyontárgyak, amelyeket a házastársak a vagyontársaság fennállása alatt együtt vagy külön-külön szereztek, beleértve mind az aktívákat, mind a terheket tartozásokat.⁴⁹³ Kivételt jelent ez alól, ami különvagyonnak minősül, illetve amiről a házastársak vagyoni jogi szerződésükben eltérően rendelkeztek. A vagyontársaság létrejöttéhez a normaszöveg két konjunktív feltétel támaszt: egyfelől az *érvényes házassági köteleket*,⁴⁹⁴ másrészt a *házassági életközösség* létrejöttét és fennállásának tényét. Ezek hiányában nem alkalmazhatóak a vagyontársasági szabályok. Az *életközösség* fogalmát nem határozza meg a CsJK, a bírói gyakorlat szerint az életközösség lélektani, erkölcsi és vagyoni összetevőkből áll, aminek elemei közé tartozik a házastársak közös háztartása, közös gazdálkodása és bensőséges személyes viszonya.⁴⁹⁵ Törvényi vélelem áll fenn amellet, hogy a házasság megkötésével az életközösség létrejön a felek között.⁴⁹⁶ A vélelem azonban megdönthető, sőt maga a CsJK ugyanazon szakaszban deklarálja, hogy a házastársi vagyontársaság szabályai alkalmazandóak a házasságot megelőző élettársi kapcsolat idejére is. Önmagában azonban a házasságkötés előtti jegyesség időszaka – életközösség hiányában – nem minősül a házastársi

---

⁴⁹² BARZÓ (2017) 111.o

⁴⁹³ Vesd össze: KÖRÖS (2002) 45-49.o. és GÁRDOS (2018) 7.o.

⁴⁹⁴ Az érvényes és valós házasság főszabály szerint szükséges, de nem elégséges feltétele a házastársi vagyontársaság létrejöttének. - CSÚRI (2016) 25.o.

⁴⁹⁵ KÖRÖS (1995) 125.o.

A kritériumok azonban nem szigorú módon vizsgálendók, ha egy-egy tényező hiányzik, figyelemmel kell lenni annak okára is. Ennek megfelelően nem vezethet az életközösség hiányának megállapítására a különlakás, ha az a házastársak között valamely fontos ok (például munkavállalás) vagy egyéb kényszerítő körülmény (például szabadságvesztés letöltése) miatt vagy megállapodások alapján történik. - BARZÓ (2017) 113.o.

A házassági életközösséget fennállónak kell tekinteni, ha a házastársak között az érzelmi, szexuális kapcsolat és a gazdasági együttműködés megvalósul, de egyikük áttelepüléséig nem laknak együtt. - BH 2003.323.

⁴⁹⁶ Ptk. 4:35. § (1) bekezdés

vagyonközösség kiterjesztését lehetővé tevő időszaknak, így erre nem alkalmazhatóak a normák. Ugyancsak ez a helyzet a házasság megszűnését követő élettársi együttéléssel, amelyre már a de facto élettársak kötelmi jogi szabályai irányadóak.

A CsJK – beépítve a korábbi bírói gyakorlatot⁴⁹⁷ – rendelkezik az *életközösség átmeneti megszakadásáról*, ami főszabály szerint nem érinti a házastársi vagyonközösség fennállását kivéve, ha a felek között vagyonmegosztásra is sor került.

A házastársak vagyonának összetétele a házastársi vagyonközösségben

A rendszer további sajátossága, hogy a házastársak belső viszonyában a szerzés pillanatától kezdve *három dologi jogilag is elkülönülő alvagyon* választható szét: a férj különvagyona, a feleség különvagyona és a közös vagyon.⁴⁹⁸ A közös vagyonhoz tartozás vélelme szintén beépül a CsJK szabályanyagába, mely szerint amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik, a vagyonközösség fennállása alatt – így annak megszűnésekor is – a házastársak vagyonában meglévő vagyontárgyokról azt kell vélelmezni, hogy azok a közös vagyonhoz tartoznak. A jogalkotó azonban a vagyontárgyak mellett konkrétan rendelkezik a házastársi vagyonközösség alatt teljesített kötelezettségekről is, amelyek esetében szintén vélelmezni kell, hogy azok teljesítése a közös vagyonból történt, függetlenül attól, hogy a kötelezettség a közös vagyonra vagy valamelyik házastárs különvagyonára vonatkozik.⁴⁹⁹ Ezek a vélelmek – a Csjt.-hez hasonlóan – a törvény rendelkezésein alapuló, azokban benne rejlő elvként érvényesülnek a házassági vagyonjogban.⁵⁰⁰

---

⁴⁹⁷ Lásd például P.II. 21329/1975.; P.II. 21481/1954.; P.II. 20175/1988.

⁴⁹⁸ *Barzó Tímea* szerint a rendszer továbbra sem jelent vagyonösszesítést, mert a közös vagyon mellett a házastársak különvagyona megőrzi függetlenségét. - BARZÓ (2017) 116.o. Ezt annyival egészítenénk ki, hogy álláspontunk szerint részleges vagyonösszesítés történik, hiszen a közös vagyon osztatlanul illeti meg a házastársakat és éppen ezért tökéletes példája a vegyes vagyoni rendszereknek.

⁴⁹⁹ BARZÓ (2017) 124.o.

Ptk. 4:40. §

⁵⁰⁰ SZIGLIGETI (1959) 83.o.

Figyelembe véve, hogy a vélelem megdöntésének eszköze a különvagyoni jelleg bizonyítása, illetve, hogy maga a jogalkotó is szerencsésebbnek tartotta mind a Csjt.-ben, mind a CsJK-ban a különvagyon rögzítését, ezért a továbbiakban ennek a részletesebb vizsgálatára térünk ki.⁵⁰¹

A CsJK 4:38. § szerint a házastársak *különvagyónának aktív részét* képezik:

- a) a házastársi vagyontársaság létrejöttékor meglévő vagyontárgy,
  - b) a házastársi vagyontársaság fennállása alatt örökölt vagy a házastárs részére ajándékozott vagyontárgy és a házastárs részére nyújtott ingyenes juttatás,
  - c) a házastársat, mint a szellemi tulajdon létrehozóját megillető vagyoni jog,
  - d) a házastárs személyét ért sérelemért kapott juttatás,
  - e) a házastárs személyes használatát szolgáló szokásos mértékű vagyontárgy,
  - f) a különvagyon értékén szerzett vagyontárgy és a különvagyon helyébe lépő érték.
- a) A bírói gyakorlat a mai napig következetes tekintetben, hogy a vagyontárgyak megszerzésénél a *jogcím keletkezését* tekinti irányadónak a közös vagyoni vagy különvagyoni jelleg megállapításakor. A gyakorlatban ugyanis egy jogügylet jogcímének keletkezése sokszor elválik időben a teljesítéstől vagy magától a tulajdonszerzéstől. Ennek megfelelően, ha vagyontársaság előtt keletkezett jogcímen szerez valamit a házastárs, az a különvagyonába kerül, ellenkező esetben a közös vagyon része lesz. Ebből adódóan továbbra is irányadó az a gyakorlat, amely szerint a vagyontársaság megkezdése előtt szerzett ingatlant terhelő kölcsöntartozás közös törlesztése a másik házastárs számára tulajdonjogot nem, csupán

---

⁵⁰¹ A közös vagyon – különvagyon körének átfogó, komplex és a bírói gyakorlatot is rendkívül mélyen elemző vizsgálatát számos kommentárban és monográfiában feldolgozták az utóbbi időben. A teljesség igénye nélkül lásd például: BARZÓ (2017) 115-135.o.; CSÜRI (2006) 89-222.o. és 259-319.o.; CSÜRI (2016) 43-121.o.; KÓRÖS (1995) - 133-155.o.

megtérítési igény keletkezett.⁵⁰² Hasonló a helyzet a tartási- és életjáradéki szerződéseknel, amelyet a házastársi vagyontársaság előtt kötött a házastárs, de az életközösség alatt teljesített. A szerződés alapján juttatott vagyontárgy ilyen esetekben a házastárs különvagyonába kerül, viszont az életközösség alatt nyújtott tartás vagy életjáradék megfizetése a közös vagyont terhelő kötelezettség, ami a másik házastárs számára megtérítési (kötelmi) igényt alapoz meg. Amennyiben azonban a tartási vagy életjáradéki szerződés megkötésére az életközösség alatt kerül sor, akkor mind a megszerzett vagyontárgy, mind a kötelezettség a felek közös vagyonába tartozik.⁵⁰³

- b) A bírói gyakorlat sokáig vitatott tétele volt a házastárs által örökölt, ajándékba kapott és ingyenesen szerzett vagyontárgyak köre. *Szigligeti Viktor* akképp jellemezte ezt a vagyoni kört, hogy bár a gyakorlatban sok vita merült fel az ingyenes juttatások kapcsán, „*az örökölt vagyontárgyak különvagyonba tartozandóságával kapcsolatban semmi nehézség nem mutatkozott.*”⁵⁰⁴ A Csjt.-hez kapcsolódó bírói gyakorlat azonban különbséget tett az öröklés kapcsán, hogy az visszterhesen vagy ingyenesen következett be. Az életközösség fennállása alatt létrejött visszterhes öröklési szerződéssel megszerzett vagyontárgyakat ugyanis – függetlenül attól, hogy a házastársak közösen vagy külön-külön szerezték – közös vagyonnak minősítette.⁵⁰⁵ A CsJK azonban változtatott ezen, ugyanis a 4:38. § (1) bekezdés b) pontjában használt „*általa örökölt*” megjelölés következtében már különvagyonnak számít.

Az ajándék a házastársak körében elsősorban azért vet fel problémát, mert az ajándékozó fél szándéka nem mindig egyértelmű. Sok esetben a házastársakat egységként kezelve valósul meg az ajándékozás, főként, ha a házasságkötés alkalmából történik. Más esetekben azonban éppen az a cél, hogy az ajándékozó a saját rokonát, barátját, ismerősét részesítse ingyenes

---

⁵⁰² CSŰRI (2016) 91.o. – EBH 1999/3/24; BH; 2002.312.; BH 2012.222.

⁵⁰³ BARZÓ (2017) 127.o.

⁵⁰⁴ SZIGLIGETI (1959) 86.o.

⁵⁰⁵ CSŰRI (2006) 268.o.

juttatásban. Ezért alakult ki már a korai bírói gyakorlatban az az álláspont, miszerint az ajándékozó szándékának vizsgálata a fő szempont a döntés során.⁵⁰⁶ Ezt továbbgondolva született meg a *Lefelsőbb Bíróság PK 281. számú állásfoglalása*, amely jelenleg is irányadó.⁵⁰⁷ A CsJK azonban az ajándékozás mellett az egyéb ingyenes juttatásokat is a felek különvagyónaként nevesíti, ami azokra az ingyenes juttatásokra alkalmazható, ahol a meghatározott személy saját vagyona terhére részesíti előnyben a házastársat.⁵⁰⁸

- c) A szellemi alkotás létrehozóját személyhez fűződő és vagyoni jogok illetik meg.⁵⁰⁹ Ezek a jogosultságok a mű megalkotásával keletkeznek, viszont szorosan a szerző személyéhez tapadnak. Éppen ezen sajátosságai miatt rögzíti a CsJK is a szerzőt megillető jogok és kötelezettségek összességét különvagyónként, amely alól egyetlen kivételt tesz, még hozzá a vagyonközösség fennállása alatt *esedékes díjak* (jogdíjak, díjigények) tekintetében.⁵¹⁰ Ezek alapján tehát nem a szellemi alkotás keletkezése, a vagyoni igények érvényesítése vagy a díjak teljesítésének ideje dönti el az adott alvagyonba tartozást, hanem az esedékesség. *Grad-Gyenge Anikó* kiemeli, hogy a CsJK szabályozása a közös vagyonba tartozó jogok köréből csak azokat a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó vagyoni jogokat veszi ki, amelyek az egyik házastárs szellemi tevékenységén állnak fenn.⁵¹¹ Ez alapján problémát vet fel az az eset, amikor a házastársak közösen alkotnak szerzői művet, hiszen ilyenkor a hozzájárulás jellegétől függően egyetlen közös szerzői jog (közös mű) vagy különálló, de egyes esetekben szükségszerűen együttesen gyakorló jogok (összekapcsolt mű)

---

⁵⁰⁶ SZIGLIGETI (1959) 87.o.

⁵⁰⁷ Lásd részletesebben BARZÓ (2017) 129.o.

⁵⁰⁸ CSÜRI (2016) 93.o.

Az egyéb módon szerzett vagyontárgyak azonban továbbra sem tekinthetők különvagyónak minősülő ingyenes juttatásnak akkor sem, ha azokat a házastárs egymaga, ellenérték nélkül szerezte (például nyeremény, fogadás útján szerzett vagyontárgy művészeti díj, kitüntetéssel járó juttatás) – BARZÓ (2017) 130.o.

⁵⁰⁹ BARZÓ (2017) 130.o.

⁵¹⁰ A szerzői jogban rejlő gazdasági potenciálokkal összefüggésben lásd részletesen: SÁPI (2019) 32-35.o.

⁵¹¹ GRAD-GYENGE (2017) 2.o.

keletkeznek.⁵¹² Utóbbi eset talán egyszerűbb, hiszen ott eleve elkülönült jogokról beszélhetünk, a közös művek esetén azonban *Grad-Gyenge Anikó* a hozzájárulás arányában látja annak indokát, hogy a felek különvagyonába tartozó jogokról beszélhessünk. A szerzői jogi törvény a közös művek kapcsán, ha annak részei nem használhatóak fel önállóan, azt a szabályt rögzíti, hogy „a szerzői jog együttesen és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat.”⁵¹³ Álláspontunk szerint így a közösen alkotó házastársakat nem osztatlanul illeti meg a szerzői jog, hiszen bizonyításnak van helye a hozzájárulás arányának vonatkozásában, ami miatt nem tekinthető az osztatlan közös vagyon elemének. Kiemelést érdemel még az is, hogy a CsJK csupán a házastárs által létrehozott alkotásra vonatkozó szerzői jogot tekinti különvagyonnak a jogszabályhely alapján, az átruházással megszerzett vagyoni jogok közös vagyonba tartoznak a vagyonszerzésre tekintettel. Az örökölt vagyoni jogok viszont már ismételten különvagyonba kerülnek, de nem a szakasz c) pontja, hanem a b) pontjára tekintettel.⁵¹⁴

- d) A bírói gyakorlatból⁵¹⁵ átültetve került rögzítésre a CsJK-ban, hogy a házastárs személyét ért sérelem ellentételezése a házastárs különvagyonát képezi. Ennek megfelelően a házastárs *egészségkárosodása, munkaképesség csökkenése* fejében kifizetett sérelemdíj, biztosítás vagy jövedelempótló járadék aszerint kerül megítélésre, hogy a házastárs kiesett jövedelme vagy a személyét ért hátrány ellentételezése miatt jár.⁵¹⁶ A személyt ért sérelem gyakori formája a házassági vagyonjog gyakorlatában a *kárpótlási jegy* megítélése.⁵¹⁷ Ezen értékpapírok átruházása ugyanis –

---

⁵¹² GRAD-GYENGE (2017) 2.-3.o.

⁵¹³ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról 5.§ (1) bekezdés

⁵¹⁴ GRAD-GYENGE (2017) 3.o.

⁵¹⁵ A Legfelsőbb Bíróság különvagyonnak minősítette a balesetet szenvedett házastárs személyét ért súlyos testi sérülésekért kapott biztosítási összeget. - BH 1976.159.

⁵¹⁶ BARZÓ (2017) 131.o.

⁵¹⁷ A kárpótlási jegy olyan kizárólag az állam által kiadott, bemutatóra szóló, átruházható, az állammal szemben fennálló követelést névértéken megtestesítő értékpapír, amelyet többek között az állampolgárok személyiségi jogaiban korábban állam által okozott sérelmek ellentételezésére nyújtanak. - CSÜRI (2016) 99.o.

Lásd még: 1991. évi XXV. törvény a tulajdonviszonyok rendezése érdekében, az állam által az állampolgárok tulajdonába igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról 5.§

tekintve hogy bemutatóra szólóak – egyszerű átadás útján megvalósulhat, így körütekintést igényel a szerzés körülményeinek vizsgálata. A különvagyoni jelleg ez esetben csak akkor állapítható meg, ha a házastárs saját alanyi jogon, a kárpótlási törvény rendelkezései alapján szerezte a kárpótlási jegyet és a megszerzést személyes jellegű jogsérelem és nem vagyoni jellegű indokolta. Egyéb esetekben a szerzés jogcímének keletkezése a döntő a CsJK 4:38. § a) pont szerint.⁵¹⁸

e) A személyes használatra szolgáló szokásos mértékű vagyontárgyak körét nem értelmezi túlságosan tágan a bírói gyakorlat. Általában azok a vagyontárgyak sorolhatóak ide, amelyek *jellegüknél* fogva kizárólag az egyik vagy másik házastárs személyes használatára szolgálnak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ha egy vagyontárgyat kizárólag az egyik fél használ, az már ide sorolható.⁵¹⁹ Az ítélkezési gyakorlat szerint a személyes használatot az *általános felfogás* szerint kell megítélni, ugyanakkor nem tartoznak bele:

- a nem személyes jellegű, de kizárólag az egyik fél által használt dolgok (például számítógép, sportfelszerelés),
- személyes használatot szolgáló, de a felek jövedelmi viszonyaihoz képest kiemelkedően magas értékű vagyontárgyak (például nercbunda),
- a személyes használatot szolgáló, ugyanakkor befektetési céllal megszerzett vagyontárgyak (például briliáns fülbevaló),
- melyek rendeltetésüknél fogva kizárólag az egyik házastárs foglalkozásához, (például orvosi rendelő berendezései) sport vagy szabadidős tevékenységéhez kapcsolódnak.⁵²⁰

Fontos kiemelni, hogy a szokásos mérték meghatározásának alapja nem az általános közfelfogás, hanem a *házastársak jövedelmi-vagyoni viszonyai*.

---

⁵¹⁸ Lásd részletesebben: CSŰRI (2016) 100.o.

⁵¹⁹ BARZÓ (2017) 131.o.

⁵²⁰ CSŰRI (2016) 102.o.

f) A különvagyon forgatása, cserélődése főszabály szerint nem eredményez változást az alvagyonok között, az továbbra is megőrzi különvagyoni jellegét. A CsJK két esetet nevesít, méghozzá a különvagyon értékén történő szerzést, valamint a különvagyon helyébe lépő értéket (surrogatio). A bírói gyakorlat ma már egységes álláspontja⁵²¹ szerint mindkét esetben különbséget kell tenni aszerint, hogy a különvagyon cserélődéséből előállt érték vagy vagyontárgy az eredeti különvagyonnal *egyenértékű* vagy attól *eltér*. Amennyiben az új vagyonelem értéke kisebb vagy megegyezik az eredeti különvagyonnal úgy az értelemszerűen a házastárs különvagyont képezi a továbbiakban is.⁵²² Amennyiben azonban olyan nagyobb értékű vagyontárgyba fekteti be a házastárs a különvagyont, amelynek megszerzéséhez a közös vagyon vagy a másik házastárs különvagyona szükséges, akkor a különvagyon továbbra sem veszik el, hanem attól függően kerül a közös vagy különvagyonba, hogy a ráfordítás nagyobb része melyik alvagyonból valósult meg.⁵²³ Mindazonáltal a kisebb értékben felhasznált alvagyon befektetését pedig ilyenkor megtérítési igény útján lehet érvényesíteni. Fontos megjegyezni, hogy a CsJK is tesz kivételt, hiszen a házastárs különvagyont képező, mindennapi életvitelt szolgáló, szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgyak helyébe lépő vagyontárgy ötévi házassági életközösség után a felek közös vagyonába tartozik.⁵²⁴

A különvagyonnak azonban nem csak az aktív, hanem a passzív oldalát is meghatározza a jogszabály, amit különadósságnak nevez a jogirodalom. A *különadósság* a házastársi vagyonközösségben élő házastársaknak az a tartozása, amelyért a másik házastárs nem felel még a közös vagyonból ráeső rész erejéig sem. Az a házastárs azonban, akihez a különadósság tartozik, a

---

⁵²¹ A Csjt. előtti bírói gyakorlat megszorítóan értelmezte a surrogatiót. A különvagyon tárgyának más dolgokra történő kicserélését csak akkor ismerte el helyébe lépésnek, ha a kicserélést - közvetlenül pénzben való átcserelés közbeiktatása nélkül - hajtották végre. Szintén eltérő volt az ítékezés sokáig akkor is, amikor az alvagyon vegyüléséből történt az újabb vagyontárgy megszerzése. Lásd részletesen: SZIGLIGETI (1959) 98.-108.o.

⁵²² EBH 2005.1960.

⁵²³ CSŰRI (2016) 105-106.o.

⁵²⁴ Ptk. 4:38. § (3) bekezdés

teljes különvagyónával és a közös vagyomból ráeső rész erejéig felelni köteles.⁵²⁵ A különadósságokat a CsJK a korábbiakkal ellentétben nevesíti is. Ide tartoznak egyrészt az *életközösség megkezdése előtt* keletkezett tartozások, ahol az aktívákhoz hasonlóan a *jogcím keletkezése*, és nem az esedékesség a meghatározó. Egyetlen kivételt tesz csupán a jogszabály, még hozzá a törvényen alapuló tartás esetét, amely a jogcím keletkezésétől függetlenül a felek közös vagyont terhel.⁵²⁶ Különadósság lesz a *különvagyon minden terhe*, valamint a különadósság kamata is, függetlenül attól, hogy az életközösség alatt keletkezett vagy sem.⁵²⁷ Ezt meghaladón a különadóssághoz tartozik az *életközösség fennállása alatt keletkezett* olyan tartozás:

- amely a különvagyon megszerzésével vagy fenntartásával jár együtt, kivéve a különvagyon hasznának megszerzésével járó kiadásokat és a házastársak által közösen használt vagyontárgyak fenntartásával járó költségeket,
- amely a házastárs különvagyónára vonatkozó rendelkezési joggyakorlásból eredő kötelezettség,
- amelyet a házastárs a közös vagyon terhére a másik házastárs beleegyezése nélkül ingyenesen vállalt,
- amelyet a házastárs jogellenes és szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartásával okozott, feltéve, hogy a tartozás a másik házastárs gazdagodását meghaladja.⁵²⁸

Az alvagyonok elkülönítése a gyakorlatban azonban nem valósul meg ennyire szélsőséges formában, ugyanis a házastársak az együttélésük alatt gyakran vegyítik ezeket. Ami miatt azonban a rendszer a vagyonösszesítéshez közelít,

---

⁵²⁵ SZIGLIGETI (1959) 122.o.

Előfordulhat olyan helyzet, hogy a különadósságok mindkét házastársat terhelik jogi természetük szerint (például amikor mindkét házastárs végintézkedés útján örököl az örökhagyótól). Ekkor is azonban a kapcsolódó teher, kötelezettség a különvagyonukat terhel, ugyanakkor kifelé, a hitelezővel szemben a teljes vagyonukkal felelnek, hiszen mindketten a különvagyonukkal és a közös vagyomból rájuk eső résszel felelnek, ami ez esetben a teljes vagyonukat jelenti. – SZIGLIGETI (1959) 122.o. és CSÚRI (2016) 108.o.

⁵²⁶ CSÚRI (2016) 111.o.

⁵²⁷ CSÚRI (2016) 112.o.

⁵²⁸ Ptk. 4:39. § (3) bekezdés

az a jogalkotó által biztosított vélelmekben követhető nyomon. A CsJK ugyanis a vagyonelemeknek (legyen az aktívum, vagy passzívum) a közös vagyonhoz tartozását vélelemezzi és az azt vitató félre bizza a különvagyoni jelleg bizonyításának lehetőségét. Az első *vélelem* alapján a házastársak közös vagyonába tartozónak kell tekinteni minden olyan vagyontárgyat, amely az életközösség fennállása alatt a házastársak vagyonában van.⁵²⁹ A másik az adósságokhoz kapcsolódó *vélelem*, miszerint a vagyonközösség fennállása alatt a közös vagyonra vagy valamelyik házastárs különvagyonára fordított kiadásokat, teljesített kötelezettségeket a közös vagyonból teljesítettnek kell tekinteni.⁵³⁰

A házastársi vagyonközösséghez tartozó vagyonelemek birtoklása, használata és kezelése

A vagyonközösséghez tartozó vagyontárgyak *birtoklása, használata és kezelése* főszabály szerint mindkét házastársat megilleti, ami megvalósulhat akár együttes joggyakorlás által, vagy akár külön-külön is.⁵³¹ Ez a használati és kezelési jog eltér azonban a polgári jog általános szabályaitól, hiszen elviekben osztatlanul illeti meg a házastársakat, ami alapján a másik fél használatába bocsátott vagyon saját tulajdoni hányadot meghaladó használatáért semmilyen ellentételezés nem kérhető.⁵³² Az egyetlen követelmény, hogy a vagyontárgy rendeltetésének megfelelően és a másik házastárs jogainak sérelme nélkül valósuljon meg a használat és kezelés. A rendelkezések időbeli hatálya a vagyonközösség idejére terjed ki, a vagyonközösség megszűnése és a közös vagyon megosztása közötti időszakban már nem a családjogi előírások, hanem a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályai az irányadóak. A CsJK a használat és kezelés általános szabályai között rögzíti még, hogy bármelyik házastárs kérheti, hogy a másik fél járuljon hozzá azokhoz az *intézkedésekhez*, amelyek a

---

⁵²⁹ Ptk. 4:40. § (1) bekezdés

⁵³⁰ Ptk. 4:40. § (2) bekezdés

⁵³¹ BARZÓ (2017) 135.o.

⁵³² KÖRÖS (2005) 5.o.

vagyonközösséghez tartozó tárgy megóvásához vagy fenntartásához szükségesek, viszont az állagmegóvás és állagfenntartás fogalmát nem tisztázza.⁵³³ A használat és kezelés körében speciális szabályokkal találkozunk azonban két vagyonelem tekintetében. Az első a *házastárs foglalkozásához* vagy *egyéni vállalkozói tevékenységéhez*⁵³⁴ köthető vagyontárgyak köre, ami azért érdemel kiemelést, mert a foglalkozás gyakorlását vagy a vállalkozás működését bénítaná meg, ha a másik házastárs is használhatná ezen vagyontárgyakat.⁵³⁵ Ebben az esetben kizárólagos használatot biztosít a CsJK, viszont szükségessé teszi a másik házastárs hozzájárulását is ehhez.⁵³⁶ A másik vagyonelem a házastárs *egyéni cégben, szövetkezetben vagy gazdasági társaságban* meglévő *tagsági vagy részvényesi* joga. Ebben az esetben ugyanis a közös vagyomból fedezett vagyoni hozzájárulás a gazdasági társaság része lesz a társasági szabályok alapján, és elkülönül a házastársak közös vagyonától. Ilyenkor a családjogi és a társasági jogi szabályok erős kollíziója figyelhető meg, amit a jogalkotó a társasági jog javára old fel, amikor a másik házastárs hozzájárulása nélküli kizárólagos használati és kezelési jogot biztosít a tag-házastársnak. A CsJK azonban a házastársak belső jogviszonyában korlátot állít fel, ugyanis a házastárs az egyéni cég, szövetkezet vagy gazdasági társaság működéséről köteles tájékoztatni a másik házastársat.⁵³⁷

A házastársi vagyonközösséghez tartozó vagyonelemek feletti rendelkezési jog

Az utolsó kérdéskör a házastársi vagyonközösség rendszerbeli jellemzőit illetően a *rendelkezési jog* gyakorlása. Arra nézve, hogy mit is jelent a házastárs rendelkezési joga, nem találunk pontos definíciót, a meghatározás a jogirodalom produktuma, ugyanakkor egységes szemlélet alakult ki ezzel

---

⁵³³ Lásd részletesebben: BARZÓ (2017) 136.-137.o.

⁵³⁴ Fontos kiemelni, hogy az egyéni vállalkozói vagyon nem különül el a házastárs magánvagyonától, viszont élesen el kell választani ettől a tagsági jogokat gyakorló házastárs helyzetét. Lásd ehhez részletesebben: CSÜRI (2012) 75-96.o.

⁵³⁵ BARZÓ (2017) 138.o.

⁵³⁶ Ptk. 4:43. § (1) bekezdés – Hozzájárulásnak minősül már az is, ha a házastárs tud vagy tudnia kellett volna a foglalkozás gyakorlásáról, vagy az egyéni vállalkozói tevékenységről és azt nem kifogásolja.

⁵³⁷ BARZÓ (2017) 138.o.

összefüggésben. Ez alapján megkülönböztetünk egy szűkebb értelemben vett rendelkezési jogot, mely a Ptk. 5:30.§-ában foglalt részjogosítványokat foglalja magában, így többek között a dolog birtokának, használatának, hasznosításának átengedését, a dolog biztosítékul adását vagy annak más módon történő megterhelését, átruházását. Ezzel szemben a rendelkezési jog tágabb fogalma már olyan ügyleteket is magába foglal, melyek nem tartoznak az előzőekben felsoroltak közé, mint például a közös vagyont érintő egyéb jogokról történő rendelkezés (akár egy követelés engedményezése, jogról való lemondás).⁵³⁸ A joggyakorlat azonban következetes maradt abban a kérdésben, hogy nem tekintette a házastársakra vonatkozó speciális rendelkezési jog alá esőnek azokat a kötelezettségvállalásokat, amelyek a közös vagyont érintik és a közös vagyonra nézve előnnyel járnak vagy károsodástól óvják meg azt, viszont nem jelentik annak átruházását, megterhelését, birtoklását stb.⁵³⁹

A jogalkotó a különvagyon tekintetében nem kívánja az önálló rendelkezést korlátozni, viszont a vagyoni jogi szabályok meghatároznak néhány kötelezettséget, amelyet a házastársaknak a különvagyonuk terhére is teljesíteni kell. Ilyen:

- ha a közös vagyon nem fedezi a vagyonközösséghez tartozó tárgyak fenntartásával és kezelésével járó költségeket, a közös háztartás költségeit, valamint a házastársak és a közös gyermek megélhetéséhez és felneveléséhez szükséges kiadásokat, akkor ahhoz mindkét házastárs saját különvagyonából is köteles hozzájárulni e különvagyonok arányában,⁵⁴⁰
- a házastárs az életközösség fennállása alatt és annak megszűnésétől a lakáshasználat rendezéséig nem rendelkezhet házastársa hozzájárulása nélkül a kizárólagos jogcíme alapján használt, a család otthonául szolgáló lakás sorsa felől oly módon, hogy azzal a házastársának vagy a

---

⁵³⁸ Lásd részletesebben: CSÚRI (2006) 334-338.o.

⁵³⁹ KÖRÖS (1995) 172.o.

⁵⁴⁰ Ha azonban csak az egyik házastársnak van különvagyona, akkor ő köteles ezeket a kiadásokat vállalni. - Ptk. 4:44. § (2) bekezdés

lakásban lakó kiskorú gyermeknek a lakáshasználatát hátrányosan érintené.⁵⁴¹

A közös vagyon tekintetében azonban számos speciális szabállyal találkozhatunk. A vagyonszövetség fennállása alatt szükség van a házastársak *együttes döntésére*, amely megvalósulhat oly módon, hogy mindketten részt vesznek az adott ügyletben, vagy akár úgy is, hogy csak egyikük bonyolítja le az ügyletkötést, a másik házastárs pedig hozzájárul ehhez. A beleegyezés nincs alakoszerűséghez kötve, megtehető szóban, írásban vagy akár ráutaló magatartással is. Továbbra is irányadó az az ítélkezési gyakorlat, amely alapján a hozzájárulás megvalósulhat azáltal, ha a házastárs szóbeli vagy írásbeli nyilatkozatban kijelenti, hogy egyetért az ügyletkötéssel, azt nem ellenzi, esetlegesen – még ha nem is ő a szerződő fél – meghatalmazottként vagy képviselőként bekapcsolódik az ügyletbe vagy részt vesz a szerződést előkészítő tárgyalásokon stb. Ugyanakkor a hozzájárulás hiányára utalnak a felek közös érdekeivel és a közös vagyon rendeltetésével ellentétes célok (pl. a könnyelmű életmód céljára felvett kölcsön).⁵⁴²

A hozzájárulás folytonos biztosítása azonban gyakran elnehezíti a házastársak helyzetét a mindennapokban, amire tekintettel a jogalkotó – a korábbiakhoz hasonlóan, igaz némi tartalmi korrekció mellett – felállítja a házastárs rendelkezésébe történő beleegyezés vélelmét. A vélelmezett beleegyezés, ha törvény eltérően nem rendelkezik

- a vagyonszövetség fennállása alatt kötött,
- közös vagyon terhére vállalt,
- visszterhes szerződések esetén alkalmazható,
- ha a szerződő harmadik személy nem tudott vagy nem kellett tudnia róla, hogy az ügyletben részt nem vevő házastárs az ügyletbe nem járult hozzá, azaz jóhiszemű volt.

Szigorúbb a CsJK szabályozása, ha a szerződést a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése, foglalkozás gyakorlása vagy egyéni vállalkozói

---

⁵⁴¹ Ptk. 4: 77. § (3) bekezdés

⁵⁴² CSÜRI (2016) 149.-150.o.

tevékenység körében kötik. Ilyen esetekben ugyanis a vélelem csak akkor dőlhet meg, ha az ügyletben részt nem vevő házastárs kifejezetten a harmadik személy irányába tiltakozik. Ezen kívül a vélelmezett beleegyezés *nem alkalmazható* a házastársak közös tulajdonában lévő, a házastársi közös lakást magában foglaló ingatlan és az egyéni cég, gazdasági társaság vagy szövetkezet rendelkezésére bocsátott vagyoni hozzájárulás esetében.⁵⁴³ Ilyenkor ugyanis kizárólag a házastárs hozzájárulásával gyakorolható a rendelkezési jog.⁵⁴⁴

A vagyonközösség megszűnése és a közös vagyon megosztása közötti időszakra vonatkozóan *utalószabályt* alkalmaz a jogalkotó, méghozzá visszaül a Ptk. 4:45. § főszabályára és csupán azon kivételeket rögzíti, amely esetekben célszerűségi, gazdasági vagy a közös vagyon védelmét szolgáló okok miatt indokolt lehet az önálló rendelkezése a házastársnak.⁵⁴⁵

A CsJK az alábbi eseteket *nevesíti*, amikor is a házastárs a másik beleegyezése nélkül, önállóan:

- rendelkezhet a foglalkozásának gyakorlása vagy egyéni vállalkozói tevékenysége körében használt, illetve ezek céljára lekötött vagyontárgyakkal,
- rendelkezhet azokkal az ingó dolgokkal, amelyek a vagyonközösség megszűnését követően a házastársának egyetértésével kerültek a kizárólagos birtokába,
- vállalhat olyan kötelezettséget, amelyek a közös vagyontárgy megóvását, fenntartását, helyreállítását és értékállandóságának biztosítását szolgálják,
- teljesítheti a közös vagyont terhelő tartozásokat oly módon, hogy a tartozás a közös vagyon számára nem válhat terhesebbé.⁵⁴⁶

A gyakorlatban számos olyan eset ismert, amikor a házastársak közül csak az egyik fél jár el az ügyletkötés során a másik tudta vagy beleegyezése nélkül, ami a rendelkezési jog szabályainak sérelmét idézi elő. Szintén gyakori, hogy a

---

⁵⁴³ CSÚRI (2016) 173-174.o.

⁵⁴⁴ Ptk. 4:48. §

⁵⁴⁵ KÖRÖS (2013/2) 102.o.

⁵⁴⁶ Ptk. 4:47. § (1) bekezdés

rendelkezési jog látszólag jogszerű gyakorlásával jogsérelmet idéznek elő a házastársak a velük ügyleti kapcsolatban álló harmadik személyeknek. A rendelkezési jog megsértése szorosan kapcsolódik az ügyletek hatálytalanságának kérdésköréhez, erre tekintettel a családi vagyoni jogi szerződések hatálytalanságára vonatkozó fejezetben térünk ki erre részletesen.

V.1.3.2. A *de facto* élettársak közötti törvényes vagyoni jog

A hatályos szabályozás eltérő megoldást kínál az élettársak vagyoni viszonyainak rendezésére, korábban ugyanis a házastársi vagyoni közösséghez hasonló vagyoni közösségi megoldást alkalmazott az 1959-es Ptk. A jelenlegi szabályozás a házastársak vagyoni viszonyaihoz hasonlóan dualista szerkezetű. Az élettársak magánautonómiájának biztosítása érdekében a Ptk. elsőként a *de facto* élettársi vagyoni szerződés⁵⁴⁷ szabályait tisztázza, majd azt követően rendelkezik a törvényes vagyoni jogról.

A Ptk. 6:516. § (1) bekezdésének értelmében, ha a *de facto* élettársak vagyoni szerződésükben eltérően nem rendelkeznek, együttélésük alatt *önálló vagyonszerzők*. Amennyiben azonban az életközösségük megszűnik, bármelyik élettárs követelheti a másiktól az együttélés alatt keletkezett *vagyonszaporulat* megosztását. E két rendelkezés látszólag könnyen értelmezhető, ugyanakkor a mögötte megbúvó tartalom nem mindig egyértelmű. A vagyonszaporulat meghatározása során az érintett bekezdés szolgálhat útmutatásul, miszerint nem számítható a vagyonszaporulathoz az a vagyon, amely a házastársak esetén különvagyonnak minősül. Ez alapján nem képezi a vagyonszaporulat részét:

- a *de facto* élettársi életközösség létrejöttékor meglévő vagyontárgy,
- a *de facto* élettárs által az életközösség ideje alatt örökölt vagy részére ajándékozott vagyontárgy, illetve ingyenes juttatás,

---

⁵⁴⁷ Megjegyzendő, hogy a *de facto* élettársak az 1959-es Ptk. alkalmazásakor is köthettek egymással vagyoni jogi szerződést, ugyanakkor speciális szabályozás hiányában tisztán a kötelmi jog általános szabályai szerint kellett ezeket megítélni.

- a de facto élettárs személyét ért sérelemért kapott juttatás (sérelemdíj),
- a de facto élettárs személyes használatára szolgáló szokásos mértékű vagyontárgy,
- a különvagyon értékén szerzett vagyontárgy, illetve a különvagyon helyébe lépő érték.⁵⁴⁸

Mindezek alapján az a megállapítás tehető, hogy a jogalkotó a házastársak elkülönült vagyonából levonja magát a különvagyoni értéket, amelyhez azt a magyarázatot társítja, hogy *„az egyes vagyonrészek tekintetében nem indokolt különbséget tenni a házastársak és élettársak között.”*⁵⁴⁹ A különbségtétel ugyanakkor mégis indokolt lehet, hiszen a de facto élettársak önálló vagyonszerzői minősége azt jelenti, hogy *„egyikük szerzése sem hat ki a másikra, egymás tartozásaiért nem felelnek.”*⁵⁵⁰

A különvagyon kapcsán a házastársak különvagyonára történő utalás nem feltétlenül megfelelő. Vannak ugyanis olyan, a házastársak közös vagyonába tartozó elemek, amelyek a de facto élettársak esetében értelmezési problémákat vetnek fel. Példaként említhető a különvagyon tiszta haszna vagy akár a Ptk. 4:38. § (3) bekezdésében szereplő kicserélt berendezési és felszerelési tárgyak. Ez utóbbi vagyonelemet ugyanis közös vagyonként nevesíti a törvény a házastársi vagyonközösség normái között, viszont a közös vagyon fogalma nem értelmezhető a de facto élettársak esetén.⁵⁵¹ Felmerül így a kérdés, hogy a vagyonszaporulatba tartozó vagyonelemek szükségszerűen megegyeznek-e a házastársi vagyonközösségben szereplő közös vagyonnal? Amennyiben ugyanis a különvagyon köre ugyanaz a két esetben, így akár ebből az is következhetne, hogy a közös vagyon a vagyonszaporulattal azonosítható. Ez azonban nem helytálló megállapítás, aminek magyarázata a két vagyonjogi rendszer közötti alapvető különbségben rejlik. A házastársak esetén ugyanis a közös szerzés vélelme a főszabály, amihez képest a CsJK normái csupán a

---

⁵⁴⁸ BARZÓ (2017) 271.o.

⁵⁴⁹ Ptk. indokolása 487.o.

⁵⁵⁰ Ptk. indokolása 487.o.

⁵⁵¹ Ezen vagyonelemek kérdéskörére a közszerzeményi rendszer bemutatása kapcsán még részletesen kitérünk.

kivételeket, különvagyonba tartozó elemeket rögzítik. Ezzel szemben a de facto élettársak vagyoni szabályozásának háttérében megbúvó jogpolitikai indok egyértelműen a vagyoni függetlenség megőrzése, ami alapján talán az lehetne esetükben a megoldás, ha éppen a különvagyonnak nem minősülő kivételek kerülnének tételesen vagy valamely vélelmen keresztül rögzítésre. Mindebből pedig az következik, hogy a vagyonszaporulat nem azonosítható a házastársi vagyoni közösségben szereplő közös vagyonnal.

Ha elfogadjuk, hogy a de facto élettársak önálló szerzése nem hat ki a másik félre, akkor ez alapján kizárólag olyan szerzési ügyletekből keletkezhet a feleknek közös tulajdona, amelyben szerző félként mindketten aktívan közreműködnek (például közösen vásárolnak, közösen vesznek fel kölcsönt stb.). Ez az értelmezés jobban összeegyeztethető magával a jogalkotói szándékkal is. Problémát vethet fel viszont az ingó dolgokon szerzett közös tulajdon kérdése, ugyanis míg ingatlanok esetében a szerződés részét képezi a tulajdoni hányadok meghatározása, addig az ingó dolgoknál nem biztos, hogy a felek mindig rögzíteni fogják a tulajdonszerzést magába foglaló megállapodásban ezt, főként olyan esetekben, ahol az írásbeliség nem kötelező. E közös tulajdon további sajátossága, hogy erre a vagyonelemre nem a családjogi vagy kötelmi jogi normák lesznek irányadóak, hanem a közös tulajdon dologi jogi szabályai. Ebből adódóan pedig adja magát a kérdés, hogy ezeket a közös tulajdonba tartozó vagyonelemeket szükséges-e bevonnunk a vagyonszaporulat, vagyoni megosztás körébe vagy sem? Szerencsésebb lehet elkülönítetten kezelni ezeket a vagyontárgyakat, aminek az az oka, hogy a közös szerzés módjára tekintettel ilyenkor a felek közötti vitarendezés a közös tulajdon megszüntetésének szabályai szerint történik. Az egyéb vagyonelemek esetében viszont a családjogi speciális vagyoni megosztási szabályait kell alkalmaznunk. Ennek fényében a szétválasztás a vagyoni megosztás könnyítését szolgálhatja, a megszerzett közös tulajdon külön vagyoni jellegének vagy vagyonszaporulatba tartozásának megállapítása szükségtelenül bonyolítaná az amúgy sem egyszerű vagyonszaporulat megosztást.

A Ptk. miniszteri indokolása értelmében a de facto élettársak törvényes vagyoni jogára vonatkozó szabályozás a házastársak vagyoni jogi szerződéseiben alkalmazható közszerzeményi rendszerhez hasonló szabályozást kíván kialakítani. Ebből pedig az következne, hogy a vagyonszaporulat meghatározásánál a közszerzemény fogalmából javasolt kiindulni. A két jogintézmény között azonban a következő lényeges eltérés mutatkozik: a közszerzemény fogalmát a Ptk. a 4:69. § (2) bekezdésben pontosan meghatározza. Ebből megállapítható, hogy közszerzeményként csupán az aktív vagyoni értelmű (a passzívák ugyanis levonásra kerülnek), míg a de facto élettársaknál a vagyonszaporulat részét kell, hogy képezze az aktív és a passzív vagyoni egyaránt. Ez az eltérés indokolhatja, hogy a közszerzeményi szabályozás, bár hasonló elvek mentén épül fel, mégsem képezheti teljes egészében a de facto élettársi vagyoni jogi szabályozás alapját, a különbségekből adódó sajátosságokat ugyanis eltérően kell értelmezni. Kétségtelen azonban, hogy a vagyonszaporulat közelebb áll a közszerzemény fogalmához, mint a házastársak közös vagyoni jogának meghatározásához.

Fontos annak kiemelése is, hogy a de facto élettársak esetén nem beszélhetünk klasszikus alvagyoni jogokról. A vagyoni elkülönítés miatt ugyanis mind a de facto élettársak belső jogviszonyában, mind a külső jogviszonyban két élesen elkülönült vagyoni tömegről beszélhetünk, az egyik de facto élettárs önálló vagyoni jogáról, valamint a másik de facto élettárs önálló vagyoni jogáról. Ezek a vagyoni tömegek pedig a de facto élettársak belső viszonyában két további részre bonthatóak: a de facto élettárs *különvagyoni jogára*,⁵⁵² valamint a de facto élettárs *vagyonszaporulatára*⁵⁵³, amelyre nézve a felek egymással szemben kötelemi igényt támaszthatnak. Ebből adódóan a vagyoni jogi igények rendezése során a vagyonszaporulatot megosztani kérő fél számára a vagyonszaporulatba tartozás, míg az ellenérdekű fél esetében a különvagyoni jelleg bizonyítása bír majd jelentőséggel.

---

⁵⁵² A Ptk. 6:515. § (1) bekezdés utalószabálya alapján minden olyan vagyoni tárgy, legyen az aktív vagy passzívum, amit a házastársak esetén különvagyonnak minősül.

⁵⁵³ Ilyen tipikusan a de facto élettárs munkabére, jövedelme, megbízási díja stb., illetve mindaz, ami ezen vagyonelemek helyébe lép.

A Ptk. 6:516. § alapján az életközösség megszűnése esetén bármelyik élettárs követelheti a másiktól az együttélés alatt keletkezett vagyonszaporulat megosztását. Amennyiben tehát a de facto élettársak között megszűnik az életközösség, szükségessé válik a vagyoni viszonyaik rendezése. Az előzőekben kifejtettek alapján talán egyszerűnek tűnhet a vagyonszaporulat megállapítása és szétosztása a felek között, ugyanakkor a szakaszban szereplő további rendelkezések ismét bonyodalmat okoznak. Az 1959-es Ptk.-hoz hasonlóan ugyanis itt is megjelennek bizonyos korrekciós tételek a vagyonrendezés kapcsán, amelyek a vagyonszaporulat értékét befolyásolhatják. A 6:516 § (2) bekezdése rögzíti, hogy a háztartásban, a gyermeknevelésben, valamint a másik élettárs vállalkozásában végzett munka a szerzésben való közreműködésnek minősül. Ennek értelmében a vagyonrendezés során a bíróságoknak ezeket a körülményeket is – mint egyfajta kompenzációs elemet – értékelnie kell és valamilyen módon be kell építenie az elszámolásba. Erre csak egy lehetőség adódik: a közreműködés arányába számítja bele az ítélkező testület ezeket a tevékenységeket, ami által a szerzési arány változna a felek között. Ebben a fajta elszámolásban megjelenik azon jogalkotói elvárás is, hogy a de facto élettársak közötti „együttműködési és támogatási kötelezettség” megfelelő értékelést nyerjen. *Barzó Tímea* ezt meghaladóan a méltányos vagyonrendezés és a gyengébb fél érdekének alapvető szintű védelmének „*tettenéréseként*”⁵⁵⁴ azonosítja ezt a szakaszt. E gondolat kapcsán felvetődik a kérdés, hogy a fentebb említett alapelvek ténylegesen alkalmazhatóak a de facto élettársi vagyonrendezés során? Álláspontunk szerint a de facto élettársi kapcsolat – bár rendszertani szempontból máshol került elhelyezésre – családjogi jogviszony, amit alátámaszt többek között a jogviszony jellege, a szabályozás módszerének hasonlósága, valamint az a tény is, hogy a jogalkotó családjogi joghatásokat is fűz a de facto élettársak kapcsolatához. Emellett fontos érvnek tartjuk azt is, hogy a de facto élettársak a szociológiai értelemben vett család meghatározásának is részét képezik.

---

⁵⁵⁴ BARZÓ (2017) 271.o.

A jogalkotó a vagyoni jogviszonyra vonatkozóan a de facto élettársak tételes joganyagában helyezi el a méltányosság alkalmazásának lehetőségét, amikor kimondja, hogy „ha a szerzésben való közreműködés aránya nem állapítható meg, azt egyenlőnek kell tekinteni, kivéve, ha ez bármelyik élettársra nézve méltánytalan vagyoni hátrányt jelentene.”⁵⁵⁵ Csehi Zoltán szerint a norma arra utal, hogy az együttélés terheinek viselését a bíróságoknak alaposan vizsgálni kell, és ezen teherviselés tényleges adatai szerint lehet csak dönteni a vagyoni igényekről.⁵⁵⁶ Kiemelendő még, hogy a méltányosság és a gyengébb fél védelme nem csak a tételes szabályokban kap szerepet, hanem a CsJK elejére helyezve valamennyi családi jogviszonyra irányadó. A de facto élettársi vagyoni jogban pedig kizárólag a vagyoni megosztás során juthat szerephez, és mivel a jogalkotó a vagyonszaporulat megosztása kapcsán a házastársi közös vagyoni megosztásának szabályaira utal végső soron, így az abban foglaltakkal összhangban a méltányosság és a gyengébb fél védelme is figyelembe vehető a de facto élettársak vagyoni viszonyainak rendezésekor.⁵⁵⁷

A de facto élettársak a vagyonszaporulatból közreműködésük arányában részesülnek, melynek bizonyítása kiemelt fontosságú lesz a vagyoni perekben. A vagyonszerzés tényének, valamint a fentebb kifejtettek tekintetével az aktív közreműködésnek a bizonyítása jut ugyanis szerephez, ugyanakkor a korrekciós tételek alapjául szolgáló körülmények igazolása és értéké történő transzformálása jelenti majd az igazi kihívást. Kiemelt fontosságúak lesznek az okirati bizonyítékok, valamint a közhiteles nyilvántartásokban szereplő tények, hiszen a vagyonszerzésben való aktív részvételt elsősorban ezek lesznek képesek igazolni.

A Ptk. további előírásai alapján a vagyonszaporulat de facto élettársra eső részét főszabály szerint természetben kell kiadni, ami ismételten csak méltányossági és praktikussági szempontokat tükröz,⁵⁵⁸ ugyanakkor felveti az igény dologi

---

⁵⁵⁵ Ptk. 6:516. § (3) bekezdés

⁵⁵⁶ CSEHI (2015) 36.o.

⁵⁵⁷ Vesd össze: BARZÓ (2017) 171.-173.o. és BARZÓ (2017/2) 63-72.o.

⁵⁵⁸ Ptk. 6:516. § (2) bekezdés

jogi jellegét. Nem kizárt azonban annak a lehetősége, hogy a de facto élettárs pénzbeli kiadást kérjen, ami viszont egyértelműen kötelmi igény.

A Ptk. 6:516. § (4) bekezdése a vagyonszaporulat megosztásához, illetve a de facto élettársat a vagyonszaporulatból megillető részesedés védelméhez kapcsolódó rendelkezéseket fogalmaz meg, ami a rendelkezési jog korlátjaként is értelmezhető. A hatályos magyar jog nem tartalmaz ugyanis előírást a de facto élettársak vagyona feletti rendelkezési jogra vonatkozóan, viszont az önálló vagyonszerzésből az következik, hogy az élettárs teljes egészében önállóan kezeli saját elkülönült vagyonát, azaz afelett önállóan rendelkezik. A Ptk. szerint „*a tulajdonost tulajdonjogának tárgyán teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg,*”⁵⁵⁹ amely magában foglalja többek között a birtoklást, a használatot és a szabad rendelkezési jogot. Ez alapján a de facto élettárs az életközösség ideje alatt szabadon dönthet elkülönült vagyona sorsa felől. A dologi jogi értelemben közösen szerzett vagyon esetén az önálló rendelkezési jog *leredukálódik azonban a megszerzett tulajdoni hányadra*. A közös tulajdon egésze feletti rendelkezés azonban már csak a de facto élettársak közös döntésének eredménye lehet.⁵⁶⁰

Ez a fajta önálló rendelkezési joggyakorlás azonban a gyakorlatban súlyos visszaélésekhez vezethet, amelyeknek a visszaszorítása érdekében teszi lehetővé a jogalkotó a de facto élettársat a vagyonszaporulatból megillető részesedés megállapítását már az életközösség fennállása alatt is a következő feltételek fennállása esetén:

- a másik élettárs adósságot halmozott fel,
- melyről a vagyonszaporulat megállapítását kérő fél nem tudott, és
- az adósság olyan mértékű, hogy meghaladja az élettárs részesedésének értékét.⁵⁶¹

---

⁵⁵⁹ Ptk. 5:13. § (1) bekezdés

⁵⁶⁰ A Ptk. 5:78. § (2) bekezdése szerint a tulajdonostársak egyhangú határozata szükséges az egész dolog feletti tulajdonjog átruházásához, az egész dolog megterheléséhez vagy az egész dologra kiterjedő kötelezettségvállaláshoz.

⁵⁶¹ Ptk. 4:70. §

Az igényérvényesítéskor megállapított részesedés erejéig biztosíték követelhető. Felmerül azonban a kérdés, hogy a részesedés megállapításával megszűnik-e a de facto élettársak közötti törvényes vagyoni jogi rendszer is, vagy sem. A legvalószínűbb, hogy nem, hiszen a vonatkozó szakasz több alternatívát kínál a feleknek, amelyből egyértelműen az következik, hogy a de facto élettárs döntésén és kereseti kérelmén múlik ennek eldöntése.⁵⁶² Ha ugyanis kizárólag a biztosítékadásra irányul a kereset, abból nem egyértelmű a fél azon szándéka, hogy a vagyoni viszonyok minden formáját meg kívánja-e szüntetni a másik élettárral szemben. További kérdésként merül fel, hogy a biztosítékadást követően fennmaradó törvényes vagyoni jogi rendszer esetében a későbbiekben kérhető-e a biztosíték felemelése vagy esetleges csökkentése a *clausula rebus sic stantibus* elve alapján, ha az élettárs továbbra is pazarlóan kezeli a vagyont, vagy időközben jelentős vagyongyarapodás következett be nála. A válasz erre a kérdésre az lehet, hogy a bíróság döntését követően (azaz a jövőben) szerzett vagyontárgyak tekintetében helye lehet újabb biztosítékadásnak, vagy a biztosíték csökkentésének mindaddig, amíg a törvényes vagyoni jogi rendszer meg nem szűnik a felek között. A rendelkezést azonban az teszi még kifogásolhatóvá, hogy az élettárs nyilvánvalóan akkor fog tudomást szerezni az adósságokról és akkor fogja igényét érvényesíteni, amikor már nem lesz biztosítékkal adható olyan vagyontárgy, ami ne lenne a hitelező követelésének fedezete. A norma által megteremtett jogi védelem ezáltal ellehetetlenül. Másfelől a bizonyítási teher a részesedését biztosítani kívánó élettársat fogja terhelni mind az adósság fennállását, mind annak összecszerúségét illetően, ami ismételten nehéz helyzetbe hozza ezt a felet, hiszen az adós élettárs valószínűleg nem lesz ebben a másik élettárs segítségére.⁵⁶³

A másik felkínált alternatíva némi nehézséget jelent az értelmezés szempontjából, ugyanis a 6:516. § (4) bekezdése a házastársak között vagyoni jogi szerződésben kiköthető közszerzeményi rendszer védelmi szabályaira utal vissza. E szakasz szerint a közszerzemény biztosításának másik

---

⁵⁶² Vessd össze: BARZÓ-KRISTON (2018) 33-34.o.

⁵⁶³ BARZÓ (2017) 216. o.

módja a biztosítékadás mellett a vagyoni szerződés bíróság általi megszüntetésének lehetősége. Tekintettel arra, hogy a de facto élettársak között törvényes vagyoni szabályok és nem vagyoni szerződésből eredő előírások állnak fenn, így értelemszerűen a bíróság a törvényi előírásokat nem szüntetheti meg.

A részesedés védelmének biztosítása azonban másképp is elérhető. Figyelembe véve azt a tényt, hogy maga a de facto élettársi kapcsolat a felek között fennálló szerződéses viszonyt felel meg, így a törvényes vagyoni szabályozás értelmezhető a felek közötti jogszabály által biztosított diszpozitív szerződési feltételnek. A diszpozitivitást alátámasztja az a tény is, hogy a de facto élettársak vagyoni szerződésben ettől eltérhetnek, és csak ennek hiányában alkalmazhatóak a törvényes vagyoni normái.⁵⁶⁴

Mindez alapján pedig, mint szerződéses feltételre, alkalmazhatóak a Ptk. szerződésmódosítási előírásai. Az érintettek között fennálló jogviszony tehát a felek által (a de facto élettársak esetében vagyoni szerződés útján), míg konszenzus hiányában bírói úton is módosítható. A Ptk. 6:192. § szerint ugyanis a tartós jogviszonyokba lehetőség van arra, hogy a megváltozott körülményekre tekintettel a bíróság módosítsa a felek szerződéses viszonyát, feltéve, hogy a szerződés megkötését követően fellépő körülményváltozás valamelyik fél lényeges jogi érdekét sérti. Kizárt azonban a bírói szerződésmódosítás, ha

- a körülmények megváltozásának lehetősége előrelátható volt a megkötés pillanatában,
- a körülményváltozást a módosítást kérő fél maga idézte elő,
- illetve, ha a körülmények változása az érintettek rendes üzleti kockázatának körébe tartozik.⁵⁶⁵

A de facto élettársat a vagyonszaporulatból megillető részesedésének veszélyeztetése megfelel valamennyi, a Ptk. által támasztott feltételnek, így a bíróságnak lehetősége van a törvényes vagyoni rendszer módosítására és

---

⁵⁶⁴ „Ha élettársi vagyoni szerződés eltérően nem rendelkezik...” – mondja a Ptk. 6:516. § (1) bekezdése

⁵⁶⁵ Klasszikusan ilyen lehet például a kereslet-kínálati viszonyok változása. - LESZKOVEN (2015/2) 326-327. o.

ennek eredményeképp ilyen módon elrendelheti a tiszta vagyonekülönítés alkalmazását az életközösség fennállásának további időtartamára.

Ez azonban nem sértheti azon harmadik személyek jogát, akiknek a követelése korábban keletkezett, hiszen az fedezetelvonást valósítana meg.⁵⁶⁶

V.2. A hazai szabályozásban megjelenő, szerződésben kiköthető vagyoni rendszerek

V.2.1. A közszerzeményi rendszer

A jogalkotó a *2013. évi V. törvény* hatályba lépésével nemcsak a magánjogi kódex részévé tette a családjog szabályozását, hanem a vagyoni jog területén is jelentős változásokat eszközölt. Ennek okát *Weiss Emília* abban látta, hogy a régi szabályozás „*a tulajdoni viszonyok mai alakulása mellett, a gazdasági élet, az üzleti élet mai viszonyai között mégsem kielégítőek már.*”⁵⁶⁷ A változtatások eredménye – többek között – a családi vagyoni szerződésekben és azon belül is elsősorban a házassági vagyoni szerződésben⁵⁶⁸ alkalmazható alternatív vagyoni rendszerek törvényi szintű részletszabályainak megalkotása volt, amelyben leporolásra és némileg átalakításra került a közszerzeményi rendszer. Mielőtt a konkrét normaszöveg elemzésébe kezdenénk, szükséges kitérni arra, hogy melyek azok a markáns jegyek, amelyek megkülönböztetik a közszerzemény intézményét a házastársak közötti törvényes vagyoni rendszerben található házastársi vagyoni közösségtől:

- a) A vagyoni közösség alap gondolata, hogy a *házastársak egységes gazdasági közösséget alkotnak*, míg közszerzemény esetén a cél az, hogy a felek *vagyoni önállóságukat megőrizték*.

---

⁵⁶⁶ BARZÓ (2014) 107-108. o.

⁵⁶⁷ WEISS (2007) 6.o.

⁵⁶⁸ A közszerzeményi rendszer és a vagyonekülönítési rendszer ugyanis rendszertanilag a házassági vagyoni szerződésekre vonatkozó normák között található, viszont az utalószabályok alapján a többi szerződéses jogviszonyra is alkalmazni lehet.

- b) A házastársi vagyontársaság során minden olyan vagyontárgy a közös vagyon részét képezi, amit a házastársak akár külön-külön, akár közösen szereztek az életközösség fennállása alatt, kivéve a házastársak különvagyonát. Ebbe beletartoznak *mind az aktívák*, mind pedig a házastársak *közös adósságai*. A közszerzemény ezzel szemben *csak aktívákat* foglalhat magába, hiszen a Ptk. rögzíti, hogy a házastársak adósságának az adott házastársra eső része nem számítható hozzá a közszerzeményhez.⁵⁶⁹
- c) A házastársi vagyontársaság alapján megszerzett vagyon a házastársak *osztatlan közös tulajdonát* képezi, dologi hatályú igényt teremt, a házastársak tulajdonjogának keletkezése pedig a szerzés pillanatában bekövetkezik. Ezzel szemben a közszerzemény az életközösség megszűnésekor realizálódik, addig csak „*lebeg*” a házastársak vagyona felett, illetve a közszerzemény megosztására irányuló igény kötelmi igény.
- d) A közös vagyon feletti rendelkezés csak a házastársak együttes döntésén, illetve tényleges vagy vélelmezett *hozzájárulásán* alapulhat és ezért kölcsönösen felelnek mind a közösen, mind pedig a külön-külön vállalt kötelezettségeikért. Ezzel szemben a közszerzemény esetén a házastársakat *önálló rendelkezési jog* illeti meg, s ebből kifolyólag egymás tartozásaiért nem terheli őket felelősség.
- e) A közös vagyon *védelme* sokkal inkább érvényesül a Ptk.-ban: hiszen vélelmezni kell, hogy a házassági életközösség megszűnésekor meglévő vagyon szerzése a házassági vagyontársaság alatt történt, továbbá vélelmezni kell azt is, hogy a házassági vagyontársaság alatt szerzett vagyon teljes egészében közös vagyon. Közszerzemény esetén a jogi védelem alacsonyabb szintű, maga a jogszabály is csak a házastárs pazarló rendelkezésével szemben nyújt védelmet a másik házastársnak, ugyanakkor a jogalkotó a közszerzemény vonatkozásában vélelmezi,

---

⁵⁶⁹ Ptk. 4:69. § (2) bekezdés – ez azonban nem jelenti azt, hogy a közszerzemény esetében utóbb ne kerülhetnének elszámolásra a passzívumok.

hogy az életközösség megszűnésekor meglévő vagyontárgy a közszerzemény részét képezi.⁵⁷⁰

A hatályos szabályozás az *értéktöbbleti elven alapuló rendszert* követi.⁵⁷¹ Rögzíti, hogy a felek az életközösség fennállása alatt vagyonekülönítésben élnek, és mindazon vagyonelem kiadását, ami a vagyonukban közszerzeménynek minősül, csak az életközösség megszűnése után lehet követelni.⁵⁷²

A rendelkezés értelmezése és gyakorlati alkalmazása számos kérdést vet fel. A vagyonekülönítés lényege ugyanis abban áll, hogy a felek között *nem jöhet létre vagyoneközösség*, csak a felek önálló vagyonáról beszélhetünk még akkor is, ha az esetleges szerzés közösen történt. A közös szerzés ilyen esetekben kizárólag az ügyletben megvalósuló közös részvétel útján valósulhat meg, a fél önálló szerzése nincs hatással a másik partnerre. A közös szerzés így közös tulajdont keletkeztet a felek között, amelyre viszont már nem a családjogi normák lesznek irányadóak, hanem a dologi jogi értelemben vett közös tulajdon szabályai.⁵⁷³ Mindezt figyelembe véve, leszögezhető, hogy a közszerzeményi rendszerben családjogi értelemben – de hasonlóan a de facto élettársak törvényes vagyonjogához – 2 alvagyont: *az egyik fél vagyonát*, valamint a *másik fél vagyonát* különböztethetjük meg. Az adott fél vagyonát ugyanakkor további három részre bonthatjuk:

- részét képezi egyfelől a különvagyona, amelynek meghatározása a házastársi vagyoneközösségben megjelenő különvagyona vonatkozó rendelkezések alapján történik,⁵⁷⁴
- beletartozik ugyanakkor maga a közszerzemény, amelyet a jogalkotó azzal a *tiszta vagyoni értékkel* azonosít, amely a feleknek az életközösség megszűnésekor meglévő vagyonában az őket terhelő adósság ráeső részének és a különvagyonának a levonása után fennmarad,⁵⁷⁵

---

⁵⁷⁰ Ptk. 4:69. § (3) bekezdés

⁵⁷¹ Lásd még: HEGEDŰS (2015)

⁵⁷² Ptk. 4:69. § (1) bekezdés

⁵⁷³ PUSZTAHELYI (2019) 147.o.

⁵⁷⁴ Ptk. 4:69. § (4) bekezdés

⁵⁷⁵ Ptk. 4:69. § (2) bekezdés

- végül pedig beletartoznak az előző két kategóriába nem sorolható egyéb vagyonelemek (főképp az adósságok, hiszen azok a közszerzemény fogalmi meghatározása alapján nem képezhetik annak részét).

A közszerzeménybe tartozó vagyonelemek számításánál azonban tágabban szükséges értelmeznünk a különvagyon fogalmát annál, mint amit a házastársi vagyontársaság esetében a törvény előír. Egy példával élve, a Ptk. 4: 38. § (3) bekezdésben szereplő, különvagyonhoz tartozó mindennapi közös életvitelt szolgáló, szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgy cserélődése esetén nem olyan egyértelmű a vagyonelem hovatartozása, mint a házastársi vagyontársaságban. Házastársi vagyontársaság fennállásakor öt évi házassági együttélést követően a kicserélt vagyontárgy közös vagyonná válik⁵⁷⁶, közszerzemény esetén azonban e vagyontárgy közös vagyontárgyként nem értelmezhető. A kicserélt vagyontárgy esetében a közszerzeményi szabályok között nem találunk külön normát, ugyanakkor adja magát a kérdés, hogy mivel a különvagyon köre taxatív módon kerül meghatározásra a CsJK-ban, így ezeket a vagyontárgyakat a közszerzemény részének kell-e tekintenünk? Mivel a jogalkotó a házastársi vagyontársaság szabályanyagában több feltétel teljesüléséhez köti ezen vagyontárgyak közös vagyonná válását, ezért a kérdés úgy folytatódik, hogy ha közszerzeményi rendszer alkalmazásakor is megvalósulnak ezek a feltételek (háztartáshoz tartozó berendezési felszerelési tárgy, a házasságkötéstől számított 5 év eltelt és az adott tárgy kicserélésre került), akkor a közszerzemény részét képezik ezek a vagyontárgyak? Ha csak abból indulunk ki, hogy a különvagyon körét taxatív módon tartalmazza a CsJK, akkor akár így is lehetne. Mivel azonban a közszerzeményi rendszerben speciális előírás nem található, így nem feltétlenül kell vizsgálnunk az előbb említett többletfeltételeket. Ebből következőleg nem annak lesz jelentősége, hogy a berendezési, felszerelési tárgy hány év után került kicserélésre, hanem annak, hogy a kicseréléskor az adott fél különvagyont használták-e⁵⁷⁷, így mint

---

⁵⁷⁶ Ptk. 4:38. § (3) bekezdés

⁵⁷⁷ Például a csere ügy történik, hogy az eredeti különvagyonba tartozó berendezési, felszerelési tárgyat eladják és a befolyt vételárból veszik meg az újat.

különvagyon helyébe lépő érték, a fél különvagyonához kell tartoznia. Amennyiben viszont nem különvagyonból történt a ráfordítás, akkor az adott vagyontárgy természetesen a közszerzemény részét kell, hogy képezze.

Mindebből megállapítható, hogy a közszerzeményi rendszer esetében a szerzés szándéka az, amely a különvagyon és a közszerzemény elkülönítéséhez segítségül szolgálhat, ennek, valamint a közszerzeményi jellegnek a bizonyítása lesz döntő jelentőségű a jövőbeni jogviták eldöntése szempontjából. Visszatérve a közszerzeménybe tartozó vagyonelemek számítására vonatkozó Ptk.-beli szabályokhoz, a feleknek a kapcsolat megszűnésekor meglévő vagyonából le kell vonni mindazt, ami a különvagyont képezi, illetve ami a meglévő adósságokból őt terheli. A különvagyonhoz kell számítani tehát a meglévő különvagyon mellett annak a különvagyonnak az értékét, amit a felek életközösség alatt a közszerzeményi vagyona vagy a másik fél különvagyonára fordítottak, a hiányzó különvagyon megtérítésének (*redintegrációjának*) erre irányuló kifejezett kikötés esetén van helye. A fennmaradó vagyoni érték lesz a közszerzemény, amelynek fele részére jogosult a másik fél. A korábbi magyar magánjog bírói gyakorlata sem engedte a helyreállítást olyan esetekben, ha a megtérítést igénylő házastárs elajándékozta, eltékozolta vagyonát vagy az elpusztult.⁵⁷⁸ Ez a megoldás a mai hatályos szabályozásban is helyet kapott, hiszen a megtérítési igények elszámolásának és rendezésének szabályaiból egyértelműen levezethetőek a *redintegráció korlátai*. Ez alapján a hiányzó különvagyonból csak annak a különvagyonnak az értékét kell számításba venni – azaz a közszerzeményből redintegrálni – amit a vagyoni jogi kontraktus fennállása alatt a közszerzeményi vagyona vagy a másik fél különvagyonára fordítottak. Ugyanakkor nincs helye megtérítési igénynek a felek által közös életvitel körében felért vagy elhasznált vagyon tekintetében, kivéve, ha a vagyoni jogi szerződésben eltérően állapodtak meg.⁵⁷⁹

Az elszámolást megkönnyítendő a Ptk. *megdönthető vélelmet* állít fel, amely szerint az életközösség megszűnésekor a felek vagyonában lévő

---

⁵⁷⁸ BARZÓ (2014/2) 65. o.

⁵⁷⁹ BARZÓ (2017) 217-218. o.

vagyonelemekről azt kell vélelmezni, hogy valamennyi a közszerzemény részét képezi. Erre tekintettel is nagy súlyt helyez a jogalkotó a házastársak vállára, hiszen csak sikeres bizonyítás eredményeként kerülhet ki egy-egy vagyontárgy a közszerzeményből.

A közszerzemény megosztását az életközösség megszűnésekor meglévő vagyonból a törvényes vagyoni rendszernek a *közös vagyon megosztására* vonatkozó szabályai szerint lehet követelni azzal a megkötéssel, hogy a fél nem tarthat igényt a másik fél foglalkozásának vagy egyéni vállalkozásának gyakorlásához szükséges vagyontárgyakra és a másik fél gazdasági társaságbeli részesedésére akkor sem, ha azok anyagi fedezetének biztosításában részt vett.⁵⁸⁰ Ez azonban nem jelenti azt, hogy azok értékét ne kellene figyelembe venni a közszerzemény megállapításánál. Ezen üzleti vagyon tekintetében azonban – szemben a házastársi közös vagyon megosztásával⁵⁸¹ – a természetbeni kiadásra nincs lehetőség. Egyebekben azonban az alapvető rendező elv a természetbeni megosztás, valamint az igények egységes elbírálása.

A hatályos magyar jog a közszerzemény feletti rendelkezési jogra vonatkozóan sem tartalmaz előírásokat, hasonlóan a de facto élettársak törvényes vagyoni jogához. A vagyonekülönítés elvéből azonban itt is az következik, hogy mivel a házastárs önállóan kezeli saját vagyonát, így afelett önállóan rendelkezik. A közszerzemény esetében az okozza a problémát, hogy a közszerzemény egy későbbi időpontban realizálódó igény lesz. Ha ugyanis elismerjük, hogy a közszerzemény már az életközösség ideje alatt elkülönül a házastársak egyéb vagyonától, akkor máris inkább a házastársak közös vagyonaként tekinthetünk rá, ami a reálszerzés elvét követő szerzeményi rendszerekhez áll közelebb. Ez azonban összeférhetetlen lenne a vagyonekülönítés lényegével és ellentmondásossá tenné a Ptk. normaanyagát. A másik fontos kérdés, hogy a szabad rendelkezési jog ebben a rendszerben is komoly visszaélésekhez vezethet a felek részéről, így ennek visszaszorítása

---

⁵⁸⁰ Ptk. 4: 71. § (1) bekezdés

⁵⁸¹ Ptk. 4:61. § (3) bekezdés

érdekében teszi lehetővé a jogalkotó a közszerzeményi részesedés megállapítását már az életközösség fennállása alatt is a következő feltételek fennállása esetén:

- a másik házastárs adósságot halmozott fel,
- melyről a közszerzemény megállapítását kérő fél nem tudott, és
- az adósság olyan mértékű, hogy meghaladja a házastárs közszerzeményi részét.

Az igényérvényesítéskor megállapított közszerzeményi részesedés erejéig *biztosíték követelhető*, illetve a kérelmező félnek lehetősége van a közszerzeményi rendszert lefektető vagyoni jogi szerződés egyoldalú megszüntetésére, sőt a másik fél elzárkózása esetén bírósági igényérvényesítésre is. A bíróság döntése többféle lehet:⁵⁸²

- Megállapíthatja a közszerzemény értékét, majd a kérelmezőre eső részét és elrendelheti a pazarló fél általi *biztosítékadást*. Felmerül azonban a kérdés, hogy a közszerzeményi részesedés megállapításával megszűnik-e a felek közötti közszerzeményi rendszer is, vagy sem. Álláspontunk szerint nem, hiszen a törvény is úgy fogalmaz, hogy „A házastárs az életközösség fennállása alatt is igényelheti a közszerzeményből rá eső rész megállapítását és annak erejéig megfelelő biztosíték nyújtását *vagy* a vagyoni jogi szerződés megszüntetését...”⁵⁸³ Megállapítható tehát, hogy a felperes döntésén múlik, hogy csak biztosíték adásra való kötelezést kér, vagy a szerződés bíróság általi megszüntetésére irányul a kereseti kérelme. Előbbi eset ugyanis nem eredményezheti a közszerzeményi rendszer (és ezzel együtt a vagyoni jogi szerződés) megszűnését, ugyanakkor utóbbi esetben kifejezetten a felek közötti vagyoni jogi kontraktus megszüntetése a cél, aminek természetes következménye a közszerzeményi rendszer megszűnése. További kérdésként merül fel itt is, hogy a biztosítékadást követően fennmaradó közszerzeményi rendszer esetében a későbbiekben kérhető-e a biztosíték felemelése vagy

---

⁵⁸² BARZÓ (2017) 216-217.o.

⁵⁸³ Ptk. 4:70. §

esetleg csökkentése a *clausula rebus sic stantibus* elve alapján, ha a fél továbbra is pazarlóan kezeli a vagyont, vagy időközben jelentős vagyongyarapodás következett be nála, amelyre a válasz ugyanaz, mint a de facto élettársak törvényes vagyoni joga esetén.

- A bíróság másik döntése a *vagyonjogi szerződés megszüntetése* lehet a fentebb idézet jogszabályhely értelmében, aminek egyértelmű következménye, hogy a felek által kikötött közszerzeményi rendszer is megszűnik a szerződéssel együtt. Ilyenkor értelemszerűen a törvényes vagyoni jogi rendszer szabályainak alkalmazása lépne életbe a jövőre nézve a párkapcsolati formától függően. Ez azonban méltánytalan következményekhez vezethetne házastársak esetén, hiszen a korábbi vagyoni jogi szerződés megszűnésének oka ilyen esetekben éppen a másik fél vagyont tékozló magatartása, ami a házassági vagyoni közösség ismételt helyreállítása esetén a korábban jogvédelemért forduló házastárs jelentős érdeksérelmét idézheti elő. Ennek megakadályozása érdekében a jogalkotó a bíróság jogkörét kiterjesztette a közszerzeményi rendszert magában foglaló házassági vagyoni jogi szerződés megszüntetése mellett annak módosítására, melyben elrendelheti a jövőre nézve a házastársak közötti *vagyonelkülönítést*.⁵⁸⁴

Amennyiben a házastárs az életközösséget nem kívánja megszüntetni, csupán a közszerzeményi részesedése és a különvagyona védelme érdekében kíván igényt érvényesíteni, akkor megoldást jelenthet a szerződés felek általi módosítással történő fenntartása is.

Mindez azonban nem sértheti azon harmadik személyek jogát, akiknek a követelése korábban keletkezett, hiszen az jelen esetben is fedezetelvonást valósítana meg.⁵⁸⁵

A rendelkezést az teszi itt kifogásolhatóvá, hogy a fél ebben a helyzetben nyilvánvalóan akkor fog tudomást szerezni az adósságokról és akkor fogja

---

⁵⁸⁴ Ptk 4: 70.§ (4) bekezdés: A bíróság a perben bármelyik házastárs kérelmére a szerződést az (1) bekezdésben foglalt okból megszüntetheti és a felek között a jövőre nézve vagyoni elkülönítést rendelhet el.

⁵⁸⁵ BARZÓ (2014) 107-108. o.

igényét érvényesíteni, amikor már nem lesz fedezete a biztosítéknak, ezáltal ellehetetlenül a norma által megteremtett jogi védelem. Másfelől a bizonyítási teher a közszerzeményi részesedését biztosítani kívánó felet fogja terhelni mind az adósság fennállását, mind annak összegszerűségét illetően, ami ismételten nehéz helyzetbe hozza ezt a felet, hiszen az adós házastárs valószínűleg nem lesz ebben a segítségére.⁵⁸⁶

V.2.2. *A vagyonekülönítési rendszer*

A magyar vagyonekülönítési rendszer lényegét *Csúri Éva* akként foglalja össze, hogy az nem más, mint a házastársi vagyonközöség szabályainak a jövőre nézve megvalósuló teljeskörű vagy egyes, konkrétan meghatározott vagyonelem tekintetében történő kizárása, amelynek a következménye az, hogy a felek jogviszonyára a továbbiakban a vagyonekülönítés lesz az irányadó.⁵⁸⁷ Ennek következtében egyik fél vagyonszerzése sem hat ki a másikra, vagyonukat önállóan kezelik és önállóan rendelkeznek vele, valamint egymás kötelezettségeiért nem felelnek.⁵⁸⁸ Ez azonban nem jelenti azt, hogy valamilyen polgári jogi jogcím (például közös vagyontárgy vásárlása, pénzkölcsön közös felvétele) vagy más kötelemkeletkeztető tényállás (például közös károkozás) alapján ne állna fenn közös felelősségük.⁵⁸⁹

A vagyonekülönítés kétféle módon jöhet létre a felek jogviszonyában, a felek megegyezése által, valamint a bíróság döntése alapján. A felek házassági vagyonjogi szerződésben megállapodhatnak a vagyonekülönítés alkalmazásáról, amelyet a CsJK. 4:72. §-a deklarál. E szerint *„ha a házastársak a házassági vagyonjogi szerződésben a házastársi vagyonközösséget a jövőre nézve teljesen vagy meghatározott vagyonszerzések, vagyontárgyak, terhek és tartozások tekintetében kizárták, a vagyonnak abban a részében, amelyre a*

---

⁵⁸⁶ BARZÓ (2017) 216. o.

⁵⁸⁷ CSÚRI (2016) 351.o.

⁵⁸⁸ KÖRÖS (2013/2) 128.o.

⁵⁸⁹ BARZÓ (2017) 218.o.

kizárás vonatkozik, közöttük a vagyonekülönítés rendszerét kell alkalmazni.” E szakasz elsősorban a házastársak közötti jogviszonyról rendelkezik, ugyanakkor természetesen a bejegyzett élettársak, valamint a de facto élettársak vagyoni szerződéseiben is alkalmazható. A bíróság ítéletével létrejövő vagyonekülönítés azonban már összetettebb. Vagyonekülönítés lesz a joghatása ugyanis a CsJK. 4:54-4:55 §-ainak. Ennek értelmében ugyanis a bíróság bármelyik házastárs kérelmére indokolt esetben megszünteti a házastársi vagyoneközösség szabályainak alkalmazását a felek életközösségének fennállása alatt. Indokolt esetként nevesíti a jogalkotó, ha:

- a másik házastárs a kérelmet előterjesztő házastárs hozzájárulása nélkül megkötött szerződéssel vagy szerződésen kívüli károkozásával olyan mértékű adósságot halmozott fel, amely a közös vagyoneból őt megillető részesedést veszélyeztetheti,
- az egyéni vállalkozói tevékenységet folytató másik házastárssal szemben végrehajtási eljárás vagy azzal az egyéni céggel, szövetkezettel, gazdasági társasággal szemben, amelynek a másik házastárs korlátlanul felelős tagja, végrehajtási eljárás vagy felszámolási eljárás indult, és az eljárás a házastársi közös vagyoneból őt megillető részesedést veszélyeztetheti, vagy
- a másik házastársat cselekvőképességet teljesen vagy a vagyoni ügyeiben részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezték, és gondnokául nem a házastársát rendelték ki.

A felsorolás azonban nem taxatív, azaz az egyedi körülmények alapján fennállhatnak további indokolt esetek is.

A másik esete a bírósági határozattal létrejövő vagyonekülönítésnek a közszerzeményi rendszerben már ismertetett, a közszerzeményi részesedést biztosító szabályokon alapszik.

A CsJK 4:73. § (2) bekezdése családvédelmi szempontokra tekintettel korlátozza a vagyonekülönítés teljességét. Kötelezi a feleket a közös háztartás, valamint a közös háztartásban nevelkedő gyermekek és a mostoha- valamint nevelt gyermekek megélhetéséhez, taníttatásához, neveléséhez szükséges

költségek és kiadások közös viselésére.⁵⁹⁰ Semmis az a kikötés, amely e költségek és kiadások alól bármelyik felet teljesen vagy túlnyomó részben mentesíti. A jogalkotó azonban azt is rögzíti e körben, hogy háztartásban és a gyermeknevelésben végzett munka a költségviselésben való részvételnek minősül.⁵⁹¹

V.3. Részösszegzés

A fejezet „*a családi vagyoni szerződése tartalma*” címet viseli. Ez a megnevezés félrevezetőnek tűnhet a fejezet átolvasását követően, hiszen a vagyoni rendszerek sajátosságainak elemzése kerül terítékre. A célunk ugyanakkor az volt, hogy egyfajta sajátos logikai rendszerbe helyezve mutassuk be az Európában jellegzetesen előforduló vagyoni rendszereket, amelyek közül az elemzések során a házastársak közötti törvényes vagyoni szabályokat emeltük ki. Ennek oka, hogy a vagyoni szerződésekben szinte kivétel nélkül a szerződési szabadság érvényesül, így a tartalom kialakítása a felekre van bízva. Vannak jogrendszerek, amik a tartalom kialakításához alternatív szabályokkal segédkeznek, ugyanakkor teljesen egyedi tartalom is kialakítható. Éppen ezért a rendszerszintű jellemzőket nehéz vizsgálni a kizárólagosan vagyoni szerződésekben alkalmazható megoldásokon keresztül. Minden jogrendszerben normaszinten jelen vannak ugyanakkor a törvényes vagyoni szabályai, amelyek mind besorolhatóak a három nagy csoport egyikébe. Ezek elemzése már célravezetőbb és így feltárhatóak a rendszerszintű sajátosságok.

Az Európában alkalmazott vagyoni rendszerek rendkívül színes képet mutatnak a törvényes vagyoni rendszerekről, ami egyrészt tükrözi a jelenkori társadalmi és gazdasági helyzetet, valamint az államok párkapcsolati formákról formált véleményét. Egyes szabályozások a felek autonómiájára épülnek,

---

⁵⁹⁰ CSŰRI (2016) 353.o.

⁵⁹¹ Ptk. 4:73. § (2) bekezdés

mások azonban a szolidaritást és a felek együttműködését hangsúlyozzák. A jogi megoldások három nagy csoportba sorolhatóak: a felek vagyonának összevonását megvalósító *vagyonösszesítő rendszerekbe*, a vagyoni függetlenséget biztosító *vagyonelkülönítő rendszerekbe*, valamint a két szélsőséges megoldást vegyítő *vegyes szerzeményi közösségekbe*. A vagyonösszesítés és a vagyonelkülönítés kevés jogrendszerben jut szerephez, mint törvényes vagyoni megoldás, ugyanakkor a szerződéses jogban kiemelt szerepük van, főként a vagyonelkülönítésnek. A vegyes rendszerek törvényes vagyoni jogként való alkalmazása sokkal elterjedtebb, ezen belül is a reálszerzés elvét megvalósító vagyoni közösségi modellek fordulnak elő leggyakrabban.⁵⁹² A magyar szabályozás is a házastársak törvényes vagyoni jogaként ezt a megoldást alkalmazza, viszont a de facto élettársak esetén az értéktöbbleti elven alapuló közszerzeményi rendszerek sajátos megoldása jelenik meg. A fejezet második felében ezen megoldásokat is elemeztük elsősorban amiatt, hogy rámutassunk a rendszerben rejlő bizonytalan elemekre, amik okot szolgáltathatnak arra, hogy a felek vagyoni szerződést kössenek. Ezt meghaladóan vizsgálat tárgyává tettük a Ptk. alternatív, kifejezetten a vagyoni kontraktusokra ajánlott részeit is, a közszerzeményi rendszert és a vagyonelkülönítési rendszert.

---

⁵⁹² Lásd részletesen: Házaspárok és élettársak Európában - <http://www.coupleseurope.eu/hu/home> - letöltve: 2020.05.11.

VI. A SZERZŐDÉSI SZABADSÁG ÉS ANNAK KORLÁTAI A CSALÁDI VAGYONJOGI SZERZŐDÉSEKBEN

VI. 1. A szerződési szabadság a családi vagyoni szerződéseken

VI.1.1. A szerződési szabadságról általában

A Ptk. a szerződés fogalmát a felek kölcsönös és egybehangzó akarattal kötöttségként definiálja, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.⁵⁹³ A szerződések a modern társadalmak alapvető elemeként jelentkeznek. A szerződési jog olyan mechanizmust kínál a társadalom tagjainak, aminek a segítségével bizonyos fokig előre megjósolható a felek jövőbeli helyzete, ezáltal kontrollálhatóvá és stabilizálhatóvá válik a felek jogviszonya. A szabad társadalmak szükségszerű velejárója, hogy a tagjai rendelkeznek a racionális választás lehetőségével, így szabadon köthetnek olyan megállapodást, ami által kölcsönösen jogokat nyernek és kötelezik is egymást.⁵⁹⁴ Ehhez azonban szükséges, hogy a jogalkotó biztosítsa a cselekvési szabadságot és ebből adódóan csupán olyan helyzeteket kontrolláljon a jogalkotás által, ami az egyén szabadságát veszélyeztetheti.⁵⁹⁵

A családtagok közötti, szűkebb értelemben vett vagyoni szerződések részben eltérnek a Ptk. egyéb szerződéstípusaitól. Az eltérés abból ered, hogy a Ptk. alapvetően az üzleti élet magánjogi sajátosságaira koncentrál és ebből kiindulva, a speciális részletszabályok által különíti el az üzleti élettől távolabbi, inkább az emberek magánszférájában ható kontraktusokat. Ezt a gondolatot erősíti *Vékás Lajos* azon megállapítása is, amely szerint a szerződések elsősorban az árujellegű csereviszonyok jogi formáját hivatottak biztosítani és

---

⁵⁹³ Ptk. 6:58. §

⁵⁹⁴ TÖRÖK (2012) 40.o.

⁵⁹⁵ Lásd részletesen: ATIYAH (1979)

emellett szolgálnak csak más vagyoni szerződések jogi köntöséül.⁵⁹⁶ A családtagok közötti vagyoni szerződéses viszonyoknak – bár kétségtelenül kihatnak az üzleti élet más szereplőire is, ugyanakkor – erősebb a felek belső viszonyában ható erejük. Éppen ezért a családi vagyoni szerződéseket az alábbiak szerint határolhatjuk el a Ptk. üzleti élethez kapcsolódó szerződéseitől:

- A családi vagyoni szerződések megkötésének oka, motivációja általában emocionális tényezőkön is alapszik,⁵⁹⁷ az üzleti élet szerződéseiben azonban mindig az egyéni érdek a hangsúlyos, leggyakrabban pedig a szerződő fél gazdasági érdekének előtérbe helyezése.
- A családi vagyoni szerződésekben a joghatások kivétel nélkül a családtagok közötti tulajdoni viszonyok rendezésében és hozzá kapcsolódó egyéb hatásokban öltenek testet, míg más szerződésekben az adott szerződés tárgya és típusa határozza meg a jogi relevanciát.
- Ebből adódóan a családi vagyoni szerződések tárgya kizárólagosan a felek vagyoni viszonyainak rendezése, az egyéb szerződésekben azonban a szolgáltatás típusa határozza meg a szerződés tárgyát.⁵⁹⁸
- A családi vagyoni szerződésekben fokozottabban érvényesül a harmadik személyek védelme, ami nyomon követhető a speciális hitelezővédelmi és felelősségi szabályokban egyaránt. Ezzel szemben az üzleti élet szerződéseiben a belső jogviszonyban van kiemelt relevanciája a szerződési garanciáknak, amik leginkább a szerződésszerű teljesítésre ösztönzik a feleket.⁵⁹⁹

---

⁵⁹⁶ VÉKÁS (2016) 17.o.

⁵⁹⁷ Gondoljunk csak bele, hogy egy vagyonekülönítés háttérében sokszor a vagyon védelme, illetve a vagyoni függetlenség megőrzése áll, ezzel szemben a vagyonösszesítő szerződések célja sokszor az együvé tartozás és főleg a vagyoni értelemben való összetartozás kifejeződése. Emellett a felek a vagyoni viszonyaikat ezen kontraktusokkal saját igényeiknek megfelelően tudják rendezni, – különösen a közös vagyont megosztó szerződésekben – amiben sokkal inkább az érzelmi alapú döntés, mint a racionális elgondolás valósul meg.

⁵⁹⁸ A szerződésekben megjelenő szolgáltatások többféle szempont szerint kerülnek csoportosításra, ugyanakkor típusát tekintve négyféle lehet: valaminek az adására irányuló szolgáltatás (dare típus), tevékenység kifejtésére irányuló szolgáltatás (facere típus), helytállásra irányuló szolgáltatás (praestare típus) és végül a tűrésre irányuló szolgáltatás (non-facere típus). – LESZKOVEN (2015/3) 41-42.o.

⁵⁹⁹ Ez persze nem azt jelenti, hogy az üzleti élet szerződéseiben ne jelenne meg hitelezővédelem. Előfordulhat ugyanis olyan helyzet, amelyben a szerződéses partnereken kívül harmadik személy is

Mindebből azonban téves lenne arra a következtetésre jutni, hogy a családi vagyoni szerződések élesen elkülönülnek az egyéb szerződéstípusoktól. Ezek az elhatárolási szempontok csupán azt hivatottak szemléltetni, hogy a családi vagyoni szerződések egyedi sajátosságokkal is rendelkeznek, amit értékelni szükséges. A jogalkotó meg is teszi ezt, hiszen a vagyoni szerződések szabályait jórészt a Családjogi Könyvben helyezi el, kiemelve azokat a speciális elemeket, amik megkülönböztetést érdemelnek. Mindazonáltal azonban ezek a szerződések is szerződésnek minősülnek, így természetesen speciális szabályok hiányában a szerződési jog általános szabályai irányadóak rájuk.⁶⁰⁰

A szerződési szabadság elve hagyományos alapelve a magyar polgári jognak. A történelem rögzös századain keresztül különböző intenzitással volt jelen a magánjogi szabályozásban, ugyanakkor a rendszerváltást követően a szabad árufogalom és az üzleti élet zavartalanságának biztosítékaként jelentkezett.⁶⁰¹ *Kelemen László* szerint a szerződési szabadság nem lehet határtalan, mert ha a jogalkotó nem szabna semmilyen gátat neki, azzal azt érné el, hogy a magánjogi viszonyokat maguk a jogalanyok szabályoznák szerződésükkel, és a jogszabály ezáltal kiüresedne, megszűnnének az általános magatartási szabályok. A szerződési szabadság ezzel összhangban álló fogalma tehát nem tartalmi korlátlanyságot, hanem jogalkotási és jogkeletkezést távoltartó hatalmasságot jelent, vagyis más szóval, a szerződéskötési kényszertől való mentességet.⁶⁰²

Vékás Lajos a magántulajdonosi rend egyik legfőbb attribútumaként és a vagyoni forgalom magánautonómiájaként jellemzi a szerződési szabadságot.⁶⁰³ Azt a cselekvési szabadságot jelöli, amelyben a konszenzusra lépő alanyok akarata jogi értelemben nincs kötve.⁶⁰⁴

érintett (például egy jelzálogjoggal terhelt ingatlan adásvétele esetén), viszont ilyen helyzeteket a szerződések általános szabályai is képesek rendezni.

⁶⁰⁰ KÖRÖS (2013/2) 119.o.

⁶⁰¹ TÖRÖK (2012) 41-42.o.

⁶⁰² KELEMEN (1941) 21-22.o.

⁶⁰³ VÉKÁS (1999) 53.o.

⁶⁰⁴ BÍRÓ (1995) 161-162.o.

Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában számos alkalommal foglalkozott már a szerződési szabadság kérdéskörével, és arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szerződési szabadság a korábbi Alkotmány 9. § (1) bekezdésében⁶⁰⁵ biztosított piacgazdaság lényegi elemének és önálló alkotmányos jognak, de nem alapvető jognak minősül, amelynek biztosítását a gazdasági verseny szabadságáról rendelkező alkotmányos szabály is megköveteli. Az Alaptörvény hatálybalépésével a korábbi gyakorlatán nem változtatva arra a megállapításra jutott, hogy a szövegszerű változás ellenére a szerződési szabadság az Alaptörvény védelmét élvez, hiszen az a piacgazdaság és az M) cikk⁶⁰⁶ által védett vállalkozás és verseny szabadságának elengedhetetlen feltétele. A szerződési szabadság ezt meghaladóan szoros összefüggésben áll az Alaptörvény által védett tulajdonhoz való joggal is. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése⁶⁰⁷ a tulajdon szabadságát és vele együtt a tulajdonosok magánautonómiájának a védelmét is garantálja. A tulajdon egyik részjogosítványa a tulajdonost megillető rendelkezési jog szabad gyakorlása, amelynek szükségszerű tartalmi eleme a szerződési szabadság.⁶⁰⁸

Az Alkotmánybíróság a szerződési szabadság kapcsán azt is kiemelte, hogy a szerződési szabadság az emberi méltóság egyik lényeges aspektusát alkotó általános cselekvési szabadságra is visszavezethető. A cselekvési autonómia a jogügyletek létrehozásának szabadságában nyilvánul meg, és abban, hogy e szabadság önálló, minden hatalmi befolyástól mentes döntési jogot biztosít e jogügyletekben. Az viszont, hogy a szerződési szabadság joga végső soron az emberi méltósághoz való jogból levezethető, még nem jelenti azt, hogy ezáltal alapjogi védelmet is kap. A szerződési szabadságot ugyanis az Alkotmánybíróság nem az egyén legbensőbb szféráját érintő megállapodások

---

⁶⁰⁵ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya

9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.

⁶⁰⁶ Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik. – Alaptörvény M) cikk (1) bekezdés

⁶⁰⁷ Mindenkinnek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. – Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés

⁶⁰⁸ 33/2015 (XII.3) AB határozat

megkötésének szabadságával azonosítja, hanem ennél szűkebben, az egyén gazdasági életben való részvételét biztosító jogként részesíti védelemben.⁶⁰⁹

A Kúria ezzel összefüggésben számos esetben rámutatott arra, hogy a Ptk.-beli szerződéses szabadság elvéből következően a feleket megilleti a szabad döntés joga tekintetben, hogy kötnek-e, kivel, milyen típusú és milyen tartalmú szerződést. A Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó rendelkezései, azok diszpozitív jellegéből adódóan, csak akkor és annyiban érvényesülnek, ha és amennyiben a felek másként nem rendelkeznek, feltéve, hogy jogszabály az eltérést nem tiltja. A cselekvési szabadságot biztosító magánautonómia tehát csak a jogszabályok keretei között érvényesülhet, hiszen a Ptk. kifejezetten tiltja azt, hogy a felek társadalmi és gazdasági rendeltetésükkel ellentétes érdekeket érvényesítsenek, és a szerződéseket ilyen érdekek szolgálatába állítsák.⁶¹⁰

A szerződési szabadság elvét a jogirodalom további négy részre osztja:⁶¹¹

- a szerződés megkötésének szabadsága,
- a partnerválasztás szabadsága,
- a típusválasztás szabadsága, és
- a tartalom szabadsága.

A szerződési szabadság főszabályként érvényesül a polgári jogban, ugyanakkor minden egyes alkotóeleme alól vannak kivételek. A *szerződéskötés szabadsága* azt jelenti, hogy a jogalanyok szabadon eldönthetik, kívánnak-e egymással szerződést kötni vagy sem. A főszabály alóli kivételt ez esetben a szerződéskötési kötelezettség jelenti, aminek legfontosabb vonása, hogy effajta kötelezettség kizárólag a felek konszenzusán vagy jogszabályon alapulhat. *Bíró György* azonban megjegyzi, hogy amennyiben a szerződéskötési kötelezettség a felek korábbi konszenzusán alapul, az nem korlátozza ténylegesen az érintettek akaratszabadságát, hanem önként vállalt kötelezettségként jelentkezik, mint a korábbi kontraktus teljesítésének következő fázisa.⁶¹² A felek konszenzusán alapuló forma az előszerződés, amelynek lényege, hogy a

---

⁶⁰⁹ 7/2006 (II.22.) AB határozat

⁶¹⁰ BH 2013.95.

⁶¹¹ Lásd részletesen: LESZKOVEN (2015/4) 152-158.o.

⁶¹² BÍRÓ (1995) 162.o.

felek éppen abban állapodnak meg, hogy későbbi időpontban egymással szerződést kötnek, amihez szükséges, hogy már ebben az előszerződésben megállapítsák a leendő szerződés lényeges feltételeit.⁶¹³ A szerződési feltételek tisztázása a szerződéskötési kötelezettség garanciája, kötelmi kötelezettséget jelent a szerződés létrehozására és kötelmi jogosultságot a szerződéskötés kikényszerítésére. Amennyiben valamelyik fél elzárkózik a teljesítés elől, a sérelmet szenvedett fél a bíróságtól kérheti, hogy ítélettel hozza létre a szerződést.⁶¹⁴ A Ptk. 6.73. § (3) bekezdése rögzíti azokat a konjunktív feltételeket, melyek fennállása esetén a fél megtagadhatja a szerződés megkötését.

- Az első feltétel a körülményváltozás értékelése, vagyis az előszerződés megkötését követően előállott körülmény következtében az előszerződés változatlan feltételek melletti teljesítése a fél lényeges jogi érdekét sértené.
- A második feltétel az előreláthatóságra vonatkozik, aminek következtében csak akkor tagadható meg a szerződés megkötése, ha a körülmények megváltozásának lehetősége az előszerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható.
- A harmadik követelmény a fél felróható magatartását vizsgálja, vagyis csak akkor tagadható meg a szerződés megkötése, ha nem a hivatkozó fél idézte elő a körülmények megváltozását.
- Az utolsó feltétel az üzleti kockázat értékelése, melynek következtében csak olyan esetekben tagadható meg a szerződés létrehozása amennyiben a körülmények változása nem tartozik a hivatkozó fél rendes üzleti kockázatának körébe.

Ebből adódóan felmerül a kérdés, hogy a családtagok közötti vagyoni jogi szerződések esetében köthető-e előszerződés?

Tekintettel arra, hogy az egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződések esetében a családjogi szabályozás a hitelezővédelem biztosítása érdekében fogalmaz meg

---

⁶¹³ Ptk. 6.73. § (1) bekezdés

⁶¹⁴ LESZKOVEN (2015/4) 155.o.

speciális szabályokat,⁶¹⁵ ebből következőleg minden egyéb kérdésben egy tekintet alá esik azon egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződésekkel, melyeket nem családtagok kötnek egymással. Éppen ezért ilyenkor az előszerződés megkötése lehetséges.

A Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni szerződésekben és a házastársak, bejegyzett élettársak, vagy de facto élettársak vagyoni viszonyait felszámoló megegyezésekben azonban az előszerződés alkalmazása problémát vet fel. Ezekben a kontraktusokban ugyanis a felek személyes motivációi és nem üzleti érdekek dominálnak, ennek megfelelően nem értelmezhető az üzleti kockázat viselésének kérdésköre. Ebből adódóan a hivatkozó fél számára jelentős sérelmet idézné elő, hogy a Ptk. 6:73. § (3) bekezdése nem lenne alkalmazható, hiszen az üzleti kockázat, mint feltétel sosem teljesülhet, így a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs minden esetben kötve lenne az előszerződésben foglaltakhoz. Ezt meghaladóan álláspontunk szerint az előszerződésből eredő szerződéskötési kötelezettség és annak bírói kikényszerítése durva beavatkozást jelentene a felek szenzitív viszonyába.

A családtagok vagyoni szerződéseiben ebből kifolyólag a szerződéskötés szabadsága maximálisan érvényesül, kógens jellegű normával ez esetben nem találkozunk. A jogalkotó csupán a lehetőséget deklarálja a felek számára a szerződés megkötésére, ennek hiányában pedig a törvényes vagyoni jog szabályait rendeli alkalmazni. A bírói gyakorlatban egyedül a tartási- és életjáradéki szerződéssel, valamint az öröklési szerződéssel kapcsolatban merült fel, hogy van-e lehetőségük a házastársaknak egymással együttélésük alatt ilyen típusú kikötéseket tartalmazó szerződések megkötésére, főképp mert egymás eltartása a kölcsönös támogatáson alapuló törvényi kötelezettségük. A gyakorlat és a jogirodalom egybehangzóan amellet foglalt állást, hogy az ilyen szerződések megkötésére is lehetőség van, érvényességi feltétele azonban, hogy a házastárs a tartást különvagyona terhére vállalja és a szerződésben vállalt tartás mértékének meg kell haladnia azt a mértéket, amit a jogszabály előír.⁶¹⁶

---

⁶¹⁵ Ptk. 4:41. §

⁶¹⁶ KÖRÖS (2017) 308.o.

A szerződési szabadság második eleme a *partnerválasztás szabadságának* biztosítása. Ez lényegében a szerződő fél megválasztásának lehetőségét foglalja magában. Az üzleti életnek ugyanis elengedhetetlen része a versenyhelyzetek generálása, a legjobb ajánlatok kialakítása, amihez szükséges, hogy a szerződő partnert korlátozásoktól mentesen megválaszthassuk. Éppen ezért ezen szabadság korlátozása igen kivételes a magánjogban. A családi vagyoni szerződések azonban éppen ezen kivételek sorát erősítik. A szerződés jellegéből adódóan ugyanis a szerződő partnerek köre zárt,⁶¹⁷ leendő vagy már meglévő házastársak, bejegyzett élettársak és de facto élettársak köthetik meg, ráadásul csakis egymással.

A szerződési szabadság elemeként nevesíti *Bíró György* is a *típuszabadságot*,⁶¹⁸ ami nézete szerint elsősorban a társasági jogban megjelenő „személyiségkeletkeztető” szerződésekre vonatkozik, újabban azonban az üzleti élet zavartalan működése szükségszerűen magával hozza az atipikus formák kialakulását és alkalmazását. A családi vagyoni szerződésekben a típuszabadság akként értelmezhető, hogy a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak megválaszthatják, hogy a Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni szerződést, a vagyoni viszonyaikat felszámoló szerződést vagy egyszeri szolgáltatásra irányuló kontraktust kívánják kötni. Megjegyzendő azonban, hogy a családi vagyoni szerződésekben leginkább (de nem kizárólagosan) a hitelezővédelem biztosíthatósága miatt írja elő a jogalkotó kógens jelleggel a minősített alakisági követelmények alkalmazását.⁶¹⁹

A szerződési szabadság utolsó eleme a *tartalom szabad megválasztásának* lehetősége, vagyis a felek szabadon határozhatják meg miről és milyen részletszabályok mellett kívánják elkötelezni magukat. A Ptk.-ban főszabályként mutatkozik meg a diszpozitivitás,⁶²⁰ mint szabályozási módszer,

---

⁶¹⁷ BARZÓ (2017/3) 33.o.

⁶¹⁸ BÍRÓ (1995) 163. o.

⁶¹⁹ Lásd részletesebben a családi vagyoni szerződések alakjáról szóló alfejezetben.

⁶²⁰ Vessd össze: VÉKÁS (2018) 385-391.o. valamint JÓJÁRT (2014) 674-685.o.

amelynek korlátjaként a kötelező tartalmi elemek előírása és a tartalmi tilalmak, mint kógens normák jelennek meg.⁶²¹

VI.1.2. A tartalomszabadság jellemzői a családi vagyoni szerződésekben

A családi vagyoni szerződések esetében a tartalomszabadság igen nagyfokú, hiszen akik szerződést kívánnak kötni vagyoni viszonyaik körében, azok nagy valószínűséggel a saját egyéni életviszonyaikhoz kívánják igazítani a megegyezésük tartalmát, élve a diszpozitivitás adta lehetőséggel.⁶²² Éppen ezért a jogalkotó kötelező tartalmi elemeket nem határoz meg e szerződések esetében, a Ptk. 4:63. § szerinti kontraktusokban a két alternatív vagyoni rendszert csupán iránymutatásként biztosítja a családtagok számára. Az ítélkezési gyakorlat is arra az álláspontra helyezkedett, hogy sem a Csjt. korábbi szabályanyaga, sem a Ptk. nem tartalmaz a vagyoni szerződések minimális tartalmát illetően olyan korlátozást, amely szerint a felek csupán a jövőben megszerzendő vagyonuk sorsát rendezhetik vagy a vagyoni szerződésben más, kapcsolódó polgári jogi kérdéseket ne rendezhetnének. *Csűri Éva* hozzáteszi, hogy a minimális tartalom hiánya esetén a szerződés vagyoni kontraktusként érvénytelennek minősül ugyan, érvényesnek minősülhet viszont valamely más szerződésként, ha az arra irányadó tartalmi és alaki követelményeknek egyaránt megfelel.⁶²³ A minimális tartalom hiánya azonban a konszenzus hiányát is eredményezheti a felek között, hiszen éppen a lényeges kérdésekben nem egyeznek meg. A Ptk. pedig rögzíti, hogy a szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges és a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges.⁶²⁴ Ebből tehát arra is lehet következtetni, hogy a minimális tartalom hiánya nem a szerződés

---

⁶²¹ BÍRÓ (1995) 164.o.

⁶²² BARZÓ (2017/3) 33.o.

⁶²³ CSŰRI (2016) 330. o.

⁶²⁴ Ptk. 6:63. § (2) bekezdés

érvénytelenségét, hanem a nemlétezését eredményezi. Ugyanakkor más szerződésként még értékelhető lehet.

A minimális tartalom megítélése eltérő a családi vagyoni jogi szerződések különböző típusaiban. A családtagok közötti egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződések esetében maga az adott szerződéstípus az, ami meghatározza ezt. Ennek megfelelően például a családtagok közötti adásvételi szerződésben azon túlmenően, hogy rögzíteni szükséges, magát a tulajdonátruházási szándékot, ingatlan esetében a XXV. számú PED-nek megfelelő minimális tartalmi elemek is meg kell jelenjenek a felek kontraktusában.

A Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni jogi szerződések esetében a jogalkotó azt a kritériumot támasztja, hogy azt a vagyoni jogi rendszert szükséges feltüntetni, amelyet a törvényes vagyoni jog szabályai helyett a szerződésben meghatározott időponttól életközösségük időtartama alatt a vagyoni viszonyaikra alkalmazni kívánnak. Az eltérő vagyoni jogi rendszer rögzítése azonban kiterjedhet a felek teljes vagyonára, de akár egy-egy vagyontárgyra is.⁶²⁵ A bírói gyakorlat ennek megfelelően a Ptk. 4:63. §-ban foglalt vagyoni jogi szerződésektől élesen elkülöníti az ún. *állapotrögzítő megállapodásokat*. Amennyiben ugyanis a felek között létrejött szerződés csupán annak tényét rögzíti, hogy az egyik házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs elismeri a másik fél különvagyont vagy akár közös vagyoni igényét, de a Ptk. szabályaitól nem eltérve rendezik vagyoni viszonyaikat vagy nem határozzák meg a törvényes vagyoni jogi normáktól eltérően a közös vagyon és különvagyont körét, akkor a megállapodásuk nem minősül vagyoni jogi szerződésnek.⁶²⁶ Családi vagyoni jogi szerződésnek tehát csak az a szerződés minősíthető, amelyben a partnerek a jövőre nézve, – vagy bizonyos korlátok között akár visszaható hatállyal – az életközösség idejére vagyoni viszonyaikat a törvényes vagyoni jogi szabályoktól legalább részben eltérően rendezik. Ezzel szemben az állapotrögzítő okiratban

---

⁶²⁵ Vessd össze Ptk. 4:63. § (2) bekezdés

⁶²⁶ Pfv. II. 20.028/2013.

a felek írásban rögzítik az egyes alvagyonokat, az okirat a vagyoni viszonyokra vonatkozó rendelkező nyilatkozatot azonban nem tartalmaz.⁶²⁷

A felek vagyoni viszonyainak felszámolására irányuló kontraktusokban a tartalomszabadság szintén sajátosan érvényesül, sokszor ugyanis a felek azt vitatják, hogy a közös vagyont megosztó szerződés nem tartalmaz vagyommérleget, illetve, hogy nem tartalmaz minden vagyonelemet. A Kúria ezzel összefüggésben számos esetben rámutatott arra, hogy nem teszi vitathatóvá a közös vagyont megosztó megegyezést az, hogy a szerződésben foglalt vagyონrendezés nem teljeskörű, mert valamely vagyontárgyra, közös adósságra vagy pótlási, illetve megtérítési igényre nem tér ki. A kihagyott vagyonelemek vonatkozásában a felek ugyanis újraserződhetnek, vagy azok sorsáról a bíróság is dönthet.⁶²⁸ Ezt meghaladóan a vagyommérleg sem tartalmi eleme a közös vagyont megosztó szerződéseknek, ugyanis a tartalmi érvényességhez elegendő, ha a szerződésből a ténylegesen megosztott vagyontárgyak köre és a feleket egymással szemben terhelő birtokbaadási, illetve fizetési kötelezettségek köre és összege megállapítható.⁶²⁹ Ha viszont a felek konkrét fizetési kötelezettségben nem állapodnak meg, csupán csak felsorolják a közös vagyón megosztásaként jóváírandó tételeket és ezek összegével kiszámítják az egymással szemben fennálló „tartozást”, de annak rendezéséről nem állapodnak meg, az nem keletkeztet jogcímet a követelésre. Ezt meghaladóan pedig, ha a szerződésből nem tűnik ki a partnerek vagyoni jogi igényének akár csak egy részére vonatkozó végleges rendezési szándéka, az szintén nem tekinthető közös vagyont megosztó szerződésnek.⁶³⁰

A szerződések tartalmának értelmezésekor ennek megfelelően a bíróságok a Ptk. 6:8. §-ban foglaltakkal összhangban a vagyoni jogi kontraktusban szereplő jognyilatkozatokat vita esetén úgy értelmezik, ahogyan azt a feleknek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett. Ebből következőleg a

---

⁶²⁷ Pfv. II. 21.685/2017.

⁶²⁸ Pfv. II. 20.685/2007.

⁶²⁹ Pfv. II. 21.525/2009.

⁶³⁰ Pfv. II. 21.057/2009.

szerződési szabadság határainak vizsgálatakor a bíróságok valamennyi körülményt egységesen vizsgálnak, beleértve a felek szerződésének megkötését megelőző egyeztetéseit, a szerződéskötés körülményeit, a felek által a megegyezéssel elérni kívánt célt és az egyéb körülményeket.⁶³¹

A családi vagyoni szerződések tartalmának korlátozhatósága is részben eltér más szerződések megítélésétől. *Barzó Tímea* kiemeli, hogy a családi vagyoni szerződésekben a felek magánautonómiájába beavatkozó kötelező erejű normákra azért van szükség, hogy a harmadik személyek védelme és a társadalom erkölcsi értékrendjének védelme biztosított legyen.⁶³² A harmadik személyek védelme mellett azonban a családtagok egymással szembeni védelme⁶³³ is ugyanolyan súllyal megjelenhet. Ebből következőleg a korlátozásnak két szinten kell érvényesülnie: egyfelől a családtagok belső viszonyában, másrészt kifelé, harmadik személyek irányában. Mindezek alapján a szerződési szabadság korlátainak az alábbiak érvényesülését kell biztosítani:

- az alapvető családvédelmi érdek védelme⁶³⁴,
- a másik fél anyagi kisemmizésének tilalma,
- valamely családtag hitelezőjének védelme,
- a CsJK 4:49. § (2) bekezdésén alapuló vélelemből eredő korlátozott házastársi felelősség kizárása.⁶³⁵

A felsorolt érdekek biztosítására szolgáló korlátok több módon is megjelennek a Ptk.-ban. A CsJK maga is tartalmaz kógens rendelkezéseket, valamint a ma már általános, valamennyi területre kiható családjogi alapelvek is jelentősen befolyásolhatják a családi vagyoni szerződések tartalmát. Emellett azonban a kötelmi jogi korlátok szintén irányadóak, amik a szerződések érvénytelensége

---

⁶³¹ Pfv. II. 22.194/2016.

⁶³² BARZÓ (2017/3) 34.o.

⁶³³ Olyan esetekben például, amikor a vagyoni szerződéssel a másik fél kisemmizése a cél, vagy esetlegesen tévedés, megtévesztés történik, esetlegesen jogellenes fenyegetéssel bírják rá a felet a kontraktus megkötésére.

⁶³⁴ Ilyen családvédelmi érdeknek tekinthető a családtagok közös életvitelének költségei alól kibúvás megakadályozása, a gyermekről való anyagi gondoskodásból történő kimaradás vagy a családtagok által lakott lakás lakhatására vonatkozó egyoldalú rendelkezési jog kikötése. – WEISS (2001) 29.o.

⁶³⁵ BARZÓ (2017/3) 34.o.

és hatálytalansága körében kerülnek értékelésre. A dolgozat további részeiben ezen tartalmi korlátok kerülnek vizsgálatra.

VI.2. A családjogi alapelvek tartalomalakító és tartalomkorlátozó hatása

A családi vagyoni szerződések „*kettős természetű*” jogintézmények abban az értelemben, hogy egyfelől a kötelmi jogban érvényesülő szerződési szabadságra irányadó kötelmi jogi korlátok, másfelől a CsJK családjogi előírásai, követelményei is behatárolják a kontraktusok tartalmát.⁶³⁶ A jogalkotói szándék egyértelműen a felek magánautonómiájának biztosítása a vagyoni szerződések esetén, ami viszont sokszor ahhoz vezet, hogy egyenlőtlen vagyoni helyzet alakul ki a családtagok között. A házastársak esetén (és persze bejegyzett élettársak esetén) a törvény által meghatározott házastársi vagyontársaság a közös vagyon deklarációja által vagyoni egyenlőséget igyekszik biztosítani a házastársak között. A vagyoni szerződések célja azonban egyértelműen az, hogy ettől eltérjenek a felek. A motiváció, a kiváltó ok, ami miatt a felek az eltérést választják, számtalan esetet ölelhet fel és ezek a motivációk gyakran érzelmi alapúak, szemben az üzleti élet érdekközpontú indokaival.

A CsJK bevezető szakaszaiban megfogalmazott alapelvek olyan többletalapelvek, amelyek a családi viszonyok sajátosságainak a figyelembevételével kerültek kiemelésre.⁶³⁷ Ezek az elvek nem újszerű elemek a családjogi szabályozásban, az idő folyamán a bírói gyakorlatból fokozatosan épültek be a joganyagba is. A CsJK négy alapelvet rögzít, még hozzá a házasság és család védelmének elvét, a gyermekek érdekének védelmét, a házastársak egyenjogúságának kívánalmát és a méltányosság és gyengébb fél védelmének biztosítását.⁶³⁸

---

⁶³⁶ CSÚRI (2016) 328.o.

⁶³⁷ WEISS (2013) 407.o.

⁶³⁸ Ptk. 4:1. §- 4:4. §

A házasság és család védelmének elve biztosítja, hogy a családi kapcsolatok megfelelő jogi védelemben részesüljenek, valamint, hogy a társadalmi és egyéni érdekek összhangjának biztosítása helyett a családon belüli érdekegyensúly érvényesüljön. A CsJK ezt nem csak az elv deklarációjával, hanem a tételes joganyagba történő rögzítésével is számos esetben megvalósítja.⁶³⁹

A *gyermekek érdekének védelme* nemzetközi és hazai kívánalom egyaránt, amely a gyermek érdekeinek és jogainak fokozottabb érvényesülését teszi szükségessé, mert a gyermek – korából és helyzetéből adódóan – a családi kapcsolatokban eleve hátrányosabb pozícióban van.⁶⁴⁰

A harmadik elv a *házastársak egyenjogúságának biztosítása*, amely nem a felek közötti szigorúan vett egyenlőséget, hanem mellérendeltségi viszonyt fejez ki, a jogok és kötelezettségek egyenlőségét. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a házassági kapcsolatban ne kerülhetne sor valamelyik házastárs jogainak korlátozására vagy az egyensúlyi állapottól való eltérésre.⁶⁴¹

E három alapelv is képes lehet hatást gyakorolni a családtagok vagyoni viszonyaira és azon belül a vagyoni jogi szerződésekre, ugyanakkor a negyedik alapelv, a *méltányosság és a gyengébb fél védelme* az, amely elsősorban képes lehet befolyásolni a felek szerződését. A Kúria számos eseti döntésében kimondta azt az elvi tételt, miszerint a bíróságoknak biztosítani kell azt, hogy a vagyoni jogi igények rendezésénél egyik fél se jusson méltánytalan vagyoni előnyhöz.⁶⁴² A méltányosság tehát már a Csjt. hatálya alatt is megjelent a bírói gyakorlatban, majd 1987-től a Csjt. 31.§ (5) bekezdésben, azáltal viszont, hogy a CsJK a szabályanyag elejére helyezve valamennyi családjogi jogviszonyra kiterjedően, általánossá tette az alapelvet, megerősítette annak alkalmazhatóságát.

A méltányosság jogrendszerünk régóta létező eleme. *Szladits Károly* szerint a méltányosság „*egyediesítő jogszabály, amely bőven él a közvetett jogrendezés eszközeivel: kipuhatolni igyekszik a felek valódi akaratát, s ily módon*

---

⁶³⁹ KÖRÖS (2013/3) 26.o.

⁶⁴⁰ KÖRÖS (2013/3) 27-28.o.

⁶⁴¹ KÖRÖS (2013/3) 29.o.

⁶⁴² Pfv. II. 20.519/2011., Pfv.II. 20.009/2011., Pfv. II. 21.971/2009.

*simulékonyabb, de egyúttal bizonytalanabb is a szigorú jognál.*⁶⁴³ Eörsi Gyula is a szigorú jog ellentétpárjaként jellemzi a méltányosságot, megjegyzi ugyanakkor, hogy furcsa kettősség köti össze ezt a két elemet, hiszen „*ami méltányos az egyik félnek, az méltánytalan a másiknak.*”⁶⁴⁴ Lábady Tamás is hasonlóan fogalmaz, amikor a méltányosságot olyan elemként jellemzi, amely képes a jogalkalmazás rugalmasságát biztosítani.⁶⁴⁵

A CsJK szerint a családi jogviszonyokat méltányosan és az érdekei érvényesítésében gyengébb fél védelmét figyelembe véve kell rendezni.⁶⁴⁶ Azáltal, hogy a jogalkotó jogszabályi szintre emelte és általánossá tette az alapelv alkalmazhatóságát, elérte, hogy a jogi védelem minden családjogi jogviszonyra kiterjedjen, beleértve a családi vagyoni jogi szerződéseket is. Ez a megoldás azonban kollíziót idéz elő a szerződési szabadság elvével, amit a bírói gyakorlat a szerződési szabadság elvének javára oldott fel. *Weiss Emília* megjegyzi azonban, hogy a vagyonközösség szélesebb kizárása, azaz a vagyonekülönítés esetén sem szabad figyelmen kívül hagyni az egyik házastársnak a család érdekében, illetve a másik házastárs zavartalanabb munkakörülményeinek megteremtésében való tevékenységet. Ezt meghaladóan pedig a szerződések alkalmasak lehetnek a hitelezők kijátszására, valamint előidézhetik a kötelesrész sérelmét is.⁶⁴⁷ *Szeibert Orsolya* is hangsúlyozza, hogy a szerződési szabadság nem lehet teljeskörű a vagyoni jogi kontraktusokban, mert a jogviszony sajátosságai miatt szükség van a méltányosság és a gyengébb fél védelmének biztosítására.⁶⁴⁸ Mindezen megállapításokkal szemben viszont a szűkebb értelemben vett szerződéses vagyoni jogban csak nagyon kirívó esetekben alkalmazható a méltányosság. *Kőrös András* kiemeli, hogy a méltányosság alkalmazásának megvannak a határai.⁶⁴⁹

---

⁶⁴³ SZLADITS (1941) 144.o.

⁶⁴⁴ EÖRSI (1975) 440.o.

⁶⁴⁵ LÁBADY (2013) 174.o.

⁶⁴⁶ Ptk. 4:4. §

⁶⁴⁷ WEISS (1986) 122.o.

⁶⁴⁸ SZEIBERT (2005) 28.o.

⁶⁴⁹ KŐRÖS (1999) 13-14.o.

- egyrészt a méltányosság csak kivételes lehet a szigorú jog alkalmazása alól,
- másfelől a méltányosság gyakorlásakor az eset összes körülményét kell értékelni, mert az egyik féllel szemben gyakorolt méltányosság nem vezethet a másik féllel szembeni méltánytalansághoz,
- a méltányosság alkalmazhatóságára a jogszabálynak kell felhatalmazást adnia,
- a méltányosságnak a bíró kezébe adott eszköznek kell lennie, hiszen csak a bíró képes a szükséges tényállás felderítésére és az eltérő érdekek mérlegelésére.

A fenti szempontok figyelembevételével tehát eltérően kell értékelni és alkalmazni a méltányosságot a családtagok közötti szerződéses vagyoni jogban, hiszen ott nem a felek közötti vagyoni egyensúly, mint inkább a szerződéses akarat érvényesülése a cél. Ez pedig szükségszerűen idézhet elő vagyoni egyenlőtlenséget. Emellett szintén fontos a szerződő felek motivációjának alapos feltárása, azaz, hogy mi vezette a feleket az esetlegesen kirívó tartalmú, akár a társadalmi értékítélettel is szembemenő szerződések megkötéséhez. Az emocionális tényezőknek kiemelt szerepe van, hiszen amíg minden rendben van a kapcsolatban és a felek ebben az állapotban kötik meg a megegyezést, bármely befolyásoló tényező nélkül, akkor az is méltánytalan helyzetet eredményezne, hogy később, az elmergesedő viszonyban már méltánytalanságra hivatkozva támadják a szerződésüket. A vagyoni szerződés olyan kockázati elemet tartalmaz, amellyel a feleknek már a szerződés megkötésekor számolnia kell. Előfordulhat, hogy egyiküknek a szerződéstől várt vagyoni számításai beváltnak, míg a másik fél – akár önhibáján kívül álló okokból is – hátrányosabb helyzetbe kerül. A méltányosság alapja az egyéniesítés, ennek megfelelően a célja annak elkerülése, hogy az absztrakt jogszabályi előírás alkalmazása adott esetben igazságtalan eredményre vezessen. A szerződés azonban konkrét módon, az egyéni igényekhez igazítva rendezzi a jogviszonyt, amelyhez a bíróság és a felek kötve vannak. Következésképpen erősen megkérdőjelezhető a jogszabályok azon értelmezése, amely pusztán méltányossági alapon lehetővé

teszi a szerződés előírásaitól eltérő jogrendezést. Ez ugyanis a méltányosság érdekkiegyenlítő céljának a feladását jelentené, ami azzal a következménnyel járna, hogy a felek nem bízhatnak kellőképpen a szerződésben, hiszen a bíróság széles körben beavatkozhatna a szerződéses viszonyukba. Éppen ezért helytálló *Kőrös András* azon megállapítása, miszerint a méltányosság csak kivételesen alkalmazható a szerződéses vagyonyjogban.⁶⁵⁰ Ezt erősíti továbbá a Kúria ítélezési gyakorlata is. A közös vagyont megosztó kontraktusok megkötésére sokszor olyan körülmények között kerül sor, ahol a felek felfokozott hangulatban döntenek, ebből adódóan a személyes szempontok mellett az egyenértékűség kívánalma háttérbe szorul. Sok esetben a partner azt sérelmezi, hogy a szerződésben megállapított közös vagyoni jutójának mértéke nem felel meg annak a mértéknek, ami egy esetleges bírósági megosztás során neki jutna, ebből adódóan ő méltánytalan helyzetbe kerül.⁶⁵¹ A bíróságoknak a közös vagyon megosztása során ténylegesen arról kell gondoskodni, hogy egyik fél se jusson méltánytalan vagyoni előnyhöz. Ez a kívánalom azonban annak a méltánytalanságnak az elhárítására szolgál, melyet a közös vagyon megosztására vonatkozó általános szabályok alkalmazása az egyedi esetben jelenthet, ugyanakkor a bíróságnak nem szolgáltat lehetőséget arra, hogy érvénytelenségi ok hiányában a szerződés érvénytelenségének megállapításával biztosítsa a méltányosságot, tekintve, hogy az egyedi körülményeket, szempontokat a felek már figyelembe vették az akaratuk kialakításakor.⁶⁵² A vagyonyogi ítékezésben a méltányosság olyan korrekciós rendező elvként szerepel, amely kivételes esetekben ugyan, de alkalmas arra, hogy a családtagokra vonatkozó vagyonyjogban a nem vagyoni szempontok érvényesülését elősegítse. Ilyen szempont lehet például a közös vagyon megosztásakor az időmúlás és a vagyontárgyak értékének az ezzel összefüggő megváltozása, amely indokolhatja a méltányosság alkalmazását.⁶⁵³ Más azonban a megítélése a bírói gyakorlatban a méltányossági klauzula

---

⁶⁵⁰ KÖRÖS (1999) 16-17.o.

⁶⁵¹ Pfv. II. 21.556/2015.

⁶⁵² EBH 2001.530.

⁶⁵³ Pfv. II. 21.581/2017.

alkalmazásának, ha a felek éltek a vagyoni rendezés eltérő szabályozásának lehetőségével, és vagyoni szerződést kötöttek. A bírói gyakorlatban akkor kerülhet sor a méltányossági szabály alkalmazására ilyen esetekben, ha a szerződés valamilyen kérdést nem egyértelműen, vagy nem teljeskörűen rendez⁶⁵⁴, és a bíróságnak kell a szerződés értelmezésével, illetve a hiányosságok pótlásával a jogvita rendezésének módját megtalálnia. A méltányossági klauzula alkalmazása azonban ezekben a kivételes esetekben is a szerződés teljesítését kell, hogy szolgálja, vagyis annak határt szab a felek szerződési akarata és a szerződés célja.⁶⁵⁵ Az, hogy a házastársi közös vagyoni szerződéses megosztása kirívóan méltánytalan vagyoni előnnyel, illetve hátránnyal járna-e, és hogy ennek kiküszöbölése miként történjék, valamennyi vagyontárgy számbavétele, a kölcsönös térítési igények tisztázása és a felek vagyoni illetőségének megállapítása alapján dönthető el.⁶⁵⁶

Az alapelv második fele a *gyengébb fél védelmének* biztosítása, amely szorosan összefügg a méltányosság gyakorlásával. A jog világában ugyan nehéz módot találni arra, hogy a szociális szempontok és kirívó egyedi körülmények is értékelésre kerüljenek a konkrét normákban. A korábbi magánjogi szabályozás neuralgikus pontja volt, hogy egyenlőnek tekintette a gyakran – gazdasági, szociális, képzettségi stb. szempontból – távolról sem egyforma esélyekkel rendelkező jogalanyokat.⁶⁵⁷ Az alapelv azonban lehetőséget biztosít ezen szempontok megfelelő korrekciójára, ami a családjogban inkább a koránál, egészségi állapotánál, lehetőségeinél fogva segítségre szoruló, kiszolgáltatott fél oldalán érvényesül.⁶⁵⁸ A gyengébb fél védelmének biztosítása azonban – tekintve, hogy szorosan összefügg a méltányossággal – szintén csak kivételes lehet a vagyoni szerződésekben. Maga *Weiss Emilia* is úgy vélekedett, hogy amit a jogalkotó a szerződéses vagyoni jog kodifikációja során „*kisebb mértékben tud és tudott biztosítani, az az, hogy a házassági vagyoni jogi*

---

⁶⁵⁴ BH 2011.337.

⁶⁵⁵ BDT 2010.2269

⁶⁵⁶ BARZÓ (2017/4) 51-52.o.

⁶⁵⁷ BARZÓ (2017) 54.o.

⁶⁵⁸ BARZÓ (2014/3) 246-247.o

*szerződés kötésével, tartalmának meghatározásával ne sérüljön a házasfelek közül a gyengébb fél védelme.”*⁶⁵⁹

A CsJK-ban rögzített alapelvekkel kapcsolatban fontos kitérni még arra a vitatható momentumra, hogy ezek az elvek kizárólag a CsJK által szabályozott jogviszonyokra irányadóak. A de facto élettársak vagyoni jogi kontraktusai azonban rendszertanilag nem a CsJK-ban, hanem a kötelmi jog szabályai között találhatóak, így főszabály szerint a kötelmi jog általános előírásai vonatkoznak rájuk. Jogosan merül fel tehát a kérdés, hogy a CsJK alapelveinek tartalomformáló hatása kiterjedhet-e a de facto élettársak szerződéseire?

A Ptk. szabályaitól az életközösség idejére eltérést biztosító vagyoni jogi szerződésekre mindenképpen ki kell, hogy terjedjenek, ugyanis a de facto élettársak vagyoni jogi szerződésének tartalmát utalószabály⁶⁶⁰ útján rendezi a jogalkotó, ami szerint a de facto élettársak minden olyan vagyoni jogi kérdésben megegyezhetnek, mint a házastársak. Ebből pedig logikusan következik, hogy a tartalomformáló, azt korlátozó tényezők köre is ugyanaz lesz. A vagyonszaporulatot – vagy vagyonközösség kikötése esetén a közös vagyont – megosztó szerződéseknél is hasonló a helyzet, szintén találunk utalószabályt. A Ptk. 6:516. § (4) bekezdés – közvetett módon ugyan, de – a házastársi vagyonközösségben szereplő közös vagyont megosztására vonatkozó normákat rendeli alkalmazni, amiből következően ebben az esetben is figyelembe vehetők a családjogi alapelvek.

Az egyszeri szolgáltatásokra vonatkozó kontraktusok megítélése azonban eltérő az eddig kifejtettektől, ugyanis ott az értékelés alapja – még házastársak esetén is – a kötelmi jogi szabályozás, a jogalkotó ugyanis nem kívánt a családtagok közötti egyszeri szolgáltatásokat magába foglaló szerződések esetében – a hitelezővédelem speciális normájától eltekintve – kifejezetten családjogi szabályt alkotni. Ez arra enged következtetni, hogy az ilyen szerződéseket nem tekinti eltérőnek az üzleti élet más szereplői által megkötött kontraktusoktól,

---

⁶⁵⁹ WEISS (2013) 409-410.o.

⁶⁶⁰ Ptk. 6:515. § (2) bekezdés

ami miatt álláspontunk szerint kevésbé vehetők figyelembe a családjogi alapelvek.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy a családi vagyoni szerződések tartalmára igenis hatással vannak a családjog alapelvei, különösen a méltányosság és a gyengébb fél védelme. Ugyanakkor a felek szerződési szabadsága erőteljesebben érvényesül, aminek következtében az alapelvek figyelembevétele, mint tartalomkorlátozó tényező csak kivételes esetekben értékelhető.

VI.3. A családi vagyoni szerződések érvénytelensége

VI.3.1. Az érvénytelenségről általában

A szerződések kapcsán három tényező vizsgálatának van fontos szerepe: ezek a szerződés létrejötte, a létrejött kontraktus érvényessége és végül annak hatályossága. Éppen ezért ezen tényezők elhatárolása kulcsfontosságú, hiszen eltérő jogkövetkezmények fűződnek mindhárom jogintézményhez.

A nemlétező szerződések kategóriája sokat vitatott kérdés a jogirodalomban.⁶⁶¹

A magánjogi gondolkodók hazánkban azonban egyértelműen amellet foglaltak állást, hogy a felek közötti szerződések létrejöttének elengedhetetlen eleme a konszenzus. Ennek hiányában tehát a szerződés nem jön létre a felek között.⁶⁶²

A bírói gyakorlat a nem létező szerződés fogalmát a Ptk. szerződés létrejöttére

---

⁶⁶¹ Lásd ehhez részletesen: SIKLÓSI (2014) 77-136.o.

⁶⁶² *Tóth Lajos* szerint a jogügylet nyilvánvaló jogi tény, joghatásra irányuló akaratnyilatkozat. „A joghatásra irányuló akarat lényeges kelléke a jogügyletnek. E nélkül nincsen jogügylet.” - TÓTH (1923) 139.o.

Szászy István pedig úgy vélekedik, hogy a jogügylet olyan megengedett, öntudatos, akarat magatartás, amellyel a magatartást tanúsító személy meghatározott joghatást kíván elérni. Szerződések létrejöttéhez ennek megfelelően a felek akaratmegegyezése szükséges, amely rendszerint ajánlat és annak elfogadása formájában megy végbe. – SZÁSZY (1949) 76-77.o.

Szladits Károly két vagy több fél egybehangzó jognyilatkozataként definiálja a szerződést. – SZLADITS (1937) 131.o.

Bíró György szerint, ha a felek egybehangzó akarata hiányos, vagy teljességgel hiányzik, úgy ebben az esetben közöttük nincs konszenzus – a felek nyilatkozata disszenzus állapotában van: a szerződés nem jön létre, következésképpen joghatásait sem fejtheti ki. – BÍRÓ (1998) 287-288.o.

vonatkozó szabályaiból vezeti le, amely szerint a szerződés kifejezetten csak a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre, amihez szükséges, hogy a felek a lényeges vagy általuk lényegesnek minősített kérdésekben megegyezzenek.⁶⁶³ Ennek megfelelően a szerződés csak akkor tekinthető létezőnek, ha a felek között a lényeges vagy általuk lényegesnek minősített kérdésekben megszületik a konszenzus. A szerződés létrejöttének hiánya tehát akkor állapítható meg, ha a szerződés szövegének a Ptk. 6:8. § szerinti értelmezése vagy a felek ráutaló magatartása azt mutatja, hogy a felek akarata nem találkozott, azaz közöttük megegyezés nem jött létre, vagy van ugyan megegyezés, de az nem fogja át az adott szerződés lényeges elemeit. A Ptk. azonban nem definiálja a lényeges szerződési feltétel fogalmát, csupán kógens jelleggel bizonyos kontraktusok esetén rögzíti a minimális tartalmi elemeket.⁶⁶⁴ Éppen ezért önmagában ezen tartalmi elemek valamelyikének a téves vagy valótlán megjelölése nem adhat alapot a szerződés nemlétezésének a megállapítására.⁶⁶⁵ A szerződés létezése tehát nem jelent önmagában véve mást, mint pusztán annak a lehetőségét, hogy a felek között kontraktuális joghatások keletkezzenek, azonban a tényleges joghatás kiváltásához egyéb feltételek is szükségesek: a szerződés érvényessége és hatályossága.⁶⁶⁶ Mindebből látható, hogy a jog kizárólag a létező szerződésekhez képes joghatást fűzni, ugyanakkor nem minden szerződéshez fűzi a felek által szándékolt joghatást. A jogalkotó ugyanis – *Vékás Lajos* szavaival élve – egy „biztonsági szűrőt”⁶⁶⁷ iktat be a társadalmilag nem kívánatos, illetve a valamely fél lényeges érdekét súlyosan sértő joghatások elkerülésére. Ez a szűrő az érvénytelenség. Az érvénytelenség régi eleme a magyar magánjognak. *Szladits Károly* különbséget tesz a jogügyletek szűkebb és tágabb tényállásai⁶⁶⁸ között. Szűkebb

---

⁶⁶³ Ptk. 6:63. § (1)-(2) bekezdés

⁶⁶⁴ Például az adásvételi szerződés kapcsán rögzíti a Ptk., hogy az eladó a dolog tulajdonjogának átruházására, a vevő a vételár megfizetésére és a dolog átvételére köteles. Ezen nyilatkozatok kifejezése tehát a szerződés lényeges elemének minősül.

⁶⁶⁵ Pfv. II. 21.126/2007.

⁶⁶⁶ SIKLÓSI (2014) 83.o.

⁶⁶⁷ VÉKÁS (2016) 109.o.

⁶⁶⁸ *Szladits* a tényállás alatt azoknak a körülményeknek az összességét érti, amelyek megléte szükséges ahhoz, hogy a törvény a jognyilatkozatot hatályosnak ismerje el. – SZLADITS (1937) 135.o.

tényállási elemnek azokat az elemeket definiálja, amelyek megléte nélkül a jognyilatkozat nem alkalmas a célzott joghatás előidézésére. Ezekről mondja azt, hogy ezek a jogügylet érvényességi kellékei, amelyek hiányában érvénytelen az ügylet.⁶⁶⁹ *Eörsi Gyula* úgy fogalmaz, hogy érvénytelen az a szerződés, amely a törvényben meghatározott valamely oknál fogva nem alkalmas a célzott joghatás előidézésére.⁶⁷⁰ *Weiss Emília* a szerződések érvénytelenségét akként foglalta össze, hogy az adott jogügylet valamely fogyatékosága esetén nem lesz alkalmas a célzott joghatás elérésére, a törvény a joghatás beálltát kizárja.⁶⁷¹ *Bíró György* szerint amennyiben a szerződés valamely, a törvényben meghatározott oknál fogva nem alkalmas a kívánt joghatás előidézésére, érvénytelen szerződésről beszélünk.⁶⁷² *Vékás Lajos* az érvénytelenséget úgy összegzi, hogy az érvénytelen szerződés a törvény által meghatározott, a szerződéskötéskor fennálló ok miatt nem váltja ki a kívánt joghatást.⁶⁷³ *Barzó Tímea* szerint az érvénytelenség kizárólag már létrejött szerződések esetén vizsgálható akkor, ha a jogszabály a felek valamelyikének – a szerződés megkötéskor fennálló – akarati hibája, az akaratnyilatkozat vagy a szerződéssel elérni kívánt célzott joghatás hibája miatt a szerződés nem alkalmas a felek által elérni kívánt joghatás kiváltására.⁶⁷⁴ Mindezek alapján összefoglalva elmondható, hogy a szerződés akkor tekinthető érvénytelennek, ha már a szerződéskötés pillanatában olyan jogi hibában szenved, amely képtelenné teszi arra, hogy a felek által szándékolt joghatást kiváltsa.

A Ptk. rendszerbe foglaltan, kógens jelleggel szabályozza az érvénytelenséget, amitől főszabály szerint a felek nem térhetnek el.⁶⁷⁵

A Ptk. lényeges változásokat iktat be az érvénytelenség kapcsán, amely által rendszerbeli elhelyezkedése, szerkezeti felépítése és egyes részletszabályai jelentősen átalakultak. A szemléletváltás lényege abból ered *Kemenes István*

---

⁶⁶⁹ SZLADITS (1937) 135-136.o.

⁶⁷⁰ EÖRSI (1981) 95.o.

⁶⁷¹ WEISS (1969)162.o.

⁶⁷² BÍRÓ (1998) 289.o.

⁶⁷³ VÉKÁS (2016) 110.o.

⁶⁷⁴ BARZÓ (2015) 187-188.o.

⁶⁷⁵ Vesd össze Ptk. 6:98. § (2) bekezdés

szerint, hogy az érvénytelenség a szerződési jog alapvető intézménye, amely sem alkalmazási körét, sem logikáját, sem eljárásjogi vonatkozásait tekintve nem térhet ki a magánjog „intakt rendszeréből.”⁶⁷⁶

Az érvénytelenségnek két fajtáját különböztethetjük meg, a *semmisséget* és a *megtámadhatóságot*. A kettő közötti különbség alapja, hogy a semmisséget olyan esetekben állapítja meg a Ptk., amikor a szerződés teljesítése ellen fontos társadalmi érdek szól, megtámadhatóságot viszont ott alkalmaz, ahol a sérelmet szenvedett fél kívánsága nélkül az érvénytelenség megállapítása nem volna indokolt.⁶⁷⁷ Az elhatárolás alapját tehát az képezi, hogy az érvénytelenségi ok képes-e önmagában is előidézni az érvénytelenséget, vagy szükség van ehhez a tényleges megtámadásra.⁶⁷⁸ *Semmis* a szerződés, ha olyan jogi hibában szenved, amely alapján *ipso iure*, a törvény erejénél fogva érvénytelennek tekinthető. Ezzel szemben a *megtámadás* lényege, hogy egy *függő jogi helyzet* alakul ki, és kizárólag a hivatkozó fél sikeres megtámadásának eredményeképpen kerül megállapításra a szerződés érvénytelensége.⁶⁷⁹

A jogirodalomban kialakult az az álláspont, hogy a két jogintézmény között aszerint is szükséges differenciálni, hogy milyen súlyú az a hiba, amely az érvénytelenséget előidézi.⁶⁸⁰ *Weiss Emilia* megítélése szerint azonban a semmisség és a megtámadhatóság effajta szembeállítását eredményezné, hogy előbbi társadalmi érdeket sértő magatartásnak lenne bélyegezve, utóbbi

---

⁶⁷⁶ Az érvénytelenség funkciója Kemenes István szerint, hogy megakadályozza a piaci árukapcsolatok rendjét megzavaró vagyoni viszonyok kialakulását és beteljesedését. Mindez azonban szorosan összefügg a fél jogainak védelmével is, az érvénytelenségi okok ugyanis rendszerint a fél számára azért sérelmesek, mert a normális szerződési kapcsolatokhoz fűződő alapvető érdeket sértik. - KEMENES (2016) 3.o.

⁶⁷⁷ WEISS (1969) 186.o.

⁶⁷⁸ EÖRSI (1981) 96.o.

Szladits azt mondja, hogy a semmis jogügylet kezdettől fogva és magában véve (*ipso iure*) érvénytelen s azt nem kell külön megtámadni, hivatkozni azonban szükséges rá ahhoz, hogy a bíró érvénytelennek tekintse. „*mihelyt a bíró látja, hogy érvénytelen jogügylettel van dolga, a tényállásra az érvénytelenség következményeit fogja alkalmazni, bárha a felek erre az érvénytelenségre nem hivatkoztak is.*” – SZLADITS (1937) 177.o.

⁶⁷⁹ *Szladits* szerint a megtámadható jogügylet függő jogi helyzetet teremt. A jogügylet ideiglenesen hatályos ugyan, de a törvény az egyik félnek hatalmasságot biztosít arra nézve, hogy a jogügyletet visszaható hatállyal megdöntse, vagyis a jogügyletnek ideiglenesen beállott hatásait megszüntesse. – SZLADITS (1937) 178.o.

⁶⁸⁰ GÁSPÁRDY (1966) 601.o., BARZÓ (2015) 183-184.o.

viszont nem.⁶⁸¹ Megjegyzendő azonban, hogy a két jogintézmény közötti különbségek arra engednek következtetni, hogy lényegesek az eltérések az érvénytelenség két fajtája között.⁶⁸²

A semmisség az a jogi hiba, amely a szerződés megkötésének pillanatára visszamenőleg, ipso iure érvénytelenné teszi a felek kontraktusát. Éppen ezért teszi hozzá a Ptk., – ahogy tette korábban is – hogy a semmisség megállapítására nincs szükség külön eljárásra, hivatkozni lehet rá peres előzmények nélkül is. Ehhez kapcsolódóan kerül deklarálásra szintén, hogy a bíróságok – figyelembe véve, hogy külön eljárás nem szükséges – hivatalból kötelesek észlelni a semmisségi okokat. *Vékás Lajos* szerint ez azt jelenti, hogy a bíróság a szerződés teljesítésére akkor sem kötelezheti a feleket, ha egyikük sem hivatkozik az adott okra, sőt akkor sem, ha mindketten a semmisségi ok figyelmen kívül hagyását kérik. Ebben az esetben a jogkövetkezmény az lesz, hogy a bíró a semmis szerződés alapján előterjesztett igényt elutasítja.⁶⁸³ Fontos azonban kiemelni, hogy a bíróság az érvénytelenség további jogkövetkezményeit hivatalból nem alkalmazhatja, a kereseti kérelmen túl ez esetben nem terjeszkedhet.⁶⁸⁴ A joggyakorlatban problémát vetett fel azonban, hogy milyen mélységig terheli a bíróságokat a hivatalbóli észlelés kötelezettsége. Többek között ennek megválaszolására született meg a ma is irányadó *2/2010 (VI. 28.) PK vélemény*, amely rögzíti, hogy a bíróságnak csak a rendelkezésre álló bizonyítási anyag alapján tényként egyértelműen megállapítható, nyilvánvaló semmisséget kell hivatalból észlelnie. A

---

⁶⁸¹ WEISS (1969) 186.o.

⁶⁸² *Almási Antal* a semmisség és megtámadhatóság közötti különbséget az alábbiak szerint tárgyalja: „Amennyiben a szándékolt ügyleti hatások megtagadását parancsoló jogtétel rendeli, a tényálláshiba az ügylet semmisségét, ellenesetben csupán annak megtámadhatóságát eredményezi.” – ALMÁSI (1926) 328.o.

⁶⁸³ VÉKÁS (2016) 111.o.

⁶⁸⁴ Ptk. 6:108. § (1) bekezdés

Emellett az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló *2/2010 (VI. 28.) PK vélemény* (A továbbiakban: *2/2010 (VI. 28.) PK vélemény*) 2. pontja is rögzíti, hogy a félnek a szerződés érvénytelenségére alapított marasztalási kereseti kérelemben pontosan meg kell jelölnie, hogy az érvénytelenség melyik törvényi jogkövetkezményének alkalmazását milyen tartalommal kéri a bíróságtól.

semmisség megállapíthatósága érdekében a bíróság hivatalból bizonyítást nem folytathat le.⁶⁸⁵

A megtámadhatóság ezzel szemben, ahogy már említettük függő jogi helyzetet eredményez, amely csak akkor vehető figyelembe, ha a fél kifejezetten hivatkozik rá. Ebben az esetben tehát a bíróságoknak nem kell hivatalból észlelnie a megtámadási okot. A szerződés megtámadása esetén a kereseti kérelemhez kötöttség érvényesül, a bíróság ugyanis hivatalból nem vizsgálhatja olyan megtámadási ok fennállását, amelyre a fél nem hivatkozott.⁶⁸⁶

A következő eltérés az igényt érvényesítő alanyok körében fedezhető fel. A Ptk. szerint semmisségre az hivatkozhat, akinek ehhez jogi érdeke fűződik vagy akit erre törvény feljogosít.⁶⁸⁷ Ez általában a szerződő partnereket jelenti, hiszen a legfőbb jogi érdek náluk tapasztalható. Nem kizárt azonban, hogy harmadik személynek álljon fenn olyan jogi érdeke, amelyet a semmis szerződés sért.⁶⁸⁸ Ezt meghaladóan a Ptk. az ügyészt is felhatalmazza, hogy a közérdek védelme

---

⁶⁸⁵ 2/2010 (VI. 28.) PK vélemény 4. pont

A semmisségi ok hivatalbóli észlelése nem azt jelenti, hogy a bíróság a jogvita tárgyát képező szerződés valamennyi rendelkezését hivatalból revízió alá veszi abból a szempontból, hogy nem észlele-e - a felek által hivatkozottakon túl - további semmisségi okokat. A semmisségi ok hivatalbóli észlelésének kötelezettsége azt jelenti, hogy a bíróságnak a tényállás részévé tett szerződési feltétel érvénytelenségét kell hivatalból észlelnie, ha az érvénytelenség a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható. A felek rendelkezési jogából következően azonban nem terjesztheti ki a bíróság a vizsgálódását olyan szerződési feltételekre, amelyre a felek sem kifejezetten, sem nyilatkozataik tartalmát értelmezve nem hivatkoztak. – BDT 2015.3361.

⁶⁸⁶ 2/2010 (VI. 28.) PK vélemény 5/b pont

⁶⁸⁷ Ptk. 6:88. § (3) bekezdés

A jogi érdek fennállása akkor állapítható meg, ha az ügyben hozott döntés a kezdeményező fél élet- és jogviszonyaira kihat, jogokat és kötelezettségeket keletkeztet számára, vagy valamely kötelezettség alól szabadul, illetőleg jogvédelmet nyerhet. – BDT 2015.3253

A szerződés semmisségével kapcsolatos peres eljárás indításához fűződő jogi érdek túlmutat az ügyhöz kapcsolódó érdekeltségen, jog által szabályozott érdekeltséget: jogszabályban biztosított jogot, érvényesíthető igényt, azaz jogszabályra hivatkozással bemutatható érdekeltséget jelent. - BH 2019.169.

⁶⁸⁸ Vékás Lajos ilyen esetként említi például kezes érdekét, hiszen neki a teljesítési kötelezettsége függ attól, hogy a szerződés semmis vagy sem. – VÉKÁS (2016) 112.o.

A 2/2010(VI. 28.) Pk vélemény 10/a pontja is rögzíti, hogy a szerződést kötő feleken kívülálló harmadik személy is indíthat a szerződés semmissége iránt pert. Ilyen esetben a fél perbeli legitimációja akkor állapítható meg, ha védendő jogi érdekének fennállását igazolja.

A szerződő feleken kívül állónak a támadott szerződésből fakadó és érvénytelenségi keresettel, restitúciós igény érvényesítésével orvosolható jogsérelmet, a helyreállítani kért eredeti állapot által érintett jogi helyzetet, jogaira és/vagy kötelezettségeire kiható érdekeltséget kell igazolni. Ennek hiányában a keresetet ítélettel anyagi jogi keresettségű jog (aktív perbeli legitimáció) hiányában kell elutasítani. – BH 2019.169

A felek szerződési szabadságának a védelme azt igényli, hogy a szerződés érvénytelenné válását eredményező megtámadásra a szerződő feleken kívül álló harmadik személy jogát csak akkor lehet elismerni, ha érdeke más - közigazgatási - vagy a szerződés érvényességét nem érintő polgári jogi - eszközzel nem védhető meg. – BH 2003.850.

érdekében, valamint uzsorás szerződések esetén semmisség iránt pert indítson.⁶⁸⁹ Kivételt jelent ez alól a Ptk. relatív semmisségre utaló normaanyaga, ugyanis egyes jogviszonyokban a törvény csak a jogi védelemre különösen rászoruló fél védelmére fűz semmisségi szankciót az előírások megsértéséhez.⁶⁹⁰ Ennek megfelelően a kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképességen, a cselekvőképesség részleges korlátozásán vagy cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik. A fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés részévé váló tisztességtelen szerződési feltétel semmisségére pedig csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni.⁶⁹¹ A szerződés megtámadására ezzel szemben csak a sérelmet szenvedett fél jogosult, illetve az a személy, akinek a megtámadáshoz jogi érdeke fűződik.⁶⁹² Ez utóbbi ugyanúgy értelmezendő, mint a semmisségnél.⁶⁹³

Az utolsó elhatárolási szempont az igényérvényesítés határideje. Az 1959-es Ptk. úgy fogalmazott, hogy a semmisségre határidő nélkül lehet hivatkozni,⁶⁹⁴ ez azonban a hatályos joganyagba már nem került bele. Ebből *Benedek Károly* arra a következtetésre jut, hogy a határidő nélküliség továbbra is irányadó a semmisség tekintetében,⁶⁹⁵ *Pusztahelyi Réka* viszont úgy ítéli meg, hogy a semmisség esetében a szankció feltétlen érvénytelenség, amelyet a bíróság hivatalból is észlelni köteles. A jogalkotó ezért ebben az esetben nem alapított alanyi jogot, abból nem fakad igény, amelynek elévülése szóba kerülhetne.⁶⁹⁶

Ugyanakkor a bírói gyakorlat számos esetben rámutatott arra, hogy két tényező igenis határt szab a semmisségből eredő jogkövetkezmények alkalmazhatóságának. A jogkövetkezmények alkalmazását ugyanis kötelmi

---

⁶⁸⁹ Ptk. 6:88. § (4) bekezdés

⁶⁹⁰ VÉKÁS (2016) 112.o.

⁶⁹¹ BARZÓ (2015) 189.o. – Vesd össze: Ptk. 2:17. §, 2:24. § és 6: 103. § (3) bekezdés

⁶⁹² Ptk. 6:89. § (2) bekezdés

⁶⁹³ VÉKÁS (2016) 113.o.

A szerződés megkötésében részt nem vevő harmadik személy a szerződés megtámadására csak akkor jogosult, ha bizonyítja a megtámadáshoz fűződő érdekét, amelynek feltétele, hogy jogi igénye más jogi eszközzel ne legyen érvényesíthető. – BH 2004.503.

⁶⁹⁴ 1959-es Ptk. 234. § (1) bekezdés

⁶⁹⁵ Az 1959-es Ptk. kommentárja is megerősíti azt, hogy magának a semmisségnek az elévülése kizárt. Lásd bővebben: BENEDEK (2004) 1156.o.

⁶⁹⁶ PUSZTAHELYI (2015) 56.o.

igények esetében az elévülés, míg dologi jogi igénynél az elbirtoklás időbeli korlátai között lehet kérni.⁶⁹⁷ Ez azonban nem vonatkozik az érvénytelenség általános jogkövetkezményeinek alkalmazására, semmis szerződésre ugyanis jogot alapítani, vagy az alapján teljesítést követelni sohasem lehet.⁶⁹⁸ A megtámadhatóság határidejét azonban már kifejezetten rögzíti a Ptk. Eszerint a szerződés megtámadására a szerződéskötéstől számított egy éves határidőn belül van lehetőség a másik félhez intézett jognyilatkozattal⁶⁹⁹ vagy közvetlenül a bíróság előtt.⁷⁰⁰ Akkor is a szerződéskötéstől számított egy éven belül fordulhat a bírósághoz a fél, ha a szerződést a másik félhez intézett jognyilatkozattal támadta meg, és a megtámadás eredménytelen volt.⁷⁰¹ A határidő elévülési természetű, ennek megfelelően vonatkoznak rá az elévülés megszakadására, de még inkább a nyugvására vonatkozó szabályok.⁷⁰² A

---

⁶⁹⁷ Kivételt jelent ez alól az eredeti állapot helyreállításának jogkövetkezményét kérő fél visszatérítési kötelezettsége, mely őt az elévülési vagy az elbirtoklási idő elteltétől függetlenül terheli. - BARZÓ (2015) 187.o. és Ptk. 6: 112.§ (1) bekezdés

A semmisségre határidő nélkül lehet ugyan hivatkozni, de a semmis szerződés alapján tartozatlanul fizetett pénzösszeg visszafizetésére irányuló igény a rá vonatkozó elévülési szabályok szerint ugyanúgy elévül, mint bármely más pénzkövetelés. – BH 1982.298.

A bírósági joggyakorlat egyébként beépült a Ptk.-ba. Vesd össze: Ptk. 6:108. § (1) bekezdés

⁶⁹⁸ Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye, hogy az ilyen ügyletekre jogot alapítani nem lehet, az érvénytelen szerződésen alapuló igények bíróság előtt eredményesen nem követelhetők. Ez az a jogkövetkezmény, amelyet semmisség esetén a bíróságnak hivatalból, határidő nélkül kell alkalmaznia; az érvénytelenség további jogkövetkezményeit azonban a bíróság csak a fél erre irányuló kérelme alapján, és az elévülés korlátai között alkalmazza. – BDT 2012.2821.

Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződő felek jogviszonyának a bíróság által történő rendelkezésére csak az elévülés, illetve az elbirtoklás időbeli korlátai között kerülhet sor. A semmisségre való határidő nélküli hivatkozás tehát csak az érvénytelenség általános jogkövetkezményének az érvényesülését eredményezheti, nem terjed ki azonban a restitúciós, illetve elszámolási igények érvényesíthetőségére. – EBH 2010.2222.

⁶⁹⁹ A Ptk. ebben az esetben nem kívánja meg a jognyilatkozat írásbeliségét, ugyanakkor a bizonyíthatóságot megkönnyítheti. Irányadó azonban ebben az esetben is a Ptk. 6:6. § (2) bekezdése, hiszen erre is vonatkoznak a kötelek általános szabályai. Ennek megfelelően, ha a jognyilatkozat meghatározott alakban tehető meg érvényesen, akkor a jognyilatkozat megtámadása is csak a meghatározott alakban érvényes. – VÉKÁS (2016) 114.o.

⁷⁰⁰ Az 1959-es Ptk.-hoz képest változás, hogy a megtámadási jog gyakorlásának módját a fél maga választhatja meg: szabadon dönthet arról, hogy az egyéves határidőn belül a másik félhez intézett nyilatkozattal gyakorolja megtámadási jogát és csak annak visszautasítása esetén peresíti igényét, vagy rögtön bíróságon támadja meg a szerződést. – BARZÓ (2015) 192.o.

⁷⁰¹ Ptk. 6:89. § (3) bekezdés

⁷⁰² Az 1959-es Ptk. speciális szabályokat alkalmazott a megtámadás határidejének kezdetére néhány esetben (például tévedés, megtévesztés esetén a tévedés felismerésétől indult az egyéves határidő számítása), ugyanakkor a hatályos joganyag nem tartalmaz ilyen speciális előírásokat, hanem egységesíti a megtámadásra nyitva álló határidőt. Így ezekben az eltérő esetekben az elévülés nyugvására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ennek megfelelően, ha a nyugvást előidéző ok akkor szűnik meg, amikor a megtámadási határidőből három hónapnál kevesebb van hátra vagy már le is telt, akkor a megszűnéstől számított három hónapon belül a jogosult még érvényesítheti az igényét. – PUSZTAHELYI (2015) 120.o.

megtámadási határidő elteltét követően a törvény a megtámadási jog kifogásként történő érvényesítésére ad lehetőséget az ugyanabból a szerződésből eredő követeléssel szemben.⁷⁰³

A Ptk. a megtámadás kapcsán rögzíti még, hogy a megtámadás joga megszűnik, ha a megtámadásra jogosult a megtámadási ok ismeretében, a megtámadási határidő megnyílása után a szerződési akaratát megerősíti, vagy a megtámadás jogáról lemond.⁷⁰⁴ Ebből következik azonban, hogy a megtámadás jogát előzetesen, a szerződéskötés során érvényesen kizárni nem lehet.⁷⁰⁵ Hasonlóan a megtámadási nyilatkozat alakszerűségéhez, itt is elmondható, hogy főszabály szerint a Ptk. sem a szerződést megerősítő, sem a megtámadás jogáról lemondó nyilatkozatra nem ír elő írásbeliséget, ugyanakkor a Ptk. 6:6. § (2) bekezdés itt is irányadó.⁷⁰⁶

A Ptk. az érvénytelenség további normái között veszi számba az érvénytelenségi okokat. Ezek az okok a jognyilatkozat három fő eleméhez kapcsolódnak, ez alapján csoportosíthatjuk őket: a szerződéskötési akarathoz, a külső megnyilvánuláshoz, vagyis a nyilatkozathoz és a célzott joghatáshoz.

A következő fejezetben az érvénytelenségi okok családi vagyoni jogi szerződésekben történő előfordulása képezi vizsgálat tárgyát. Ezek közül

---

Vesd össze: Ptk. 6:24. § (2) bekezdés

Megtámadási határidőre vonatkozó szabályra az elévülés szabályai az irányadók, amelyet a bíróságoknak hivatalból kell figyelembe venni – EBH 2011.2335.

⁷⁰³ Ptk. 6:89. § (4) bekezdés

A megtámadási határidő eltelte után a perben előterjesztett megtámadási kifogás a keresettel szemben való védekezést szolgálja, legfeljebb a kereset elutasítását eredményezheti, de nem vezethet a felperes marasztalására. Az alperes kifogás útján gyakorolt megtámadása csak arra a szerződésre irányulhat, amelyre a felperes a követelését alapította. – 2/2010 (VI. 28.) PK vélemény 9/a pont

⁷⁰⁴ Ptk. 6:89. § (4) bekezdés

⁷⁰⁵ A szerződést megerősítő nyilatkozat akkor értékelhető a megtámadási jogot megszüntető jognyilatkozatként, ha abból kitűnik a megtámadási igényérvényesítésről lemondó szándék is. – BH 2010.181.

Az írásbeli megerősítés a szerződés megtámadására vonatkozó jog megszűnését eredményezi. – BH 1997.23.

A szerződés megtámadására vonatkozó jognak a szerződésből eredő követeléssel szembeni kifogás útján való érvényesítését a szerződés írásbeli megerősítése vagy a megtámadásról egyébként írásban történt lemondás csak akkor zárja ki, ha egyértelműen megállapítható, hogy a szerződés miatt sérelmet szenvedő fél tud a megtámadás jogáról, és ennek ellenére a szerződés fenntartását választja. – BH 1995.43.

⁷⁰⁶ Ha a jognyilatkozat meghatározott alakban tehető meg érvényesen, a jognyilatkozat megerősítése, valamint a jognyilatkozat alapján létrejött jogviszony megszüntetése is a meghatározott alakban érvényes. – Ptk. 6:6. § (2) bekezdés

természetesen nem térünk ki azokra az okokra, amelyek előfordulása – jellegüknél fogva⁷⁰⁷ – kizárt a vagyoni szerződésekben, vagy azokban nem értelmezhetőek.

VI.3.2. A családi vagyoni szerződésekben előforduló érvénytelenségi okok

VI.3.2.1. A tévedés, megtévesztés és jogellenes fenyegetés

A családi vagyoni szerződésekben a *tévedés*, mint érvénytelenségi ok is gyakran felmerül. *Szladits Károly* a nem tudatos akarathiány eseteként nevesíti a tévedést, amely abban az esetben jelenti az akarat hiányát, ha a nyilatkozat tartalmára vonatkozik, vagyis amikor a „nyilatkozó nem azt jelentette ki, amit akart.”⁷⁰⁸ *Szászy István* szerint a tévedés „az ügyleti akaratnak az a hibája, amikor a szerződő fél tudatában valamely valóságnak meg nem felelő képzet alakult ki.”⁷⁰⁹ *Menyhárd Attila* megközelítésében tévedésről egyrészt akkor beszélünk, ha „a szerződő fél nyilatkozata nem tényleges akaratát tükrözi, másrészt pedig akkor, ha a szerződő fél akarata és nyilatkozata egymást fedi ugyan, de a szerződéses akarat kialakítása, illetőleg a nyilatkozattétel során a nyilatkozattevő valamilyen körülményben tévedett, azaz információhiányos (tévesen informált) helyzetben volt.”⁷¹⁰ A Ptk. a 6:90. § (1) bekezdésében három konjunktív feltétel teljesülését követeli meg ahhoz, hogy a szerződés tévedés jogcímén megtámadható legyen. Bármelyik hiánya esetén a szerződés érvénytelensége nem állapítható meg. Ezek a következők:

---

⁷⁰⁷ Szembetűnően vannak olyan érvénytelenségi okok a Ptk.-ban, amelyek inkább az üzleti élet tipikus szerződéseivel kapcsolódnak elsősorban, mint például a tisztességtelen szerződési feltételek vagy a fiduciárius hitelbiztosítékok semmissége. Éppen ezért ezek elemzése nem képezi a disszertáció részét. Csak olyan érvénytelenségi okok elemzésére szorítunk, amelyek a családtagok közötti vagyoni szerződésekkel összefüggésben a bírói gyakorlatban is megjelennek, vagy elméletben felmerülhetnek.

⁷⁰⁸ SZLADITS (1937) 159.o.

⁷⁰⁹ SZÁSZY (1949) 86.o.

⁷¹⁰ MENYHÁRD (2000) 16.o.

- a szerződő fél valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt,
- a tévedés már a szerződéskötéskor fennállt,⁷¹¹
- a szerződő fél tévedését a másik fél okozta vagy azt felismerhette.

A jogirodalomban különböző álláspontok alakultak ki a tévedés tárgyát illetően, vagyis, hogy miben is tévedhet a szerződő partner. Szladits és Szászy is egyetértett tekintetben, hogy a tévedésnek lényeges körülmény tekintetében kell fennállnia, ugyanakkor megkülönböztetik a tartalomban, valamint az indokban való tévedés esetköreit. A tartalmi tévedés lényege, hogy a nyilatkozó fél mást nyilatkoztat ki, mint amit akar.⁷¹² Szladits Károly szerint pedig a tartalmi tévedés kétféleképpen állhat elő: eltévesztés vagy félreértés alakjában.⁷¹³ Indokbeli tévedésnél pedig a fél azt akarta, amit kinyilatkoztatott, de ha a valóságot tudta volna, mást akart volna.⁷¹⁴ Eörsi Gyula e két kategóriát tovább bővítette és már említést tett a szerződés alanyára, tárgyára, valamint a szerződéssel kapcsolatos valamely jogi kérdésben való tévedésre.⁷¹⁵ Egyetértett azonban valamennyi szerző abban, hogy a tévedésnek lényeges körülményre kell vonatkoznia. A Ptk. ezt akképp fogalmazza meg, hogy lényeges körülményben való tévedésnek az az eset minősül, amelynek ismeretében a fél nem vagy más tartalommal kötötte volna meg a szerződést.⁷¹⁶ Nem biztosítja azonban a jogalkotó a megtámadás lehetőségét annak a félnek, aki a tévedését felismerhette, vagy annak kockázatát vállalta.⁷¹⁷ Végül annyi kiegészítést tesz

---

⁷¹¹ A tévedésnek a szerződés megkötésekor kell fennállnia. Ebből következően a szerződés megkötése után évekkel későbbi felperesi magatartás - amelyet a szerződés megkötésekor az alperes maga sem tételezett fel - eleve kizárja azt, hogy a felperes az alperes tévedését maga okozta, vagy felismerhette. – BH 2016.86.

⁷¹² SZÁSZY (1949) 86.o.

⁷¹³ Eltévesztés, amikor a nyilatkozó magát a nyilatkozatot véti el (például szórakozottságból nem azt írja, amit akart.), félreértés esetén azonban nincs tisztában a nyilatkozata értelmével (például olyan okiratot ír alá, aminek tartalmát nem fogta fel). – SZLADITS (1937) 160.o.

⁷¹⁴ SZÁSZY (1949) 86. o

⁷¹⁵ EÖRSI (1981) 102.o.

A tévedés és a jogi tévedés kettősségét Weiss Emília is felveti. – WEISS (1969) 355-356.o.

⁷¹⁶ Ptk. 6:90. § (1) bekezdés

Tévedés jogcímén a szerződés akkor támadható meg, ha a fél lényeges körülmény tekintetében volt tévedésben. Lényeges az olyan körülmény, amely a közfelfogás szerint alapvetően befolyásolja a felek szerződéses akaratát, amellyel kapcsolatos helyes ismeret birtokában a fél nem, vagy nem azzal a tartalommal kötötte volna meg az adott szerződést. – BH 2016.114

⁷¹⁷ Ptk. 6:90. § (3) bekezdés

még a Ptk., hogy ha a felek a szerződéskötéskor lényeges kérdésben ugyanabban a téves feltevésben voltak, a szerződést bármelyikük megtámadhatja.⁷¹⁸

A *megtévesztés* a tévedéssel rokon jogintézménynek tekinthető, hiszen ebben az esetben is „*információhiányról*” beszélhetünk, azt azonban a másik fél vagy harmadik személy tudatosan okozza.⁷¹⁹ A két érvénytelenségi ok közötti elhatárolás alapja tehát a szándékosság. A tévedés objektív módon, szándékolt magatartás nélkül idézhető elő, ugyanakkor a megtévesztésnek szükségszerű eleme a megtévesztést előidéző fél szándékos magatartása.⁷²⁰ Fontos kiemelni azt is, hogy a Ptk. a megtévesztés kapcsán nem rögzíti, hogy csak a lényeges körülményekben való megtévesztés esetén támadható a felek szerződése. *Szladits Károly* azonban határozottan úgy érvelt, hogy a megtévesztés „*csak akkor ügyletdöntő, ha a szerződés tárgyának lényeges tulajdonságára, vagy az akaratelhatározás alapjául szolgáló más lényeges körülményre vonatkozik.*”⁷²¹ Hasonlóan vélekedett *Szászy István* is, aki szerint a „*csalárd megtévesztés esetén az a fél, akit az ügylet lényeges körülményére nézve megtévesztettek, az ügyletet megtámadhatja.*”⁷²² A megtévesztés megvalósulhat valamely téves információ átadásával, ugyanakkor hallgatással is.⁷²³ Ezt meghaladóan pedig a tévedés okozhatja a szerződő partner, de akár kívülálló személy is, a jogalkotó etekintetben nem differenciál.⁷²⁴

A családi vagyoni szerződésekben tapasztalható tévedéssel és megtévesztéssel kapcsolatban az *Kúria* elsősorban a felek alapos körültekinését emeli ki ítéleteiben. A szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó

Az eljáró bíróságok megalapozottan állapították meg, hogy az egyezség tévedés jogcímén való megtámadása szempontjából az alperes részéről a rokkantsági járadék iránti igénybejelentés elhallgatása nem tekinthető lényeges körülménynek, a felperes az egyezség megkötésekor a tévedés kockázatát vállalta, mert annak tudatában kötött egyezséget, hogy a rokkantság mértéke a gyermek részére folyósított járadékra tekintettel utóbb módosítható, ami jelen esetben meg is történt. - Pfv. II. 22.194/2016.

⁷¹⁸ Ptk. 6: 90. § (2) bekezdés

⁷¹⁹ MENYHÁRD (2000) 109.o

⁷²⁰ VÉKÁS (2016) 121.- 122.o.

„*Szükséges, hogy a megtévesztés csalárd legyen, vagyis a megtévesztő tudja azt, hogy a másik felet megtéveszti.*” - SZÁSZY (1949) 87.o.

⁷²¹ SZLATDITS (1937) 163.o.

⁷²² SZÁSZY (1949) 86.o.

⁷²³ Lásd részletesebben: MENYHÁRD (2000) 125-133.o.

⁷²⁴ Ptk 6:91. § (3) bekezdés

kifejezésével jön létre, amihez a feleknek a lényeges vagy bármelyikük által lényegesnek tartott kérdésekben való konszenzusa szükséges.⁷²⁵ A Kúria számos esetben hangsúlyozta, hogy a családi vagyoni szerződésekben nincs jogi jelentősége annak, hogy a szerződés tartalmának kialakításában mindkét fél részt vett-e, úgy szintén annak sem, hogy a szerződés a felek vagyonának egészét, vagy annak csak egy meghatározott részét, esetlegesen csak egy-egy vagyontárgy sorsát érinti.⁷²⁶ A házassági, bejegyzett élettársi valamint de facto élettársi vagyoni szerződések esetében a Ptk. kifejezetten rögzíti, hogy a felek a teljes vagyonukról vagy akár egyetlen vagyontárgy sorsáról is köthetnek szerződést.⁷²⁷ A közös vagyont megosztó szerződések kapcsán pedig a Kúria hangsúlyozza, hogy az ilyen tárgyú szerződés tartalmi érvényességéhez elegendő az, ha abból a ténylegesen megosztott közös vagyontárgyak köre és a feleket egymással szemben terhelő birtokba adási, illetve fizetési kötelezettségek köre és összege megállapítható. Nincs akadálya annak, hogy a szerződés által nem rendezett kérdésekben utóbb a felek újabb kontraktust kössenek vagy az esetlegesen kihagyott vagyontárgyak megosztása tárgyában később a bíróság ítélettel döntsön.⁷²⁸ Amennyiben azonban bármelyik elem hiányzik a felek szerződéséből, akkor az nem minősíthető közös vagyont megosztó kontraktusnak, csupán a felek vagyoni viszonyát tisztázó bizonyítéknak, amit a bíróság a vagyoni perben értékelni köteles.⁷²⁹

A Ptk. 1:3. § alapján a felek kölcsönösen a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni a jogviszonyokban. Ezt az általános zsinórmértéket a CsJK tovább pontosítja azáltal, hogy előírja a család és az egyéni érdekek közötti összhang biztosításának követelményét.⁷³⁰ A házasság, a bejegyzett élettársi kapcsolat vagy a de facto élettársi kapcsolat két fél önkéntes akaratelhatározása alapján létesülő érzelmi, gazdasági és családi közösség, amely feltételezi a felek egymás és esetleges gyermekeik iránti

---

⁷²⁵ Ptk. 6:63. §

⁷²⁶ Pfv. II. 22.470/1999.; Pfv II. 20.069/2017.

⁷²⁷ Ptk. 4:63. § (2) bekezdés

⁷²⁸ Pfv. II. 21.525/2009.

⁷²⁹ Pfv. II. 21.057/2009.

⁷³⁰ Ptk. 4:1. § (2) bekezdés

felelősségét, szolidaritását valamint az egymás iránti bizalmat.⁷³¹ Ebből következőleg a partnerek alappal feltételezhetik egymásról, hogy a család érdeke motiválja döntéseiket. Vagyonjogi szerződés hiányában így szintén alappal gondolhatják egymás döntéseiről, hogy azok célja a közös vagyon gyarapítása. Mindebből pedig az állapítható meg, hogy a jóhiszeműség és tisztességesség követelménye alapján egyik féltől sem várható el, hogy a másik társa után titokban nyomozzon és mélyrehatóan utánajárjon anyagi helyzetének, ez ugyanis a felek közötti bizalom megrendüléséhez és akár végsősoron a családi kapcsolat megszűnéséhez vezethet.⁷³² Ugyanakkor azt is hangsúlyozza a bírói gyakorlat, hogy a jóhiszeműség és tisztesség, valamint a kölcsönös együttműködés alapján egyértelműen elvárható a felektől az a minimális körültekintés, hogy a vagyonjogi szerződés aláírásakor annak tartalmát megismerjék. Ha a fél felróható módon elmulasztja ezen kötelezettségét, az a tévedés lehetőségét kizárja és felróható magatartása következményeit a partnernek magának kell viselnie.⁷³³

A bíróságnak a tévedésen vagy megtévesztésen alapuló megtámadási kereset elbírálásakor a szerződés tartalmán túl figyelembe kell vennie a felek szerződéskötésének körülményeit, továbbá mindazon kísérő körülményeket, amelyekből a felek szerződéskötési akarata felismerhető és mindazon tényeket,

---

⁷³¹ A szerződéses partnerek egymásba vetett bizalmával kapcsolatosan említi Almási Antal és Kelemen László az ügyletkötési gondosság fogalmát, melynek lényege, hogy az ilyen kötelmek kölcsönös bizalmon alapuló jogviszonyként értelmezhetőek, amelyben a jogalanyok, mint erkölcsi természetű lények az igazság vezérfonala által vezetett jogrend tagjaiként kerülnek egymással kapcsolatba. Almási szerint csak akkor keletkezhet a szerződéses partnernek joga, ha maga is eleget tesz az őt terhelő kötelezettségeknek, vagyis akkor, „*ha az ügyleti ellenfele érdekeit is méltányosan figyelembe vette és őt mindazokról a tényekről és körülményekről, amelyekben a kettejük közötti érdekellentét kicsúcsosodik, a valóságnak megfelelően kellőképpen értesítette.*” Tipikus példaként említi e jog megsértéseként a férj harmadik személlyel kötött társasági szerződését, amelyben fejében olyan ingatlanrészt engedett át a harmadik személy részére, amely a házastársával közösen illette meg, de az átruházásról sem a feleséget, a közös tulajdonról pedig a harmadik személyt nem értesítette. Ugyanezen gondolatmenet alapján a bíróság érvénytelennek tekintette azt a közjegyzői okiratot, amelyben a házastársak a köztük felmerülő vagyonjogi kérdéseket rendezték és amelyben a megegyezés tárgyát jelentő ingatlanokat és ingókat, anélkül, hogy az egyikük tudott volna erről, nem valós minőségűnek (szerzeményi vagy ági vagyonnak) tüntették fel. – ALMÁSI (1926/2) 511.o.

Kelemen mindezt azzal egészíti ki, hogy bár a felek közötti érdekeket ellentétesnek minősítik, azok végsősoron a nagy egész, a gazdaság működésének „igazságos és ésszerű lebonyolításához fűződő távolabbi érdekeiben” érnek össze, amelyből szemlélve már nem ellentétesnek, hanem egymás mellett állónak tűnnek. – KELEMEN (1941) 50.o.

⁷³² Pfv. II. 21.253/2016.

⁷³³ Pfv. II. 20.069/2017.

amelyet a felek a szerződés megkötése érdekében lényegesnek tartottak.⁷³⁴ Az egyik ilyen döntésében kiemelte a Kúria, hogy a felperes tévedésre nem hivatkozhat azzal az indokkal, hogy a részéről elfogadható vagyommérleget csak a szerződés aláírása, illetve a bontóper megindítása után állította össze, és erre tekintettel tévedését az alperes okozta vagy felismerhette. A felek szerződését ugyanis tárgyalások, egyeztetések, egyes vagyontárgyak természetbeni megosztása előzte meg, amely során a felperesnek nemcsak módja volt a közös vagyon számbavételére, de ezzel a lehetőséggel élt is, amikor a tervezet többszöri módosítása után írta alá a szerződést.⁷³⁵ Szintén értékeli a Kúria a feleket motiváló tényezőket, így az egyik kapcsolódó esetében arra a megállapításra jutott, hogy a házastársak közötti szerződések esetében a feleket nem csupán vagyoni, hanem személyes szempontok is vezérelhetik. Ha az alperest a saját felróható magatartása miatt veszélybe került házassága megmentése, a család egységének fenntartása vezérelte a szerződés megkötésére, akkor nem hivatkozhat arra, hogy akár a felperes igényében, akár a tulajdoni hányad nagyságában tévedésben volt.⁷³⁶

A tévedés és a megtévesztés mellett szintén akarathibának számít a *jogellenes fenyegetés*. *Eörsi Gyula* az elhatározási szabadság legnagyobb korlátjaként határozta meg a jogellenes fenyegetést. A fenyegetésnek⁷³⁷ álláspontja szerint a szerződést kötő fél vagy olyan személy ellen kell irányulnia, akivel a nyilatkozó olyan viszonyban van, hogy az őt érő hátrány kilátásba helyezése a nyilatkozót elhatározásában lényegesen befolyásolja. A fenyegetés pedig akkor jogellenes, ha jogellenesen befolyásol a szerződéskötésre. Ez azonban megvalósulhat akár jogos magatartás által is.⁷³⁸ *Szászy István* kiemelte azt is, hogy a fenyegetéssel

---

⁷³⁴ Pfv. II. 22.194/2016.

⁷³⁵ BH 2000.487.

⁷³⁶ BH 2016.86.

⁷³⁷ Valamilyen hátrány kilátásba helyezése a nyilatkozat elmaradása vagy meghatározott tartalomtól való eltérés esetére. – MENYHÁRD (2000) 133-134.o.

A fenyegetés fogalma megtalálható a Büntető Törvénykönyvben is, amely szerint a fenyegetés súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. – 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 459. § (1) bekezdés 7. pont

⁷³⁸ Példaként említi itt, hogyha valakit azzal fenyegetnek, hogy feljelentést tesznek ellene az általa ténylegesen elkövetett bűncselekmény miatt. - EÖRSI (1981) 101.o.

Menyhárd Attila is megjegyzi, hogy a büntetőfeljelentések megítélése neuralgikus pontja a fenyegetési helyzeteknek. Álláspontja szerint ugyanis nem jogellenes a büntetőfeljelentés, ha az egyébként a

okozott félelemnek alaposnak kell lennie, azaz az ügyleti nyilatkozat és a fenyegetés között okozati kapcsolatnak kell fennállnia.⁷³⁹

A jogellenes fenyegetés legtöbbször a közös vagyont megosztó szerződések során kerül elő a bírói gyakorlatban. A felek gyakran ekkor már felfokozott érzelmi állapotban kerülnek szembe egymással, így a konszenzus elérése nehéz. Ezzel kapcsolatban jegyzi meg a Kúria, hogy a házastársi vagyonközösséget megszüntető szerződések jellemzője, hogy azok megkötésére általában a házasság végleges megromlásának időszakában, sokszor olyan körülmények között kerül sor, amikor a felek között feszült, kiélezett a viszony. Ez a helyzet a házassági konfliktus mielőbbi megoldása érdekében a feleket vagyoni viszonyaik felszámolása során különböző megfontolásokra kényszeríti. Éppen ezért a fenyegetésnek olyan súlyúnak kell lennie, hogy az önmagában is alkalmas legyen arra, hogy a másik fél tényleges szerződési akaratát megváltoztassa, őt olyan szerződés megkötésére kényszerítse, amelyre más megfontolásból nem lenne hajlandó.⁷⁴⁰ Tipikusan ilyen helyzetet eredményez az az érzelmi befolyásolás, amikor a partner a közös kiskorú gyermek elvitelével, a kapcsolattartás esetleges akadályozásával gyakorol nyomást a félre, de akár ide tartozhat a fizikai erőszak alkalmazása is.

VI.3.2.2. A színlelt szerződések

A családtagok közötti kontraktusokban érvényesülő szerződési szabadságnak az is a részét képezi, hogy a felek szabadon mozgathassák vagyonukat egymás között. Ez a magatartás azonban sokszor arra irányul, hogy a családtagokkal ügyleti kapcsolatban lévő hitelezők fedezetét képező vagyont csökkentsék,

---

fenyegetőt segítené abban, hogy jogos követelését behajtsa, mert ilyenkor a követelés és a feljelentés között belső összefüggés van. Ha azonban ez a kapcsolat már hiányzik, vagyis a követelés érvényesítése és a feljelentéssel történő fenyegetés között nincs összefüggés, akkor jogellenesnek minősül a fenyegetés. Úgyszintén az, ha a szerződés tárgya pénz vagy más előny juttatása a feljelentés elmaradása esetén (hallgatási pénz). – MENYHÁRD (2000) 136-137.o

⁷³⁹ SZÁSZY (1949) 87.o.

⁷⁴⁰ BH 2001.278.

esetleg meg is szüntessék azt.⁷⁴¹ Az effajta magatartások a gyakorlatban kétféle értékelésre vezetnek: a bíróságok megállapítják a szerződés színlelt volta miatti érvénytelenséget vagy a fedezetelvonó magatartás miatti relatív hatálytalanságot. A gyakorlatban sokáig nehéz volt eldönteni, hogy az adós házastárs melyik tényállást valósította meg, ugyanakkor a két jogintézmény között jelentős különbségek mutatkoznak.

A *színlelt szerződésekben* a felek kifelé azt a látszatot kívánják kelteni, hogy valamilyen szerződést kötnének, valójában azonban nem akarnak megállapodni vagy másfajta szerződés megkötésére irányul az akaratuk, mint amilyen szerződést színleltek.⁷⁴² A színlelt szerződés semmis a Ptk. értelmében, tehát megkötése a szerződés érvénytelenségét eredményezi.⁷⁴³

A színlelésnek az imént említettek szerint két fajtáját különböztethetjük meg. Az egyik az *abszolút színlelés*, amikor is a feleknek egyáltalán nincs szerződéskötési szándéka, az érdekeik megvalósulása miatt azonban megkötik a színlelt kontraktust. A másik forma a *relatív színlelés*, ahol a felek ügyleti akarata a kontraktusban szereplőtől eltérő szerződési tartalomra irányul, ugyanakkor a színlelt tartalommal kerül megkötésre a kontraktus.⁷⁴⁴

Ahhoz tehát, hogy egy szerződés színleltnek minősüljön, több feltétel együttes fennállására van szükség:⁷⁴⁵

- *Akarathiany.* *Almási Antal* szerint az ügyleti akarat magába foglalja az ügylet megkötésének tudatát és annak szándékát. Amennyiben akár mindkettő, akár egyik-másik hiányzik, nem beszélhetünk ügyleti akaratról. Az ügyletkötés tudata magában foglalja az akaratnyilvánítás és a joghatás beálltának tudatát, az ügyleti szándék pedig ezek óhaját.⁷⁴⁶ A színlelt szerződések esetén az akarat kinyilvánításának tudata megtalálható, azaz a felek tisztában vannak vele, hogy szerződéses nyilatkozatot tesznek, és azzal is, hogy ez bizonyos joghatásokat ki fog

---

⁷⁴¹ BARZÓ (2017) 181.o

⁷⁴² EÖRSI (1981) 100.o.

⁷⁴³ Ptk. 6:92. § (2) bekezdés

⁷⁴⁴ GELLÉN (2008) 40-43.o.

⁷⁴⁵ Lásd részletesen: GELLÉN (2008) 30-38.o. és GELLÉN (2007) 191-202.o.

⁷⁴⁶ ALMÁSI (1926) 315-316.o.

váltani, ugyanakkor ezeket a hatásokat más célok megvalósítása érdekében akarják elérni. Éppen ezért itt az adott szerződés megkötésének az akarata hiányzik, hiszen, ha másképp is elérhető lenne a kívánt joghatás, a felek nem kötnének (vagy más tartalommal kötnének) szerződést.

A családtagok között a tulajdonátruházó magatartások, illetve az alvagyonok közötti „mozgás” az, ami előidézheti a hitelező jogának sérelmét,⁷⁴⁷ éppen ezért a családi vagyoni szerződésekben a színlelés elsősorban az ellenszolgáltatás hiánya kapcsán jelentkezik. A házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak közötti visszterhes tulajdonátruházó szerződésekben ugyanis sokszor rögzítésre kerül a megfelelő ellenszolgáltatás, ugyanakkor a tényleges teljesítés ingyenesen valósul meg. Az egyik fő vizsgálati szempont ezért a tulajdonátruházás szándékának feltárása, illetve, hogy a családtagok között történt-e visszterhes tulajdonátruházás. Következetes a bírói gyakorlat abban, hogy amennyiben a felek színlelése csak az ellenszolgáltatás kikötésében valósul meg, az a tulajdonjog átruházására irányuló szerződés egészét nem teszi érvénytelenné.⁷⁴⁸ Önmagában a tulajdonátruházó szerződés valamely tartalmi elemének a téves vagy valótlan megjelölése nem eredményezi a szerződés semmisségét, így a kikötött ellenszolgáltatás teljesítésének elmulasztása nem a szerződés érvénytelenségét, hanem a teljesítés jogosult általi követelésére, vagy a késedelemben megvalósuló szerződésszegés egyéb lehetséges jogkövetkezményeinek alkalmazására adhat csak alapot.⁷⁴⁹ Előfordulhat az is, hogy a felek tulajdonátruházó szerződése az ellenszolgáltatás feltűntetése ellenére ajándékozási szerződést leplez, így azt a Ptk. szabályai alapján és a leplezett szerződésnek megfelelő minőségében kell megítélni. Ha azonban a színleges írásbeli szerződésből az ingatlan

---

⁷⁴⁷ BARZÓ (2017) 182.o.

⁷⁴⁸ Pfv. II. 20.597/2009.

⁷⁴⁹ Pfv II. 21.126/2007.

tulajdonjogának átruházására irányuló szándék az, ami nem tűnik ki, akkor a tulajdon átruházására irányuló szándék hiánya miatt a leplezett szerződés érvénytelen.⁷⁵⁰ Egy konkrét esetben a Kúria megállapította, hogy színleltnek minősül az a házastársi közös vagyont megosztó szerződés, amelyben az egyik házastárs a kizárólagos tulajdonaként nyilvántartott ingatlan 1/2 tulajdoni hányadát valós átruházási szándék nélkül, az ellene folyó büntetőeljárás lehetséges vagyoni következményeinek elkerülése érdekében adja a másik házastárs tulajdonába.⁷⁵¹ Másik esetben azonban azt mondta ki, hogy nem színlelt az a tulajdonátruházásra irányuló szerződés, amelynél a feleknek volt valós ügyleti akaratuk a tulajdon átruházására, szerződéskötésük motívuma, célja azonban valamely harmadik személy fedezetének az elvonására irányult.⁷⁵²

A közös vagyont megosztó szerződések esetében az is előfordulhat, hogy a felek egy másik szerződéssel éppen a közös vagyont megosztására irányuló szándékukat rejtik el, szintén annak érdekében, hogy valamely kedvezményt igénybe vehessenek. Éppen ezért, ha a felek az írásbeli közös vagyont megosztó szerződésben a valós vagyoni viszonyoktól eltérően állapodnak meg az illetékfizetési kötelezettség csökkentése vagy esetleges elkerülése érdekében, de a tényleges közös vagyoni igény teljesítését szóbeli kölcsönszerződéssel akarják biztosítani, akkor a létrejött kölcsönszerződés a jogcím vonatkozásában színleltnek, azon belül is a közös vagyont megosztását palástoló ügyletnek minősül.⁷⁵³

Előfordulhat azonban az is, hogy a felek a törvényes vagyoni jog szabályaitól akarnak látszólagosan eltérni, annak érdekében, hogy az egyik felet terhelő kötelezettség teljesítését elkerüljék. Ezzel kapcsolatosan állapította meg a Kúria, hogy amennyiben a felek nem akarnak a nyilatkozataiknak kötelező erőt tulajdonítani, csak azt a

---

⁷⁵⁰ Pfv. II. 20.564/2013.

⁷⁵¹ BH 2012.195. Lásd még: BH1984. 446., Pfv.II.20.120/2017.

⁷⁵² BH 2013. 299.

⁷⁵³ Pfv. II. 20.234/2009.

látszatot akarják előidézni, mintha közöttük a törvényes vagyoni jog szabályaitól eltérő vagyoni jogi szerződés jött volna létre, akkor megegyezésük színleltnek minősül. Ha a vagyoni jogi szerződésben a felek megállapodnak egy adott vagyonelem különvagyona utalásáról azért, hogy a kívülálló örökös kötelesrészi igényét megszüntessék, az előidézheti a kontraktus színleltségen alapuló érvénytelenségét. Amennyiben viszont a felek később újból tudatosan megerősítik szerződéses akarataikat, az a színlelés megállapíthatóságát kizárja, ugyanis a titkos fenntartás vagy a rejtett indok a szerződés érvénytelensége szempontjából közömbös.⁷⁵⁴

- *Tudatosság.* A felek akarathányának tudatossága is elengedhetetlen eleme a színlelés megállapításának. Ez azt jelenti, hogy az érintettek tudatában vannak, hogy a szerződéses nyilatkozatukat csak színlelik és valójában nem kötnek tényleges szerződést. Ez a tudatosság magában foglalja azt is, hogy a felek tudják, a másik sem kívánja a szerződés megkötését, illetve azt, hogy mindkettejük akarata eltér a kifejezett nyilatkozattól. Fontos kritérium az is, hogy a tudatos akarathány a felek között ugyanarra nézve álljon fenn.⁷⁵⁵

A családi vagyoni jogi szerződésekben a tudatosság a valóságtól eltérő látszat keltésében valósul meg. Ha a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak egymás között mozgatják a vagyonelemeket akár tulajdonátruházás által, akár a közös vagyon megosztása során az alvagyonok közötti mozgással, akkor a tudatuk arra irányul, hogy azt a látszatot keltsék, az adott vagyontárgy vagy akár több vagyonelem nincs a kötelezettségvállaló fél tulajdonában. Ekkor ugyanis a cél az, hogy az adós házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs harmadik

---

⁷⁵⁴ Pfv. II. 21.737/2006.

⁷⁵⁵ GELLÉN (2008) 32.o.

A tudatos akarathányra nem a szerződés megtámadására, hanem a titkos fenntartással vagy rejtett indokokkal kötött szerződésekre vonatkozó, valamint a színlelt szerződésekre vonatkozó szabályok az irányadóak. - BH 2001.234.

A szerződés „színlelt” volta és ennek semmisségi következménye csak abban az esetben állapítható meg, ha mindkét szerződő fél akarata a jogviszonyukban egy másik szerződés rendelkezéseinek érvényesülésére vonatkozott. - BH 1998.292.

személy irányába fennálló kötelezettségének fedezetét megszüntessék. Ezt meghaladóan viszont fordított helyzet is elképzelhető, vagyis amikor a családtag külső harmadik személlyel azért köti meg a színlelt tulajdonátruházó szerződést, mert éppen a másik partner vagyoni igényének fedezetét kívánja megghiúsítani. Ekkor a tudatosságnak ezt a momentumot kell átfognia.

- *Kétoldalúság.* A bírói gyakorlatban korán megjelent az a követelmény, miszerint a színlelt szerződések esetében elengedhetetlen, hogy a színlelés szándéka mindkét fél esetében fennálljon. Amennyiben ugyanis az egyik fél részéről fennáll a szerződéskötési szándék, az kizárja a szerződés érvénytelenségének megállapítását.⁷⁵⁶ Az egyoldalú színlelés a szerződés érvénytelensége szempontjából éppen ezért közömbös.⁷⁵⁷ Ebből adódóan csak az a szerződés minősül színleltnek, amelynek megkötését mindkét fél színleli, vagyis egyik fél sem akarja valójában azt az adott szerződési nyilatkozatot megtenni.⁷⁵⁸
- *Szándékközösség.* Szladits Károly úgy fogalmazott, hogy ha a nyilatkozó és az, akihez a nyilatkozat intézve van, egyetértenek abban, hogy a nyilatkozat nem komoly, a színlelés esetével van dolgunk.⁷⁵⁹ A színlelt szerződések esetében a tudatosságot ki kell egészíteni a felek közötti egyetértés kritériumával, vagyis, hogy a felek között a színlelés tényében és tartalmában akarategység keletkezzen. A felek tehát kontraktusukat kétoldalúan, szándékközösségben, tudatos akarathiánnyal kell, hogy megkössék.⁷⁶⁰ Ebből adódóan a családi vagyonjog szerződésekben a

---

⁷⁵⁶ Nem színlelt az adásvételi szerződés önmagában amiatt, hogy azt a felek meghatározott cél (pl. kedvezményes hitel felvétele) érdekében kötik, ha legalább egyikük részéről a valós tulajdonszerzési/átruházási szándék fennáll. – BH 2013.339.

A szerződés színlelt jellege, s ebből következően annak semmis volta nem állapítható meg, ha több szerződő fél közül akár csak az egyik fél akarata irányul is az adott szerződés megkötésére. – BH 2000.457.

⁷⁵⁷ GELLÉN (2008) 33.o.

Pfv. II. 21.722/2007.

⁷⁵⁸ Pfv. II 21.176/2014.

⁷⁵⁹ SZLADITS (1937) 158.o.

⁷⁶⁰ GELLÉN (2008) 36.o.

A színlelés kétoldalú, tudatos magatartás, amikor a felek közös akarata arra irányul, hogy azt a szerződést, amely jognyilatkozataik alapján keletkezik, ne kössék meg. – BH 2001.29

színlelés csak akkor valósulhat meg, ha a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak között konszenzus van a látszat létrehozásának céljában.⁷⁶¹

- *Látszat.* Színlelésről csak akkor beszélhetünk, ha a felek valós akaratának elérését szolgáló, ugyanakkor a valóságtól eltérő látszatot eredményez a szerződés. A látszólagos állapotot harmadik személy számára úgy tüntetik fel, mintha az valós lenne. Ha a látszatot senki sem érzékeli, a szerződés akkor is semmis, hiszen nem attól válik színleltté egy szerződés, mert másra nézve valamilyen hatást gyakorol.⁷⁶²

VI.3.2.3. A jóerkölcsbe ütköző szerződések

A családi vagyoni szerződések tartalmát számos érvénytelenségi ok befolyásolhatja. A bírói gyakorlatban az egyik leggyakrabban vizsgált kérdés a szerződések jóerkölcsbe ütközése.

A jóerkölcsbe ütközés számos más magánjogi jogintézményhez hasonlóan római jogi gyökerekkel rendelkezik, ugyanis már az akkori jogtudósok is meg voltak győződve róla, hogy a jog nem pusztán tartalom nélküli tételes jogszabályok összessége, hanem bizonyos erkölcsi alapokon nyugszik.⁷⁶³ A *contra bonos mores* elv már a kereszténység megjelenése előtt megjelent a jogalkalmazásban, amely szerint az erkölcstelen magatartásra jogot alapítani nem lehet.⁷⁶⁴ A klasszikus magyar magánjog is átvette és elismerte a jóerkölcs jelentőségét,⁷⁶⁵ majd a szocialista polgári jog tudománya és kodifikációja –

A szerződésnek színlelés okából való semmisségéhez az szükséges, hogy egyező akarattal egyik szerződő fél se kívánja megkötni azt a szerződést, amely nyilatkozataik alapján keletkezne. – BDT 2008.1857.

⁷⁶¹ Pfv. II. 21.370/2014.

⁷⁶² GELLÉN. (2008) 37.o.

⁷⁶³ FÖLDI-HAMZA (1996) 486.o.

⁷⁶⁴ LENKOVICS (2017) 319.o.

⁷⁶⁵ *Szladits* szerint a jog néha valamely erkölcsi kötelesség megsértéséhez is hátrányos jogkövetkezményt fűz és ily módon az erkölcsi kötelességet jogi kötelességgé, megszegését jogellenes magatartássá teszi. – SZLADITS (1937) 182.o. Hozzáteszi még, hogy a jóerkölcsbe ütköző szerződésre általában nem lehet jogigényt alapítani: „a bíró fenséges hivatása nem arra való, hogy piszkos üzelmekből eredő vitákban tegyen igazságot.” – SZLADITS (1937/2) 24.o.

Lenkovics Barnabás szavaival élve – „*kidobta*” és a szocialista együttélés követelményeivel helyettesítette az elvet.⁷⁶⁶ Ugyanakkor a jóerkölcsbe ütközés, mint semmisségi ok, helyet kapott az 1959-es Ptk.-ban⁷⁶⁷ és a jelenleg hatályos szabályozásban egyaránt. A jogalkotó generálklauzulaként rögzíti a 6:96 §-ban, hogy a semmis az a szerződés, amely nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik. A generálklauzula nyitott tényállásként kerül megfogalmazásra, így nehéz a tartalmi elemekre következtetni. Számos szerző kiemeli, hogy a jóerkölcsbe ütközés fogalmát a bíróságoknak kell meghatározni az eset egyedi és összes körülményére tekintettel.⁷⁶⁸ *Menyhárd Attila* a méltányosan és igazságosan gondolkodó ember tisztességérzeteként azonosítja a jogintézmény tartalmát.⁷⁶⁹ A jóerkölcsbe ütközés kritériumainak meghatározásánál a bíróságok a társadalom általános értékítéletét veszik alapul, amihez *Kőrös András* megjegyzi, hogy azt nem lehet kiterjesztően értelmezni, mert az a szerződési szabadságot és ezen keresztül a jogalanyok privátautonómiáját sértené.⁷⁷⁰ Ennek megfelelően a jóerkölcsbe ütközés megállapítása során nem a szerződő fél érdeksérelmét, hanem azt kell vizsgálni, hogy maga a jogügylet társadalmilag elítélendő-e.⁷⁷¹ A másik nagyon fontos jellemzője a tényállásnak, hogy szubszidiárius jellegű, vagyis csak akkor alkalmazható, ha nincs az eldöntendő tényállás megítélésére vonatkozó konkrét jogi norma.⁷⁷²

---

⁷⁶⁶ LENKOVICS (2017) 320.o.

A szocialista együttélés követelményeire vonatkozóan Weiss Emília úgy fogalmazott, hogy azokban az esetekben, amikor a szocialista kodifikációk többsége érvénytelenségi szankcióval sújtotta a szocialista együttélés szabályait sértő jogügyleteket, ezzel voltaképpen a szocialista erkölcsbe ütköző ügyletek ellen kívánt védelmet nyújtani. A szocialista együttműködés elve így végső fokon jogi elvvé tette és kiegészítő, szubszidiárius jogforrássá minősítette a szocialista erkölcsöt, mindazokban a kérdésekben, amelyekre nézve a jogszabályok nem nyújtottak részletekbe menő eligazítást. – WEISS (1969) 236-237.o.

⁷⁶⁷ Az 1991. évi XIV. törvény emelte vissza a fogalmi rendszerbe – KÖRÖS (2017) 313.o.

⁷⁶⁸ *Szászy István* szerint a bírói belátás határozza meg, hogy mely ügyletek erkölcstelének. „*A bírói gyakorlatban irányelvek alakultak ki minden korban arra vonatkozóan, hogy mi a népi közösségben uralkodó erkölcsi felfogás, és ha az ügylet tartalma nem felel meg ennek az erkölcsi mértéknek, az ügyletet semmisnek kell tekinteni.*” – SZÁSZY (1949) 84.o.

Lásd még: VÉKÁS (2016) 127-128.o., BARZÓ (2015) 212.o.

⁷⁶⁹ MENYHÁRD (2004) 99.o.

⁷⁷⁰ KÖRÖS (2017) 313.o.

⁷⁷¹ BARZÓ (2017/3) 37.o.

Lásd ehhez: EBH 2005.1234. BH 2000. 260., BH 2001. 473., BDT2019. 4037.

⁷⁷² VÉKÁS (2016) 128.o.

A Kúria emellett azt is hangsúlyozza, hogy a szerződések jóerkölcsbe ütközése a szerződéskötéskor fennálló állapotok szerint vehető figyelembe, az utóbb bekövetkezett változások a szerződés jó erkölcsbe ütközésének megítélésekor nem értékelhetők.⁷⁷³ Ugyanezen esetben megjegyzi még az ítélkező testület, hogy a szerződést csak akkor lehet semmisnek tekinteni, ha a jó erkölcsbe ütközés nyilvánvaló. Ebből pedig arra a következtetésre jut, hogy kellő körültekintés esetén mindkét félnek tudnia kell arról, hogy a szerződés tartalma tiltott cél elérését szolgálja, etikátlansága számukra nyilvánvaló, azonban a felek jó- vagy rosszhiszemősége már nem bír jelentőséggel.⁷⁷⁴

Mindezek alapján a jóerkölcsbe ütköző szerződések jellemzői az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

- a jóerkölcsbe ütközés szubszidiárius jellegű tényállás, amely csak akkor kerülhet alkalmazásra, ha nincs konkrét jogszabályi rendelkezés, ami alapján a vitatott helyzet eldönthető,⁷⁷⁵
- a megítélés alapja a társadalom értékítélete és nem a szerződő fél méltánytalan helyzete,
- a jóerkölcsbe ütközés megállapításánál nincs jelentősége a felek jó- vagy rosszhiszemőségének,

---

A jóerkölcsbe ütközés kiegészítő jogcím, ami azt jelenti, hogy önmagában olyan körülmények alapján nem állapítható meg, amelyek törvényben nevesített érvénytelenségi ok alapjául szolgálnak. – EBH 2010.P.17

A szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti érvénytelenségét ugyanis önmagában a forgalmi érték és a kikötött vételár közötti feltűnően nagy értékkülönbség alapján nem lehet megállapítani. A Ptk.-ban vagy egyéb jogszabályokban külön nevesített semmisségi és megtámadási okok (pl. jogszabályba ütközés, fenyegetés, megtévesztés, cselekvőképtelen személlyel való szerződéskötés) általában a társadalom általánosan elfogadott értékítéletébe is ütköznek, éppen ezért fűzte azokhoz a jogalkotó az érvénytelenség súlyos jogkövetkezményét. A szerződés jóerkölcsbe ütközése, mint a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdésében rögzített semmisségi ok tehát lényegében kiegészítő jogcímként alkalmazható a jogszabályokban nem nevesített, de a társadalmi értékítéletbe, az általánosan elfogadott erkölcsi normákba ütköző szerződések esetén. – 17/2012. számú polgári elvi határozat

⁷⁷³ BDT 2010.2269., BH 2016.280.

⁷⁷⁴ BDT 2010.2269

⁷⁷⁵ A jóerkölcsbe ütközés kiegészítő jogcím, ami azt jelenti, hogy önmagában olyan körülmények alapján nem állapítható meg, amelyek a törvényben nevesített érvénytelenségi ok alapjául szolgálnak. – EBH 2010.P.17.

- a jóerkölcsbe ütközésnek a szerződéskötéskor kell fennállnia, a körülményváltozások a szerződés érvényességét utóbb nem befolyásolják.⁷⁷⁶

A családi vagyoni szerződések jóerkölcsbe ütközésének vizsgálatát a felek szerződésben rögzített, eltérő és gyakran egyensúlytalan vagyoni helyzete alapozhatja meg. Legyen szó bármely típusú vagyoni kontraktusról, a jogvitát indító fél legtöbbször a vagyoni állapot méltánytalanságát sérelmezi ezen jogintézményre hivatkozva.⁷⁷⁷ A méltányosság azonban nem társadalmi, hanem az egyedi szempontok mérlegelését teszi lehetővé, a tényállást általánosságban megfogalmazó jogszabálynak az eset konkrét sajátosságaira tekintettel történő korrekció alkalmazását írja elő. Ebből adódóan a méltánytalanság nem lehet a szerződés jóerkölcsbe ütközésének indoka.⁷⁷⁸

Ezt meghaladóan több esetben is hangsúlyozta a legfőbb ítélkező testület, hogy nem ellentétes a társadalom általános erkölcsi felfogásával, ha az egyik fél a saját vagyona rovására a másiknak ingyenes vagyoni előnyt juttat és az sem, ha közös vagyont házastársa különvagyonába utalja.⁷⁷⁹ Emellett azt is rögzítette, hogy nem ütközik a jóerkölcsbe a házassági vagyoni szerződés amiatt, hogy a közös-, illetve a különvagyon körét a törvénytől eltérően határozza meg.⁷⁸⁰ Jóerkölcsbe ütközőnek nyilvánította viszont azokat az eseteket, amikor a házastárs kisémmizésére irányult a felek szándéka.⁷⁸¹ Az a magatartás ugyanis, hogy a felek a házassági vagyoni szerződés megkötéséig közösen gazdálkodnak és olyan családi rendet alakítanak ki amelynek megfelelően az egyik fél a háztartást vezeti és a gyermekeket neveli, a másik pedig biztosítja a magas színvonalú megélhetést, majd visszamenőlegesen vagyonekülönítést

---

⁷⁷⁶ KÖRÖS (2017) 313.o.

⁷⁷⁷ Lásd ehhez például BH 2011. 337, BH 2000.539, BDT 2010.2269, EBH 2011.2403

⁷⁷⁸ KÖRÖS (2017) 317.o. és BH 2001.278.

⁷⁷⁹ BH 1999.409, BH 2000.539.

⁷⁸⁰ BH 2011.337.

⁷⁸¹ A jóerkölcsbe ütközik, ennek következtében semmis a házassági vagyoni szerződés azon pontja (részleges érvénytelenség), mely az életközösség 17 évvel korábbi létrejöttére visszamenőleg is, s nem csak a jövőre nézve zárja ki a vagyonközösséget és ezzel összefüggésben kizárólag az egyik fél valamennyi, az ingatlan-nyilvántartásban közös néven feltüntetett ingatlant, illetve a cégnyilvántartás szerint közös tulajdonú üzletrészt különvagyonként nevesíti. A szerződés anélkül mondta ki ugyanis a közös vagyonteljes hiányát, hogy akár csak közvetett utalást tartalmazott volna arra, hogy a felek a közösen szerzett vagyont megosztották. – BH 2015.254.

kötnek ki és a háztartást vezető felet kizárják a vagyomból, a társadalom általános értékítéletét egyértelműen sérti.⁷⁸² Fontos azonban az adott pár társadalmi, kulturális hátterének a vizsgálata is, hiszen olyan esetben amikor a felek olyan államból származnak, ami tradícióját és jogrendszerét tekintve eltér a hazai szabályozástól és ahol a házastársak közötti személyi és vagyoni egyenlőtlenség – és annak kirívó módon történő megvalósulása – társadalmi szinten elfogadott, ott nem állapítható meg a jóerkölcsbe ütközés.⁷⁸³ Úgy szintén nem ellentétes a közvélekedéssel az, ha a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak abból a célból kötik meg a vagyoni jogi szerződésüket, hogy a kapcsolaton kívül született leszármazó későbbi kötelesrészi igényét meghiúsítsák.⁷⁸⁴ A jóerkölcsbe ütközés vizsgálatakor tehát magát a jogügyletnek az egészét kell figyelembe venni a szerződéskötéskor fennálló körülmények alapján, egybevetve mindezt a felek szándékával és a szerződéssel megvalósítani kívánt céljaikkal. Ennek megfelelő a bírói gyakorlat a szerződési szabadság érvényesülése érdekében a jóerkölcsbe ütközés megállapíthatóságát szűken értelmezi és csak a súlyosan kirívó és egyoldalú szerződés esetén ítéli megalapozottnak.⁷⁸⁵ A Kúria azt is kiemeli ezzel összefüggésben, hogy az említett érvénytelenségi ok fennállásának megállapításakor nem a szerződő fél érdeksérelmét, hanem a jogügylet társadalmi elítélendőségét kell vizsgálni. Az általános társadalmi megítéléssel pedig nem áll szemben az, ha például a partnerek a közös vagyonukból csak egy-egy vagyontárgy jogi helyzetét rendezik és az sem, ha a megosztás módjának meghatározása mellett a vagyontárgyak értékét nem határozzák meg.⁷⁸⁶

---

⁷⁸² Pfv. II. 21.696/2014.

⁷⁸³ Pfv. II. 21.240/2007.

⁷⁸⁴ Pfv. II. 21.737/2006.

⁷⁸⁵ BH 2015.254.

⁷⁸⁶ Pfv. II. 20.069/2017.

VI.3.2.4. A feltűnő értékaránytalanság

A szolgáltatások értékarányossága védendő elem a gazdasági életben, melynek megítélése a piac egyre nagyobb szabadságával változott. *Eörsi Gyula* még úgy fogalmazott, hogy „a szerződések általában akkor felelnek meg a felek és a társadalom érdekeinek, ha bennük a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke nagyjából egyensúlyban van.”⁷⁸⁷ Amennyiben azonban ez az egyensúly megbomlik, akkor indokolt lehet a jogi úton történő beavatkozás. A feltűnő értékaránytalanság, mint érvénytelenségi ok célja az ilyen helyzetek elkerülése, valamint az ügyleti forgalom zavartalanságának biztosítása. A Ptk. rögzíti, hogy ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke között – anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné – a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság, a sérelmet szenvedett fél a szerződést megtámadhatja.⁷⁸⁸ Az aránytalanság megállapításához tehát három feltételnek kell együttesen teljesülnie:

- a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti jelentős értékbeli különbség,
- amely már a szerződéskötés pillanatában fennáll,⁷⁸⁹
- egyik fél sem szánja ajándékként a nyújtott szolgáltatást.

A feltűnő értékaránytalanság objektív jellegű jogintézmény, nincs jelentősége a felek felrőhatóságának.⁷⁹⁰ A bírói gyakorlatban az értékaránytalanság megállapításához a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értékkülönbségének a forgalmi értékhez viszonyított, százalékos formában meghatározott aránya

---

⁷⁸⁷ EÖRSI (1981) 104.o.

⁷⁸⁸ Ptk. 6:98. (1) bekezdés

⁷⁸⁹ Fontos, hogy az értékaránytalanságnak már a szerződéskötés pillanatában fenn kell állnia. Amennyiben később áll elő, akkor már nem a szerződés érvénytelenségéről, hanem körülményváltozásról (clausula rebus sic stantibus) beszélhetünk, aminek a bírói szerződésmódosításnál van szerepe.

A szerződésnek a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnően nagy értékkülönbségére alapított megtámadására nem ad okot az, hogy az alperesnek nem váltak be a számításai, a szerződésből nem származott olyan haszna, mint amivel a szerződéskötéskor kalkulált. BH 2012.225.

Nem eredményez érvénytelenséget a szerződés szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnően nagy értékkülönbség miatti megtámadása akkor, ha a forgalmi érték hirtelen emelkedését kizárólag egy, a szerződés megkötését követően bekövetkezett körülmény árfelhajtó hatása okozta. BH 2015.126.

⁷⁹⁰ Amennyiben azonban már egy szubjektív elem is kapcsolódik hozzá, akkor uzsorás szerződésekről beszélünk. – EÖRSI (1981) 105.o.

képezi a kiindulópontot.⁷⁹¹ Két objektív feltétel együttes fennállása eredményezheti a jogintézmény megállapíthatóságát: egyfelől a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között értékbeli különbségnek kell fennállnia, másrészt pedig a fennálló különbségnek feltűnően nagyoknak kell lennie. Ennek megállapításához, hogy az értékkülönbség feltűnően nagy-e, a bíróságnak vizsgálnia kell a szerződéskötés körülményeit, a szerződés egész tartalmát, a forgalmi viszonyokat, az ügylet jellegéből fakadó sajátosságokat, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás meghatározásának módját.⁷⁹² A feltárt forgalmi adatok alapján megállapítható értéktől való jelentősebb eltérés azonban önmagában – ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egybevetésével nem jelent feltűnő értékaránytalanságot – nem alap a szerződés megtámadására.⁷⁹³ Ezt meghaladóan kialakulhat az aránytalanság egy olyan alkufolyamat eredményeként is, amikor a szerződő fél fokozott érdekeltsége miatt fogadja el, vagy esetleg ajánlja fel a valós értéket meghaladó vételárat, vagy amikor ellentételezni kíván ezzel valamely vele szemben nyújtott kedvezményt. Előfordulhat az is, hogy az aránytalan ellenszolgáltatást nyújtó személyt kifejezetten az vezérelte, hogy a másik félnek támogatást nyújtson. Ilyen körülmények fennállása esetén általában nincs helye az érvénytelenség megállapításának.⁷⁹⁴

A Ptk. a 6:98. § (1) bekezdésben korlátozza a megtámadásra jogosultak körét, amikor is kimondja, hogy nem támadhatja meg a szerződést az, aki a feltűnő értékaránytalanságot felismerhette vagy annak kockázatát vállalta.⁷⁹⁵ Ezt meghaladóan a feltűnő értékaránytalanságra alapított megtámadási jog

---

⁷⁹¹ VÉKÁS (2016) 138.o.

⁷⁹² PK. 267. szám I. pont

A feltűnő értékaránytalanság megállapítására irányuló kereset esetén - ha a jogérvényesítés feltételei egyébként fennállnak - a bíróságnak először az értékaránytalanság objektív fennálltának a kérdésében kell állást foglalnia. Ha ez fennáll, akkor kell vizsgálnia azt, hogy a szerződéskötés körülményeire figyelemmel ennek alapján a szerződés érvénytelensége megállapítható-e. – BH 2012.262.

⁷⁹³ PK. 267. szám I. pont indokolása

⁷⁹⁴ EBH 2012.225.

⁷⁹⁵ A megtámadási jog nem szolgálhat a megbánt szerződéstől való szabadulás vagy kedvezőbb szerződési feltételek kikényszerítésének eszközéül. - BDT 2009.2060.

érvényesen kizárható a szerződésből. A Ptk. csak egy kivételt létesít ez alól, még hozzá a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződéses jogviszonyt.⁷⁹⁶

A feltűnő értékaránytalanság megítélése a családi vagyoni szerződésekben azért ütközik nehézségekbe, mert egyik kontraktus esetében sem követeli meg a jogalkotó a visszterhesség és az arányosság betartását.⁷⁹⁷ Számos esetben hangsúlyozta ugyanis a legfőbb ítélkező testület, hogy a felek közötti, vagyoni viszonyaik rendezésére vonatkozó szerződésnek a feltűnő értékaránytalanságra alapított megtámadásánál az általános szempontok mellett *a családjogi viszonyok sajátosságait* is figyelembe kell venni.⁷⁹⁸ A bíróságnak a szerződéskötés körülményeit, a szerződés egész tartalmát, az eset valamennyi körülményét vizsgálnia kell. A családi vagyoni szerződésekben a feltűnő értékaránytalanság megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha a feltűnő értékkülönbség a felek valamelyikére nézve kirívó és indokolatlan hátrányokkal jár. A házastársakat, bejegyzett élettársakat vagy de facto élettársakat vagyoni rendezésük során nem csak vagyoni, hanem sokkal inkább személyes szempontok vezethetik, mint például a kiskorú gyermekük érdeke vagy az, hogy vagyoni vitáikat mihamarabb rendezzék. Ezen okok nagyobb mértékben befolyásolják a szerződéses akaratukat, mint a szigorúan vett arányosság követelménye, és sok esetben ezeket nem tárják a bíróság elé a szerződés megtámadása iránti perekben.⁷⁹⁹

A felek vagyoni kontraktusaiban gyakori, hogy a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs akár az életközösség alatt, akár annak megszűnését követően a vagyoni igények rendezése során ingyenesen juttat a másik félnek vagy akár a gyermeküknek. Az ingyenes juttatás leggyakoribb formája általában az ajándékozás, amire a Ptk. kapcsolódó kötelmi jogi

---

⁷⁹⁶ Ptk. 6:98. § (2) bekezdés

⁷⁹⁷ BARZÓ (2017/3) 35.o.

A házastársak egymás közötti szerződési kapcsolataira nem vonatkozik a szerződések visszterhességének vételeme, a visszterhességet annak a házastársnak kell bizonyítani, aki arra hivatkozik. – BDT 2012.2633.

⁷⁹⁸ BH 2000. 539, BH 1994. 537.

⁷⁹⁹ BH 2000.539 és Pfv. II. 21.438/2008.

A feleket a legkülönbözőbb indokok és motivációk vezethetik ahhoz, hogy mellőzzék az arányosság alkalmazását. Lásd ehhez még: BH 1998.17., BH 1995. 570., Pfv. II. 21.997/2017., Pfv. II. 21.556/2015.

szabályai is irányadóak, viszont gyakran megjelenik a felek vagyone rendezése során a *különvagyomba utalás* is, mint ingyenes juttatás. A különvagyomba utalás a felek belső viszonyában érvényesülő ingyenes juttatás, amit a bírói gyakorlat egyértelműen elkülönít az ajándékozástól. A különvagyomba utalás a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs réeszeről annak az egyoldalú kifejezésre juttatása, hogy a másik partner különvagyomára fordított közös- vagy saját különvagyonnak a megtérítésére nem tart igényt. Ennek megfelelően a nyilatkozat joglemondásnak minősül, ami kiterjesztően azonban nem értelmezhető.⁸⁰⁰ Ugyanakkor a különvagyomba utalás – ha a fél szabad akaratelhatározásából döntött így – köti a juttató felet, azaz nem követelhető vissza, mint az ajándék.⁸⁰¹

A felek vagyoni viszonyait megszüntető szerződések jellemzője, hogy azok megkötésére általában a kapcsolat végleges megromlásának időszakában, sokszor olyan körülmények között kerül sor, amikor a felek között feszült, kiélezett a viszony. Ez az ok a feleket a konfliktus mielőbbi megoldása érdekében különböző megfontolásokra készíti, kényszeríti, melyek között az egyenértékűség kívánalma gyakran háttérbe szorul.⁸⁰² Előfordul, hogy a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs ebből kiindulva annak tudatában köti meg a megegyezést, hogy a szerződésben rögzített vagyonmérleg nem felel meg a valós állapotoknak. Ezzel összefüggésben a Kúria rámutat arra, hogy ilyen esetekben a feltűnő értékaránytalanságra hivatkozva, még a Ptk.-ban rögzített feltételek fennállása esetén sem támadható meg a szerződés. Ekkor ugyanis a sérelmet szenvedett fél maga is hozzájárul az arányosságnak ellentmondó helyzet kialakításához, aminek következtében magatartása *felróható*. Felróható magatartására azonban előnyök szerzése végett senki nem hivatkozhat.⁸⁰³

---

⁸⁰⁰ Pfv. II. 21.709/2008., Pfv. II. 20.456/2013.

⁸⁰¹ EBH 2011.2403.

⁸⁰² EBH 2001.530.

⁸⁰³ Ptk. 1:4. § (2) bekezdés

A Kúria arra is rámutatott, hogy nincs jogi jelentősége annak, hogy a szerződés tartalmának kialakításában mindkét fél részt vett-e⁸⁰⁴, úgyszintén annak sem, hogy a szerződés a közös aktív és passzív vagyon körét, illetve annak értékét a valóságnak megfelelően vagy attól eltérően rögzíti-e, a megosztás módját pedig kimerítően vagy csupán hiányosan tartalmazza.⁸⁰⁵ Életszerű ebből adódóan az a helyzet, hogy a felek a szerződésben csak a vitás ingóságok sorsáról rendelkeznek, az egyéb vagyontárgyaikról, illetve a passzív vagyonról más formában, akár szóban állapodnak meg. Önmagában az a körülmény ugyanis, hogy a szerződés egyes vagyontárgyakat tételesen nem sorol fel, még nem jelenti azt, hogy azokat a felek a vagyonmegosztásnál nem vették figyelembe, főként akkor, ha a közös vagyon megosztása előtt folyamatosan egyeztetnek vagy esetlegesen rögzítik a szerződésükben, hogy további követelésük egymással szemben nem áll fenn.⁸⁰⁶ A közös vagyont megosztó szerződésnek ugyanis nem kötelező tartalmi eleme a vagyonmérleg. Az ilyen tárgyú szerződések tartalmi érvényességéhez elég az, ha abból a *ténylegesen megosztott vagyontárgyak köre és a feleket egymással szemben terhelő birtokbaadási, illetve fizetési kötelezettségek köre és összege* megállapítható. Nincs ugyanis akadálya annak, hogy a rendezetlenül hagyott kérdésekben a felek újabb kontraktust kössenek vagy a kihagyott vagyontárgyak tekintetében a bíróság ítélettel döntsön.⁸⁰⁷

A vagyoni viszonyokat felszámoló szerződésekben a reális értékviszonyoktól történő eltérésnek szintén gyakori indoka, hogy az egyik fél a partnerrel vagy a gyermekkel szembeni tartási kötelezettsége alól akar mentesülni. A másik oldalon ilyenkor pedig az a cél, hogy az ingatlanon vagy az egyéb vagyontárgyakon fennálló közös tulajdon olyan módon szűnjék meg, hogy annak fejében egyösszegű megváltási ár megfizetésére ne legyen köteles a partner. Tekintettel arra, hogy egy ilyen helyzetben az adott rokon tartásának az

---

⁸⁰⁴ Megjegyzendő, hogy amennyiben részt vettek a felek a tartalom alakításában, akkor a részvétel körülményeit már szükséges értékelni.

⁸⁰⁵ Pfv. II. 20.069/2017.

⁸⁰⁶ BH 2009.207.

⁸⁰⁷ Pfv. II. 21.525/2009.

értéke is belekeveredik a jogviszonyba, kérdésként merül fel, hogy ekkor is csak a kirívó értékkülönbség eredményezheti az érvénytelenség megállapítását, vagy itt szigorúbban értékelendő az arányosság. A gyermektartás esetén a Ptk. rögzíti, hogy a szülők megegyezhetnek abban is, hogy a gyermekétől különélő szülő a tartási kötelezettségének megfelelő vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával tegyen eleget. Ahhoz azonban, hogy ez a szerződés érvényes legyen, két feltétel fennállására van szükség: egyfelől annak az időszaknak a meghatározására, amelynek tartamára a juttatás a tartást fedezi, másrészt pedig a gyámhatóság vagy bíróság jóváhagyására.⁸⁰⁸ A jogszabályhely nyelvtani értelmezése alapján a feltételek konjunktívak, ennek megfelelően bármelyik hiánya a kontraktus érvénytelenségét eredményezi. A tartás mértékét a jogosult indokolt szükségletei határozzák meg, ami nem jelenthet „szűkös tartást,” azaz nem azonosítható a létminimummal, hanem a jogosulti igényeknek megfelelően egyéniesített, átlagos színvonalú kielégítést foglalja magában.⁸⁰⁹ Az is vizsgálat tárgyát képezi ilyen esetekben, hogy a gyermeket saját háztartásában nevelő szülő képes lesz-e egyedül eltartani a gyermeket a továbbiakban.

A szerződéssel történő jogviszony-rendezés elsődlegességét az indokolja, hogy nyilvánvalóan a szülők ismerik legjobban a gyermekük indokolt szükségleteit, érdeklődési körét, egészségi állapotát, sport-, illetve kulturális igényét, iskolán kívüli elfoglaltságai szükségességét és ezzel összefüggésben a tartásának rendszeres pénzbeli költségeit. A megegyezés tehát feltételezi egyrészt a gyermek szükségleteinek ismeretét, másrészt az indokolt szükségletek kielégítésében a kötelezett szülő tehervállalásának mértékében való egyetértést. A Kúria ezzel összefüggésben megállapította, hogy a gyermek érdekének fokozott védelme családjogi alapelveivel⁸¹⁰ összhangban elvárható a szülőktől az az előrelátás, hogy számoljanak egyrészt azzal, hogy a szerződés szerinti tartás mértéke kiszámíthatóan, hosszabb időtartamban is teljesíthető legyen. Másrészt az a gyermek indokolt – a harmonikus személyiségfejlődéséhez

---

⁸⁰⁸ Ptk. 4:217. § (2) bekezdés

⁸⁰⁹ BARZÓ (2017) 511.o.

⁸¹⁰ Ptk. 4:2. § (1) bekezdés

szükséges – szükségleteit ne csak aktuálisan, hanem folyamatosan és stabilan biztosítsa. Éppen ezért ezeknek a kontraktusoknak a kontrollja – a Ptk. 4:217. § összhangban – a szerződés gyámhatóság által történő vagy az egyezség bírói jóváhagyása.⁸¹¹

A Ptk. 4:217. § (3) bekezdése ezzel összefüggésben azt is rögzíti, hogy a bíróság a szerződés ellenére maga is megállapíthatja a gyermektartást, ha az a körülmények előre nem látható, lényeges változása miatt a gyermek érdekében vagy valamelyik fél súlyos érdeksérelmének elhárítása miatt indokolt. Mindez pedig arra enged következtetni, hogy ezekben a kontraktusokban az értékarányosság szigorúbban kell, hogy érvényesüljön, mint az egyéb családi vagyoni szerződésekben.

Más a helyzet azonban, ha a tartásra nem a gyermek, hanem a másik házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs jogosult. A Ptk. ebben az esetben is lehetővé teszi, hogy a felek szabadon megállapodhassanak a tartás meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával történő teljesítéséről, esetükben azonban ennek az a joghatása, hogy a juttatásban részesített fél a jövőben tartási követeléssel akkor sem léphet fel, ha arra e törvény alapján jogosulttá válik.⁸¹² Ezen szerződésekben azonban nem jelentkezik kontrollként a gyámhatóság vagy bíróság általi jóváhagyás, a teljesítőképesség vonatkozásában pedig szintén eltérésként jelentkezik a gyermektartáshoz képest, hogy a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs nem köteles volt társát eltartani, ha ezáltal saját szükséges tartását vagy gyermekének tartását veszélyeztetné.⁸¹³ Mindebből az a következtetés vonható le, hogy ezekben a kontraktusokban a szerződési szabadság nagyobb, mint a gyermektartások esetében, így az értékarányosság nem lesz követelmény ezekben a kontraktusokban. Ezt erősíti az is, hogy a jogalkotó az igényérvényesítés lehetőségét kógens módon zárja ki, hiszen a szerződés

---

⁸¹¹ BH 2019. 204.

⁸¹² Ptk. 4:32. § és 4:89. §

⁸¹³ Ptk. 4:31. § és 4:88. §

megkötését követően nem teszi lehetővé az újbóli igényérvényesítést, még akkor sem, ha a tartás jogszabályi feltételei fennállnak.

VI.3.2.5. Az uszora

A feltűnő értékaránytalansághoz kapcsolódóan szót kell ejteni a szerződések uszorás jellegéről. A Ptk. 6:97. § szerint semmis az a szerződés, amelyben a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki. A következetes ítélkezési gyakorlat szerint ennek megfelelően a szerződés uszorás jellegének a megállapításához objektív és szubjektív feltételek együttes megléte szükséges, ha közülük bármelyik hiányzik, a szerződés uszorás jellegének megállapítására nincs lehetőség. Objektív feltételként jelentkezik a szerződésben kikötött szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnő értékkülönbség, amelynek hasonlóan a feltűnő értékaránytalansághoz, a szerződéskötés időpontjában kell fennállnia. A szubjektív tényező pedig a másik fél hátrányos helyzetének a kihasználása, amely szándékos és célzatos magatartás eredményeként áll elő. E szubjektív elem többlettényállási elem a fedezetelvonás feltételeihez képest, aminek következtében jelentős különbség mutatkozik a két érvénytelenségi ok között:

- A feltűnő értékaránytalanság megtámadási ok, és ahogy fentebb is részleteztük az aránytalanság felismerésének vagy tudatos elfogadásának az a következménye, hogy a szerződés nem támadható, ezt meghaladóan pedig a megtámadás joga is kizárható a kontraktusban. Az uszorás szerződés ezzel szemben semmisnek minősül, így akár hivatalból is vizsgálható és az érvénytelenség megállapításának a kizárására nyilvánvalóan nincs lehetőség.
- A feltűnő értékaránytalanság megállapíthatósága objektív feltételeken alapszik, aminek következtében közömbös a felek motivációja vagy az aránytalanságot kiváltó ok. Az uszorás szerződésekben azonban

egyértelmű szubjektív elemként jelentkezik a másik fél helyzetének kihasználása, így ebben az esetben ez is vizsgálendő körülmény.⁸¹⁴

Az objektív és szubjektív feltételek ráadásul konjunktívak, bármelyik hiánya esetén nem minősíthető érvénytelennek a felek szerződése. Önmagában tehát az értékaránytalanság, a célzatos magatartás hiányában nem alapozza meg az uzsora megállapítását, továbbá a helyzetet kihasználó fél magatartásának szándékosnak és rosszhiszeműnek kell lennie.⁸¹⁵ Az uzsorás szerződések esetében a másik fél helyzetének kihasználását a bírói gyakorlat és a korábbi szabályozás elsősorban valamilyen szorult helyzettel, legtöbbször az anyagi egzisztenciális helyzet kihasználásával azonosítja.⁸¹⁶ Ezzel összefüggésben mondta ki azt a Kúria, hogy az uzsora megállapításának egyik objektív feltétele, hogy a szerződő fél gazdasági helyzete válságos legyen, a szubjektív feltételek pedig, hogy az ellenérdekű fél ezt célzatosan kihasználva olyan előnyhöz jusson, ami őt egyébként nem illeti meg.⁸¹⁷ A Ptk. azonban változtat ezen, ugyanis már csak a másik fél „helyzetének”⁸¹⁸ kihasználását említi, amivel a jogalkotó megnyitja a lehetőséget arra, hogy az anyagi kihasználás mellett a személyes helyzettel való visszaélés is értékelést nyerjen. Ez utóbbinak kiemelt jelentősége van a családtagok közötti vagyoni szerződésekben. A közös vagyont megosztó szerződések kapcsán már a feltűnő értékaránytalanság vizsgálatakor is kiemelésre került, hogy az aránytalanság indoka sokszor a felek azon szándéka, hogy minél előbb szabaduljanak a rossz kapcsolatból.⁸¹⁹ Ebből adódóan azonban felmerül a kérdés, hogy a szabadulási szándék értékelhető-e a Ptk. 6:97. §-ban megfogalmazott kihasználható helyzetnek. A vagyoni szerződés megkötését sokszor egyeztető tárgyalások előzik meg és a felek gyakran kölcsönös engedményeket tesznek egymással szemben, így ilyen esetekben nem állapítható meg a fél hátrányos helyzete.⁸²⁰ Abban az esetben

---

⁸¹⁴ VERESS (2018) 131-133.o.

⁸¹⁵ BH 2007.46.

⁸¹⁶ BH 2007.46.; BH 2009.300. és VERESS (2018) 122. o.

⁸¹⁷ EBH 2001.436.

⁸¹⁸ Ptk. 6:97. §

⁸¹⁹ Pfv. II. 21.912/2012.

⁸²⁰ Pfv. II. 22.262./2016.

viszont, ha az egyeztetések során csak az egyik partner tesz sorozatosan engedményeket, már megalapozhatja az uzsorás szerződés esetében vizsgálendő hátrányos helyzet kihasználását, főképp olyan helyzetekben, amikor az egyoldalú engedmények az érzelmi nyomásgyakorlás hatására történnek. Ilyen lehet például, amikor az anyagilag egyébként is kedvezőbb helyzetben lévő házastárs, élettárs a közös kiskorú gyermekek feletti szülői felügyeleti jog „*elperlésével*” gyakorol nyomást a másik félre.⁸²¹ Egy ilyen helyzet azonban felveti a kérdést, hogy nem állapítható-e meg inkább a jogellenes fenyegetés? A jogellenes fenyegetés esetében nem feltétel a feltűnően nagy értékkülönbség, így, ha ez fennáll a felek vagyonrendezése során és a szerződési kikötés a partner célzatos magatartására vezethető vissza, akkor helytállóbb lehet uzsoraként értékelni.

Mindezt meghaladóan az is elképzelhető, hogy a fél azért megy bele a számára előnytelen megegyezésbe, mert mihamarabb szüksége van anyagi forrásra egy nagyobb különadósság vagy más tartozások (például egy betegség kezelési költségeinek) fedezése érdekében. Ilyenkor, ha a másik partner tudatosan, a tények és körülmények ismeretében, célzatosan kihasználja ezt az állapotot, akkor az uzsora, mint érvénytelenségi ok szintén megállapítható. A szándékosság és rosszhiszeműség tehát abban érhető tetten a családtagok közötti szerződésekben, hogy a nyomást gyakorló tisztában van a másik fél akár vagyoni, akár érzelmi alapú, hátrányos helyzetével, és erre alapozva kívánja elérni a számára előnyös megegyezést, ami által egyoldalúvá válik az egész szerződés. Álláspontunk szerint az érzelmi nyomásgyakorlás a gyakoribb a családtagok közötti vagyoni szerződésekben, ugyanakkor ennek a bizonyítása nehezebb, mint a vagyoni helyzet kihasználásának igazolása.

Amennyiben azonban nem nyer bizonyítást a szándékos és rosszhiszemű magatartás, akkor a szerződés érvényes.⁸²²

---

⁸²¹ BARZÓ (2017) 160.o.

⁸²² Pfv. II. 22.262./2016.

VI.3.3. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága a családi vagyoni szerződésekben

VI.3.3.1. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek kötelmi jogi szabályai

Az érvénytelenséghez fűződő jogkövetkezmények arra a kérdésre adnak választ, hogy az érvénytelenségi ok milyen beavatkozást tesz szükségessé a szerződés működésének mechanizmusában. Az érvénytelenségi ok fennállásáig ugyanis a szerződéshez nem fűződhet a felek által kívánt joghatás.⁸²³ A Ptk. 6:108. § (1) bekezdése rögzíti az érvénytelenség általános jogkövetkezményét. Ennek megfelelően az érvénytelen szerződésre jogot alapítani, és a szerződés teljesítését követelni nem lehet. A szerződés ilyenkor tehát nem alkalmas a felek által célzott joghatás kiváltására, így, ha valamelyik fél semmis szerződés alapján keresetet terjeszt elő a teljesítésre, a bíróságnak azt el kell utasítania. Ezt a jogkövetkezményt a bíróság köteles hivatalból is alkalmazni, még hozzá időbeli korlátok nélkül.⁸²⁴ Amennyiben azonban a szerződés megtámadható, az általános jogkövetkezmény csak akkor alkalmazható, ha az arra jogosult a szerződést eredményesen megtámadta.⁸²⁵ Ebből azonban nem vonható le az a következtetés, hogy a felek között érvénytelenné vált szerződés alapján ne keletkezne jogviszony. A normaanyag a további jogkövetkezményeknek két fontos irányát jelöli ki. Az egyik irány a szerződés megmentése, vagyis, hogy a törvény olyan helyzetet kíván teremteni, mintha a felek már eleve érvényes szerződést kötöttek volna. A másik megoldás a jogviszony felszámolása, vagyis amikor a jogszabály olyan helyzetet generál, mintha a felek egyáltalán nem kötöttek volna szerződést.⁸²⁶

---

⁸²³ KEMENES (2016) 3.o.

⁸²⁴ VÉKÁS (2016) 141.o.

⁸²⁵ 1/2010 (VI.28.) PK vélemény az érvénytelenség jogkövetkezményeiről (a továbbiakban 1/2010 (VI.28.) PK vélemény) 2. pont

⁸²⁶ KEMENES (2016) 4.o.

Az érvénytelenség megállapítása önállóan, az egyéb jogkövetkezmények iránti kérelem nélkül is előterjeszhető. Erre azért biztosít a jogalkotó lehetőséget, hogy a felek az érvénytelenség miatt kialakult helyzetet saját igényeiknek megfelelően rendezhessék.⁸²⁷ Az egyéb jogkövetkezmények azonban csak a fél erre irányuló kifejezett kérelme alapján érvényesíthetők. A kérelemhez kötöttség ebben az esetben nem érvényesül, a Ptk. szerint a bíróság a kérelemtől eltérő jogkövetkezményt is megállapíthat, ugyanakkor nem alkalmazhat olyat, amely ellen mindkét fél tiltakozik.⁸²⁸ A jogalkotó a dologszolgáltatások kapcsán rögzíti még a kárveszély átszállásának esetét, amennyiben a dolog szolgáltatására az érvénytelen szerződés ellenére sor kerül. Ennek megfelelően a kárveszély a szolgáltatás teljesítésével, azaz a dolog birtokának átruházásával átszáll az átadó félről az átvevőre. A magyarázat, hogy a dolog feletti hatalom és ezzel az őrzés lehetősége a birtokosnál van meg a leginkább.⁸²⁹

A Ptk. a korábbiakhoz képest új szemléletet tükröz az érvénytelenég egyéb jogkövetkezményeit illetően. Az 1959-es Ptk. ugyanis az érvénytelenég által előidézett helyzet megoldását a szerződéskötést megelőző állapot visszaállításával vélte elérhetőnek.⁸³⁰ Ma azonban a törvény már előtérbe helyezi azokat a megoldásokat, amelyek a felek szerződéses viszonyának fenntartását és megmentését célozzák. Az 1959-es Ptk. 1977-ben történt módosításával az érvényessé nyilvánítás egyenrangú jogkövetkezménnyé vált az eredeti állapot helyreállításával. Sokáig vitatott volt azonban, hogy mely esetekben lehetséges és célszerű ennek a jogkövetkezménynek az alkalmazása.⁸³¹ A bírói gyakorlat kezdetben csak az értékaránytalanságok kiküszöbölésére alkalmazta, később azonban világossá tette, hogy az érvényessé nyilvánítás bármely érvénytelenségi okra vonatkozhat.⁸³² *Kemenes*

---

⁸²⁷ VÉKÁS (2016) 141-142.o.

⁸²⁸ Ptk. 6:108. §

⁸²⁹ VÉKÁS (2016) 142.o.

Lásd ehhez még: DARÁZS (2017) 628-631.o.

⁸³⁰ WEISS (1969) 411.o.

⁸³¹ KEMENES (2016) 4.o.

⁸³² A szerződés érvényessé nyilvánítása az eredeti állapot helyreállításával, illetve a hatályossá nyilvánítással egyenrangú jogkövetkezmény, mely akkor alkalmazható, ha az érvénytelenség miatti érdeksérelem kiküszöbölhető a szerződés módosításával. – BDT 2010.2351.

István álláspontja szerint jelzésértékű, hogy a Ptk. az érvénytelenségi jogkövetkezmények közül az *érvényessé nyilvánítást* helyezi előre, kifejezve ezzel, hogy az egyenrangúságon túllépve célszerűbb is a bíróságoknak ezen jogkövetkezményt alkalmazni.⁸³³ Az érvényessé nyilvánításnak két irányát jelöli meg a Ptk: egyrészt a felekre bízta, hogy a hibás helyzetet maguk orvosolják, másrészt a bíróságot hatalmazza fel, hogy a felek szerződését meghatározott feltételek fennállása esetén érvényessé nyilvánítsa. A szerződés akkor nyilvánítható érvényessé a bíróság által, ha az érvénytelenség miatti érdeksérelem a szerződés megfelelő módosításával kiküszöbölhető vagy az érvénytelenség oka utóbb megszűnt.⁸³⁴ Az érvényessé nyilvánításra mindkét esetben a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleges hatállyal kerül sor.⁸³⁵ Hozzáteszi még a Ptk., hogy az érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánítása esetén a szerződő felek úgy kötelesek egymásnak teljesíteni, és az érvényessé nyilvánítást követő szerződésszegésért úgy felelnek, mintha a szerződés megkötésétől fogva érvényes lett volna.⁸³⁶

A *konvalidáció* lehetőségét a Ptk. szintén valamennyi érvénytelenségi ok esetén biztosítja. Ekkor ugyanis a feleken múlik az érvénytelenség orvoslása,⁸³⁷ ami alapján ismételten az egyéni igényeikhez igazíthatják a szerződés immáron új és érvényes feltételeit. A cél ekkor is a szerződés megmentése, ami ugyan a felek akaratából, de törvény erejénél fogva következik be.⁸³⁸ Eltérés a bíróság általi érvényessé nyilvánításhoz képest, hogy a felek nem csak *ex tunc*, hanem *ex nunc* hatállyal is korrigálhatják a szerződés hibáit. Visszamenőleges hatály

---

⁸³³ KEMENES (2016) 4-5.o.

⁸³⁴ *Weiss Emilia* a bíróság által történő korrekció kapcsán felveti, hogy az effajta beavatkozás sértheti a felek magánautonómiáját. Az érvénytelenség orvoslása ugyanis mindenképpen „belenyúl” a felek akaratmegegyezésébe, azt módosítja. Ennek során azonban olyan szerződést kényszerít a felekre vagy esetlegesen egyikükre, amelyet az meg sem kötött volna. Így annak megválasztása, hogy ez a fajta jogsérelem mekkora mértékű lehet, fontos előkérdése a jogkövetkezmények alkalmazhatóságának. – WEISS (1969) 438-439.o.

A bíróság által történő érvényessé nyilvánítás során a jogalkalmazó szervnek olyan megoldást kell találnia, ami a legközelebb áll a felek eredeti szerződéses viszonyához, figyelembe véve a jogszabály által biztosított diszpozitív tartalmi elemeket. – Vesd össze: 6/2013 PJE határozat 5. pont

⁸³⁵ Ptk. 6:110. § (1) bekezdés

⁸³⁶ Ptk. 6:110. § (2) bekezdés

⁸³⁷ A szerződés a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal érvényessé válik, ha az érvénytelenségi okot a felek utólag kiküszöbölik, vagy annak más okból való megszűnése esetén a szerződési akaratukat megerősítik. – Ptk. 6:111. § (1) bekezdés

⁸³⁸ VÉKÁS (2016) 145.o.

esetén azonban itt is érvényesül, hogy a szerződő felek úgy kötelesek egymásnak teljesíteni és az érvényessé válást követő szerződésszegésért úgy felelnek, mintha a szerződés megkötésétől fogva érvényes lett volna.⁸³⁹ Ex nunc hatály esetén viszont az addigi teljesítéseket az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazásával kell rendezni.⁸⁴⁰ Az érvénytelenség felek általi kiküszöbölésére elsősorban a bíróságokon kívül kerül sor, vita esetén azonban a felek a bírósághoz is fordulhatnak.⁸⁴¹

Ha az érvénytelenség miatti érdeksérelem a szerződés megfelelő módosításával nem küszöbölhető ki, és az érvénytelen szerződés alapján vagyonomozgás történt a felek között, a bíróság bármelyik fél kérelmére a *szerződéskötés előtti állapot helyreállítását* rendelheti el. A Ptk. ezen megoldása a felek közötti szerződéses jogviszonyt felszámoló lehetőségek közé tartozik, amely által a teljesített szolgáltatások visszaadására kerül sor. Éppen ezért a jogalkotó egy nagyon fontos feltételt fűz ezen jogkövetkezmény alkalmazhatóságához, méghozzá a nyújtott szolgáltatások természetben történő, egyidejű, kölcsönös visszatérítését.⁸⁴² A jogkövetkezmény elrendelése tehát kizárólag olyan kontraktusok esetén lehetséges, ahol maga a szerződés visszafordítható. *Vékás Lajos* szerint ezért az *in integrum restitutiot* elvileg csak dare típusú szolgáltatások esetén lehet igénybe venni, mivel a dolgoszolgáltatás jellegénél fogva reverzibilis ügylet. Gyakorlatilag azonban a természetbeni visszaszolgáltatás ilyen esetekben is attól függ, hogy a szolgáltatott dolog a jogkövetkezmény elrendelésekor fizikailag létezik-e vagy sem, és azt ne szerezhesse meg addig harmadik személy a birtokostól a nem tulajdonostól való tulajdonszerzés szabályai szerint. Ez utóbbi esetben ugyanis utólagos irreverzibilitás következik be, ami szintén lehetetlenné teszi a szerződéskötés előtti állapotra való visszatérést.⁸⁴³ *Eörsi Gyula* hangsúlyozta, hogy tágan kell

---

⁸³⁹ Ptk. 6:111. § (2) bekezdés

⁸⁴⁰ Ptk. 6:111. § (3) bekezdés

⁸⁴¹ Lásd részletesebben: DARÁZS (2009) 449-458.o.

⁸⁴² VÉKÁS (2016) 146.o.

⁸⁴³ *Vékás Lajos* hozzáteszi, hogy a facere típusú szerződéseknél fogalmilag és jellegénél fogva kizárt az *in integrum restitutio* lehetősége, hiszen például egy vállalkozási szerződésnél az elvégzett munka nem tehető meg nem történtté. A pénzszolgáltatás azonban, mivel a legfajlagosabb szolgáltatás, bármikor visszatéríthető. – VÉKÁS (2016) 146.o.

értelmezni a visszaállítás lehetőségét. Álláspontja szerint ugyanis előfordulhatnak még olyan tényezők, amelyek az irreverzibilitáson kívül is ellehetetlenítik a jogkövetkezmény alkalmazását: ilyenek tekintette például a gazdasági célszerűtlenséget.⁸⁴⁴

A Ptk. az eredeti állapot helyreállítása kapcsán összhangot teremt az időbeliség tekintetében is. Kimondja, hogy visszatérítési kötelezettség az elévülési vagy az elbirtoklási idő elteltétől függetlenül terheli az eredeti állapot helyreállítását kérő felet.⁸⁴⁵ Erre azért van szükség, mert gyakran a szemben álló szolgáltatások visszakövetelésének időbelisége különböző.⁸⁴⁶ Az eredeti állapot helyreállítása során olyan helyzetet kell teremteni, mintha a felek között nem történt volna vagyonmozgás. Ez az eredeti szolgáltatás visszaadásán kívül azt is magában foglalja, hogy ha valamelyik fél nem teljesített vagy ingyenesen jutott a szolgáltatáshoz, akkor e szolgáltatás hasznait és kamatait a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint köteles a másik félnek megtéríteni.⁸⁴⁷ A Kúria azonban az 1/2010 (VI.28.) PK véleményében rögzíti, hogy az egymás egyenértékű szolgáltatásait kölcsönösen használó felek egyike sem kötelezhető a másik javára használati díj illetve kamat megfizetésére, amíg a szerződés érvénytelenségét a bíróság ítélettel meg nem állapítja. A másik fél szolgáltatását egyoldalúan használó fél – erre irányuló kérelem esetén – köteles a kamat és használati díj megfizetésére.⁸⁴⁸

Az eredeti állapot helyreállítása a felek részéről már teljesített szolgáltatások visszajuttatását jelenti, amelyre tartós használati jogviszonyok (pl. bérlet, haszonkölcsön) esetében nincs lehetőség, ezért az ilyen szerződéstípusok tekintetében az eredeti állapot helyreállítása nem lehetséges. – BDT 2010.2352. *Kemenes István* a dologszolgáltatások kört határozza meg reverzibilis szolgáltatásként, beleértve a pénz, valamint valamely jog vagy követelés átruházását. – KEMENES (2016) 5.o.

Az utólagos irreverzibilitás kapcsán utal *Kemenes* a dolgok továbbértékesítésének problémáira. Álláspontja szerint ugyanis *nemo plus iuris* elvét egyes esetekben a Ptk az ingatlanoknál is áttöri és lehetővé teszi a nem tulajdonostól való tulajdonszerzést. Lásd részletesebben: KEMENES (2016) 5-6.o. Érvénytelen szerződés esetén az eredeti állapot nem állítható helyre, ha az ingatlant időközben továbbértékesítették és a vevő megszerezte a tulajdonjogot. – BH 2005.400.

⁸⁴⁴ EÖRSI (1981) 111.o.

⁸⁴⁵ Ptk. 6:112. § (1) bekezdés

⁸⁴⁶ Például egy dologszolgáltatás áll szemben pénzköveteléssel. A dolog visszakövetelése tulajdoni igény, ami tekintetében az elbirtoklás szabályai szerint kerül számításra az időtényező, míg a pénz visszaadása esetén – mivel fajlagos szolgáltatás és kötelmi igény – az elévülési szabályok irányadók. – VÉKÁS (2016) 146.o.

⁸⁴⁷ VÉKÁS (2016) 147.o.

⁸⁴⁸ 1/2010 (VI.28.) PK vélemény 10 pont

Előfordulhat az is, hogy a szerződő fél az érvénytelen szerződés alapján megszerzett dolgot felújítja, átépíti, beruház rá stb. Ezek a tényezők azonban olyan többlettényállási elemek, amelyekhez az érvénytelen szerződés csak a feltételt adta és amelyeket járulékos igényként kell elbírálni a megfelelő anyagi jogi szabályok alapján.⁸⁴⁹ A jogalkotó utolsóként az eredeti értékegyensúly fenntartásának követelményét rögzíti, ugyanis előfordulhat, hogy időközben a teljesített szolgáltatás értéke jelentősen megváltozik. Ha az értékeltolódás olyan mértékű, hogy az eredeti állapot helyreállítása – az eset összes körülményeire tekintettel – valamelyik fél lényeges jogi érdekét sértené, úgy a bíróság nem alkalmazhatja ezt a jogkövetkezményt.⁸⁵⁰

A felek közötti érvénytelen szerződésből eredő viszony felszámolásának másik eseteként rögzíti a Ptk. az *alaptalan gazdagodás pénzbeni megtérítését*. A jogintézmény a jogalap nélküli gazdagodáshoz hasonló sui generis norma, amivel a bíróságoknak lehetősége nyílik az eltolódott vagyoni viszonyok korrigálására. Az 1959-es Ptk. nem tartalmazta ezt a megoldás, helyette a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását lehetett elrendelni, amennyiben az eredeti állapot helyreállítására nem volt lehetőség. Ezen jogkövetkezmény azonban számos gyakorlati és dogmatikai vitát eredményezett,⁸⁵¹ így a jogalkotó jobbnak látta ezt megváltoztatni a Ptk.-ban. A

---

⁸⁴⁹ Például jogalap nélküli gazdagodás vagy jogalap nélküli birtoklás szabályai szerint. – VÉKÁS (2016) 147.o.

Vesd össze: 1/2010 (VI.28.) PK vélemény 9. pont

Weiss Emília egyetlen megoldást tartott elfogadhatónak. Ahogy fogalmazott „*az érvénytelen szerződés alapján teljesítéshez jutott fél voltaképpen jogalap nélkül van birtokban, a szolgáltatás átvételétől annak visszaadásáig a jogalap nélküli birtokló helyzetében van.*” Ez alapján rendezni kell az érvénytelen szerződésből adódóan a szerződés létrejötte és az érvénytelenség kimondása közötti időszakot, amelyre a jogalap nélküli birtoklás szabályai a legmegfelelőbbek. A jogvita eldöntése során így az is értékelést nyer, hogy a fél jó- vagy rosszhiszemű volt, azaz tudott-e vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna a szerződés érvénytelenségéről vagy sem. – WEISS (1969) 457.o.

Ez a megoldás köszön vissza a Ptk.-ban is. – Vesd össze Ptk. 6:115. § (1) bekezdés

⁸⁵⁰ VÉKÁS (2016) 147.o.

⁸⁵¹ A vita fókuszában az állt, hogy egy eleve érvénytelen szerződés nem tekinthető hatályosnak. Lásd ehhez részletesen: WEISS (1969) 444-454.o.

A szerződés hatályossá nyilvánítása nem eredményezhet olyan helyzetet, mint amilyen a szerződés érvényessé nyilvánítása esetén keletkezne. A hatályossá nyilvánítás alkalmazásával a bíróság nem kényszerítheti ki az érvénytelen szerződés teljesítését. – BH 2008.144.

A bírói gyakorlat korábban is szembesült azzal a dilemmával, hogy a hatályossá nyilvánítás nem eredményezhet olyan helyzetet, mintha a szerződés érvényes lenne, azaz a hatályossá nyilvánítás alkalmazásával a bíróság nem kényszerítheti ki az érvénytelen szerződés teljesítését, másfelől az

két jogkövetkezmény közötti legalapvetőbb különbség abban áll, hogy a hatályossá nyilvánítás a szerződés határozathozatalig történő fenntartását és a jogviszony ex nunc hatályú felszámolását jelenti, az alaptalan gazdagodás megtérítése esetén viszont a feleket semmilyen módon nem köti az érvénytelen szerződés, csupán az eltolódott vagyoni viszony korrekciója a cél.⁸⁵²

A vonatkozó szakasz lehetőséget biztosít a bíróságok számára, hogy az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás ellenértékének pénzbeli megtérítéséről döntsön. Erre azonban csak akkor van lehetősége, ha az érvényessé nyilvánítás és az eredeti állapot helyreállítása nem alkalmazható.⁸⁵³

A jogkövetkezmény sajátossága, hogy mint pénzben teljesítendő igény kötelmi természetű, így az általános elévülési időn belül van lehetőség az érvényesítésére.⁸⁵⁴ A pénzbeli megtérítés azonban nem rendelhető el minden esetben. A Ptk. rögzíti ugyanis, hogy a fél nem köteles az ellenszolgáltatás nélküli szolgáltatás ellenértékének pénzbeli megtérítésére, ha bizonyítja, hogy a neki teljesített szolgáltatást visszatéríteni olyan ok miatt nem tudja, amelyért a másik fél felelős. Emellett viszont, ha a fél a szolgáltatás ellenértékét megfizette, kérheti annak visszatérítését akkor is, ha ő maga a számára teljesített szolgáltatást visszatéríteni nem tudja, és bizonyítja, hogy ennek oka olyan körülményre vezethető vissza, amelyért a másik fél felelős.⁸⁵⁵

Előfordulhat olyan helyzet is, amikor a jogi hiba csupán a szerződés egy jól elhatárolható részét és nem annak egészét érinti. A Ptk. ehhez kapcsolódóan rögzíti, hogy ha az érvénytelenségi ok a szerződés meghatározott részét érinti, az érvénytelenség jogkövetkezményeit a szerződésnek erre a részére kell alkalmazni. A szerződés részbeni érvénytelensége esetén az egész szerződés akkor dől meg, ha feltehető, hogy a felek azt az érvénytelen rész nélkül nem

---

érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánítása a szerződési tartalom szerződési feltételek hatályosságát és alkalmazását is eredményezi. – EBD 2016.P.5.

⁸⁵² KEMENES (2016) 7.o.

⁸⁵³ Akkor rendelhető el, ha a felek szerződése nem nyilvánítható érvényessé, ha a szerződéskötés előtt fennállt helyzetet természetben nem lehet visszaállítani vagy a visszaállítás valamelyik fél lényeges jogi érdekét sérti. - Ptk. 6: 113. § (1) bekezdés

⁸⁵⁴ VÉKÁS (2016) 148.o.

⁸⁵⁵ Ptk. 6: 113. § (2) bekezdés

kötötték volna meg.⁸⁵⁶ Amennyiben tehát az érvénytelenség oka a főszolgáltatásra hat ki, vagy olyan mellékkötelezettségre, amely a szerződés lényeges vagy felek által lényegesnek tartott tartalmának minősül, akkor a szerződés részleges érvénytelensége nem állapítható meg. Amennyiben azonban olyan részt érint, ami nélkül a szerződés továbbra is fenntartható, akkor ebben az esetben csak az érvénytelen részre szükséges a jogkövetkezmények alkalmazása.⁸⁵⁷ Annak eldöntésénél, hogy a részbeni érvénytelenség miatt a szerződés egésze megdől-e, nem annak van jelentősége, hogy a felek e kérdésben milyen perbeli nyilatkozatot tettek, hanem azt kell vizsgálni, hogy az észszerűen eljáró, a gazdasági racionalitásokat mérlegelő szerződő fél a szerződéskötés időpontjában az utóbb semmisnek bizonyult szerződési feltétel nélkül kötött volna-e szerződést.⁸⁵⁸

Az érvénytelen szerződésből eredően a feleknek kára is keletkezhet, amelyre a Ptk. a *deliktuális felelősség* szabályait rendeli alkalmazni, hiszen a felek között nem áll fenn érvényes szerződéses viszony.⁸⁵⁹ Eltérés azonban, hogy ha az érvénytelenséget okozó fél képes magatartását kimenteni, vagyis bizonyítja, hogy úgy járt el ahogy az adott helyzetben általában elvárható, akkor a másik félnek csupán a szerződéskötésből eredő kárát köteles megtéríteni.⁸⁶⁰ Előfordulhat, hogy az érvénytelen szerződés harmadik személyeknek is kárt okoz, így a Ptk. az érvénytelenséget előidéző felet kötelezi a szerződéskötésből eredő károk megtérítésére. Amennyiben azonban a szerződő felek együtt okozták a kárt, úgy egyenlő arányban felelnek.⁸⁶¹ A Ptk. a teljes kár megtérítésére kötelezi azt a szerződő felet, aki jóhiszemű harmadik személlyel

---

⁸⁵⁶ Ptk. 6:114. § (1) bekezdés

⁸⁵⁷ VÉKÁS (2016) 149.o.

Eörsi Gyula szerint az érvénytelenség lényege abban áll, hogy nem engedi érvényesülni a hibás akaratnyilatkozatot, így a részleges érvénytelenségnek a teljes szerződés megdőlését kell eredményeznie, ugyanis a felek akarata is egységes, amit álláspontja szerint nem lehet megbontani. Elismeri, hogy a gyakorlat éppen ennek ellenkezőjét támasztja alá, ugyanakkor szerinte szükség van kivételekre, mert vannak olyan helyzetek, amikor az érvénytelen rész nélkül látszólag megáll a szerződés, de valójában már nem szolgálja a felek érdekét. – EÖRSI (1981) 99.o.

⁸⁵⁸ BDT 2010.2351.

⁸⁵⁹ VÉKÁS (2016) 150.o.

⁸⁶⁰ Ptk. 6:115. § (2) bekezdés

⁸⁶¹ Ptk. 6:115. § (3) bekezdés

szemben felróhatóan jár el, függetlenül attól melyik szerződő fél magatartása okozta az érvénytelenséget.⁸⁶²

VI.3.3.2. Az érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazhatóságának problémái a családi vagyoni szerződésekben

A családi vagyoni szerződésekben a jogkövetkezmények alkalmazása nem olyan egyértelmű, mint más szerződéstípusok esetén. Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye minden esetben érvényesül, azaz, ha a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak közötti szerződés érvénytelen, akkor nem fűződnek hozzá joghatások. Az érvénytelenség egyéb jogkövetkezményeinek az alkalmazása azonban már számos problémát vet fel. Az érvényessé nyilvánítás nehézsége, hogy a bíróság csak kivételesen nyúlhat bele a felek szerződéses viszonyába. A bírói beavatkozás korlátját jelentik a különböző mérlegelési szempontok, valamint a felek akarata, mert a gyakorlat következetes tekintetben, hogy a fél szerződési akarata az érvényessé nyilvánítás során sem pótolható.⁸⁶³ Annak eldöntésekor, hogy a bíróság alkalmazza-e az érvényessé nyilvánítást, jelentősége van annak, hogy a felek a szerződést milyen mértékben teljesítették, a teljesítést követően mi lett a szolgáltatások sorsa és a szerződés megkötését követően milyen körülményváltozások következtek be.⁸⁶⁴ A Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni szerződések esetében az képezi e jogkövetkezmény alkalmazásának problémáját, hogy a fentebb részletezett szempontok vizsgálata és értékelése nehézségekbe ütközik. Ezt meghaladóan mind a bíróságok, mind a jogirodalom azonos álláspontra helyezkedik, amely szerint a szerződésben megjelölt vagyoni rendszer helyett nincs helye másik vagyoni rendszer

---

⁸⁶² Ptk. 6:115. § (4) bekezdés

⁸⁶³ BDT 2018.3951.

⁸⁶⁴ OSZTOVICS (2014/2)

elrendelésének, ez ugyanis túlzott mértékű beavatkozásnak minősülhet és ugyancsak sértheti a felek érdekeit.⁸⁶⁵

A vagyoni viszonyokat felszámoló kontraktusok kapcsán *Barzó Timea* kiemeli, hogy amennyiben az érvénytelenség orvosolható, a szerződést az érvénytelenséget előidéző ok kiküszöbölésével érvényessé nyilváníthatja a bíróság, így ezen szerződéstípusok esetén helye lehet ezen jogkövetkezmény alkalmazásának.⁸⁶⁶ A gyakorlatban az érvényessé nyilvánítás legtöbbször az értékviszonyok közötti feltűnő különbség kiküszöbölésének az eszköze, így olyan esetekben, amikor a vagyoni viszonyokat felszámoló szerződésben az érvénytelenség oka csupán ezzel áll kapcsolatban, – például a kirívó feltűnő értékaránytalanság korrekciójára van szükség – akkor az érvényessé nyilvánítás alkalmazható, egyebekben azonban álláspontunk szerint nem. Egy más típusú érvénytelenségi ok esetén – például tévedésnél, megtévesztésnél vagy akár jogellenes fenyegetésnél – a befolyásolt fél akaratnyilatkozata nem valós, így a helyzet bíróság általi orvoslása a fél akaratának pótlásaként jelentkezne, ami a fentebb kifejtettekkel összhangban nagyfokú beavatkozást valósítana meg a felek viszonyába.

A *felek általi orvoslás* bármely vagyoni szerződés esetében alkalmazható jogkövetkezmény, ugyanakkor ennek a nehézsége a gyakorlatban a felek szándékának hiányában testesül meg. Ahhoz ugyanis, hogy ez a jogkövetkezmény alkalmazható legyen a felek konszenzusa, egyetértése szükséges, ami a felfokozott érzelmi állapotok miatt sokszor már nehezen megvalósítható, főként olyan esetekben, amikor a vagyoni viszonyok felszámolása történik.

A felek közötti *szerződéses jogviszonyt felszámoló jogkövetkezmények* alkalmazása szintén számos problémát felvet a családi vagyoni szerződésekben. A Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni szerződés tartósan, a felek által meghatározott időtartamra, ennek hiányában az életközösség idejére rendezi a vagyoni viszonyokat, ez idő alatt azonban a felek vagyona

---

⁸⁶⁵ KÖRÖS (2013/2) 124.o.

⁸⁶⁶ BARZÓ (2017) 162-163.o.

dinamikusan változik. A vagyonelemek folyamatos cserélődésen mennek keresztül, akár a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak között, akár külső harmadik személyekkel szemben. A felek vagyonának forгатása, folyamatos cseréje lehetetlenné teszi az eredeti állapot helyreállítását, hiszen a természetbeni visszaszolgáltatás a folyamatos cserélődés miatt lehetetlen. A vagyoni viszonyokat felszámoló szerződések esetében ugyanezen helyzet állhat elő. A felek a véglegesség szándékával számolnak el egymással és az elszámolás eredményeképp az adott vagyontárgy az adott házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs tulajdonába kerül, aki a továbbiakban szabadon rendelkezhet vele. Éppen ezért amikor az ilyen szerződések érvénytelensége előtérbe kerül, akkor már nem biztos, hogy az adott vagyontárgy a fél tulajdonában vagy birtokában van. Ez pedig ilyen esetekben is lehetetlenné teszi a természetbeni visszatérítést.

Az alaptalan gazdagodás megfizetésének alkalmazásakor az értékviszonyok változása okozza a problémát, amely alapján nem tisztázott mihez képest és mi alapján történik vagyonelemződulás.⁸⁶⁷ A Ptk 4:63. § szerinti vagyoni jogi kontraktusoknál ugyanis a szerződésben meghatározott rendszer megdőlésével nem egyértelmű, hogy mi lesz az elszámolás alapja. A bírói gyakorlat ilyen esetekben a vagyoni jogi rendszer megdőlését a szerződés kiüresedéseként tekinti és a hiányzó szerződéses rendelkezések helyébe a vagyoni igények rendezéséhez a törvényes vagyoni jog szabályait veszi alapul, azzal a kiegészítéssel, hogy biztosítani szükséges a felek akaratának érvényesülését is. Ennek megfelelően, ha a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak szerződési akaratához közelebb állónak tűnik, úgy a bíróság a szerződésből „hiányzó” elszámolási rendet a szerződésből egyértelműen levezethető elvek alapján határozza meg. Ennek megfelelően figyelembe veszi a szerződéskötés minden körülményét beleértve az esetleges előzményi egyeztetéseket⁸⁶⁸ A közös vagyont megosztó szerződések kapcsán még inkább

---

⁸⁶⁷ Barzó Tímea szerint amennyiben a felek között az érvénytelen közös vagyont megosztó szerződés kapcsán csak egy-egy vagyontárgy tekintetében van vita, akkor a bíróságoknak a felek szerződési akaratához legközelebb eső megoldást kell találnia. – BARZÓ (2017) 162.o.

⁸⁶⁸ Pfv. II. 21.174/2013.

érvényesül az, hogy a bíróságok az érvénytelenség jogkövetkezményeként figyelmen kívül hagyják a szerződésben foglalt rendelkezéseket és a törvényes vagyoni szabályai szerint számolják fel a felek közös vagyonát.⁸⁶⁹

Az egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződésekben az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása nem veti fel a fentiekben részletezett problémákat. Figyelembe véve, hogy ezen kontraktusokra vonatkozóan a Ptk. csupán a hitelezővédelem érdekében fogalmaz meg speciális szabályokat a házastársak és bejegyzett élettársak esetében, más szempontból azonban egy tekintet alá esnek azon szerződésekkel, amelyet nem hozzátartozók kötnek egymással, így speciális értelmezésre itt nincs szükség.

Az érvénytelenség egyéb jogkövetkezményeinek alkalmazása tehát számos kérdést felvet, ugyanakkor a Ptk. 4:63. § szerinti, valamint a vagyoni viszonyokat felszámoló szerződésekben a bírói gyakorlat egységes tekintetben, hogy ha a szerződés a felek között más módon nem menthető meg, akkor a joghatás kiváltására alkalmatlan szerződési tartalom helyébe a *törvényes vagyoni szabályai* lépnek. Ezt erősíti az a jogalkotói megfontolás is, hogy a törvényes vagyoni normái egyfajta szubszidiárius jelleggel, a felek eltérő kikötésének hiányában irányadóak. Ha megállapításra kerül tehát, hogy a felek között létrejött vagyoni szerződés érvénytelen, úgy az adott kontraktus nem képes a kívánt joghatás kiváltására. Az elmaradt joghatás helyébe a törvényes vagyoni szabályai lépnek, aminek következtében a házastársak és bejegyzett élettársak esetén a házastársi (bejegyzett élettársi) vagyoni közösség szabályai, de facto élettársak esetén pedig a vagyonszaporulatra irányadó normák kerülnek alkalmazásra.

Fontos annak szem előtt tartása is, hogy a vagyoni szerződések nem csak a családtagok belső jogviszonyában, hanem kifelé, harmadik személyek irányába is joghatással bírnak, akik esetében azonban a törvényes vagyoni szabályainak ilyenfajta alkalmazása jogsérelmet idézhetne elő. Éppen ezért rögzíteni szükséges azt is, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményének

---

⁸⁶⁹ BARZÓ (2017) 162.o.

alkalmazása csak a családtagok belső jogviszonyában érvényesülhet és ott képezheti az elszámolás alapját, ugyanakkor nem sértheti a jóhiszeműen, ellenérték fejében jogot szerző harmadik személy jogát.

VI.4. Hitelezővédelem a családi vagyoni szerződésekben

VI.4.1. A szerződések hatályáról általában

A legtöbb esetben a létrejött és érvényes szerződés képes a felek által kívánt joghatások kiváltására, ugyanakkor vannak mégis olyan jogi tények, amelyek az érvényesen létrejött szerződés célzott joghatásainak bekövetkeztét – ideiglenesen vagy véglegesen – megakadályozzák.⁸⁷⁰ A hatálytalanság esetében tehát nem csak a szerződés tényállása valósul meg, de ez a tényállás az érvényességi kellékeknek is megfelel, azonban a szerződés mégsem képes elérni a felek által várt joghatást.⁸⁷¹ A hatálytalanságnak két formája ismeretes. Az *abszolút hatálytalanság* esetében a felek által meghatározott szerződési feltétel vagy a jogszabály követelménye mindenkivel szemben fosztja meg a szerződést annak hatályától.⁸⁷² A *relatív hatálytalanságnál* azonban a jogszabály által megkövetelt többletfeltételek megvalósulása azt eredményezi, hogy a felek kontraktusa egymás között igen, de egy adott harmadik személlyel szemben nem lesz képes joghatást kiváltani. A hatálytalanság legfőbb következménye, hogy a hatálytalan szerződésre alapozva a teljesítés nem követelhető, a hatálytalan szerződés alapján történt teljesítésekre pedig az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeit kell megfelelően alkalmazni.⁸⁷³

A szerződés hatályát elsősorban a felek magatartása befolyásolhatja, amelyre két lehetőségük van, a *feltétel-* és az *időhatározás*. A feltétel valamely

---

⁸⁷⁰ VÉKÁS (2016) 151.o.

⁸⁷¹ EÖRSI (1981) 94.o.

⁸⁷² VÉKÁS (2016) 151.o.

⁸⁷³ Ptk. 6:119. §
BH 2018.318.

bizonytalan jövőbeli esemény, amelytől a felek a jogügylet hatásának beállását vagy megszűnését teszik függővé.⁸⁷⁴ *Almási Antal* a feltételt az ügyleti akarat oly korlátozásaként értelmezte, amely az ügylet hatásait valamely jövőbeli, bizonytalan tényről teszi függővé.⁸⁷⁵ Maga a Ptk. a feltétel két formája között tesz különbséget, még hozzá a felfüggesztő (halasztó) feltétel és a bontó feltétel között. *Szladits Károly* a kettő közötti különbséget úgy értelmezte, hogy felfüggesztő feltétel esetében folyamatos tényállással van dolgunk, amely csak a megbizonyosodás által válik teljessé, míg a bontó feltétel kettős tényállást rejt magában: egy teljes tényállást, melynek joghatása nyomban beáll és egy ellenkező joghatású tényállást, mely a bontó feltétel beálltához van kötve.⁸⁷⁶ A felfüggesztő feltétel esetén tehát a szerződés hatálya a feltétel bekövetkezésével áll be,⁸⁷⁷ míg bontó feltétel kikötésekor az adott jövőbeli bizonytalan esemény bekövetkezése a szerződés megszűnését eredményezi.⁸⁷⁸ Amennyiben azonban a feltételek „hibásak,”⁸⁷⁹ úgy a felfüggesztő feltétel esetén a felek szerződése sosem lép hatályba,⁸⁸⁰ míg a bontó feltétel hibája esetén a szerződés a felek között hatályban marad. A feltételek főszabály szerint ex nunc hatállyal állnak

---

⁸⁷⁴ SZLADITS (1937) 171.o.

A feltételt szükséges elhatárolni a feltételezéstől, vagyis amikor a bizonytalan jövőbeli esemény feltevése szolgál az akartelhatározás indokául. – SZLADITS (1937) 173.o.

A jogalany tehát ebben az esetben bízik a bizonytalan esemény bekövetkeztében és ezért jut arra az akartelhatározásra, hogy szerződést köt. Ebben az esetben a feltételezés egyoldalú, titkos fenntartásnak minősül, és amennyiben ezt a fél nem hozza nyilvánosságra, úgy a jogügylet tekintetében nincs joghatása. Abban az esetben viszont, ha a felek egymás által ismert feltevés alapján kötnek szerződést és ez a feltevés nem valósul meg, akkor ez a szerződés megszüntetésére okot adó körülményként vagy a szolgáltatás lehetetlenüléseként értékelhető. – KISS-SÁNDOR (2014) 21.o.

⁸⁷⁵ ALMÁSI (1926) 334.o.

⁸⁷⁶ SZLADITS (1937) 171.o.

⁸⁷⁷ Felfüggesztő feltétel csak a felek magatartásán kívül eső, attól független, bizonytalan jövőbeli esemény lehet. – BH 2001.170

⁸⁷⁸ Eörsi megjegyzi, hogy a bontó feltétellel kötött szerződés a feltétel bekövetkeztével nem válik érvénytelenné, de a hatálya megszűnik. – EÖRSI (1981) 94.o.

A szerződésben kikötött bontó feltétel bekövetkezésével a szerződés hatálya megszűnik. – BH 2013.13.

⁸⁷⁹ Tekintettel arra, hogy mind a felfüggesztő, mind a bontó feltétel a felek által kikötött szerződési feltétel, így azok érvényessége is vizsgálható. – Vesd össze Ptk. 6:107. §

Szladits Károly hívja fel rá a figyelmet, hogy az értelmetlen, lehetetlen és ellentmondásos feltétel, valamint a tilos vagy erkölcstelen kikötések érvényesülését a „jog nem engedheti”. – SZLADITS (1937) 171-172.o.

Almási Antal is kiemeli, hogy mivel „a feltétel kikötése az ügyleti akaratnyilvánítás egy része, a benne foglalt ügyleti tényálláshibákra lényegileg ugyanazok állanak, mint az ügyleti tényálláshibákra általában.” – ALMÁSI (1926) 334-335.o.

⁸⁸⁰ A felfüggesztő feltétellel kötött szerződésből eredő követelés engedményesével szemben a kötelezett kifogásként hivatkozhat arra, hogy a felfüggesztő feltétel bekövetkeztének hiányában a szerződés nem lépett hatályba. – BH 2009.18.

be, vagyis hatásai csak a beállástól kezdve és csak a jövőre nézve érvényesülnek. *Szladits Károly* azonban úgy vélekedett, hogy a felek akaratából visszaható hatályú (*kötelmi hatályú*) feltételtűzés is lehetséges, azaz a szerződések hatásai halasztó feltétel esetén a felek akaratából beállhatnak úgy is, mintha a szerződést feltétlenül kötötték volna meg, vagy bontó feltétel esetén akként szűnik meg, mintha meg sem kötötték volna. Álláspontja szerint azonban az időközi tulajdoni helyzetet az így kötött visszahatás nem érintheti.⁸⁸¹

A *feltételhatározás* függő jogi helyzetet eredményez, ezért fontos, hogy a feltétel bekövetkeztéig egyik fél se tanúsítson olyan magatartást, amivel a másik fél érdekeit sértené. A Ptk. ezért külön normaként rögzíti, hogy amíg a feltétel bekövetkezése függőben van, egyik fél sem tehet semmit, ami a másik fél jogát a feltétel bekövetkezése vagy megghiúsulása esetére csorbítja vagy megghiúsítja. Kivételt tesz azonban a jóhiszeműen és ellenérték fejében jogot szerző harmadik személyek vonatkozásában, az általuk megszerzett jogokat ugyanis nem érintheti a korlátozás.⁸⁸² Fontos szerepet tulajdonít a jogalkotó azon felróható magatartásnak is, ami a feltétel megghiúsulását vagy bekövetkeztét idézi elő. Ekkor ugyanis az a fél, aki felróhatóan járt el, nem alapíthat jogot a megghiúsult vagy bekövetkezett feltételre.⁸⁸³ Ebből kiindulva a *Kiss Gábor - Sándor István* szerzőpáros négy esetkörben jelöli meg a norma helyes értelmezését:⁸⁸⁴

- ha a felfüggesztő feltétel bekövetkeztét valamelyik fél felróható magatartása idézi elő, úgy a feltételt meg nem valósultnak kell tekinteni és a szerződés nem lép hatályba;
- a felfüggesztő feltétel megghiúsítása esetén viszont a feltétel beáll, így a szerződés hatályba lép;
- ha a fél felróható magatartásával éri el a bontófeltétel bekövetkeztét, a feltételt meg nem valósultnak kell tekinteni és a szerződés hatályban marad;

---

⁸⁸¹ SZLADITS (1937) 172-173.o.

⁸⁸² Ptk. 6:117. § (1) bekezdés

⁸⁸³ Ptk. 6: 117. § (2) bekezdés

⁸⁸⁴ KISS-SÁNDOR (2014) 24.o.

- ha azonban a fél felróhatóan megakadályozza a bontófeltétel bekövetkeztét, akkor azt úgy kell tekinteni, hogy a feltétel beállt és a szerződés hatálya megszűnt.

A hatályosság felek által történő befolyásolásának másik módja az *időhatározás*. *Almási Antal* az időhatározást az ügyleti akarat másik korlátjaként említi, amely az ügylet hatásait valamely jövő időponttól teszi függővé.⁸⁸⁵ A feltétel és az időhatározás közötti alapvető különbség abban áll, hogy míg a feltétel valamely bizonytalan jövőbeli eseményhez köthető, addig az időhatározás mindig bizonyos, már az időhatározás rögzítésekor abban a bizonyosságban vannak a felek, hogy az bekövetkezik. Lényeges szempont tehát, hogy a kitűzött jövőbeni időpont biztosan bekövetkezzen.⁸⁸⁶ A Ptk. az időhatározásra ugyanazon szabályokat rendeli alkalmazni, mint a feltételre, ugyanakkor egyetértünk *Kiss Gábor és Sándor István* azon megállapításával, hogy az időhatározás esetében a 6:117.§ (1) bekezdése nem értelmezhető, hiszen a feltétel meghatározására a feleknek van igazán ráhatásuk, ugyanakkor az idő múlása a személy által nem befolyásolható tényező.⁸⁸⁷

A Ptk. azonban nem csak a felek akaratától teszi függővé a szerződések hatályát, hanem rögzíti, hogy amennyiben a szerződés hatályosságához jogszabály harmadik személy *beleegyezését* vagy hatóság *jóváhagyását* teszi szükségessé, a beleegyezéssel vagy a jóváhagyással a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleg válik hatályossá.⁸⁸⁸ A beleegyezés vagy a jóváhagyás jelen esetben a jogszabály által megkövetelt hozzájárulást jelenti. Amennyiben ugyanis a felek maguk kötik a szerződés hatályát harmadik személy beleegyezéséhez vagy jóváhagyásához, akkor az már feltételtűzésnek minősül.⁸⁸⁹ A beleegyezés vagy jóváhagyás megadásáig fennálló függő jogi helyzetben a feltételre vonatkozó szabályokra utal vissza a jogalkotó, így azok

---

⁸⁸⁵ ALMÁSI (1926) 338.o.

Szladits Károly úgy fogalmazott, hogy időhatározásról akkor beszélhetünk, amikor a felek a feltétlenül kötött ügylet joghatását meghatározott időre kitolták (kezdő határidő) vagy pedig az ügylet joghatásának meghatározott időben meg kell szünnie (végződési határidő). – SZLADITS (1937) 173.o.

⁸⁸⁶ BARZÓ (2015/2) 232.o.

⁸⁸⁷ KISS-SÁNDOR (2014) 25.o.

⁸⁸⁸ Ptk. 6:118. § (1) bekezdés

⁸⁸⁹ VÉKÁS (2016) 155.o.

az irányadóak. A két jogintézmény hasonló tehát, ugyanakkor elvi különbség, hogy a feltétel – a felek ellenkező kikötésének hiányában – ex nunc hatályú joghatásokat eredményez, a beleegyezés és jóváhagyás viszont visszamenőleges hatályú. A beleegyezés vagy jóváhagyás megtagadásának, illetve a szükséges nyilatkozat határidőn kívül történő megtételének jogkövetkezménye, hogy a szerződés hatálytalan.⁸⁹⁰

VI.4.2. Fedezetelvonás a családi vagyoni szerződésekben

A Ptk. a fedezetelvonás lényegét a korábbi szabályozással egyezően az alábbiak szerint határozza meg: az a szerződés, amellyel harmadik személy igényének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonták, e harmadik személy irányában hatálytalan, ha a szerző fél rosszhiszemű volt, vagy rá nézve a szerződésből ingyenes előny származott.⁸⁹¹ A fedezetelvonás megállapíthatósága szintén összetett feltételrendszeren alapszik, amelynek értelmezése számos problémát vetett fel, amit a Kúria a fedezetelvonó szerződés egyes jogalkalmazási kérdéseiről szóló 1/2011 (VI.15.) PK véleménnyel (a továbbiakban: 1/2011(VI.15.) PK. vélemény) oldott fel. Ezek alapján a fedezetelvonó jogügylet jellemzői az alábbiak szerint határozhatók meg.⁸⁹²

- *Három pólusú jogviszony.* A fedezetelvonás két jogviszony összefonódásaként valósul meg, így azok szereplői szükségszerűen összekapcsolódnak. Az első jogviszonyban a hitelezőnek követelése áll fenn az adóssal szemben, míg a másik jogviszony az adós és aközött a harmadik személy között jön létre, aki a fedezetelvonás tárgyát megszerzi. Ennek értelmében a fedezetelvonás alanyai a hitelező, az adós és a szerző fél.

A családi vagyoni szerződésekben a fedezetelvonás két irányba valósulhat meg. Egyrészt a vagyoni viszonyokat a Ptk. szabályaitól

---

⁸⁹⁰ Ptk. 6:118. § (3) bekezdés

⁸⁹¹ Ptk. 6:120. § (1) bekezdés

⁸⁹² Lásd részletesen: BARZÓ (2015/2) 234-236.o.

eltérő módon rendező szerződésekben és a közös vagyont megosztó kontraktusokban: a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak között jön létre maga a fedezetet elvonó ügylet, amivel a partnerek az egyikük vagy esetlegesen közös hitelezőjük fedezetét vonják el. A másik lehetőség, hogy a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs más családtaggal (például gyermekével) vagy külső harmadik személlyel köt szerződést, amivel a másik partner vagyoni igényének fedezetét vonja el.

- *A fedezetelvonó ügylet.* A hitelező kielégítési alapjának elvonása jellemzően az adós vagyónába tartozó dolog tulajdonjogának átruházásával valósul meg, de megvalósulhat akár az adóst illető követelés, illetve forgalomképes vagyoni értékű jog átruházásával vagy a kielégítés alapját képező vagyontárgy megterhelésével is.⁸⁹³

A közös vagyont megosztó szerződésekben ez leggyakrabban valamelyik fél különvagyónába utalása útján valósul meg, vagy azáltal, hogy a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs elismeri az adott vagyontárgy közös vagyonba tartozását. A különvagyonba utalást a bírói gyakorlat a fél joglemondó nyilatkozatának minősíti, méghozzá annak egyoldalú kifejezéseként, hogy a másik fél különvagyónára fordított közös- vagy saját különvagyonnak a megtérítésére nem tart igényt.⁸⁹⁴ Mivel azonban a házastárs által kötött ügyletért a másik házastárs felelőssége a saját különvagyónával nem, hanem csak a közös vagyonból reá eső rész erejéig áll fenn, a közös vagyonnak a különvagyonba utalása harmadik személyek hitelezői igényének az elvonását is eredményezheti.⁸⁹⁵

Az életközösség idejére irányadó vagyoni szerződésekben ezzel szemben a vagyonekülönítő rendszer visszamenőleges rögzítése, valamint egy-egy konkrét vagyontárgy különvagyoni vagy közös

---

⁸⁹³ 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 2. pont

⁸⁹⁴ Pfv. II. 20.456/2013.

⁸⁹⁵ Pfv. II. 21.709/2008.

vagyoni jellegének a rögzítése, arányainak megváltoztatása valósíthat meg fedezetelvonó ügyletet.⁸⁹⁶ Ezzel összefüggésben állapította meg a Kúria, hogy a házastársi vagyontársaság fennállása alatt valamelyik házastárs által kötött szerződés célja csak akkor lehet a másik házastárs vagyontársasági igényének megfiúsítása, ha az érintett vagyontárgy a közös vagyon részét képezte. Amennyiben a vagyontárgy valamelyik fél különvagyonára, a szerződés másik házastárral szembeni hatálytalansága, fedezetelvonó jellege nem állapítható meg.⁸⁹⁷ A Ptk. 4:37. § vélelmet állít fel amellet, hogy a házastársi vagyontársaság fennállása alatt akár a közösen, akár a külön-külön szerzett vagyontárgyak a házastársak közös vagyonába tartoznak. A vagyontársaság fennállása alatt a házastársak a közös vagyonra vonatkozó rendelkezést együttesen vagy a másik házastárs hozzájárulásával tehetnek.⁸⁹⁸ A vagyontársaság fennállása alatt szükség van tehát a házastársak *együttes döntésére*, amely megvalósulhat oly módon, hogy mindketten részt vesznek az adott ügyletben, vagy akár úgy is, hogy csak egyikük bonyolítja le az ügyletkötést, a másik házastárs pedig hozzájárul ehhez.

Annak a házastársnak, aki tehát azt állítja, hogy az életközösség fennállása alatt szerzett valamely vagyontárgy a különvagyonára, vagyis azzal szabadon rendelkezhet, azt minden kétséget kizáróan bizonyítani kell.

A Kúria gyakorlata egyértelmű tekintetben, hogy a nem szerződő házastárs egyetértése nélkül kötött szerződés önmagában a korlátozott rendelkezési jog megsértése okán érvénytelenséget nem eredményez, hanem az ilyen ügyletnek a házastárral szembeni hatálytalanságát mondta ki a fedezetelvonó szerződés szabályai alapján.⁸⁹⁹

---

⁸⁹⁶ Pfv. II. 20.461/2015.

⁸⁹⁷ Pfv. II. 20.597/2009.

⁸⁹⁸ Ptk. 4:45. §

⁸⁹⁹ BH 2016.280.

A fedezetelvonás gyakori még a családtagok egymás között létrejött adásvételi, ajándékozási, csere- és kölcsönügyletekben.⁹⁰⁰ Ilyen esetekben a felek azzal a szándékkal kötik meg az egyszeri szolgáltatásra irányuló kontraktust, hogy a szerződéssel érintett vagyonelemet kivonják a közös vagyon, vagy bizonyos esetekben a másik fél különvagyona köréből, annak érdekében, hogy a hitelezői igénynek ne maradjon kielégítési alapja.

- *Az időbeliség kérdése.* Ahhoz, hogy a fedezetelvonás megállapítható legyen, fontos, hogy a két összekapcsolódó jogviszony közötti időbeli különbség valósuljon meg. Ennek megfelelően csak akkor állapítható meg a fedezetelvonás, ha a hitelező és adós közötti követelés hamarabb keletkezett, mint a fedezetelvonást megvalósító ügylet. A követelésnek a fedezetelvonásra irányuló szerződés megkötésekor tehát már léteznie kell, az azonban nem szükséges, hogy a követelés ekkor már lejárt és esedékes követelés, azaz keresettel érvényesíthető igény is legyen. Elegendő, hogy az adóssal szembeni követelés a fedezetelvonás megállapítása iránti per megindításakor kerül az igény állapotába. A kötelezettel szembeni igény bírósági úton történő előzetes érvényesítése, tehát nem előfeltétele a kereset előterjesztésének.⁹⁰¹ A PK vélemény megjegyzi azonban, hogy az adóstól jogot szerző féllel szemben történő perindításkor már az is feltétel, hogy a jogosultnak a kötelezettel fennálló jogviszonyából származó követelése az igény állapotába kerüljön, azaz bírósági úton kikényszeríthető legyen.⁹⁰²

A családi vagyoni szerződésekben az időbeliség szempontjából a visszamenőleges hatályú kikötések alkalmazása, valamint a szerződések esetleges visszadátumozása vetett fel problémát, amire azonban a Ptk. új hitelezővédelmi szabályai megoldást jelentenek. A Ptk. 4:63. § szerinti vagyoni szerződésekben ugyanis kógens jelleggel írja elő a jogalkotó,

---

⁹⁰⁰ BH 2011.307.

⁹⁰¹ BARZÓ (2015/2) 235.o.

⁹⁰² 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 3. pont

hogy a házastársak, bejegyzett élettársak vagy de facto élettársak vagyoni szerződése nem tartalmazhat olyan visszamenőleges hatályú rendelkezést, amely bármelyik félnek harmadik személlyel szemben a szerződéskötést megelőzően keletkezett kötelezettségét a harmadik személy terhére változtatja meg.⁹⁰³ Ezen túlmenően valamennyi családi vagyoni szerződés esetében rögzítésre került, hogy ha a felek változtatnak egy vagyontárgy közös vagyoni vagy különvagyoni jellegén, akkor tájékoztatni szükséges a hitelezőket, máskülönben a kontraktus hatálytalan.⁹⁰⁴

- *Az adós vagyona nem nyújt fedezetet.* A hitelező követelése általában egy konkrét vagyontárgyra, dologra vagy jogra irányul, ugyanakkor ennek az egy vagyonelemnek az elidegenítése még nem nyújt alapot az adós marasztalására. A bíróságoknak ugyanis vizsgálnia kell, hogy az adós egyéb vagyona fedezi-e a hitelező követelését, és amennyiben bizonyítást nyer, hogy az elegendő a követelés teljesítésére, úgy a fedezetelvonás nem állapítható meg. Ebből adódóan tehát csak azok a jogügyletek eredményezhetik a fedezetelvonást, amely által az adós vagyona olyan mértékben csökken, hogy a hitelezői igény nem kielégíthető belőle. A kielégítési alap elvonásának tényét a fedezetelvonó szerződés megkötésének időpontjára vonatkozóan kell vizsgálni.⁹⁰⁵

A vagyoni szerződésekkel kapcsolatosan a Kúria számos alkalommal hangsúlyozta, hogy a fedezetelvonás csak akkor állapítható meg, ha a hitelező bizonyítja, hogy bírói úton kikényszeríthető igénye van az adós házastárssal, bejegyzett élettárssal vagy de facto élettárssal szemben, ennek az igénynek a vagyoni szerződés tárgya fedezetül szolgált volna és a vagyontárgy elvonása követelésének a kielégítését részben vagy egészben megakadályozta.⁹⁰⁶ Ennek megfelelően nem az igény

---

⁹⁰³ Ptk. 4:67. § (1) bekezdés

⁹⁰⁴ Ptk. 4:67. § (2) bekezdés és Ptk. 4:41. § (2) bekezdés

⁹⁰⁵ 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 4. pont

⁹⁰⁶ Pfv. II. 21.176/2014.

kielégíthetőségének a veszélyeztetése, hanem a kielégítési alap elvonásának tényleges megvalósítása alapozta meg a fedezetelvonás megállapíthatóságát.⁹⁰⁷ Amennyiben a vagyoni szerződés megkötésekor a hitelezői követelés fedezete rendelkezésre állt, az adós fél a többi vagyontárgyával szabadon rendelkezhetett.⁹⁰⁸

A CsJK új hitelezővédelmi rendelkezései azonban már mellőzik ezen feltétel szükségességét. A Ptk. 4:41. § a felek közötti szerződések esetében a hitelező arra irányuló tájékoztatásához köti a szerződés hatályát, hogy a kontraktussal érintett vagyontárgy a közös vagy a különvagyonba tartozik-e, azaz történt-e az alvagyonok között változtatás. A 4:67. § szintén a hitelező tájékoztatását teszi szükségessé a kontraktus hatályossá válásához, még hozzá azon esetekben, ha a felek a vagyoni szerződésben kikötött rendelkezésektől eltérően változtatják meg az adott vagyonelem közös vagyonhoz vagy különvagyonhoz tartozását.

- *A szerző fél rosszhiszeműsége vagy ingyenes szerzése.* A fedezetelvonás esetén nem elegendő a kielégítési alap elvonásának tényét vizsgálni, többletfeltételként bizonyítani kell, hogy a szerző félnek ingyenes előnye származott a fedezetelvonó ügyletből, visszterhes⁹⁰⁹ szerzés esetén pedig, hogy rosszhiszemű volt. A bírói gyakorlat alapján a szerző fél akkor minősül rosszhiszeműnek, ha a szerződéskötéskor tudott, vagy tudnia kellett a vele szerződő adóst terhelő követelésről és arról is, hogy a közöttük létrejött szerződéssel a hitelező kielégítési alapját részben, vagy egészben elvonják. A szerző fél rosszhiszeműségét megalapozza, ha az ellenszolgáltatás valós volt ugyan, de tudta, hogy a befolyt ellenértéket az adós a hitelező elől elvonta (pl. másra elköltötte) vagy ha a nyújtott ellenszolgáltatás a jogosult kielégítésére alkalmatlan volt (pl.

---

⁹⁰⁷ Pfv II. 21.370/2014.

⁹⁰⁸ BH 2015.33.

⁹⁰⁹ Amennyiben a visszterhesen szerző fél a megszerzett vagyonnal, vagyontárggyal vagy vagyoni értékű joggal egyenértékű *ellenszolgáltatást nyújtott* az adós javára, akkor a hitelező követelésének fedezete elvileg az adós vagyonában rendelkezésre áll.

beszámítással vagy végrehajtás alól mentes vagyontárggyal történt a teljesítés).⁹¹⁰

A Ptk. 6:120. § (2) bekezdése rögzíti, hogy hozzátartozók között a rosszhiszeműséget és az ingyenességet vélelmezni kell. A Ptk. értelmező rendelkezésének megfelelően a házastárs, a bejegyzett élettárs és a de facto élettárs is hozzátartozónak minősül,⁹¹¹ így minden családi vagyoni szerződés esetében alkalmazható a vélelem. Éppen ezért itt a vizsgálandó kérdés az, hogy milyen esetekben kerülhet megdöntésre a vélelem ezen személyek vonatkozásában. A rosszhiszeműség a családi vagyoni szerződésekben leggyakrabban akként valósul meg, hogy a házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs tudomással bír az adós partner ügyleteiről. Amennyiben ugyanis képes bizonyítani, hogy nem bírt tudomással ezekről a másik felet terhelő kötelezettségekről, úgy a rosszhiszeműség vélelme megdől. A felek közötti kölcsönös együttműködésnek és a Ptk. 1:3. §-ban megfogalmazott jóhiszeműség és tisztességesség követelményének a szükségszerű velejárója, hogy a felek tudjanak – többek között – egymás vagyoni helyzetéről, az azonban nem várható el, hogy tájékoztatás hiányában egymás ügyei iránt vizsgálódjanak a felek, hiszen az az egymásba vetett bizalom megrendülésével, és esetlegesen a kapcsolat végleges megszűnésével járna.⁹¹² Éppen ezért a jóhiszeműség megállapításához annak bizonyítása szükséges, hogy a szerző fél valóban ne bírjon tudomással a követelésről, illetve kellő körültekintés mellett sem kellene arról tudnia. A tényleges tudomás azonban vélelem alapján nem állapítható meg.⁹¹³ A mindennapi életben ez leggyakrabban akkor valósul meg, ha a felek kapcsolata már hosszabb ideje megromlott, de gyermekeik nevelése vagy esetlegesen az

---

⁹¹⁰ BARZÓ (2015/2) 236.o.

⁹¹¹ Ptk. 8.§ (1) bekezdés 1-2. pont

⁹¹² Pfv. II. 21.253/2016.

⁹¹³ A hivatkozott esetben a másodfokú bíróság a Csjt. 30. § (2) bekezdésében szereplő vélelmezett hozzájárulás jogintézményére alapozottan állapította meg a rosszhiszeműséget, annak ellenére, hogy bizonyítást nyert, hogy a házastársnak nem volt tudomása a másik fél kötelezettségvállalásáról. – BH 2014.209.

egy háztartásban történő együttélés szükségessége miatt még nem rendezték vagyoni viszonyaikat. Az együttlakás vagy a gyermekek felnőtté válásának kivárása azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy egymás ügyeiről részletes tudomásuk van.⁹¹⁴ Mindezek ellenére azonban a vélelem fennáll, így a félnek bizonyítania szükséges az előbbieken részletezett körülményeket.

Az ingyenességgel kapcsolatosan a joggyakorlat arra az álláspontra helyezkedik, hogy az nemcsak akkor állapítható meg, ha a szerződés annak típusa szerint ingyenes jellegű, hanem akkor is, ha a felek valós kontraktusa visszerhes szerződéssel leplezett ingyenes szerződés megkötésére irányult és ezért a színlelt szerződésben kikötött ellenérték – a leplezett szerződés tartalmának megfelelően – ténylegesen nem került kiegyenlítésre.⁹¹⁵ Ennek megfelelően a közös vagyont megosztó szerződés akkor nem minősül ingyenesnek, ha a felek szándéka arra irányul, hogy a közös vagyonukat mindkét fél érdekeit kielégítő módon, véglegesen és méltányosan osszák fel, ennek során egyik házastársat sem kívánják a másik rovására előnyösebb helyzetbe juttatni.⁹¹⁶

- *A fedezetelvonás jogkövetkezménye.* A fedezetelvonó szerződés jogkövetkezménye a relatív hatálytalanság, azaz a szerződés a hitelező felé nem képes a joghatás kiváltására, ugyanakkor mindenki mással szemben érvényes és hatályos. A Ptk. 6:119. § (2) bekezdése értelmében a hatálytalan szerződésre az érvénytelenség jogkövetkezményeit kellene alkalmazni, ugyanakkor a Kúria rámutatott arra, hogy a relatíve hatálytalan szerződés nem érvénytelen, tehát nem lehet jogkövetkezménye a szerződéskötést megelőző állapot visszaállítása, vagyis az elvont fedezet visszaszolgáltatását a relatív hatálytalanság megállapítása nem teszi lehetővé.⁹¹⁷ A megszerzett vagyontárgy tulajdonjogával továbbra is a szerző fél rendelkezik, viszont az abból

---

⁹¹⁴ BH 2014.209.

⁹¹⁵ BH 2001. 62.

⁹¹⁶ BDT 2000.127.

⁹¹⁷ Pfv. II. 20.139/2015.

való kielégítést, a vagyontárgyra vezetett végrehajtást köteles tűrni.⁹¹⁸ A Ptk. is kimondja, hogy a szerző fél a megszerzett vagyontárgyból való kielégítést és a vagyontárgyra vezetett végrehajtást tűrni köteles.⁹¹⁹ A cél tehát a fedezeti alap visszaállítása, amivel kapcsolatban a Kúria úgy foglalt állást, hogy a szerző fél a megszerzett vagyontárggyal köteles helytállni, jogában áll azonban a követelés megfizetésével mentesíteni a vagyontárgyat.⁹²⁰ Ennek megfelelően a perben érvényesített igényt pénzben kell meghatározni.⁹²¹ Ha a fedezetelvonás feltételei megvalósulnak, a szerző fél a vagyontárgy hiányában is helytállási kötelezettséggel tartozik a vagyontárgy értékével megegyező mértékben. Az 1959-es Ptk. az előnytől való elesés következtében mentesítette az ingyenesen szerző felet, feltéve, hogy neki fel nem róható módon esett el a vagyontárgytól.⁹²² Az új szabályozás szerint azonban már a fél rosszhiszeműsége a döntő tényező, ugyanis, ha a szerző fél a fedezetelvonó szerződéssel megszerzett vagyontárgyat rosszhiszeműen ruházta át vagy attól rosszhiszeműen elesett, a harmadik személlyel szemben a megszerzett vagyontárgy értékéig köteles helytállni.⁹²³ Felmerül a kérdés, hogy amennyiben a vagyontárgy továbbadásra kerül, akkor vajon lehet-e a szerző féltől megszerző további személyekkel szemben fellépni? A Kúria etekintetben úgy foglalt állást, hogy lehetőség van a további személyekkel szembeni fellépésre is és ilyen esetekben a szerződések mindegyikénél külön-külön vizsgálni kell, hogy fennállnak-e a fedezetelvonás feltételei.⁹²⁴

---

⁹¹⁸ OSZTOVICS (2014) 305.o.

A jogosult igénye nem irányulhat a kötelezett és a szerző fél közötti szerződésben kikötött szolgáltatás visszaadására, hanem csak a követelése kielégítésére, annak fedezete megteremtésére. A szerződés jogosulttal szemben való hatálytalanságának megállapítása nem vezethet oda, hogy a szerző fél és a kötelezett közötti jogviszonyban a szerződéskötést megelőző helyzet visszaállítására kerüljön sor. A jogosult megalapozott kereseti kérelme alapján a szerző fél tűrni köteles, hogy a jogosult az igényét a szerződéssel átruházott vagyontárgyból kielégíthesse. - 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 6. pont

⁹¹⁹ Ptk. 6:120. § (3) bekezdés

⁹²⁰ 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 8. pont

⁹²¹ 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 6. pont

⁹²² Az a fél, aki a szerződésből származó ingyenes előnytől fel nem róható módon elesett, a harmadik személy irányában nem felel. – 1959-es Ptk. 203. § (3) bekezdés

⁹²³ Ptk. 6:120. § (4) bekezdés

⁹²⁴ 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 9. pont

A jogkövetkezmények alkalmazása kapcsán érdekes kérdésként merülhet fel, ha az adós házastárs mellett a hitelezői kötelezettség teljesítésében a másik házastárs, bejegyzett élettárs vagy de facto élettárs adóstársként van jelen, azaz a felek egyetemlegesen kötelezettek a teljesítésre. Ebben az esetben a PK vélemény 4. pontja rögzíti, hogy elsősorban az adós fél vagyonát kell vizsgálni, hogy elegendő fedezetet nyújt-e a jogosult teljes követelésére. Amennyiben azonban ez nem elég, akkor az egyetemlegességre tekintettel a hitelező bármelyik féltől követelheti a tartozás teljesítését. Amennyiben azonban a hitelező az adóstárral szemben is érvényesíti az igényét, akkor ezt a körülményt a szerződés fedezetelvonó jellegénél egyértelműen értékelni szükséges. Rendkívüli méltánytalansághoz vezetne ugyanis az a helyzet, ha a hitelező az adóstársakat ugyanazon követelés külön-külön történő teljes fedezetének biztosítására kérné kötelezni és emiatt az egyes adóstársak által kötött jogügyletek fedezetelvonó jellegét kellene megállapítani. A hitelezőnek ugyanis arra az egyetemlegesség alapján sincs lehetősége, hogy a követelésének többszörös teljes fedezetét kérje az adósok által kötött szerződések vele szemben való hatálytalanságának megállapítására irányuló keresetekkel.⁹²⁵

VI.4.3. A fedezetelvonó és színlelt szerződések viszonya

A családtagok közötti vagyoni jogi szerződésekben a színlelés és a fedezetelvonás jogintézményének elhatárolása kihívás elé állítja a bíróságokat.⁹²⁶ Sok esetben ugyanis nehéz a tényleges okok, motivációk feltárása, így a házastársak között létrejövő színlelt vagy fedezetelvonó szerződések elkülönítése is. A színlelés és a fedezetelvonás kapcsán kifejtettekre tekintettel azonban lehetőség adódik a különböző szerződések

---

⁹²⁵ EBH 2012.P.2.

⁹²⁶ Lásd részletesebben például VÖLCSEY (2018)

elhatárolására. A kettő közötti elvi különbségek az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- 1) A színlelt szerződés érvénytelen (semmiss), azaz a felek között létrejön ugyan a szerződés, ugyanakkor az a benne foglalt joghatások kiváltására alkalmatlan. A fedezetelvonó szerződés ezzel szemben hatálytalanságot eredményez, méghozzá relatív viszonylatban, kizárólag a hitelező felé. A fedezetelvonás tehát létező és érvényes szerződéses viszonyt követel meg az érintettek között. Sok esetben fordult elő a bírói gyakorlatban, hogy a felek az adós és a szerző fél között létrejövő szerződés érvénytelenségére alapítják keresetüket, ténybeli alapként azonban a fedezetelvonó magatartást jelölik meg. Ezzel összefüggésben az 1/2010. (VI.15.) PK vélemény rögzíti, hogy a fedezetelvonás tényére alapítottan a mások által kötött szerződés érvénytelenségének megállapítása nem kérhető. Ha a hitelező a keresetében az érvénytelenség mellett az adós és a szerző fél közötti szerződés fedezetelvonó jellegére is hivatkozik, de az érvénytelenségi ok ténybeli alapját a fedezetelvonásban jelöli meg, a bíróság az érvénytelenségi kereset érdemi elutasítása mellett a szerződés relatív hatálytalanságára vonatkozó kereseti kérelem tárgyában folytatja le a pert. Lehetőség van azonban arra, hogy a hitelező más ténybeli alapon álló érvénytelenségi okra alapítottan egyszerre terjeszen elő érvénytelenség és fedezetelvonás iránt keresetet. Adja magát azonban, hogy ebben az esetben a bíróság a szerződés érvényességét köteles elsőként vizsgálni, hiszen a fedezetelvonás csak érvényes kontraktusban valósulhat meg.⁹²⁷
- 2) A színlelt szerződés általában egy jogügylet keretében jön létre, még olyan esetekben is, ha a színlelt konszenzus egy másik szerződést leplez. Ilyen esetekben ugyanis tipikusan egy szerződés megkötése valósul meg, amelyben a felek palástolják tényleges szerződési akaratukat vagy nincs is szerződési akaratuk. A fedezetelvonás azonban két jogviszony

---

⁹²⁷ 1/2011 (VI.15.) PK vélemény 10. pont

összefonódásaként keletkezik, amelyből elsőként a hitelező és az adós között keletkezik jogviszony, majd ezt követi a fedezetelvonó ügylet létrehozása. Ebben az esetben tehát szükségszerű a két egymáshoz kapcsolódó, ugyanakkor önálló ügylet megléte.

- 3) A színlelt szerződések esetében a felek szerződési akarata tudatosan és szándékosan hiányzik, a szerződési magatartásuk látszólagos, tudatában vannak azonban, hogy szerződést kötnek egymással, és annak megfelelő joghatásai lesznek, ugyanakkor ezeket a joghatásokat más célok elérése érdekében akarják megvalósítani. Ennek megfelelően a megkötött színlelt szerződéshez nem társul a felek szerződési akarata. A fedezetelvonás esetében azonban nagyon is valós a felek szerződési akarata, itt kifejezett cél a szerződésben foglalt akarat és joghatások megvalósítása, ami viszont szükségszerűen előidézi magát a fedezetelvonást.
- 4) A színlelt szerződéseknel alapkövetelmény a felek akarategysége, azaz mindkét fél tudatában van annak, hogy a külvilág felé csak a látszatot teremtik meg. Ezzel összefüggésben a jogalkotó a színlelt ügyletek esetében nem differenciál a fél felróható magatartása, esetleges jó- vagy rosszhiszeműsége között. Ezen jogi tényeknek a színleltség megállapítása szempontjából nincs relevanciája. A fedezetelvonás esetén azonban maga a jogszabály is figyelembe veszi a szerződő fél jóhiszeműségét, vannak ugyanis olyan esetek, amikor a szerző fél nem tud vagy kellő körültekintés mellett sem kell tudnia arról, hogy az általa megkötött jogügylet fedezetelvonást valósít meg.
- 5) A színlelt szerződések esetében nem számít az időbeliség, hiszen akár a színlelt szerződés előtt, akár utána keletkezett a hitelezői igény, a kontraktus mindenképpen érvénytelen. A fedezetelvonásnak azonban alapvető feltétele az időbeliség követelményének megtartása, megállapítani ugyanis csak olyan esetekben lehetséges, ha magának a fedezetelvonó ügyletnek a megkötését megelőzi az a jogügylet, amiből a hitelezői igény ered.

- 6) A fedezetelvonó szerződések esetében vizsgálat tárgyát kell, hogy képezze, maradt-e az adós vagyonában a hitelezői igény fedezetül szolgáló érték, és amennyiben erre igenlő a válasz, akkor a szerződés hatályos marad. A harmadik személy, vagyis a jogosult érdekeit sértő szerződés relatív hatálytalanságának az a következménye, hogy az adóssal szembeni igényeit, követeléseit úgy kell kielégíteni, mintha a sérelmezett szerződést meg sem kötötték volna.⁹²⁸ A színlelt szerződéseknel viszont nincs jelentősége az adós vagyonának, a szerződés érvénye annak meglétében is megdől.
- 7) A színlelt szerződések esetében az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazására kerül sor, a fedezetelvonás körében azonban a cél a fedezeti alap visszaállítása, így a szerző fél csak az adott vagyontárggyal vagy annak értékével köteles helytállni, így teljes vagyonával nem felel. A megszerzett vagyontárgy tulajdonjogával ilyenkor továbbra is a szerző fél rendelkezik, ugyanakkor a vagyontárgyból való kielégítést, az arra vezetett végrehajtást túrni köteles. A helytállási kötelezettség a vagyontárgy, azaz a fedezeti alap értékéig terheli, ennek megfelelően az igény a vagyontárgy átadásával vagy az értékének megfelelő pénzüsszeg megfizetésével is rendezhető.
- 8) A családi vagyoni szerződésekben a színlelés és a fedezetelvonás közötti különbségként értékelhető magának a családtagi minőségnek a kérdése. A színlelt szerződések esetében ugyanis sem a jogalkotó sem a bíróságok nem értékelik a felek sajátos viszonyát. A fedezetelvonás esetében ugyanakkor a hozzátartozói minőségnek van jelentősége. A Ptk. 6:120. § (2) bekezdése rögzíti ugyanis, hogy a hozzátartozóval kötött fedezetelvonó szerződés esetében az ingyenességet és a rosszhiszeműséget vélelmezni kell. A vélelem megdönthető, amihez annak bizonyítása szükséges, hogy a hozzátartozó visszterhesen vagy olyan módon szerezte meg a vagyontárgy tulajdonjogát, hogy nem tudott

---

⁹²⁸ BDT 2000.127.

vagy kellő körültekintés mellett sem kellett tudnia arról, hogy a magatartása fedezetelvonást valósít meg. Ha az ingyenesség megállapításra került, a rosszhiszeműség vizsgálatára már nincs szükség a perben.⁹²⁹

VI.4.4. A házastársi vagyonszövetségben érvényesülő korlátozott rendelkezési jog megsértése és a hatálytalanság kapcsolata

A házastársak rendelkezési jogának gyakorlása a hatálytalansággal szorosan összefüggő jogintézmény. Ahogy korábban a házastársi vagyonszövetség ismertetése során kitértünk rá, a házastársak közös vagyonszövetség vonatkozó rendelkezési joga korlátozott a vagyonszövetség fennállásának ideje alatt, valamint a vagyonszövetség megszűnése és a közös vagyon megosztása közötti időszakban. A korlátozás a közös döntés követelményében mutatkozik meg, melynek több formája lehetséges. Az egyik az, amikor a házastársak mindketten, aktív résztvevői az adott ügyletnek, míg más esetben csak az egyik házastárs jár el a másik kifejezett hozzájárulásával, egyetértésével, amelynek nincs alaki követelménye. A harmadik esetben csak az egyik házastárs vesz részt az ügyletben, azonban a másik házastárs hozzájárulását a Ptk. vélelmezi. Bizonyos vagyontárgyakkal történő rendelkezés esetében azonban a Ptk. nem engedi a vélelmezett beleegyezést. Mindebből pedig előállhat olyan helyzet, amikor az ügyletben részt nem vevő házastárs hozzájárulása hiányzik, vagy az nem vélelmezhető, vagy éppen kifejezetten megtagadta azt. Ha mindezek ellenére mégis eljár az ügyletkötő házastárs, az a rendelkezési jog megsértését eredményezi a házastársak belső jogviszonyában. Ezt meghaladóan szintén a rendelkezési jog sérelmét idézi elő az is, ha az ügyletkötő házastárs a vagyonszövetség megszűnése után, de még a közös vagyon megosztása előtt olyan tartalmú szerződést köt harmadik személlyel, amely a másik házastárs közös vagyoni igényének kielégítési alapjának elvonására alkalmas.

---

⁹²⁹ BH 2001.62. Lásd még: BH 2000.546, BDT 2000.127.

A Csjt. hatálya alatt többféle értelmezés alakult ki, amelyek elsősorban abból a megfontolásból indultak ki, hogy az ügyletkötésben részt nem vett házastársat választási jog illette meg: dönthetett egyfelől, hogy utólagosan jóváhagyja az ügyletet vagy sem. Amennyiben ezt nem tette meg, úgy a hozzájárulás hiánya kezdetben még a szerződés érvénytelenségét eredményezte. Speciális szabályozás nélkül ugyanis az ügyletek megítélését az 1959-es Ptk. 114. § (1) bekezdéséből vezették le, miszerint, ha a jogszabály vagy bírósági határozat a rendelkezés jogát kizárta vagy korlátozta, az e tilalommal, illetőleg korlátozással ellentétes rendelkezések semmisnek minősültek.⁹³⁰ Később azonban a bírói gyakorlatban szemléletváltás következett be, amely alapján a korlátozott rendelkezési jog megsértését a házastársak belső viszonyában inkább kötelmi jogi megtérítési, illetve kártérítési igényként kezdték kezelni, míg az ügyletkötésben részt nem vevő házastárs és a harmadik szerződő fél viszonyát gyakran a fedezetelvonás szabályai alapján ítélték meg, ami az ügyletben részt nem vevő házastárs irányába a relatív hatálytalanság jogkövetkezményével járt.⁹³¹

A Csjt. gyakorlatában további problémát jelentett az *ingatlan-nyilvántartáson kívül tulajdont szerző* házastárs helyzete. Gyakran előfordult ugyanis, hogy a házastársak a vagyonközösség fennállása alatt szerezték ingatlanukat, viszont az ingatlan-nyilvántartásba tulajdonosként csak egyikük került feltüntetésre. Ez a tény nem érintette a másik házastárs tulajdoni jogosultságát. Amennyiben azonban az ingatlant szerző és a nyilvántartásban szereplő házastárs már önállóan rendelkezett az adott ingatlannal - s a gyakorlatban a legtöbbször fedezetül adta azt, vagy megterhelte -, akkor ezzel sérültek a másik házastárs jogai, törvényes érdekei. A joggyakorlat számos módon igyekezett orvosolni ezt a problémát, és megoldást találni a rendelkezési jog megsértésének jogkövetkezményeit illetően.

---

⁹³⁰ 1959-es Ptk. 114. § (1) bekezdés

⁹³¹ CSÜRI (2006) 336-337.o.

Az egyik álláspont alapján az ilyen jogügyletek jogszabályba ütközés – elsősorban a *nemo plus iuris* elvének megsértése⁹³² – miatt *érvénytelenek* voltak,⁹³³ így az eredeti állapot helyreállítását kellett volna alkalmazni, tekintet nélkül a harmadik személy jó- vagy rosszhiszemű szerzésére vagy akár az ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre. Ez azonban a közhitelesség elvét és az ehhez kapcsolódó rendelkezéseket erősen háttérbe szorította, és nem nyújtott védelmet a jóhiszeműen, ellenérték fejében jogot szerző harmadik félnek sem.⁹³⁴ Éppen ezért a Kúria későbbi joggyakorlatában egyértelművé tette, hogy a nem szerződő házastárs egyetértése nélkül kötött szerződés önmagában a korlátozott rendelkezési jog megsértése okán érvénytelenséget nem eredményez.⁹³⁵

A másik nézet az ingatlannyilvántartás közhitelességének elvét juttatta érvényre, vagyis, hogy a jóhiszemű és ellenérték fejében jogot szerző fél a nyilvántartásban nem szereplő házastárs illetőségén is *tulajdonjogot szerzett*. Ez az álláspont tűnt helytállóbbnak, viszont nem tisztázott olyan fontos kérdéseket, mint például, hogy milyen szabályokkal is rendezhetők pontosan a házastársak belső, valamint az ügyletkötő házastárs és a harmadik személy külső jogviszonya alapján keletkező jogviták. Főként akkor volt problémás a helyzet, ha az ügyletkötő harmadik személy rosszhiszemű volt vagy ingyenesen szerezte az adott tulajdont.⁹³⁶

A Legfelsőbb Bíróság idővel egy harmadik és merőben más megközelítést alkalmazott. A hozzájárulás hiánya esetén ugyanis a jogkövetkezmények tekintetében a *megbízás nélküli ügyvitel* szabályait tekintette helyénvalónak a *házastársak belső viszonyában*,⁹³⁷ abból kiindulva, hogy az egyik házastárs ilyenkor lényegében eljár a másik helyett, anélkül, hogy arra a másik fél vagy jogszabály őt feljogosította volna. Ez azt jelentette, hogy az ügyletkötő

---

⁹³² lásd a hatályos szabályozásban a Ptk. 5:39. § (1) bek.

⁹³³ PETRIK (1988) 343.o. és BARZÓ (2014) 71-72.o.

⁹³⁴ KÖRÖS (2011) 4.o.

⁹³⁵ BH 2016.280.

⁹³⁶ KÖRÖS (2011) 1.o.

⁹³⁷ VASS (2002) 420.o.

Lásd például BH 2016.244.,

házastársat a másik házastárral szemben kártérítési kötelezettség terhelte. Ahhoz azonban, hogy e kötelezettség alól mentesüljön nem volt elég annak bizonyítása, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt, hanem azt is bizonyítani kellett, hogy eljárása helyénvaló volt, vagyis megfelelt a másik házastárs érdekeinek és feltehető akaratának.⁹³⁸ A házastársak és harmadik személyek közötti *külső jogviszonyban* pedig a Kúria a nem szerződő házastárs rendelkezési jogának a megsértésével kötött szerződést hatálytalannak tekintette. A szerződés hatálytalanságát az 1959-es Ptk. fedezetelvonásra vonatkozó szabályai alapján ítélte meg.⁹³⁹

A hatályos CsJK a házastársak közös tulajdonában lévő és közösen lakott lakásával történő bármilyen rendelkezés esetében nem teszi lehetővé a vélelmezett beleegyezés jogkövetkezményeinek az alkalmazását, ami a fent ismertetett problémákra megoldás lehet. Ugyanakkor a megbízás nélküli ügyvitel rendelkezései lesznek irányadóak olyan közös tulajdonban lévő ingatlan esetén, ami nem a házastársak közösen lakott lakása és az egyik házastárs ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonosnak minősül.⁹⁴⁰

A CsJK ma már egyértelműen rögzíti: az ügyletkötésben részt nem vett házastárs hozzájárulásának hiánya, annak kifejezett megtagadása vagy a hozzájárulás vélelmének megdőlése esetén a házastárs nem felel az ügyletkötő házastárs által vállalt kötelezettségekért. A házastársak egymás közötti, belső jogviszonyában az ügyletkötő házastárs a rendelkezési jog megsértésének következményeként köteles megtéríteni a másik házastárs jogsértésből előállt kárát, a szerződésen kívüli károkozás szabályai szerint. A mentesülés azonban eltér a Ptk. 6:519. §-hoz képest, ugyanis nem a felróhatóság hiányát szükséges bizonyítani az ügyletkötő házastársnak, hanem azt, hogy szerződés megfelelt a másik házastárs érdekének és feltehető akaratának. Ilyen esetnek minősül például, ha a szerződés a felek közös vagyonát károsodástól óvta meg.⁹⁴¹

---

⁹³⁸ Kőrös (2011) 4.o.

⁹³⁹ BDT. 2010. 2290.

⁹⁴⁰ Lásd részletesen: KRISTON (2018) 334-346.o.

⁹⁴¹ Ptk. 4:52. §

A Ptk. 4:50. § második fordulata deklarálja az ügyletkötésben részt nem vevő házastárs, valamint a harmadik személy közötti jogviszonyra irányadó előírásokat. Ez alapján a korlátozott rendelkezési jog megsértésével kötött szerződés a nem szerződő házastárs irányába hatálytalan, feltéve, hogy az ügyletben szereplő harmadik személy, mint szerző fél rosszhiszemű volt vagy rá nézve a szerződésből ingyenes előny származott. A rosszhiszeműséget és az ingyenességet a jogalkotó vélelmezi olyan esetekben, ha a szerző fél az ügyletkötő házastárs hozzátartozója.⁹⁴² Ezzel a megállapítással a jogalkotó a korábbi bírói gyakorlaton alapuló, ugyanakkor önálló sui generis tényállásként mondja ki az ilyen szerződések hatálytalanságát, mellőzve az esetleges, fedezetelvonásra vonatkozó utalószabály alkalmazását.

Amennyiben a fedezetelvonás előző fejezetben ismertetett jellemzőit összevetjük a korlátozott rendelkezési jog megsértésével, azt tapasztalhatjuk, hogy a kettő közötti párhuzam felállítása nem alaptalan. A jogviszony ugyanis a rendelkezési jog megsértésekor is három pólusú, hiszen fennáll egy családjogi jogviszony a házastársak között, valamint általában egy tulajdonátruházásra esetlegesen más kötelezettségvállalásra irányuló kötelmi jogviszony az ügyletkötő házastárs és a harmadik személy között. A házastársak közötti családjogi jogviszony azonban nem feltétlenül tekinthető az ügyletkötés pillanatában az ügyletkötő házastárs felé fennálló követelésnek, melynek fedezetéül szolgálhatna a rendelkezés tárgyát képező vagyoni elem. Az időbeliség kérdése azonban adott, hiszen a rendelkezési jog korlátozott gyakorlása csak a házastársi vagyonközösség fennállásának ideje alatt, valamint a vagyonközösség megszűnése és a közös vagyon megosztása közötti időszakban valósulhat meg, így az ügyletkötés csak abban az esetben sértheti a rendelkezési jogot, ha ebben az időszakban realizálódik. További eltérés, hogy míg a fedezetelvonó ügylet hatálytalanságának egyik alapvető feltétele pont az, hogy az ügylettel egészben vagy részben kiüresedik az adós tartozásának fedezetéül szolgáló vagyona, addig ebben az esetben a hatálytalanság attól

---

⁹⁴² Ptk. 4:50. §

függetlenül beáll, hogy az ügyletkötő házastárs ügylete részben vagy egészben megghiúsítja-e az ügyletkötésben részt nem vett házastárs házastársi vagyontöredékéből eredő, a másik házastárssal szemben már fennálló (vagy csak a jövőben fennálló) igényét vagy sem. Az utolsó szempont a rosszhiszeműség és az ingyenesség, amelyet a jogalkotó a Ptk. 4:50. §-ban kifejezetten nevesít is. Eltérés azonban a kettő között, hogy a Ptk. 4:50. § alkalmazásához csupán a nem szerződő házastárs szerződéshez való hozzájárulásának hiányát követeli meg a jogalkotó és nem köti azokhoz a többletfeltételekhez, amelyek a 6:120. §-ban találhatóak. A másik fontos eltérés, hogy a hatálytalanság jogkövetkezményének konkrét tartalmát szintén nem határozza meg a jogalkotó a Ptk. 4:50 § esetében. *Csűri Éva* szerint ennek az az oka, hogy a jogalkotó a sérelmet szenvedett házastárs számára nem csak kötelmi jogi igényt, hanem dologi igényként a szerződés tárgyát képező konkrét vagyontárgyból való kielégítés lehetőségét is biztosítani kívánja.⁹⁴³ A kommentárirodalom is ugyanezen álláspontot képviseli és kifejezetten kitér arra, hogy a szerző fél ilyen esetekben a házastárs vagyontöredéki igényének a konkrét vagyontárgyból való kielégítését és a vagyontárgyra való végrehajtást – érvényes szerzése ellenére – túrni köteles.⁹⁴⁴ A kérdés csak az, hogy a végrehajtás vajon akkor is kérhető-e az átruházott dologra, ha a vagyontöredéki igény esetlegesen más vagyontárgyból (vagyoni elemből) kielégíthető?

VI.4.5. A CsJK hitelezővédelmi rendelkezései

A hitelezővédelmi szabályok mindig is részét képezték a vagyoni jogi szerződések normaanyagának, hiszen a családtagok vagyoni viszonyai kifelé, harmadik személyek irányába is hatással bírnak. A családtagok magánautonómiája erős eleme a családjognak, ugyanakkor ebben az esetben a

---

⁹⁴³ CSŰRI (2016) 182.o.

⁹⁴⁴ KÖRÖS (2013/2) 104-105.o.

külső ügyleti partnerek érdeke is védendő érték. Éppen ezért az idők folyamán a jogalkotó a megfelelő jogszabályi környezet kidolgozására törekedett és a gyakorlati tapasztalatok alapján igyekezett az érdekek egyensúlyának megteremtésére.⁹⁴⁵

A hitelezővédelem egyik garanciája a szerződések alakiságának deklarálása a Ptk.-ban, ami korábban már részletesen ismertetésre került, így ehelyütt csak azt emelnénk ki, hogy az alakisági követelmények mellőzése a szerződés érvénytelenségét vonja maga után. Tekintettel arra, hogy a jogalkotó kevés kivételtől eltekintve a szerződések közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalását követeli meg, így ilyenkor a megfelelő forma hiányát a szerződés teljesítése sem képes orvosolni.⁹⁴⁶ A jogszabály által meghatározott alakisági követelmények megsértése a szerződés érvénytelenségét eredményezi. A Ptk. 6:94. § szerint az alakiság megsértése miatt érvénytelen szerződés a teljesítés elfogadásával a teljesített rész erejéig érvényessé válik. Amennyiben azonban a jogszabály közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalást ír elő, vagy a szerződés ingatlan tulajdonjogának átruházására irányul, az alakiság megsértése miatti érvénytelenséget a teljesítés nem képes orvosolni.⁹⁴⁷ Nincs viszont akadálya annak, hogy a felek maguk pótolják az alakiság hiányát, akár a szerződés módosítása által, akár úgy, hogy a megfelelő alakiság mellett változatlan tartalommal újra megkötik a szerződésüket.

A Ptk. elsősorban a házastársak közötti szerződéses viszonyok vonatkozásában rögzít hitelezővédelmi szabályokat. A forgalom biztonsága és a családtagok érdeke egyaránt megköveteli, hogy azok a harmadik személyek, akik szerződést kötnek a családtagokkal vagy egyikükkel, az ügylettel érintett vagyontárgy adott alvagyonba való tartozásáról megfelelő információval rendelkezzenek.⁹⁴⁸ Alapvető érdek emellett az is, hogy a családtagok közötti vagyonmozgások a harmadik személyek követelésének érvényesítését, annak kielégítését ne

---

⁹⁴⁵ A hitelezővédelem történeti fejlődéséhez lásd részletesen: BARZÓ (2015/3) 42-44.o.

⁹⁴⁶ Vessd össze: Ptk. 6:94. §

⁹⁴⁷ Ptk. 6:94. § (1) bekezdés

⁹⁴⁸ BARZÓ (2017) 186.o.

hiúsíthassák meg.⁹⁴⁹ A Ptk. a házastársak közötti szerződések kapcsán rögzíti, hogy a házastársak azon szerződése, amely valamely vagyontárgynak, tehernek vagy tartozásnak a közös vagyonhoz vagy a különvagyonhoz tartozását érinti, vagy az alvagyonok arányát módosítja, harmadik személlyel szemben csak akkor hatályos, ha a harmadik személy tudott vagy tudnia kellett volna arról, hogy a vagyontárgy a szerződés alapján a közös vagy a különvagyonhoz tartozik.⁹⁵⁰ A szerződés hatályosságát tehát jelen esetben két tényező idézheti elő, ezek hiányában az ügylet harmadik személy irányába, relatíve hatálytalan:

- a házastársak olyan szerződést kötnek, amely érinti a közös, illetve különvagyonuk körét vagy módosítja annak arányát,
- a harmadik személy jóhiszeműsége, vagyis, hogy az ügyleti partner tud vagy kellő körültekintés mellett tudnia kell a vagyontárgy alvagyoni hovatartozásáról.

A szakasz azonban számos értelmezési kérdést⁹⁵¹ felvet:

- 1) Felmerül például, hogy a házastársak minden egymás közötti szerződéskötéséről tájékoztatni kell-e a hitelezőket, vagy csupán azokról, amelyek a hitelezői fedezet tárgyát érintik? A jogalkotói szándék a hitelező fedezetének védelmére terjed ki, így olyan esetekben, amikor a házastársak más vagyontárgy sorsáról rendelkeznek, akkor a hitelezői tájékoztatás hiánya nem eredményezheti a szerződésük hatálytalanságát.
- 2) Nem tisztázott az sem, hogy a rendelkezés a házastársak már megkötött szerződéséről ír elő tájékoztatási kötelezettséget, vagy csupán a jövőben megkötendő ügyletekről? *Barzó Tímea* álláspontja, hogy mindkét esetben tájékoztatni szükséges a hitelezőt.⁹⁵² Fontos azonban megjegyezni, hogy a két tájékoztatás között jelentős különbség áll fenn. Amennyiben ugyanis a felek előbb változtatnak az alvagyonok között és később kötnek a hitelezővel szerződést, amely során nem tájékoztatják a

---

⁹⁴⁹ KÖRÖS (2007) 198.o.

⁹⁵⁰ Ptk. 4:41. § (2) bekezdés

⁹⁵¹ BARZÓ (2017) 187-188.o.

⁹⁵² BARZÓ (2017) 187.o.

harmadik személyt a szerződésükről, akkor felmerülhet a hitelező megtévesztése is, ami a hitelező és az adott házastárs közötti szerződés érvénytelenségét eredményezheti az eredeti szerződés hatálytalanságának megállapítása mellett. Amennyiben azonban a harmadik személlyel (hitelezővel) történő ügyletkötés után marad el a tájékoztatás, az inkább tudható be a hitelezői fedezetet veszélyeztető magatartásnak és így egyértelműen a szerződés hatálytalanságát eredményezi.

- 3) Mindebből viszont adja magát az a kérdés, hogy ha a felek a közös vagyont oszthatják meg szerződés útján, és ezáltal tulajdonátruházás történik, valamint változik a közös vagyon és különvagyon aránya, ahhoz elegendő-e a hitelező tájékoztatása vagy annak hozzájárulása is szükség van a szerződés hatályosságához? A tartozásátvállalásnál a jogalkotó megköveteli a hozzájárulást.⁹⁵³ Ez esetben viszont elegendőnek tűnik a hitelező tájékoztatása a szakasz alkalmazásában.
- 4) Felmerül azonban így a kérdés is, hogy jelen szakasz alkalmazásában a tájékoztatás megtörténete kizárja-e annak a lehetőségét, hogy a bíróság adott esetben a közös vagyon megosztása tárgyában megkötött szerződés fedezetelvonó jellegét vizsgálja? *Barzó Tímea* álláspontja szerint a kettő nem zárja ki egymást.⁹⁵⁴ A vizsgált szakasz ugyanis csak a tájékoztatás elmaradásáról rendelkezik, ugyanakkor annak hatásairól nem. A kizáró értelmezés ahhoz vezetne, hogy ha a házastársak szerződése elvonja a hitelező fedezetét, de a szerződésükről tájékoztatták a hitelezőt, akkor az ügyletük hatályos. Ez azonban a hitelező érdekének nagyfokú sérelmét idézi elő, így szükséges a fedezetelvonás vizsgálata.
- 5) Végül felmerül az is, hogy van-e jelentősége annak, hogy a házastársak szerződése hátrányosan – vagy esetleg éppen ellenkezőleg – érinti a hitelezőt? Álláspontunk szerint a tájékoztatás minden olyan esetben

---

⁹⁵³ BARZÓ (2017) 187.o. és Ptk. 6:203. §

⁹⁵⁴ BARZÓ (2017) 187.o.

szükséges, amikor a házastársak szerződéskötése érinti a hitelező fedezetét.

A hatálytalan szerződés alapján – mivel a kontraktus a hitelező irányába nem vált ki joghatást – a harmadik személy úgy léphet fel a házastárssal szemben, mintha a felek a vagyoni szerződést meg sem kötötték volna.⁹⁵⁵ Fontos annak hangsúlyozása, hogy a szakasz csupán a házastársak közötti szerződések esetén alkalmazandó, a de facto élettársak esetén hasonló speciális szabályt nem tartalmaz a Ptk., így arra a kötelmi jog általános szabályai irányadók. Ugyanakkor álláspontunk szerint szükséges lenne esetükben is külön normaként rögzíteni.

A CsJK a 4:63. § szerinti vagyoni szerződések kapcsán további hitelezővédelmi rendelkezéseket iktat be.⁹⁵⁶ A legfontosabb újítása a kontraktusok nyilvántartásban való regisztrálásának követelménye, amely mind a házastársak, mind a de facto élettársak esetén egyező tartalommal került rögzítésre.⁹⁵⁷ A családtagok vagyoni szerződése tehát csak akkor hatályos harmadik személyekkel szemben, ha azt bevezették a vagyoni szerződések országos nyilvántartásába.⁹⁵⁸ Egyfajta kiegészítésként teszi hozzá a jogalkotó mindkét esetben, hogy a nyilvántartásba vétel elmaradása esetén akkor is hatályos a szerződés, ha a házastársak bizonyítják, hogy a harmadik személy a szerződés fennállásáról és annak tartalmáról tudott vagy tudnia kellett.⁹⁵⁹ A szerződés hatályosulását tehát a hitelező pusztán tájékoztatása is előidézi, ugyanakkor adja magát a kérdés, hogy a jogszabálysöveg megköveteli-e a szerződés teljes tartalmáról való tájékoztatást?⁹⁶⁰ Úgy gondoljuk ez nem minden

---

⁹⁵⁵ KÖRÖS (2013/2) 96.o.

⁹⁵⁶ A Ptk.4:63. § szerinti vagyoni szerződésekben lévő hitelezővédelmi szabályok a Ptk. 6:515. § (2) bekezdés alapján a de facto élettársi kapcsolatban élők kontraktusaira is irányadók, hiszen ha ugyanazon szerződéses rendelkezéseket rögzíthetik, amiket a házastársak, akkor értelemszerűen a tartalmi korlátok is meg kell, hogy egyezzenek.

⁹⁵⁷ Ptk. 4: 65. § (2) bekezdés és Ptk. 6:515. § (3) bekezdés

⁹⁵⁸ Európa legtöbb államában szintén alkalmazzák a nyilvántartásba vételt, kevés olyan állam van, ahol eltekintenek ettől. Ilyen pl. Ausztria, Ciprus, az Egyesült Királyság, Lengyelország és Szlovákia. Ez utóbbi esetében azonban a közokiratba foglalt szerződéseket (típustól függetlenül) a Közjegyzői Kamara nyilvántartja. – Lásd részletesen a CEFL számára készített országjelentésekben: <http://ceflonline.net/property-relations-reports-by-jurisdiction/> - letöltve: 2019.10.29.

⁹⁵⁹ Ptk. 4: 65. § (2) bekezdés és Ptk. 6:515. § (3) bekezdés

⁹⁶⁰ BARZÓ (2017) 188.o.

esetben lesz követelmény, az eset összes körülményét mérlegelve a gyakorlatban inkább annak lesz jelentősége, hogy a hitelező fedezetét képező vagyontárgy jogi sorsáról bírjon információval a harmadik személy. Így, ha a szerződés csak a vagyonelemek egy részére vonatkozik, ráadásul olyanokra, amihez a hitelezőnek semmilyen jogi érdeke nem fűződik, akkor nincs értelme a tájékoztatásnak. Olyan esetekben viszont amikor a felek csak az általuk választott vagyoni rendszerre hivatkoznak⁹⁶¹ és az egyes vagyontárgyakról nem rendelkeznek, nyilván a szerződés egész tartalma jelentőséggel bír a hitelező számára.

A hitelezővédelmi szabály mindezekben túlmenően nem tesz említést annak a jóhiszeműen, ellenérték fejében vagyoni értéket szerző nem adós házastársnak a helyzetéről, aki azért nem tudja tájékoztatni a hitelezőt, mert egyáltalán nem is tudott a másik fél harmadik személlyel szemben fennálló kötelezettségéről.⁹⁶² Kifejezetten a harmadik személyek védelme érdekében vezeti be a CsJK azt a szabályt, miszerint a vagyoni szerződés nem tartalmazhat olyan visszamenőleges hatályú rendelkezést, amely bármelyik félnek harmadik személlyel szemben a szerződés megkötése előtt keletkezett kötelezettségét a harmadik személy terhére változtatja meg.⁹⁶³ A norma megsértése tehát csak négy konjunktív feltétel fennállása esetén valósul meg:

- a felek visszamenőleges hatályú rendelkezést tesznek a vagyoni szerződésükben,
- a rendelkezés érinti harmadik személy jogos vagyoni érdekét,
- méghozzá olyan jogát, amely korábban keletkezett, mint a felek vagyoni kontraktusa,
- a felek rendelkezése a hitelező hátrányára változtatja meg a körülményeket.

A szakasz elsősorban a fedezetelvonás lehetőségét akadályozza meg speciális normaként, éppen ezért a jogalkotó itt már csak az olyan visszamenőleges

---

⁹⁶¹ például csak annyit kötnek ki, hogy az együttélésük alatt vagyonekülönítésben élnek.

⁹⁶² BARZÓ (2017) 189.o.

⁹⁶³ Ptk. 4: 67. (1) bekezdés

hatályú magatartást tilalmazza, amely kifejezetten elnehezíti a hitelező helyzetét. Az olyan jellegű rendelkezéseket azonban, amelyek nem változtatnak a harmadik személy helyzetén vagy kimondottan előnyös számára a változás, azt korlátozás nélkül megengedi. Nem tisztázott azonban, hogy milyen szankcióval jár a norma megsértése,⁹⁶⁴ a megkötött szerződés hatálytalan lesz, vagy a törvényi tilalom jogszabályba ütközést eredményez, ami alapján a felek szerződése érvénytelenné válik. Személy szerint az utóbbi esetben látjuk a probléma megoldását. *Eörsi Gyula* szerint tilosnak minősül az a szerződés, amelynek célzott joghatását a jogszabály tiltja.⁹⁶⁵ A jogalkotó képtelen lenne nevesítve rögzíteni valamennyi tilalmazott magatartást, ezért általános jelleggel rögzíti, hogy a kógens előírásokba ütköző szerződések semmiek, és ehhez képest deklarálja, hogy kivételt képeznek azok az esetek, amikor a jogszabály más jogkövetkezményt fűz a jogszabály megszegéséhez.⁹⁶⁶ Jelen esetben nincs jogkövetkezmény meghatározva, ugyanakkor nyelvtani értelmezés alapján tilalom kerül megfogalmazásra a szakaszban, aminek következtében az ilyen szerződési kikötés alkalmazása a kontraktus érvénytelenségét kell hogy eredményezze.⁹⁶⁷ Vizsgálni kell azonban, hogy az adott kikötésre alkalmazhatóak-e a részleges érvénytelenség szabályai. A másik indok, ami az érvénytelenség mellett szól, hogy a jogalkotó a korábbiaktól eltérően a hitelezővédelem által speciális jogi védelmet kívánt biztosítani a családtagokkal szerződő harmadik személyeknek.⁹⁶⁸ *Barzó Tímea* kissé túlzónak értékeli a

---

⁹⁶⁴ BARZÓ (2017) 188.o.

⁹⁶⁵ „Ebben az esetben a kifogástalan akaratmegegyezéssel létrejött szerződés is érvénytelen, mert olyan jogi célra irányul, amelyet jogszabály tilt.” – EÖRSI (1981) 104.o.

⁹⁶⁶ VÉKÁS (2016) 125.o.

⁹⁶⁷ A tilos szerződések kapcsán *Almási Antal* megjegyezte, hogy „a tilos cselekmény tényállódéba csakis ott forog fenn, a hol a sértett jogainak csorbulása a sértő cselekvésének okozata és eredménye.” – ALMÁSI (1907) 36.o.

Itt arra utalt, hogy a szerződés jogszabályba ütközésének feltétele a fél szándékos magatartása és az előidézett jogsérelem közötti okozati összefüggés megléte.

⁹⁶⁸ „Az, vajjon valamely forráshely az ügylet kötésének tilalmazása által egyúttal az e tilalom dacára megkötött ügylet érvénytelenségét is rendeli-e, az illető forráshely értelmezési kérdése. És pedig oly értelmezési kérdés, amelyet a bíróságnak adott körülmények között hivatalból fel kell vetnie és megoldania. Kétség esetében ezt az értelmezési kérdést igenlően kell megoldanunk.” - ALMÁSI (1926) 323-324.o.

Vékás Lajos szerint azt a kérdést, hogy egy jogszabály célja kifejezetten a szerződéssel elérni kívánt joghatás megtiltása-e, az adott jogszabály értelmezése útján lehet megállapítani. Értelmezés segítségével dönthető el, hogy a jogalkotói szándék a szerződés joghatásának megszüntetésére is

norma által előidézett korlátozást. Álláspontja szerint általános tilalom kerül felállításra tekintet nélkül arra, hogy például a módosítás elvonta-e harmadik személy igényének kielégítési alapját, azaz a módosító szabályok ellenére maradt-e az adós házastárs vagyonában olyan vagyontárgy, melyre harmadik személy végrehajtást kérhet és ami fedezetül szolgálhat.⁹⁶⁹ Véleményünk szerint az kell, hogy vizsgálat tárgyát képezze, hogy a felek rendelkezése hátrányt idézett-e elő a hitelező oldalán, ami miatt nem képes az igényét érvényesíteni, nem pedig azt, hogy a konkrét kielégítési alap (az adott vagyontárgy, amire a hitelező jogot formál) elvonásra került-e. Kétségtelen azonban, hogy a gyakorlatban a felek fedezetelvonásra irányuló magatartása testesül meg ezekben a szerződési feltételekben, ugyanakkor a speciális normában való elhelyezés eltérő értelmezést igényel.

A hitelezővédelem biztosítása érdekében rögzíti a CsJK, hogy a házastársak olyan szerződése, amely valamely vagyontárgynak a közös vagyonhoz vagy a különvagyonhoz tartozását a házassági vagyoni szerződésben kikötött rendelkezésektől eltérően változtatja meg, harmadik személlyel szemben akkor hatályos, ha a harmadik személy tudott vagy tudnia kellett arról, hogy a vagyontárgy a szerződés rendelkezése szerint a közös vagy a különvagyonhoz tartozik.⁹⁷⁰ A jogszabályhely párhuzamba állítható a Ptk. 4:41. § (2) bekezdésében lévő védelmi szabállyal, eltérés azonban, hogy jelen esetben a jogalkotó a vagyoni szerződésben kikötött rendelkezésektől való eltérés hatályát szabályozza.⁹⁷¹ Ebből adódóan a két jogszabályhely kapcsán azonos jogértelmezési problémák merülnek fel, amelyek már a korábbiakban kifejtésre kerültek, így ennek megismétlését nem tartjuk szükségesnek.

---

kiterjed-e. Rendszerint ilyen helyzetnek tekinti, ha a szerződés tartalmának teljesítése általánosan tiltott magatartást valósít meg. Az ilyen tilalmat kimondó jogi normák a tevékenység természete miatt tiltanak egy magatartást. Ilyenkor lényegében a belső közrend védelméről van szó és a jogszabályba ütköző szerződés akkor is semmis, ha a norma kifejezetten nem rendelkezik a szerződés érvénytelenségéről. – VÉKÁS (2016) 126.o.

Álláspontunk szerint jelen esetben a jogalkotó által védendő érték megalapozza a semmisség alkalmazhatóságát.

⁹⁶⁹ BARZÓ (2017) 189.o.

⁹⁷⁰ Ptk. 4:67. § (2) bekezdés

⁹⁷¹ BARZÓ (2017) 189.o.

VI.4.6. Kitekintés – A hitelezővédelem megvalósulásának külföldi megoldásai

A hitelezővédelem nem csak a hazai szabályozásban, hanem természetesen más államok jogában is elengedhetetlen követelmény a vagyoni szerződésekkel összefüggésben. Általánosságban megállapítható azonban, hogy a védelem szintje eltérő az egyes államok jogi szabályozásában. A legtöbb esetben két dolognak van jelentősége a hitelezővédelem szempontjából: az egyik az alakisági követelmények előírása, a másik a szerződésnek és sok esetben a szerződés tartalmának megismerhetősége.

Az uniós Házassági Vagyoni Rendelet preambuluma szerint mivel a vagyoni szerződés a házassági vagyon feletti rendelkezés egyik típusa, ezért sok állam biztosítja a szerződés megkötésének lehetőségét. Éppen ezért, hogy a határokon átnyúló ügyekben a házassági vagyoni szerződés következtében szerzett házasságból eredő vagyoni jogok tagállamokban való elfogadása biztosított legyen, ezért a rendelet feladata ezen normák rögzítése. Minimumkövetelményként jelenik meg ebből következőleg a szerződések írásba foglalásának igénye, amit legalább keltezni kell, és azt mindkét félnek alá kell írnia. Ezen túlmenően viszont a szerződéseknek meg kell felelnie a rendelet által kijelölt alkalmazandó jog által meghatározott további kritériumoknak is, ami az írásba foglaláson túlmenően további feltételeket támaszthat a kontraktusok alakiságát illetően.⁹⁷² Amennyiben tehát annak a tagállamnak a joga, amelyben a szerződés megkötésének időpontjában mindkét házastárs – vagy akár csak az egyik házastárs – szokásos tartózkodási helye megtalálható, további alaki követelményeket ír elő a vagyoni szerződés tekintetében, alkalmazni kell ezeket az előírásokat is. Amennyiben viszont a kontraktus megkötésének időpontjában a házastársak szokásos tartózkodási helye különböző államokban van és mindkét állam többletkövetelményeket támaszt a szerződés alakiságát illetően, úgy elegendő az egyik állam

---

⁹⁷² Házassági Vagyoni Rendelet preambuluma (48)

előírásainak megfelelnie a kontraktusnak ahhoz, hogy érvényes legyen.⁹⁷³ A rendelet 28. cikke rögzíti továbbá a házastársak és harmadik személyek közötti joghatások szabályait. Ez alapján a házastársak közötti házassági vagyoni rendszerre alkalmazandó jogot a házastársak nem érvényesíthetik harmadik féllel szemben a harmadik fél és az egyik vagy mindkét házastárs közötti jogvitában, kivéve, ha a harmadik fél tudott, illetve kellő gondosság mellett tudnia kellett az alkalmazandó jogról.⁹⁷⁴ Fontos kiemelni, hogy ez a szabály a házastársak közötti házassági vagyoni rendszerre és nem közvetlenül a szerződésükre vonatkozó alkalmazandó jogra vonatkozik, mivel azonban a kontraktust a rendelet a házastársak vagy a házasulandók között létrejött olyan szerződésként definiálja, amelyben azok házassági vagyoni rendszerükről rendelkeznek, így erre a rendszerre is ugyanazok a szabályok vonatkoznak. A hitelezővédelem tehát ebben az esetben is a harmadik személy alkalmazandó jogról való tájékoztatásának formájában jelenik meg. A rendelet ezzel összefüggésben rögzíti a továbbiakban, hogy a harmadik személy akkor tekinthető úgy, hogy tud a felek által választott házassági vagyoni rendszerre alkalmazandó jogról, ha az említett jog:

- annak az államnak a joga, amelynek a joga a házastárs és a harmadik fél közötti ügyletre alkalmazandó,
- annak az államnak a joga, ahol a szerződő házastársnak és a harmadik félnek a szokásos tartózkodási helye van, vagy
- ingatlant érintő esetekben az ingatlan helye szerinti állam joga.⁹⁷⁵

Ezt meghaladóan olyan esetekben is vélelmezi a hitelező tájékoztatásának meglétét a rendelet, ha a házastársak bármelyike azon állam követelményeinek megfelelően hozza nyilvánosságra (vagy veteti nyilvántartásba) az általuk alkalmazott vagyoni rendszert

- amelynek a joga a házastárs és a harmadik fél közötti ügyletre alkalmazandó,

---

⁹⁷³ Házassági vagyoni Rendelet 25.cikk

⁹⁷⁴ Házassági vagyoni Rendelet 28.cikk (1) bekezdés

⁹⁷⁵ Házassági vagyoni Rendelet 28. cikk (2) bekezdés a) pont

- ahol a szerződő házastársnak és a harmadik félnek a szokásos tartózkodási helye van, vagy
- ingatlant érintő esetekben az ingatlan helye szerinti állam joga.⁹⁷⁶

A Házassági Vagyonjogi Rendelet mellett hatályban van a regisztrált vagy bejegyzett élettársakra vonatkozó BÉK Vagyonjogi Rendelet, amelynek szabályai teljes egyezőséget mutatnak a Házassági Vagyonjogi Rendelet normáival.

A rendelet mellett szintén esett már szó az Európai Családjogi Bizottság által megalkotott vagyonjogi elvekről, melyek szintén tartalmaznak hasonló kritériumokat. A Bizottság által a házastársak számára kidolgozott anyag szintén azokra a kontraktusokra szorítkozik, amelyekben a házastársak vagyonjogi rendszert választanak maguknak⁹⁷⁷ és ezekre fogalmaz meg elvi iránymutatást. A formai követelmények vonatkozásában rögzíti, hogy a házassági vagyonjogi szerződést közjegyzőnek vagy hasonló feladatot ellátó jogi végzettségű személynek kell okiratba foglalnia, keltezéssel kell ellátni és mindkét házastársnak alá kell írni.⁹⁷⁸ Ennek megfelelően az ajánlás már fokozottabb követelményt támaszt a vagyonjogi rendeletek szabályaihoz képest, hiszen közjegyző vagy hasonló feladatkörben tevékenykedő személy által történő okiratba foglalást követel meg. Ezen személyek közreműködését azért tartja szükségesnek az ajánlás, hogy a házastársak megfelelő tájékoztatásban részesüljenek az általuk választott vagyonjogi modellről, valamint a szerződés jogkövetkezményeiről és ennek megfelelően átgondolt, befolyásmentes és alaposan megfontolt döntést hozhassanak.⁹⁷⁹ Nem melleleg ez a fokozott alakisági követelmény a hitelezők védelmét is képes biztosítani, hiszen az említett személyek az adott állam jogi előírásainak megfelelő rendben

---

⁹⁷⁶ Házassági Vagyonjogi Rendelet 28. cikk (2) bekezdés b) pont

⁹⁷⁷ A házasság előtt kötött házassági vagyonjogi szerződésben a jövődöbeli házastársak házassági vagyonjogi rendszert választhatnak. - Principles on property relations of spouses - A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek (ford. Szeibert Orsolya) 4:16. (1) bekezdés In: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-property-relations-of-spouses.pdf> letöltve 2019.10.19.

⁹⁷⁸ Principles on property relations of spouses - A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek 4:11.

⁹⁷⁹ Principles on property relations of spouses - A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek 4:13.

és módon állítják elő az okiratot. A harmadik személyek védelmének másik eszközét az ajánlás 4:14. számú elve fogalmazza meg. Ez alapján a házastársak által kötött házassági vagyoni jogi szerződés akkor hatályos harmadik személyekkel szemben, ha

- a harmadik személynek a házastárssal vagy házastársakkal megkötött ügyletének keletkezésekor a harmadik személy számára nyilvánosan elérhető az az információ, hogy a házastársak között létrejött egy házassági vagyoni jogi szerződés, vagy
- a harmadik személy tudomással bír a házassági vagyoni jogi szerződés releváns részeiről.⁹⁸⁰
- Ennek megfelelően az ajánlás is elsősorban az Európa számos államában alkalmazott nyilvántartási rendszerre, valamint a hitelező tájékoztatására alapozza a vagyoni jogi szerződések harmadik személyekkel szemben megvalósuló hatályosulását.⁹⁸¹

A de facto élettársakra vonatkozó elvek között azonban nagyon szűkszavúan fogalmaz a Bizottság. A 7. számú elv szerint a de facto élettársak szabadon megállapodhatnak a személyes, gazdasági vagy vagyoni viszonyaikról. A megállapodásoknak nincs formai követelménye és megköthetőek a de facto élettársi kapcsolat megkezdése előtt, az alatt, valamint a felek szétválása esetén is. A szerződési szabadság tehát látszólag itt is teljes, ugyanakkor a Bizottság a kompetens hatóságoknak felülvizsgálati lehetőséget biztosít. Ez alapján az adott állam hatáskörrel rendelkező hatósága módosíthatja vagy akár meg is szüntetheti a felek megállapodását az általános szerződési jog szabályai szerinti korlátok fennállásakor, valamint, olyan esetekben, ha a megállapodás tartalma, valamint a megkötés körülményei, illetve a későbbi körülmények kirívó „*igazságtalanságot*”⁹⁸² eredményeznek.

---

⁹⁸⁰ Principles on property relations of spouses - A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek 4:14.

⁹⁸¹ Fontos azonban felhívni arra a figyelmet, hogy az ajánlás a magyar szabályozástól eltérően a hitelező esetében a szerződés releváns részeiről, azaz a hitelezőt érintő részéről történő tájékoztatást követeli meg, míg a hazai normák a nyilvántartásba vétel hiányában a szerződés teljes tartalmának felfedését írják elő. – Vesd össze: Ptk. 4:65. § (2) bekezdés

⁹⁸² De facto élettársi elvek 5:7-5:9.

Ami az európai államok szabályozást illeti, esetükben is az alakisági követelmények, a nyilvántartásba vétel, valamint a hitelező megfelelő tájékoztatása kerül előtérbe a hitelezővédelem biztosítása érdekében. A teljesség igénye nélkül emelnénk ki néhány példát ennek szemléltetésére. A common law jogrendbeli megoldások bemutatásától eltekintünk, elsősorban arra tekintettel, hogy a vagyoni szerződések esetében ott még mindig domináns a bíróságok diszkrecionális jogköréhez kapcsolódó erős beavatkozás a felek szerződési szabadságába. Ebből adódóan előfordulnak olyan esetek, amikor a bíróság olyannyira beavatkozik a felek szerződéses viszonyába, amire tekintettel a hitelezővédelem biztosítása e bírói beavatkozás által megvalósul.⁹⁸³ Az alakisági követelmények vonatkozásában megállapítható, hogy elsősorban a közjegyzők közreműködését preferálják a különböző államok a vagyoni szerződések esetében. Az osztrák EheG szerint azokat a házassági vagyoni szerződéseket, amelyek a házastársak megtakarításainak vagy a házastársak által közösen lakott lakás felosztására vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak, azt közjegyzői okiratba kell foglalni, az egyéb megállapodások esetén viszont elegendő az írásbeliség.⁹⁸⁴ Ugyancsak közokirati formát követel meg a német BGB szabályozása,⁹⁸⁵ valamint a Svájci ZGB normái is.⁹⁸⁶ Finnország és Olaszország szabályozása szerint azonban elegendő a szerződés írásba foglalása, a hitelesítés érdekében pedig két pártatlan tanú aláírására is szükség van.⁹⁸⁷ Érdekes, hogy a francia Code Civil szintén a közjegyző által készített okiratot nevezi meg alakisági követelményként, ugyanakkor házassági anyakönyvi kivonaton fel kell tüntetni a vagyoni szerződés megkötésének tényét és az okiratba foglaló közjegyző meghatározott adatait. Amennyiben ez

---

⁹⁸³ Lásd részletesen: ATWOOD – BIX (2012) 313-344.o. és BIX (2016) 1666-1677.o.

⁹⁸⁴ EheG 97. § (1) bekezdés

⁹⁸⁵ *A házassági szerződést mindkét fél egyidejű jelenléte esetén közjegyző ellenjegyzésével kell megkötni.* – BGB 1410. §

⁹⁸⁶ A házassági vagyoni szerződést közhiteles formában szükséges megkötni, a szerződő partnereknek és adott esetben a törvényes képviselőnek pedig alá kell írnia. – Schweizerische Zivilgesetzbuch (a továbbiakban: ZGB) 184. §

⁹⁸⁷ PATTI-CARICATO-IRTI-IANNICELLI-SERRA-DI STEFANO-PETÖ-BORTOLU (2009) 1157.o. és KURKI-SUONIO (2009) 1154.o.

elmarad, harmadik személyekkel szemben a szerződés hatálytalan és a törvényes vagyoni jog szabályi szerint kell értékelni a felek viszonyát.⁹⁸⁸

Az alakisági követelmények mellett a másik gyakran előforduló szabályozási elem a szerződések nyilvántartásba vételének követelménye. Amennyiben ugyanis a felek szerződése nem kerül a nyilvántartásba, akkor harmadik személyekkel szemben nem lesz képes joghatást kiváltani. Előfordulhat azonban, hogy a nyilvántartásba vétel elmarad, és néhány állam ilyen esetekben a hitelező tájékoztatását is elfogadja a szerződés hatályosulása érdekében. A BGB vonatkozó szabálya szerint, ha a házastársak a vagyoni jogi szerződéssel a törvényes vagyoni állapotot kizárják vagy módosítják, akkor csak abban az esetben terjeszthetnek elő ebből kifolyólag harmadik személlyel szemben – egyikük és a harmadik fél között létrejött – jogügylet elleni kifogásokat, ha a vagyoni jogi szerződést az illetékes bíróságon vagyoni jogi nyilvántartásba vették, vagy a harmadik felet tájékoztatták róla a jogügylet keletkezésekor.⁹⁸⁹ Hasonló megoldással találkozunk a holland Polgári Törvénykönyvben, ami alapján mind a házasságkötés előtt, mind a házasság alatt megkötött vagyoni jogi szerződések rendelkezései csak akkor hatályosulnak harmadik személyekkel szemben ha a harmadik személy tudott a szerződés létezéséről az ügyletkötéskor vagy a házastársak vagyoni jogi kontraktusát nyilvántartásba vette a hatáskörrel rendelkező hatóság.⁹⁹⁰ Sajátos megoldást alkalmaz Ausztria, ahol nincs külön nyilvántartása a vagyoni jogi szerződéseknek, ugyanakkor azok a házastársak, akiknek a párja vállalkozói tevékenységet folytat, kérheti, hogy a cégjegyzékbe kerüljön bejegyzésre a vagyoni jogi szerződés, ami megtámadhatósági alapot képez a társaság hitelezőivel szemben olyan esetekben ha a vagyoni jogi szerződés hamarabb került bejegyzésre, mint ahogy a társaság hitelezőjének igénye keletkezett.⁹⁹¹ Ez esetben tehát kiemelt jelentőségű az időbeliség, mint

---

⁹⁸⁸ FERRAND-BRAAT (2009) 1154.o.

⁹⁸⁹ BGB 1412. §

⁹⁹⁰ Burgerlijk Wetboek (Dutch Civil Code - Holland Polgári Törvénykönyv) 1:116 és 1:120 cikk

⁹⁹¹ Unternehmensgesetzbuch (UGB) 36. §

A vállalkozóval szembeni házassági szerződésekből eredő jogok nem érvényesíthetők a vállalati hitelezővel szemben, ha annak követelése a házassági szerződéseknél a nyilvántartásba való bejegyzését megelőzően merült fel. – UGB 36. § (3) bekezdés

vizsgálható körülmény. Ez azonban nem vonatkozik olyan esetekre, amikor a hitelező tudomással bírt a korábban keletkezett vagyoni szerződésről.⁹⁹²

Ugyancsak sajátos hitelezővédelmi szabályt fogalmaz meg a svájci ZGB, amikor rögzíti, hogy a vagyoni rendszer megválasztása vagy módosítása által nem zárható ki a felelősség azért a vagyontárgyért, amelyet az egyik házastárs hitelezője a közös vagyontól vagy a házastárs különvagyontól kielégítésként igényelhet. Ha egy ilyen vagyonelem átszáll a nem adós házastársra, akkor az adósságot neki kell megfizetnie, de mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a megkapott vagyontárgy nem elegendő az adósság rendezésére. Ekkor ugyanis belép a másik házastárs mögöttes felelőssége.⁹⁹³ Ennek megfelelően a svájci megoldás szerint a helytállási kötelezettség az adott vagyontárgyhoz kapcsolódik elsősorban és csak mögöttesen jelenik meg az adós házastárs felelőssége.

Összefoglalva elmondható, hogy a hitelezővédelem számos európai államban azonos módon jelenik meg, és ezek a megoldások összhangban vannak a szupranacionális szervek által elrendelt követelményekkel egyaránt.

VI.5. Részösszegzés

A szerződési szabadság érvényesülése fontos részét képezi a családi vagyoni viszonyoknak. A családtagok közötti privátautonómia nehezen tűri akár a jogalkotói, akár a más módon történő beavatkozást, ugyanakkor adódnak olyan helyzetek, amik szükségessé teszik azt. A szerződési szabadság korlátjai komplex rendszert képeznek a családi vagyoni szerződésekben. Ennek oka, hogy a korlátok által biztosított védelem két irányba hat: segítséget jelent egyfelől a kiszolgáltatott helyzetben lévő családtagnak, másrészt védelmet biztosít a családtagokkal ügyleti kapcsolatban álló harmadik személyeknek. A komplexitás másik fontos oka a jogterületeken való áthatás, hiszen a vagyoni

---

⁹⁹² UGB 36. § (4) bekezdés

⁹⁹³ ZGB 193. § (1)-(2) bekezdés

szerződések elsősorban a családjog, másrészt viszont a kötelmi jog hatálya alá tartoznak. Ebből adódóan találunk olyan korlátokat, amelyek tisztán családjogi normákból erednek, illetve olyanokat is, amik kötelmi természetűek, ugyanakkor a családi jogviszonyhoz idomulnak. Tisztán családjogi korlátként értékelhetők a CsJK elején elhelyezett alapelvek, különös tekintettel a méltányosság és a gyengébb fél védelmének szem előtt tartására. A bíróságok azonban számos esetben hangsúlyozták, hogy az alapelvek csak szélsőséges esetekben képezhetnek gátat a szerződési szabadság számára. Kötelmi jogi limitként azonosíthatók a szerződés érvénytelenségét, valamint hatálytalanságát előidéző körülmények, amelyek közül a joggyakorlattal összevetve az akarathibák bírnak jelentőséggel, valamint a jóerkölcsbe ütköző, a jogszabályba ütköző szerződési feltételek és a színlelt szerződések. A hatálytalanság kapcsán a hitelezői érdekek védelmében a fedezetelvonásból eredő relatív hatálytalanság a fő korlát. A hitelezővédelem azonban fokozottabban jelentkezik a családjogi szabályozásban, így különösen a Ptk. 4:41. § és 4:67. § vonatkozásában, amelyekben a jogalkotó speciális családjogi normaként deklarálta azt. Ezek értelmezése azonban számos kérdést felvet, amelyet igyekeztünk jelen fejezetben szintetizálni és megválaszolni kiegészítve némi külföldi kitekintéssel.

VII. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A családi vagyoni szerződések jogrendszerünk fontos részét képezik, a családtagok vagyoni viszonyainak meghatározó tényezői. Népszerűségük egyre nő a társadalomban, ami leginkább annak köszönhető, hogy a családtagok kiléphetnek a jogi normák biztosította közegekből és egyéni igényeiknek megfelelően alakíthatják jogviszonyaikat. Az értekezéssel a célunk az volt, hogy bemutassuk, miért is egyedi a családtagok számára biztosított autonómia, szabadság a vagyoni viszonyok rendezése terén, és ebből adódóan milyen okok indokolják, hogy ezt a széleskörű szabadságot megfelelő korlátok közé helyezzük. A családi életviszonyok komplexitása nagy kihívások elé állította és állítja mind a mai napig a jogalkotót és a jogalkalmazókat egyaránt. Az új élethelyzetek kezelése a tradicionális megoldások újragondolását igényli, így a továbbiakban az értekezésben kifejtettekre tekintettel ismertetnénk a jogalkotáshoz, illetve a jogértelmezéshez kapcsolódó újító, módosító és kiegészítő javaslatainkat.

VII.1. Terminológiai javaslatok

A családon belül tapasztalható élethelyzetek szükségszerűen igénylik a család fogalmának mai alapokon nyugvó értelmezését. Ebből adódóan szükséges meghatározni, hogy mely elemek képezhetik a definíció alapját. Az első fejezetben több nézőpontból, jogágakon és jogterületeken átívelően, összetett szemléletmóddal vizsgáltuk, hogy milyen tényezők lehetnek hatással a családi kapcsolatok meghatározásakor. A vizsgálódásokban, ahogy azt a bevezető részben is igyekeztünk lehatárolni, a párkapcsolati formák vonatkozásában elemeztük a kérdéskört részletesen, amit egyértelműen az utóbbi évek jogalkotásában nyomon követhető eredmények indokoltak. A házasság tradícionális megkérdőjelezhetetlen és továbbra is domináns része a társadalomnak és a jogi szabályozásnak egyaránt. Egyre nagyobb figyelemhez

jutnak azonban a házasságon kívüli, illetve ahhoz közelítő együttélési formák, amelyek ma már szintén jogi védelemben részesülnek. Ennek megfelelően közös jellemzőket szükséges találni a témakör megfelelő vizsgálata érdekében. A párkapcsolatban élők mellett azonban ugyanolyan hangsúlyosan jelen vannak más családtagok is, akiket jelen disszertációban a CsJK által szabályozott rokoni körrel azonosítottunk. E személyek között hasonló változások következtek be az utóbbi időben, mint a párkapcsolatban élők esetében, a szabályozás szintén bővült, ami indokolja az egységes közös terminológia alá vonásukat. Álláspontunk szerint a tudományos vizsgálódás szükségessé teszi, hogy a jogirodalomban megjelenjen a családi kapcsolatok egységes terminológiája, ugyanakkor úgy véljük a jogszabályokba történő beépítése lehetetlen küldetés. Ennek az az oka véleményünk szerint, hogy nem lehetséges olyan normaszintű meghatározás, ami a családi kapcsolatok valamennyi formáját képes leírni, beleértve azokat a helyzeteket is, amik más tudományágak (például a szociológia) által elismert, ugyanakkor a jogi szabályozásban nem megjelenő családi kapcsolatokat eredményeznek. Fontos tartjuk ugyanakkor, hogy a jogilag szabályozott családjogi kapcsolatok valamilyen formában egy meghatározásban öltsenek testet, így a dolgozatban a családi jogviszony terminológiájával jellemeztük e jogviszonyokat is.

A családjogi jogviszonyok változásai és a vonatkozó jogi normák bővülése szükségessé teszi, hogy a hasonlóságot mutató joghatásokat egységesen kezeljük. A vagyoni viszonyok kapcsán részletesen elemeztük és indokoltuk azt, hogy a különböző kapcsolatrendszerből adódó vagyoni jogi kérdések elméleti szempontból összevonhatók. Párhuzam figyelhető meg a különböző szabályozások között, ezért kísérletet tettünk egy új jogintézmény, a családi vagyoni jog tágabb és szűkebb körű meghatározására. A fogalommeghatározás kiindulópontját a családjog régóta fennálló és szerves részét képező házassági vagyoni jog adta, melynek elemzésével és az egyéb vagyoni jogi formákra történő rávetítésével jutottunk el ahhoz, hogy egységes terminológiát alkossunk. Ennek megfelelően a családi vagyoni jog tágabb fogalmát az alábbiak szerint javasoljuk meghatározni:

A családi vagyoni jog azon jogszabályok összessége, ami a jogilag szabályozott párkapcsolatban élő személyek és a CsJK által rokonnak minősített jogalanyok egymás közötti, valamint harmadik személyekkel szemben fennálló vagyoni viszonyait rendezi – a felek eltérő rendelkezésének hiányában – a tételes joganyag előírásai által meghatározott időszakra. Ide sorolhatók továbbá a rokonnak nem minősülő családjogi kapcsolatban élő személyek (pl. gyám – gyámolt) közötti vagyoni jellegű viszonyok is.

A szűkítéshez a jogalkotó általi különbségtételt vettük alapul, és ennek megfelelően a szűkebb családi vagyoni jog fogalmát már csak a párkapcsolati formák vonatkozásában javasoljuk meghatározni az alábbiak szerint:

a szűkebb értelemben vett családi vagyoni jog azon jogszabályok összessége, ami a házastársak, bejegyzett élettársak és de facto élettársak egymás közötti, valamint harmadik személyekkel szemben fennálló vagyoni viszonyait rendezi – a felek eltérő rendelkezésének hiányában – az életközösség fennállása és a házasság, bejegyzett élettársi kapcsolat vagy de facto élettársi kapcsolat megszűnésének esetére.

Végezetül a vagyoni viszonyok változása szükségszerűen hat a szerződéses vagyoni jogra is, ami alapján szintén szükséges egységes fogalom alá vonni a vagyoni jogi kontraktusokat. Ennek megfelelően és a korábbiakhoz igazodva összefoglaló elnevezésként javasoljuk a *családi vagyoni jogi szerződés* fogalmának használatát, amibe beletartoznak az általunk vizsgált szűkebb és tágabb értelmezésbe tartozó szerződések egyaránt.

VII.2. A családi vagyoni szerződések érvénytelenségének jogkövetkezménye

Az érvénytelenség kapcsán arra az álláspontra helyezkedünk, hogy az érvénytelenségi okok rendszere és azok vizsgálata a vagyoni szerződésekben nem indokolja a megkülönböztetett szabályozást, annak ellenére, hogy az értelmezés kapcsán mindenképpen fontosnak tartjuk az elvi különbségtételt az élethelyzetek eltérő volta miatt. Értve ez alatt, hogy másképp szükséges értékelni egy tisztán az üzleti élethez kapcsolódó jogviszonyt és egy emocionális alapokon nyugvó családi jogi helyzetet. A kialakult bírói gyakorlat egységessége is alátámasztja ezt. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása azonban már neuralgikus terület. A családi vagyoni szerződések esetében a tartós jellegre tekintettel nehéz a hagyományos, kötelmi jogi jogkövetkezmények alkalmazása és a felek közötti jogrendezést is elnehezíti. Különösen igaz ez a felek belső jogviszonyában, ahol a folyamatos vagyoni mozgások következtében éppen az elszámolás alapja kérdőjeleződik meg, nehéz a szerződéskötés kori állapotok rekonstruálása, nem is beszélve az értékviszonyok időközi változásairól. A törvényes vagyoni szabályai azonban megfelelő háttérrel biztosíthatnak a családtagok közötti vagyoni viszonyok rendezésére.

VII.3. A hitelezővédelem egységesítése

A hitelezővédelem önálló normaként való rögzítése új elem a vagyoni szabályozásban. Kétségtelen tény, hogy a jogalkotónak védelmet kell nyújtani azon harmadik személyek számára is, akik üzleti kapcsolatba kerülnek a családtagokkal. Azzal is egyet értünk, hogy a védelemnek speciális formában, kifejezetten a családtagok és hitelezőik vonatkozásában kell megvalósulnia. A vizsgálódások során ugyanakkor arra jutottunk, hogy néhány helyen szükséges pontosítani a normarendszert annak érdekében, hogy egységessé váljon

valamennyi családi kapcsolat tekintetében a szabályanyag, illetve, hogy az értelmezés is egyértelművé váljon.

A hitelezővédelem legrégebbi eleme a szerződések alakiságának követelménye. A jelen szabályozás a korábbiakhoz hasonlóan fenntartja a korábbi előírásokat, aminek megfelelően a házastársak közötti kontraktusokat néhány kivételtől eltekintve típustól függetlenül közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni. Ez a követelmény szintén megjelenik a de facto élettársak esetén a Ptk. 6:515. § szerinti vagyoni szerződéseknél, valamint közvetve ugyan, de a törvényes vagyoni jog szabályainak alkalmazása kapcsán is.⁹⁹⁴ Nincs azonban szabály a de facto élettársak egyszeri szolgáltatásra irányuló kontraktusaira, ami a de facto élettársak esetében gyengíti a hitelezők helyzetét.

Az alakiságon túl szükségesnek tartjuk a hitelező tájékoztatásának egységesítését az egyszeri szolgáltatásra irányuló szerződésekben, amire szintén nincs szabály a de facto élettársak esetében. Ennek megfelelően a családi kapcsolatok közötti kohéziót utalószabály által javasoljuk megteremteni, ami arra is kiváló lehetőséget biztosít, hogy a normarendszer egységes legyen valamennyi jogilag szabályozott párkapcsolati forma vonatkozásában. Ennek megfelelően az alábbi önálló norma Ptk.-ban történő elhelyezését javasoljuk:

6:515/A. § [Az élettársi egymás közötti szerződéseik]

(1) Az élettársaknak az életközösség fennállása alatt egymással kötött adásvételi, csere, ajándékozási és kölcsönszerződésére, valamint az élettársak egymás közötti tartozáselismerésére a Ptk. 4:41. § bekezdése irányadó.

---

⁹⁹⁴ Figyelembe véve, hogy a vagyonszaporulat megosztására a kétszeres utalószabály által a házastársi közös vagyon megosztására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

VII.4. A hitelezővédelem pontosítása

A hitelezővédelem célja, hogy a családtagokkal ügyleti kapcsolatban lévő harmadik személyek ne kerülhessenek jogsértő helyzetbe azáltal, hogy a családtagok egymás között mozgatják vagyonukat. Ez a szituáció az üzleti élet más viszonyaihoz képest fokozottabb védelmet igényel, amit a jogalkotó elsősorban a hitelező tájékoztatása által biztosít. Véleményünk szerint a harmadik személyek informálása lényeges, hiszen igényeiket akkor tudják megfelelő módon érvényesíteni, ha tudomással bírnak valamennyi, a jogviszonyukhoz kapcsolódó élethelyzetről. Fontos ugyanakkor az egyensúly megteremtése, érteve ez alatt, hogy a harmadik személyek védelme nem valósulhat meg a családtagok rovására. A túlzott biztonság ellehetetlenítheti a családtagok belső jogviszonyát, a hiányos védelem viszont a hitelezők érdekeit sérti. Mindenképpen üdvözlendő, hogy a jogalkotó önálló normák által igyekszik megteremteni ezt az egyensúlyt, hozzáigazítva a családi kapcsolatokból eredő egyedi jogviszonyokhoz. Mindazonáltal véleményünk szerint az a számos értelmezési probléma, amit a disszertáció kapcsolódó részében részleteztünk szükségessé teszi, hogy a jogszabály pontosításra kerüljön. Az a határozott álláspontunk, hogy az egyensúly azáltal teremthető meg, ha a családtagok és a hitelezők közötti védelem kizárólagosan e három személy között fennálló jogviszonyra korlátozódik, azon belül is olyan helyzetekre, amikor a felek magatartása kifejezetten a valamelyik félre nézve hátrányos helyzet elérését célozza. Nem lehet indokolt olyan szabály, ami a felek közötti vagyonmozgás olyan eseteit is korlátozza, ami nem változtat az egyik fél helyzetén sem, még kevésbé akkor, ha előnyössé teszi azt. Ezen követelmények jelentős része a *helyes értelmezés által* már most is elérhető, ugyanakkor a meglévő joganyagok alábbi pontosítására teszünk javaslatot:

4:41. § [A házastársak közötti egyes szerződések]

(2) Ha a házastársak szerződése valamely vagyontárgynak, tehernek vagy tartozásnak a közös vagyonhoz vagy a különvagyonhoz tartozását ***harmadik személy hátrányára változtatja meg***, a szerződés harmadik személlyel szemben akkor hatályos, ha a harmadik személy tudott vagy tudnia kellett arról, hogy a vagyontárgy a szerződés alapján a közös vagy a különvagyonhoz tartozik.

4:67. § [Harmadik személyek védelme]

(2) A házastársak olyan szerződése, amely valamely vagyontárgynak a közös vagyonhoz vagy a különvagyonhoz tartozását a házassági vagyoni szerződésben kikötött rendelkezésektől eltérően ***a harmadik személy hátrányára változtatja meg***, harmadik személlyel szemben akkor hatályos, ha a harmadik személy tudott vagy tudnia kellett arról, hogy a vagyontárgy a szerződés rendelkezése szerint a közös vagy a különvagyonhoz tartozik.

VII.5. Zárógondolatok

Kutatásunk egykor Füst Milán szavaival vette kezdetét: „*A házasság is gazdasági kapcsolat, gyerekek!*” Ma különösen igaznak tartjuk ezt az állítást, és bár a kezdet kezdetén még csak a házastársak vagyoni viszonyai kerültek a figyelmünk középpontjába, ugyanakkor úgy gondoljuk, hogy a családi kapcsolatok komplex rendszerében is megállja helyét ez az állítás. A felgyorsult és változó élethelyzetek újszerű megoldásokat követelnek, annak ellenére, hogy a családi jogviszonyokat erőteljesen áthatja a tradicionalitás. Ha egy pár úgy dönt, hogy életét közösen éli, előtérbe kerül a felek anyagi helyzetének vizsgálata, különösen ott, ahol eltérő vagyoni viszonyok jellemzők. Gondolkodóba esnek, mi lesz ha...? Szükséges-e mindent beadni a közösbe, vagy a külön kassza kedvezőbb megoldást jelenthet? Ha a kapcsolat véget ér,

kinek mi jár? Sok kérdés, ami sok választ igényel, a felelet azonban a felektől kell, hogy érkezzon elsősorban. A jogi háttérrel ehhez a családtagok szerződésai kiválóan biztosítják. A magyar szabályozás véleményünk szerint eleget tesz a jelenkor kívánalmainak, amit igyekeztünk hangsúlyozni a disszertációban, fontosnak tartottuk viszont kiemelni azokat a kérdésköröket, amikben szükséges lehet a további fejlesztés. Értekezésünket *Herczeg Mihály* házastársáról írt szavaival záránk,

„a mai kor anyagelvi irányja, illetőleg társadalmi és gazdasági viszonyainak új alakulása... tapasztalatszerűleg azon gondolatot ébreszti föl: hogy a megváltozott idők szükségéi szerint talán mégis jobb a hitvesek vagyonviszonyait a már nem csupán magasztos erkölcsi s mintegy költészetes hivatásuk szerint, hanem legalább bizonyos mérvig prozaikus jogügyi minőségükhöz képest is szabályozni.”⁹⁹⁵

---

⁹⁹⁵ HERCZEG (1885) 45.o.

ÖSSZEFOGLALÓ

Értekezésünkben a családtagok közötti egyes vagyoni jogi szerződések kérdéskörét vizsgáltuk, kiemelt figyelmet szentelve a szerződésekben érvényesülő szerződési szabadság kérdéskörének. A családjogban kiemelt jelentősége van a vagyoni jogi kérdések rendezésének, ugyanakkor mind a jogirodalom, mind a joggyakorlat korábban a házastársak között fennálló vagyoni viszonyokra helyezte elsősorban a hangsúlyt. A társadalomban végbemenő innováció, a társadalmi közfelfogás átalakulása ugyanakkor megköveteli, hogy ma már kiterjesztöbben értelmezzük a családi kapcsolatokban megjelenő vagyoni jogi viszonyok körét. Ennek megfelelően nem helytálló a házassági vagyoni jog dominanciájának fenntartása, így a vizsgálódásaink alapján javaslatot tettünk új jogelméleti terminológiák, a családi jogviszony, a családi vagyoni jog és a családi vagyoni jogi szerződések meghatározására. A párkapcsolatok terén ugyanis szintén megfigyelhető a házasság, mint tradicionális kapcsolati forma háttérbe szorulása, amit a kapcsolódó tudományágak vizsgálati eredményei is erőteljesen alátámasztanak. Ezzel szemben a jogi megoldások tekintetében megfigyelhető a házasság intézményének és a hozzá kapcsolódó vagyoni viszonyoknak az előtérbe helyezése, mintegy vezérfonalként, követendő példaként állítva a társadalom tagjai elé. Az is igaz azonban, hogy a jogi megoldások is igyekeznek lépést tartani a megváltozott élethelyzetekkel, így természetesen a családjogon belül is megfigyelhető a házasságon kívüli egyéb társas kapcsolatok és egyéb családi viszonyok jogi védelmének biztosítása. Ennek megfelelően a vagyoni jog szempontjából még mindig domináns a házassági vagyoni jog kérdésköre, ugyanakkor az alternatív párkapcsolati formákban (mint például a bejegyzett élettársi kapcsolat vagy a de facto élettársi kapcsolat) és a jogalkotó által rokonnak minősített személyek közötti is megjelentek a vagyoni jogi kérdések rendezésének jogi megoldásai.

A jogalkotó a jogrendezés módjaként a felek általi szerződéseket, szerződéseket részesíti előnyben és ennek hibája vagy hiánya esetén avatkozik csak be a családtagok és esetleges ügyleti partnereik jogviszonyaiba. A szerződésekben

nagyfokú szabadság érvényesül, ez azonban nem határtalan. Az értekezés második felében ezért arra koncentráltunk, hogy megvizsgáljuk a párkapcsolatban élők vagyoni jogi szerződéseire vonatkozó hazai szabályozást, valamint a nemzetközi tendenciákat. Ennek keretében igyekeztünk elhatárolni a vagyoni jogi szerződéseket a családtagok egyéb megállapodásaitól, illetve felmértük, hogy milyen hasonlóságok és különbségek mutatkoznak a különböző párkapcsolati formákban megtalálható vagyoni jogi kontraktusok között. Ezt követően kiemelten foglalkoztunk a vagyoni jogi kontraktusok főbb jellemzőivel. Hangsúlyt kívántunk helyezni a különböző vagyoni jogi rendszerek ismérveinek bemutatására, amivel a célunk a szerződésekben kiköthető rendelkezések szemléltetése volt, valamint a különböző rendszerek előnyeinek és hátrányainak analizálása.

A disszertáció utolsó részében a korábbi fejezetekben kifejtettekre, mint fontos előkérdésekre építve jutottunk el a szerződési szabadság kérdésköréhez, ahol foglalkoztunk magának a szerződési szabadságnak, mint kötelmi jogi alapelvnek a megítélésével, valamint az egyes családi vagyoni jogi szerződésekben történő érvényesülésével. Ezt követően pedig átfogóan vizsgáltuk az alapvető korlátokat, egyfelől a családjogi alapelvek tartalomformáló hatásait, az érvénytelenség, mint klasszikus szerződési jogintézmény családjogban való megítélését, illetőleg a szerződések hatályának és a hozzá kapcsolódó, kifejezetten a családjogban megjelenő hitelezővédelmi rendelkezéseknek a szerepét. Az elemzések során szembesültünk a jogértelmezés nehézségeivel, illetve a jogalkotás néhány hiányosságával, amelyekre vonatkozóan az utolsó fejezetben megtettük javaslatunkat.

Álláspontunk szerint a végső konklúzió, hogy a családi vagyoni jogi szerződések hazai szabályozása és joggyakorlata – a megfogalmazott javaslatunk ellenére is – megfelel a társadalmi elvárásoknak, lépést tud tartani annak rohamos fejlődésével, képes biztosítani a családtagok magánautonómiájának nagyfokú érvényesülését, ugyanakkor egyensúlyt teremt a jogviszonyban szereplő jogalanyok érdekei között is.

SUMMARY

In my dissertation, I analyzed the legal status of property agreements between family members, with special regard to the limits of contract freedom. The property relations between spouses, registered partners, and de facto partners have huge significance in the Hungarian family law, but previously the property relations between spouses were emphasized by the legislation and the legal literature as well. The innovation of the society and the changes of viewpoints of people require to define this legal institution in a much more different way. Consequently, it cannot be acceptable, that the legislator and the legal practice keep up the dominance of marital property in the future. In my dissertation, therefore I suggested to create new legal theoretical terminology for legal relation of family members, the family property and family property agreements. In family relations it can be observed, that marriage, as the traditional relationship form, is less dominant, but alternative forms of family relations are more and more popular nowadays. On the contrary, the legal solutions prefer marriage, as the traditional and exemplary instance of family relations. At the same time legislation also tries to keep up with this changed lifestyle, so the registered partnership and de facto partnership is also protected by the law., It is true in the light of the property questions of family members also.

The legislator prefers to order legal disputes according to the agreements between family members, and it intervenes into their relationship only in the case of lack of contract, or if the contract can not solve every aspect of the legal dispute.

The freedom of contract is very wide in these agreements but it is not unlimited. In the second half of my dissertation, I focused on the analyses of the domestic legal regulations and the international trends as well. In this context tried to distinguish the family property contracts from other agreements of the family members (for example the agreement about child custody). I separated the family property contracts by relationship's form also. After that, I analyzed the main characteristics of the family property agreements. I demonstrated the

differences between the family property systems (as the separate property system, common property system, etc.), because the characteristics of these systems can help the parties in the conclusion of the contract.

In the last part of my dissertation I analyzed particularly the limits of the freedom of contracts in relation to these agreements. First of all, I examined the contract freedom as one of the principles of contract law and I dealt with the question, how it can influence the family property contract. After that, I considered how it can affect the family law principles on these contracts.

In Hungary, there are lot of invalidity reasons in the Civil Code and they can play an important role in family law agreements as well. We can distinguish as defects in consent, errors in contract statements and defects in the intended legal effects. However, some reason can not be examined in family property contracts because some invalidity reasons can be found only in the contracts of business life. The estimation of the other invalidity reasons is also unique because in practice the judge needs to pay attention to the personal motives, the emotional circumstances of the family members during the litigation. It is an interesting question too, what is the legal consequences of invalidity in family property contracts because the interpretation of the general rules is sometimes questionable.

The parties of the family property contracts are usually the spouses, the registered partners or de facto partners, but they also have contractual or other legal relationships with third parties, which can affect the family property as well. So, it is important to protect the third parties in this situation and in the Hungarian Civil Code we can find solutions, but there are some questionable aspects of that. In my dissertation, therefore I analyzed the Hungarian solution and some solutions of other countries to this situation also.

At the end of my dissertation, I made my own recommendations. I think the Hungarian legal solutions can keep steps - despite my recommendations – with the challenges of the present lifestyle, and it is capable to secure the private autonomy of family members, and can create balance in the legal relationship of family members and third parties.

FELHASZNÁLT IRODALMAK

Magyar nyelvű források

ALMÁSI (1907): Almási Antal: A tilos cselekmények a magánjogban. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1907.

ALMÁSI (1926): Almási Antal: A kötelmi jog kézikönyve. Tébe Kiadóvállalat, Budapest, 1926.

ALMÁSI (1926/2): Almási Antal: Ügyletkötési gondosság. Jog- és Államtudományi Szemle, 25. évfolyam 1926/10. szám

ALMÁSI (1940): Almási Antal: Házassági jog. In: Szladits Károly (szerk.): Magyar Magánjog 2. kötet Családi Jog. Grill Károly Könyvkiadó, Budapest, 1940.

ANDORKA (2006): Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

ÁRVA (2013): Árva Zsuzsanna: Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2013.

BAJORY (1993): Bajory Pál: Házassági vagyoni jogi kérdések a Legfelsőbb Bíróság gyakorlatában. Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 1993/2-4. szám

BALOGH-HOLLÓ-KUKORELLI-SÁRI (2003): Balogh Zsolt-Holló András-Kukorelli István-Sári János: Az Alkotmány magyarázata. KJK-Kerszöv. Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2003.

BÁRKÁNYI (2011): Czédliné Bárkányi Éva: A család múltja és jelene. Felnőttoktatás, 2011/4. szám

BARTA (2009): Barta Judit: A házassági vagyoni jog egyes társasági jogi kérdései. Acta Conventus de Iure Civili, Szeged, 2009.

BARZÓ (2006): Barzó Tímea: A magyar családjog múltja, jelene és jövője 1. rész - A házassági jog és a házassági vagyoni jog fejlődésének rövid történeti bemutatása. Családi Jog, 2006/1. szám

BARZÓ (2010): Barzó Tímea: A házassági vagyoni jogi szerződések múltja, jelene és jövője. In: Somfai, Balázs (szerk.): Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata 148.: Ünnepi tanulmánykötet Filó Erika kandidátus, egyetemi docens 70. születésnapjára. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pécs, 2010.

BARZÓ (2014): Barzó Tímea: Házassági vagyoni jog. In: Barzó-Lábady-Navratyl-Csehi-Kenderes: Családjog a 2013. évi V. törvény alapján. Menedzser Praxis, Budapest, 2014.

BARZÓ (2014/2): Barzó Tímea: A közszerzeményi rendszer sajátosságai a századforduló házassági vagyoni jogában. In: Szabó, Miklós (szerk.): Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium = Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai: Tomus: 15/1., Miskolc, 2014.

BARZÓ (2014/3): Barzó Tímea: A családok védelmének megjelenési formái a 2013-as Ptk. Családjogi Könyvében. In: Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2013. Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, Újvidék (Szerbia), 2014.

BARZÓ (2015): Barzó Tímea: A szerződések érvénytelensége. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszko László-Pusztahelyi Réka: Kötelmi jog – A kötelmek közös és a szerződés általános szabályai. Novotni Kiadó, Miskolc, 2015.

BARZÓ (2015/2): Barzó Tímea: A szerződések hatálytalansága. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszko László-Pusztahelyi Réka: Kötelmi jog – A kötelmek közös és a szerződés általános szabályai. Novotni Kiadó, Miskolc, 2015.

BARZÓ (2015/3): Barzó Tímea: Hitelezővédelmi szabályok a házassági vagyoni jogban. *Forum Acta Juridica et Politica*, Szeged, 2015/2. szám

BARZÓ (2017): Barzó Tímea: A magyar család jogi rendje. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2017.

BARZÓ (2017/2): Barzó Tímea: A méltányosság és gyengébb fél védelmének érvényesülése a családjogban. In: Szikora Veronika-Török Éva (szerk.): Ünnepi tanulmányok Csécsy György 65. születésnapja tiszteletére I.-II. kötet, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2017.

BARZÓ (2017/3): Barzó Tímea: A szerződési szabadság korlátai a házassági vagyoni jogban. In: Görög Márta-Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege Duce, Comite Familia*. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára. *Iurisperitus* Kiadó, Szeged, 2017.

BARZÓ (2017/4): Barzó Tímea: A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei. *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/1. különszám

BARZÓ (2018): Barzó Tímea: Az ember cselekvőképessége. In: Barzó Tímea-Papp Tekla (szerk.): *Civilisztika I. Általános tanok, személyek joga, szellemi alkotások joga*. Dialóg Campus, Budapest, 2018.

BARZÓ-KRISTON (2018): Barzó Tímea-Kriston Edit: Gondolatok a közszerzeményi rendszerben rejlő ellentmondásokról. *Miskolci jogi Szemle*, 2018/1. szám

BÉLI (1996): Béli Gábor: Magyar jogtörténet. Az államalapítástól 1848-ig. *Institutiones Juris*, 1996.

BENEDEK (2004): Benedek Károly: A szerződés megszűnésének egyes esetei. Az elévülés. In: Gellért György (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

BERGER (1999): Vincent Berger: Az Európai Emberi Jogi Bíróság joggyakorlata. HVG-ORAC, Budapest, 1999.

BERZSENYI (2015): Berzsenyi Emese: A társadalmi gondoskodás és tanítás történelmi előképei. Iskolakultúra, 2015/9. szám

BESENYEI (2000): Besenyei Lajos: Az élettársi viszonyról. Acta Universitatis Szegediensis. Sectio-politico iuridica. Tomus 58., 2000.

BÍRÓ (1995): Bíró György: A szerződési szabadság, mint alkotmányos alapjog. In: Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica - Jubileumi kötet a Miskolci Egyetem fennállásának 260. évfordulója alkalmából. Miskolc, 1995.

BÍRÓ (1998): Bíró György: A kötelmi jog és a szerződés tan közös szabályai. Novotni Kiadó, Miskolc, 1998.

BODONYI-BUSI-HEGEDŰS-MAGYAR-VIZELY (2006): Bodonyi Edit-Busi Etelka-Hegedűs Judit-Magyar Erzsébet-Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése - Család, gyerek, társadalom, Bölcsész Konzorcium, 2006.

BOROS (2013): Boros Zsuzsa: A házastársak személyi viszonyai. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári Jog-Családjog. HVG-ORAC, Budapest, 2013.

BOROS (2013/2): Boros Zsuzsa: A rokoni kapcsolat. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári Jog-Családjog. HVG-ORAC, Budapest, 2013.

BOTH-CSIZMADIA-HAJDU-HORVÁTH-NAGYNÉ (1984): Both-Csizmadia-Hajdu-Horváth-Nagyné: Egyetemes állam- és jogtörténet. Tankönyvkiadó, Budapest, 1984.

CARDILLO (2006): Franco Salerno Cardillo: Javaslat az "Európai" Házassági Szerződésre. Közjegyzők Közlönye, 2006/1. szám

CSEHI (2015): Csehi Zoltán: Méltányosság és az új Polgári Törvénykönyv. In: Kőhidi Ákos-Keserű Barna Arnold (szerk.): Tanulmányok a 65 éves Lenkovic

Barnabás tiszteletére. Eötvös József Könyv-és Lapkiadó Bt., Győr-Budapest, 2015.

CSINK-SCHANDA (2011): Csink Lóránt-Schanda Balázs: II. Házasság és család védelme In: Schanda Balázs-Balogh Zsolt (szerk.): Alkotmányjog - Alapjogok. PPKE-JÁK, Budapest, 2011.

CSIZMADIA-KOVÁCS-ASZTALOS (1981): Csizmadia-Kovács-Asztalos: Magyar állam- és jogtörténet. Tankönyvkiadó, Budapest, 1981.

CSÚRI (2002): Csúri Éva: A házassági vagyonyjog. In: Sári Péterné Vass Margit (szerk.): A Családjogi törvény magyarázata. KJK-Kerszöv. Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002.

CSÚRI (2006): Csúri Éva Katalin: A házassági vagyonyjog gyakorlati kérdései. Complex Kiadó, Budapest, 2006.

CSÚRI (2006/2): Csúri Éva: A társasági részesedések a házassági vagyonyjogban. HVG-ORAC, Budapest, 2006.

CSÚRI (2007): Csúri Éva: A haszon fogalma a házassági vagyonyjogban - különös tekintettel a gazdasági társasági részesedésekre. Családi Jog, 2007/3. szám

CSÚRI (2008) Csúri Éva: A vagyoni értékű jogok és a gazdasági jog egyes kérdései a házassági vagyonyjogban. HVG-ORAC, Budapest, 2008.

CSÚRI (2012): Csúri Éva: Az egyéni vállalkozó és az egyéni cég a házassági vagyonyjogban. In: Szeibert Orsolya (szerk.): Család-gyermek-vagyon - A joggyakorlat kihívásai. HVG-ORAC, Budapest, 2012.

CSÚRI (2016): Csúri Éva: Házassági vagyonyjog az új Ptk-ban. Opten Kiadó, Budapest, 2016.

CSÚRI-SZABÓ (2007): Csúri Éva-Szabó Júlia: Észrevételek az új Ptk. Családjogi Könyve Javaslatának a házassági vagyoni jogra vonatkozó rendelkezéseire (I.rész) Polgári Jogi Kodifikáció, 2007/5. szám

CSÚRI-SZABÓ (2007/2): Csúri Éva-Szabó Júlia: Észrevételek az új Ptk. Családjogi Könyve Javaslatának a házassági vagyoni jogra vonatkozó rendelkezéseire (II. rész) Polgári Jogi Kodifikáció, 2007/6. szám

CSÚRI-SZABÓ (2008): Csúri Éva-Szabó Júlia: Észrevételek az új Ptk. Családjogi Könyve Javaslatának a házassági vagyoni jogra vonatkozó rendelkezéseire (III. rész) Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/1. szám

DARÁZS (2009): Darázs Lénárd: Az "érvényessé válás" jogintézményének szükségességéről a polgári jogban. Magyar jog, 2009/8. szám

DARÁZS (2017): Darázs Lénárd: Kárveszélyviselés és érvénytelen szerződés. Magyar jog, 2017/10. szám

DOMBOS-POLGÁR (2013): Dombos Tamás-Polgár Eszter: Zavaros progresszió - Az AB a családok védelméről szóló törvényről. Fundamentum, 2013/1. szám

DRINÓCZI-ZELLER (2005): Drinóczi Tímea-Zeller Judit: A házasság és a család - alkotmányjogi értelemben. Acta Humana, 2005/4. szám

DRINÓCZI-ZELLER (2006): Drinóczi Tímea-Zeller Judit: A házasság és a család alkotmányjogi helyzete. Jura, 2006/1. szám

EÖRSI (1965): Eörsi Gyula: A szocialista polgári jog alapproblémái. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965.

EÖRSI (1975): Eörsi Gyula: Összehasonlító polgári jog - Jogtípusok, jogcsoportok és a jogfejlődés útjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975.

EÖRSI (1981): Eörsi Gyula: Kötelmi jog - Általános rész. Tankönyvkiadó, Budapest, 1981.

- ERDŐ (1991): Erdő Péter: Egyházjog. Szent István Társulat, Budapest, 1991.
- FÁBIÁN-TAKÁCS (2016): Fábíán Ferenc-Szűrösné Takács Andrea: Előadásvázlatok a családjog köréből. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2016.
- FILÓ-PEHR (2015): Filó Erika-Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2015.
- FÖLDHÁZI (2016): Földházi Erzsébet: A családformák változása. Vigilia, 2016/9. szám
- FÖLDI-HAMZA (1996): Földi András-Hamza Gábor: A római jog története és inuítúioi. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.
- GÁRDOS (2018): Gárdos István: A vagyontárgy és a vagyon fogalma a Ptk.-ban. Gazdaság és Jog, 2018/11. szám
- GÁSPÁRDY (1966): Gáspárdy László: A kiségitő ügyleti tilalmak elméleti kérdései. Jogtudományi Közlöny, 1966/11. szám
- GÁVA (2014): Gáva Krisztián: Az Alaptörvény módosításai. Pro Publico Bono - A Magyar Közigazgatás, 2014/2. szám
- GELLÉN (2007): Gellén Klára: A színlelt szerződés meghatározó jegyei és egyéb ismérvei. In: Szabó Imre-Tóth Károly (szerk): Tanulmányok Dr. Besenyei Lajos egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem, Szeged 2007.
- GELLÉN (2008): Gellén Klára: A színlelt szerződés. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008.
- GÖNCZI-HORVÁTH-RÉVÉSZ-STIPTA-ZLINSZKY (2002): Gönczi-Horvát-Révész-Stipta-Zlinszky: Egyetemes jogtörténet I. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

GRÁD (2005): Grád András: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve. Strasbourg Bt., Budapest, 2005.

GRAD-GYENGE (2017): Grad-Gyenge Anikó: Szerzői jog és házassági vagyonyjog. Családi jog, 2017/4. szám

GROSSCHMID (1932): Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. Második kötet - második rész. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1932.

HAHN (1984): Hahn István: Egy militarizált társadalom anatómiája. História, 1984/5-6. szám

HAJDU-HORVÁTH-IJJAS-SZEGVÁRI-ZLINSZKY-STIPTA (1991): Hajdu-Horváth-Ijjas-Szegvári-Zlinszky-Stipta: Általános jogtörténet. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.

HARTAI (1981): Hartai László: Szerződés a házassági vagyonyjogban. Jogtudományi Közlöny, 1981/7. szám

HEGEDŰS (2006): Hegedűs Andrea: Az élettárs fogalma és a kifejezés tartalmi vonatkozásai. Családi jog, 2006./ 4. szám

HEGEDŰS (2006/2): Hegedűs Andrea: Élettársi kapcsolat kontra házasság: hasonlóságok és különbségek a hatályos magánjogban. Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica, Szeged, 2006.

HEGEDŰS (2008): Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolatok regisztrálása és annak hatása az élettársak öröklési jogi viszonyaira: az új Ptk. kodifikációs folyamatának áttekintése. In: Pusztahelyi Réka (szerk.): A magánjogi kodifikáció eredményei. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2008.

HEGEDŰS (2010): Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2010.

HEGEDŰS (2010/2): Hegedűs Andrea: Az azonos neműek élettársi kapcsolatának társadalmi és jogi megítélése az ókortól napjainkig. Jogelméleti Szemle, 2010/2. szám

HEGEDŰS (2011): Hegedűs Andrea: Eligazodás az élettársi kapcsolat különféle változatainak útvesztőjében. Forum: Acta Juridica et Poltica, Szeged, 2011.

HEGEDŰS (2015): Hegedűs Andrea: Házassági vagyoni rendszerek az új Ptk-ban. In: Sági Edit (szerk.): Decem anni in Europaea Unione III : Civilisztikai Tanulmányok, Miskolc, 2015.

HEGEDŰS (2017): Hegedűs Andrea: Polgári Jog- Családjog. R.I.M.Á.K. Kiadó, Szeged, 2017.

HEGEDŰS (2017/2): Hegedűs Andrea: Életkorokat érintő dilemmák a nagykorúság megszületésénél : II. rész: Az élettársi kapcsolat és annak regisztrált változata. I. rész Családi Jog, 2017/2. szám

HEGEDŰS (2017/3): Hegedűs Andrea: Életkorokat érintő dilemmák a nagykorúság megszületésénél: II. rész: Az élettársi kapcsolat és annak regisztrált változata. II. rész Családi Jog, 2017/3. szám

HERCZEG (1885): Herczeg Mihály: Magyar családi és öröklési jog. Eggenberg-féle Könyvkereskedés, Budapest, 1885.

HERGER (2015): Herger Csabáné: A szerzeményi kiegyenlítés a német házassági vagyoni jogban. Családi Jog, 2015/4. szám

HERGER (2017): Herger Csabáné: A modern magyar házassági vagyoni jog kialakulása és rendszere a német jogfejlődés tükrében. Schrank Verlag, 2017.

JAKÓ-MIKES-SZABÓ (2016): Jakó Nóra-Mikes Lili-Szabó Zsolt: Alkotmányjog. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2016.

JANCSÓ (1888): Jancsó György: A magyar házassági vagyoni jog. Hornyánszky Viktor Akadémiai Könyvnyomdája, Budapest, 1888.

JANCSÓ (1890): Jancsó György: A magyar házassági vagyoni jog. Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, Budapest, 1890.

JOBBÁGYI (2011): Jobbágyi Gábor: Jogi káosz felsőfokon - az élettársi kapcsolat hatályos magyar szabályozása. Jogtudományi Közlöny, 2011/2. szám

JOBBÁGYI (2014): Jobbágyi Gábor: Magyar Polgári Jog I. Szent István Társulat, Budapest, 2014.

JÓJÁRT (2014): Jójárt Eszter: Diszpozitivitás a régi és az új Polgári Törvénykönyvben. Magyar jog, 2014/12. szám

JUHÁSZ (2019): Juhász Ágnes: A szerződés módosítás kérdésköre a magyar polgári jogban. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2019.

KALLA (2012): Kalla Gábor: Házasság és házasságkötés az ókori mezopotámiában. Ókor, 2012/3. szám

KELEMEN (1941): Kelemen László: A szerződés alapuló kötelelem. Acta Universitatis Szegediensis Sectio Iuridica et Politica, Tomus XVI. Szeged, 1941.

KEMENES (2016): Kemenes István: Az érvénytelenség kérdéseinek szabályozása a Polgári Törvénykönyvben I. rész Gazdaság és Jog, 2016/1. szám

KISS-SÁNDOR (2014): Kiss Gábor-Sándor István: A szerződések érvénytelensége. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014.

KISTELEKY- LŐVÉTEI-SZEGVÁRI-RÁCZ-SCHWEITZER-TÓTH (1998): Kisteleky-Lővétei-Szegvári-Rác-Schweitzer-Tóth: Egyetemes állam- és jogtörténet; ókor-feudális kor. HVG-ORAC, Budapest, 1998.

KOLOSVÁRY (1898): Kolosváry Bálint: Házassági vagyoni jog. Grill Károly Cs. És Kir. Ud. Könyvkereskedése, 1898.

KOLOSVÁRY (1900): Kolosváry Bálint: A szerzeményi közösség a házassági vagyoni jogok rendszerében - Tanulmány az összehasonlító magánjog köréből; különös tekintettel hazai jogunkra. Stein János M. Kir. Egyetemi Könyvkereskedése, Budapest, 1900.

KOLOSVÁRY (1927): Kolosváry Bálint: Magánjog. Studium Kiadása, Budapest, 1927.

KÓSA (2018): Kövesné Kósa Zsuzsanna: A házastársak egymás közötti szerződésai. Közjegyzők Közlönye, 2018/1. Szám

KŐRÖS (1995): Kőrös András: A házastársak jogai és kötelezettségei. In: Kőrös András (szerk.): A családjog kézikönyve. HVG-ORAC, Budapest, 1995.

KŐRÖS (1997): Kőrös András: A házassági vagyoni jogi szerződés. Közjegyzők Közlönye, 1997/12. szám

KŐRÖS (1999): Kőrös András: A méltányosság a házassági vagyoni jogban. Bírák Lapja, 1999/3. szám

KŐRÖS (2002): Kőrös András: Házastársi közös vagyon, közös lakás. HVG-ORAC, Budapest, 2002.

KŐRÖS (2005): Kőrös András: "Fontolva haladás" - az új Ptk. Családjogi Könyve 3. rész A házastársi vagyoni közösség. Családi Jog, 2005/4. szám

KŐRÖS (2006): Kőrös András: Szerkesztőbizottsági javaslat: Harmadik rész - Az élettársi jogviszony. Polgári Jogi Kodifikáció, 2006/2. szám

KŐRÖS (2007): Kőrös András: A házastársak jogai és kötelezettségei. In: Kőrös András (szerk.): A családjog kézikönyve. HVG-ORAC, Budapest, 2007.

KŐRÖS (2011): Kőrös András: A házastársak közös rendelkezési joga és e jog megsértésének jogkövetkezményei. Családjog, 2011/2. szám

KŐRÖS (2013): Kőrös András: A családjog jövője: Az új Ptk. Családjogi könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése; Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat; Családi Jog, 2013/3. szám

KŐRÖS (2013/2): Kőrös András: Házassági vagyoni jog. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári Jog-Családjog, HVG-ORAC, Budapest, 2013.

KŐRÖS (2013/3): Kőrös András: Alapelvek. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári Jog-Családjog, HVG-ORAC, Budapest, 2013.

KŐRÖS (2017): Kőrös András: A magánautonómia korlátai a házastársak szerződési jogában. In: Görög Márta-Hegedűs Andrea (szerk.): Lege Duce, Comite Familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2017.

KRISTON (2018): Kriston Edit: Felelősségi kérdések a házassági vagyoni jogban. In: Barta Judit - Barzó Tímea-Csák Csilla (szerk.): Magyarázat a kártérítési joghoz. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2018.

KUTI (2016): Kuti Szilvia: Párkapcsolati formák Magyarországon. Élettársak a közjegyző előtt - "születéstől a halálig". Közjegyzők Közlönye, 2016/1. szám

LÁBADY (1992): Lábady Tamás: A magánélet alkotmányos védelme. Acta Humana, 1992/6.-7. szám

LÁBADY (2013): Lábady Tamás: A magánjog általános tana. Szent István Kiadó, Budapest, 2013.

LÁPOSSY (2009): Láposy Attila: Az alkotmánybírák a házasság védelméről. Fundamentum, 2009/1. szám

LENKOVICS (2017): Lenkovics Barnabás: A jóerkölcs alkotmányos védelme. In: In: Görög Márta-Hegedűs Andrea (szerk.): Lege Duce, Comite Familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2017.

LESZKOVEN (2015): Leszkoven László: A kötelelem teljesítése. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszkovent László-Pusztahelyi Réka: Kötelmi jog. A kötelmek közös és a szerződés általános szabályai. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015.

LESZKOVEN (2015/2): Leszkoven László: A szerződés módosítása és megszüntetése. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszkovent László-Pusztahelyi Réka: Kötelmi jog. A kötelmek közös és a szerződés általános szabályai. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015.

LESZKOVEN (2015/3): A kötelelem tárgya és tartalma: a szolgáltatás. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszkovent László-Pusztahelyi Réka: Kötelmi jog. A kötelmek közös és a szerződés általános szabályai. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015.

LESZKOVEN (2015/4): Leszkoven László: A szerződési jog alapelvei. In: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszkovent László-Pusztahelyi Réka: Kötelmi jog. A kötelmek közös és a szerződés általános szabályai. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2015.

LUKASHEVICH (2010): Vasily Lukashevich: Egy új európai család. Fundamentum, 2010/3. szám

MÉLYPATAKI (2013): Mélypataki Gábor: A család, mint szociálpolitikai alapfogalom (foglalkoztatás, segélyezés), Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXI. 2013/1. szám

MENYHÁRD (2000): Menyhárd Attila: A szerződés akarathibák miatti érvénytelensége. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Bibliotheca Iuridica Publicationes Cathedrarum 1., Budapest, 2000.

MENYHÁRD (2004): Menyhárd Attila: A jóerkölcsbe ütköző szerződések. Gondolat kiadó, Budapest, 2004.

MESZLÉNY (1931): Meszlény Artur: Magyar Magánjog. Budapest, Grill Károly könyvkiadó vállalata, 1931.

MEZEI (2007): Mezei Barna (szerk.): Magyar jogtörténet. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.

NEMÉNYI (1988): Neményi Mária: A család. Gondolat Kiadó, Budapest, 1988.

NIZSALOVSKY (1963): Nizsalovszky Endre: A család jogi rendjének alapjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963.

NOVOTNI (1983): Novotni Zoltán: A kétszemélyes relatív szerkezet szétbomlásának jelei kötelmi jogunkban. Jogtudományi Közlöny, 1983/11. szám

OSZTOVICS (2014): Osztovics András: A szerződés hatálya. Hatálytalanság. In: Osztovics András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. III. kötet. Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014.

OSZTOVICS (2014/2): Osztovics András: Az érvénytelenség jogkövetkezményei. In: Osztovics András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. III. kötet. Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014.

PAP (1965): Pap Tibor: A házasságon kívüli leszármazásra vonatkozó jogalkotás fejlődése, Studia iuridica auctoritate Universitatis Pécs publicata tanulmány sorozat, Pécs, 1965.

PAP (1982): Pap Tibor: Magyar Családjog. Tankönyvkiadó, Budapest, 1982.

PEHR (2013): Katonáné Pehr Erika: A gyámság. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári Jog-Családjog. HVG-ORAC, Budapest, 2013.

PETRIK (1987): Petrik Ferenc: Mi az új a családjogi törvényben? Magyar Jog, 1987/1. szám

PETRIK (1988): Petrik Ferenc: A családjogi törvény magyarázata. I. kötet, KJK-Kerszöv. Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 1988.

PONGRÁCZ-SPÉDER (2003): Pongrácz Tiborné-Spéder Zsolt: Élettársi kapcsolat és házasság - hasonlóságok és különbségek az ezredfordulón. Szociológiai Szemle, 2003/4. szám

PUSZTAHELYI (2019): Pusztahelyi Réka: A közös tulajdon In: Barzó Tímea-Papp Tekla (szerk.): Civilisztika II. Dologi jog - Felelősségtan. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.

PUSZTAHELYI (2015): Pusztahelyi Réka: A magánjogi elévülés. Novotni alapítvány, Miskolc 2015.

PUSZTAHELYI (2019/2): Pusztahelyi Réka: A tulajdonjogviszony. In: Barzó Tímea-Papp Tekla (szerk.): Civilisztika II. Dologi jog - Felelősségtan. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.

SÁRI-SOMODY (2008): Sári János-Somody Bernadette: Alapjogok-Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest, 2008.

SATIR (1999): Virginia Satir: A család együttélésének művészete. Coincidencia Kft., Budapest, 1999.

SÁPI (2019): Sági Edit: A színpadi művek szerzői joga. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2019.

SCHANDA (2008): Schanda Balázs: A házasság intézményének védelme a magyar alkotmányjogban. Iustum Aequum Salutare, 2008/3. szám

SCHANDA (2012): Schanda Balázs: A jog lehetőségei a család védelmére. Iustum Aequum Salutare, 2012/2. szám

SCHLÜCHTER-SZABÓ (2013): Wilfried Schlüchter-Szabó Helga: A német családi jog áttekintése. Forum Acta Juridica et Politica, Szeged, 2013/2.szám

SIKLÓSI (2014): Siklósi Iván: A nemlétező, érvénytelen és hatálytalan jogügyletek elméleti és dogmatikai kérdései a római jogban és a modern jogokban. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014.

SZÁSZY (1949): Szász István: A magyar magánjog alapintézményei. MEFESZ Jogászkar kiadása, Budapest, 1949.

SZEIBERT (2005): Szeibert Orsolya: A házastársak vagyoni megállapodásai - különös tekintettel a családvédelmi érdekek érvényesülésére. Jogok, 2005.

SZEIBERT (2006): Szeibert Orsolya: Házasság-házasságon kívüli partnerkapcsolat-család a nemzetközi emberi jogi egyezmények, az Alkotmány és az alkotmánybírói gyakorlat tükrében. In: Sajó András (szerk.): Alkotmányosság a magánjogban. Complex Kiadó, Budapest, 2006.

SZEIBERT (2007): Szeibert Orsolya: Házassági vagyoni szerződés az Európai Unióban. Családi Jog, 2007/1. szám

SZEIBERT (2009): Szeibert Orsolya: Házassági vagyoni megoldások Európában. Családi Jog, 2009/1. szám

SZEIBERT (2010): Szeibert Orsolya: A házassági vagyoni jog és a házassági vagyoni közösség eredete, célja és jövője - egyenlőség, autonómia és szolidaritás. Családi Jog, 2010/2. szám

SZEIBERT (2010/2): Szeibert Orsolya: Az élettársak és vagyoni viszonyaik: különös tekintettel a magyar ítélkezési gyakorlatra és a házasságon kívüli partnerkapcsolatok szabályozási megoldásaira Európában. HVG-ORAC, Budapest, 2010.

SZEIBERT (2011): Szeibert Orsolya: A családjog jövője Európában; az európai és magyar családjog lehetőségei. Családi Jog, 2011/4. szám

SZEIBERT (2011/2): Szeibert Orsolya: Az élettársi kapcsolat fogalma - itthon és Európában különös tekintettel a de facto élettársi viszonyokra. Magyar Jog, 2011/5. szám

SZEIBERT (2013): Szeibert Orsolya: Élettársak - a villikirály lányai vagy szürkellő fűzfák? A de facto élettársi kapcsolat szabályozásának margójára.

<http://ptk2013.hu/szakcikkek/szeibert-orsolya-elettarsak-a-villikiraly-lanyai-vagy-szurkello-fuzfak/1699> (2013) - letöltve: 2019. 10.29.

SZEIBERT (2013/2): Szeibert Orsolya: Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai. In: Kőrös András (szerk.): Az új Ptk. magyarázata III/VI.: Polgári jog. Családjog. HVG-ORAC, Budapest, 2013.

SZEIBERT (2014): Szeibert Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG-ORAC, Budapest, 2014.

SZEIBERT (2016): Szeibert Orsolya: A házassági vagyoni rendszerek közötti eltérések áthidalhatósága, különös tekintettel a házastársi vagyonszösségre és a közszerzeményi rendszerre. Családi Jog, 2016/1.szám

SZIGLIGETI (1959): Szigligeti Viktor: Házassági vagyoni jog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959.

SZLADITS (1937): Szladits Károly: A magyar magánjog vázlat. I. rész. (bevezetés, általános tanok, dologi jog, személyi és eszmei javak joga) Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1937.

SZLADITS (1937/2): Szladits Károly: A magyar magánjog vázlat. II. rész. (Kötelmi jog, családi jog, öröklési jog) Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1937.

SZLADITS (1941): Szladits Károly: Jogsabálytan. In: Szladits Károly (szerk.): Magyar magánjog. Első kötet- Általános rész, személyi jog. Grill Károly Könyvkiadó vállalata, Budapest, 1941.

TÓTH (1923): Tóth Lajos: Magyar magánjog - Általános tanok. (Második kötet) Hegedűs és Sándor Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság Könyvkiadóvállalata, Debrecen, 1923.

TÓTH (2014): Tóth Barbara: A határon átnyúló családjogi ügyek uniós szabályozásának hiányzó láncszeme - a házassági vagyoni jogi

rendeletjavaslatok. In: Zoványi Nikolett (szerk.): Jogalkotás és jogalkalmazás a XXI. Század Európájában. Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest-Debrecen, 2014.

TÓTHNÉ FÁBIÁN (1999): Tóthné Fábíán Eszter: A házassági vagyoni jog egyes elemeinek áttekintése. Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 1999/1. szám

TÓTHNÉ FÁBIÁN (2012): Tóthné Fábíán Eszter: A házastársi vagyoni közösség legfontosabb új rendelkezései az érvényes, de nem hatályos Polgári Törvénykönyv "Családjog" c. III. Könyvében. In: Katona Tamás (szerk.) Ünnepi e-könyv Herczeg János professzor 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2012.

TÓTHNÉ FÁBIÁN (2016): Tóthné Fábíán Eszter: A házastársi vagyoni közösség legfontosabb jellemzői az Új Polgári Törvénykönyvben. In: Gellén, Klára-Görög, Márta (szerk.) Lege et Fide: Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged. 2016.

TÓTHNÉ FÁBIÁN (2019): Tóthné Fábíán Eszter: A gazdaság változásának hatása a házassági vagyoni jogra. In: Boóc Ádám-Csehi Zoltán-Homicskó Árpád Olivér-Szuchy, Róbert (szerk.) 70 Studia in Honorem Ferenc Fábíán. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019.

TÖRÖK (2012): Török Éva: A szerződési szabadság értelmezésének lehetséges aspektusai. Jogtudományi Közlöny, 2012/1. szám

TRUNKOS (2011): Trunkos Anita Krisztina: A házassági vagyoni jog szabályozási tendenciája az Európai Unióban. Sectio Juridica et Politica, 2011/2.szám

VARGA (2012): Varga Zs. András: A házasságra és családra vonatkozó rendelkezések változása az alkotmányozás során. Iustum Aequum Salutare, 2012/2. szám

VASS (2002): Sári Péterné Vass Margit: A Családjogi Törvény magyarázata. KJK-Kerszöv. Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002.

VÉKÁS (1999): Vékás Lajos: A szerződési szabadság alkotmányos korlátai. Jogtudományi Közlöny, 1999/2. szám

VÉKÁS (2016): Vékás Lajos: Szerződési jog. Általános rész. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016.

VÉKÁS (2018): Vékás Lajos: A diszpozitív szabályozás elve és az elv kérdőjelei a gyakorlatban. Magyar Jog, 2018/7-8. szám

VERESS (2018): Veress Emőd: Az uzsora magánjogi jogkövetkezményei. In: Koltay, András (szerk.): Balás P. Elemér emlékkönyv: Tisztelgés és antológia sajtójogi, szerzői jogi és személyiségi jogi műveiből, halálának 70. évfordulóján. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2018.

VÖLCSEY (2018): Völcssey Balázs: A házassági vagyoni szerződés és a fedezetelvonó szerződés kapcsolata. Családi Jog, 2018/4. szám

WEISS (1969): Weiss Emília: A szerződés érvénytelensége a polgári jogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1969.

WEISS (1986): Weiss Emília: A családjogi törvény tervezett módosításához. Jogtudományi Közlöny, 1986/3. szám

WEISS (2000): Weiss Emília: Az új Polgári Törvénykönyv és a családjogi viszonyok szabályozása. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/2. szám

WEISS (2001): Weiss Emília: Családjog - A készülő Polgári Törvénykönyv családjogi könyvének a Kodifikációs Szerkesztőbizottság által elfogadott koncepciója. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/4-5. szám

WEISS (2004): Weiss Emília: Családjogi alapismeretek, Rejtjel, Budapest, 2004.

WEISS (2005): Weiss Emília: Kezdeti lépések a családog egyes intézményeinek harmonizálása irányában. In: Kisfaludi András (szerk.): Emlékkönyv Lontai Endre egyetemi tanár tiszteletére. Bibliotheca Iuridica ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2005.

WEISS (2007): Weiss Emília: A családjogi kodifikáció elvi kérdései. Közjegyzők Közlönye, 2007./1. szám

WEISS (2013): Weiss Emília: A Ptk. Családjogi Könyvéről. Jogtudományi Közlöny, 2013/9. szám

WOPERA (2012): Wopera Zsuzsa: Az Európai Családjog Kézikönyve. HVG-ORAC, Budapest, 2012.

WOPERA (2016): Wopera Zsuzsa: Az uniós jog hatása a határokon átnyúló családjogi ügyekre - fogalmi zavarok. Iustum Aequum Salutare, 2016/2. szám

WOPERA-Tóth (2018): Wopera Zsuzsa-Tóth Barbara: A nemzetközi párok vagyoni viszonyainak uniós rendezése. In: Raffai Katalin (szerk.): Határokon átnyúló családjogi ügyek. Nemzetközi személyes - és családjogi kérdések a XXI. Században. Pázmány Press, Budapest, 2018.

ZACHÁR (1912): Zachár Gyula: A magyar magánjog alaptanai. Légrády testvérek könyvnyomdája Budapest, 1912.

ZLINSZKY (1897): Zlinszky Imre: A magyar magánjog mai érvényében, különös tekintettel a gyakorlat igényeire. Franklin-társulat, Budapest, 1897.

ZLINSZKY (1902): Zlinszky Imre: A magyar magánjog mai érvényében. Franklin Társulat, Budapest, 1902.

ZSIROS (2014): Zsiros Annamária: Az Európai Unió családjoga és az azt szabályozó rendeletek fejlődése. Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica Tomus (XXXII.) 2014.

Idegen nyelvű források

ANTOKOLSKAIA (2006): Antokolskaia M.: Harmonisation of Family Law in Europe: A historical perspective. Intersentia, Antwerpen-Oxford, 2006.

ATIYAH (1979): Patrick Atiyah: The Rise and Fall of Freedom of Contract. Clarendon Press, Oxford, 1979.

ATWOOD-BIX (2012): Barbara a. Atwood- Brian H. Bix: A New Uniform Law for Premarital and marital Agreements. Family Law Quarterly, Volume 46. Number 3. 2012.

BAILY-HARRIS-MASSON- PROBERT (2008): Rebecca Bailey-Harris-Judith Masson-Rebecca Probert: Cretney's Principles of Family Law. 8th edition, Sweet & Maxwell, London, 2008.

BIX (2016) Brian Bix: Marriage Agreements and Religion. University of Illinois Law Review Nr. 4. 2016.

BOELE-WOELKI (2005): Katharina Boele-Woelki: The principles of European Family Law: its aims and prospects. Utrecht Law Review Vol. 1. Issue 2. 2005.

BOELE-WOELKI-FERRAND-BEILFUSS-JÄNTERÄ-JAREBORG-LOWE-MARTINY-PINTENS (2013): Katharina Boele-Woelki-Frédérique Ferrand- Cristina González Beilfuss-Maarit Jäntera-Jareborg-Nigel Lowe-Dieter Martiny-Walter Pintens: Principles of European Family Law regarding Property Relations between Spouses. Intersentia, -Cambridge-Antwerp-Poland, 2013.

BUCKLEY (2002): Lucy-Ann Buckley: Matrimonial Property and Irish law: a case for community. Northern Ireland legal Quarterly 53 (1) 2002.

BURDIS (1964): Panos D. Burdis: The ancient greek family. Social Science Vol. 39. (1964) No.3.

DUTTA (2013): Anatol Dutta: Der Vertrag und seine Grenzen im Familienvermögenrecht. In: Karl Riesenhuber-Kanako Takayama-Moritz Bälz (Eds.): Funktionen des Vertrages. Nomos, Baden-Baden, 2013.

EMILIANIDES (2019): Achilles C. Emilianides: Family and succession law in Cyprus. Second edition. Kluwer Law International BV, Netherland, 2019.

FERRAND-BRAAT (2009): Frédérique Ferrand-Bente Braat: National report France. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: European Family Law in Action Volume IV: Property relations between spouses. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

HEINRICH (2002): Dieter Heinrich: Zur Zukunft der Güterrecht in Europa FamRZ 2002.

HIEKEL-LIEFBOER-POORTMAN (2014): Nicole Hiekkel-Aart. C Liefbroer-Anne-Rigt Poortman: Understanding diversity in the meaning of cohabitation across Europe. European Journal of Population, 2014/4.

JAUERNIG (2004): Otmarh Jauernig: Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar. C.H.Beck, München 2004.

KNOX (1988): David Knox Choices in relationships – An introduction to marriage and the family, West Publishing Company, St. Paul, 1988.

KURKI-SUONIO (2009): Kristi Kurki-Suonio: National report Finland. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: European Family Law in Action Volume IV: Property relations between spouses. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

LUND-ANDERSEN - MAGNUSSEN (2009): Ingrid Lund-Andersen - Ingrid Magnussen: National report Denmark. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: European Family Law in Action Volume IV: Property relations between spouses. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

MELZER-HRUSAKOVÁ (2009): Filip Melzer-Milana Hrusaková: National report Czech Republic. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: European Family Law in Action Volume IV: Property relations between spouses. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

MUSCHELER (2017): Karlheinz Muscheler: Familienrecht. Verlag 4. Vahlen, München, 2017.

PARKINSON (2018): Patrik Parkinson: Family Property Division and the Principle of Judicial Restraint. UNSW Law Journal, (vol. 41.) 2018/2.

PATTI-CARICATO-IRTI-IANNICELLI-SERRA-DI STEFANO-PETÖ-BORTOLU (2009): Salvatore Patti-Cristina Caricato-Claudia Irti-Maria Alessandra Iannicelli-Maria Francesca Serra-Paola Di Stefano-Zsafia Csenge Petö-Tania Bortolu: National report Italy. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: European Family Law in Action Volume IV: Property relations between spouses. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

PEART-HENAGHAN (2017): Nicola Peart-Mark Henaghan: Children's Interests in Division of Property on Relationship Breakdown. In: Jessica Palmer-Nicola Peart-Margaret Briggs-Mark Henaghan (eds.): Law and Policy in Modern Family Finance - Property Division of the 21st Century. Intersentia, Cambridge-Antwerp-Portland, 2017.

PINTENS (2003): Walter Pintens: Europeanisation of Family Law. In: Katharina Boele-Woelki (szerk): Perspectives for the Unification and Harmonisation of Family Law in Europe, Intersentia, Antwerp-Oxford-New York, 2003.

PINTENS (2011): Walter Pintens: Matrimonial Property Law in Europe. Intersentia, Antwerpen, 2011.

PINTENS-ALLAERTS-PIGNOLET-SEYNS (2009): Walter Pintens-Veerle Allaerts-Dominique Pignolet-Syven Seyns: National report Belgium. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: European Family Law in

Action Volume IV: Property relations between spouses. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

RESETAR (2008): Branka Resetar: Matrimonial Property in Europe: A Link between Sociology and Family Law. *Electronic Journal of Comparative Law*, vol. 12, 2008.

ROTH (2009): Marianne Roth: National report Austria. In: Katharina Boele-Woelki - Bente Braat - Ian Curry-Sumner: *European Family Law in Action Volume IV: Property relations between spouses*. Intersentia, Antwerpen-Oxford-Portland 2009.

RÖTHEL (2009): Anne Röthel: Die Zugewinnngemeinschaft als europäisches Modell? In: Volker Lipp-Eva Schumann-Barbara Veit (hg.): *Die Zugewinnngemeinschaft - ein europäisches Modell? 7. Göttinger workshop zum Familienrecht*, Göttinger Juristische Schriften, Göttingen, 2009.

RÖTHEL (2015): Anne Röthel: *Güterrecht: Eine Einführung*. JURA-Juristische Ausbildung (vol. 37) 2015/3.

SCHWAB (2013): Dieter Schwab: *Familienrecht*. C.H.Beck, München, 2013.

SVEDRUP (2005): Tone Svedrup: Maintenance as a Separate Issue – The Relationship Between Maintenance and Matrimonial Property. In: Katharina Boele-Woelki (edt.): *Common Core and Better Law in European Family Law*, Intersentia. Antwerp-Oxford, 2005.

THORPE (2011): Mathew Thorpe: *Financial consequences of divorce: England versus the rest of Europe*. Intersentia, Antwerpen, 2011.

VALENTOVÁ (2016): Lucia Valentová: Property regimes of spouses and partners in new EU regulations - Jurisdiction, prorogation and choice of law. *International and Comparative Law Review*, 2016. vol. 16. no. 2.

WIEDEMANN (2014): Maria Giovanna Cubeddu Wiedemann (szerk.): The Optional Matrimonial Property Regime - The Franco-German Community of Accrued Gains. Intersentia, Cambridge-Antwerp-Portland, 2014.

Internetes források

T/7971/106 számú módosító javaslat indokolása - <https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971-0106.pdf> – letöltve: 2019.10.29.

Principles on property relations of spouses - A házastársak közötti vagyoni viszonyokra vonatkozó elvek (ford. Szeibert Orsolya) - <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Hungarian-translation-of-CEFL-Principles-on-property-relations-of-spouses.pdf> – letöltve: 2019.10.29.

The Principles of European Family Law Regarding the Property, Maintenance and Succession Rights of Couples in de facto Unions - <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/English-De-Facto.pdf> letöltve: 2020.05.11.

Az Európai Családjogi Bizottság számára készített országjelentések - <http://ceflonline.net/property-relations-reports-by-jurisdiction/> – letöltve: 2019.10.29.

Mikrocenzus 2016. 6. A háztartások és családok adatai - http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_6.pdf – letöltve: 2020.04.20.

Házaspárok és élettársak Európában - <http://www.coupleseurope.eu/hu/home> – letöltve: 2020.05.11.

HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK

Magyar jogforrások

Magyarország Alaptörvénye

1874. évi XXXV. törvénycikk a királyi közjegyzőkről

1946. évi XXIX. törvény a házasságon kívül született gyermek jogállásáról

1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya

1952. évi IV. törvény a házasságról, családról és gyámságról

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1977. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről
szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről

1991. évi XXV. törvény a tulajdonviszonyok rendezése érdekében, az állam
által az állampolgárok tulajdonába igazságtalanul okozott károk részleges
kárpótlásáról

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

2007. évi CLXXXIV. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról

2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel
összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez
szükséges egyes törvények módosításáról

2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről

Külföldi jogforrások

Emberi Jogok Európai Egyezménye

Emberi jogok Egyetemes Nyilatkozata

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

Európai Unió Alapjogi Chartája

Zöld könyv a házassági vagyoni jogi rendszerekre vonatkozó kollíziós szabályokról, különös tekintettel a joghatóságra és a kölcsönös elismerésre (COM/2006/0400)

A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról

A Tanács (EU) 2016/1104 rendelete a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról

Matrimonial Causes Act 1973

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv)

Ehegesetz (Osztrák Házassági Törvény)

Bürgerliches Gesetzbuch (német Polgári Törvénykönyv)

Schweizerische Zivilgesetzbuch (Svájci Polgári Törvénykönyv)

Burgerlijk Wetboek (Dutch Civil Code - Holland Polgári Törvénykönyv)

Unternehmensgesetzbuch (német cégtörvény)

HIVATKOZOTT JOGGYAKORLAT

Külföldi joggyakorlat

Marckx v. Belgium no. 6833/74 (1979)

Rees v. the United Kingdom no. 9532/81 (1986)

F v. Switzerland no. 11329/85 (1987)

B v. France no. 232-C (1992)

Keegan v. Ireland no. 16969/90 (1994)

Christine Goodwin v. the United Kingdom no. 28957/95 (2002)

Fretté v. France no. 36515/97 (2002)

Parry v. the United Kingdom no. 42971/05 (2006)

Emonet and others v. Switzerland no. 39051/03 (2008)

Schalk and Kopf v. Austria no.30141/04 (2010)

X and others v. Austria no. 19010/07 (2013)

C-122/99 és C-125/99 egyesített ügyek

F-122/06 ügy

C-267/06 ügy

C-147/08 ügy

C-443/15 ügy

C 451/16 ügy

C-558/16 ügy

C-673/16 ügy

Mcleod v. Mcleod [2008] UKPC 64

Preston v. Preston [1982] Fan 17.

Magyar joggyakorlat

22/1992 (IV.10.) AB határozat	BH 1984.446.
14/1995 (III.13.) AB határozat	BH 1988.80
154/2008 (XII.17.) AB határozat	BH 1994.537.
32/2010 (III.25.) AB határozat	BH 1995.43.
154/2008 (XII. 17.) AB határozat	BH 1995.570.
43/2012. (XII. 20.) AB határozat	BH 1997.23.
17/2012. számú Polgári Elvi Határozat	BH 1998.122 BH 1998.17.
EBH 1999/3/24.	BH 1998.274.
EBH 2001.436.	BH 1998.292.
EBH 2001.530.	BH 1999.409.
EBH 2005.1960.	BH 2000.260.
EBH 2010.2222.	BH 2000.457.
EBH 2010.P.17.	BH 2000.487.
EBH 2011.2335.	BH 2000.539.
EBH 2011.2403.	BH 2000.546.
EBH 2012.225.	BH 2001.170.
EBH 2012.P.2.	BH 2001.234.
EBH 2018.M.8.	BH 2001.278.
EBH 2005. 1234.	BH 2001.29.
BH 1976.159.	BH 2001.437.
BH 1982.298.	BH 2001.62.

BH 2002.312.	BH 2014.111.
BH 2003.323	BH 2014.209.
BH 2003.850.	BH 2015.126.
BH 2004.503.	BH 2015.254.
BH 2004.504.	BH 2015.33.
BH 2005.179.	BH 2016.114.
BH 2005.400.	BH 2016.117.
BH 2007.122.	BH 2016.244.
BH 2007.46.	BH 2016.280.
BH 2008.144.	BH 2016.86.
BH 2009.18.	BH 2017.338.
BH 2009.207.	BH 2017.36
BH 2009.300.	BH 2017.369.
BH 2010.181.	BH 2018.318.
BH 2011.105.	BH 2019.169.
BH 2011.307.	BH 2019.207.
BH 2011.337.	BDT 2000.127.
BH 2012.195.	BDT 2008.1857.
BH 2012.222.	BDT 2009.2060.
BH 2012.225.	BDT 2010.1190.
BH 2012.262.	BDT 2010.2269.
BH 2013.13.	BDT 2010.2351.
BH 2013.299.	BDT 2010.2352.
BH 2013.339.	BDT 2011.2601.
BH 2013.95.	BDT 2012.2633.

BDT 2012.2821. Pfv. II. 20.028/2013.
BDT 2015.3253. Pfv. II. 20.201/2013.
BDT 2015.3301. Pfv. II. 20.254/2013.
BDT 2015.3348. Pfv. II. 20.456/2013.
BDT 2015.3361. Pfv. II. 20.538/2013.
BDT 2018.3951. Pfv. II. 20.564/2013.
BDT 2019.4037. Pfv. II. 21.174/2013.
Pfv. II. 22.470/1999. Pfv. II. 21.176/2014
Pfv. II. 21.744/2004. Pfv. II. 21.370/2014.
Pfv. II. 21.737/2006. Pfv. II. 21.696/2014.
Pfv. II. 20.685/2007. Pfv. II. 20.139/2015.
Pfv. II. 21.126/2007. Pfv. II. 20.461/2015.
Pfv. II. 21.240/2007. Pfv. II. 21.556/2015.
Pfv. II. 21.722/2007. Pfv. II. 21.253/2016.
Pfv. II. 21.438/2008. Pfv. II. 22.015/2016.
Pfv. II. 21.709/2008. Pfv. II. 22.194/2016.
Pfv. II. 20.234/2009. Pfv. II. 22.262/2016.
Pfv. II. 20.597/2009. Pfv. II. 20.068/2017.
Pfv. II. 21.057/2009. Pfv. II. 20.069/2017.
Pfv. II. 21.525/2009. Pfv. II. 20.120/2017.
Pfv. II. 21.971/2009. Pfv. II. 21.219/2017.
Pfv. II. 20.009/2011. Pfv. II. 21.581/2017.
Pfv. II. 20.519/2011. Pfv. II. 21.589/2017.
Pfv. II. 20.726/2011. Pfv. II. 21.685/2017.
Pfv. II. 21.912/2012. Pfv. II. 21.997/2017.

A TÉMAKÖRHÖZ KAPCSOLÓDÓ SAJÁT KÖZLEMÉNYEK LISTÁJA

Van az a pénz? –Hasonlóságok és különbségek az élettársakra és a házastársakra vonatkozó vagyoni jogi szabályok között. "A tudomány szolgálatában" PEME IX. Ph.D.-Konferencia, <http://peme.hu/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=214>

Az élettársi kapcsolatok szabályozása az új Ptk. tükrében. Advocat (Miskolc) XVII:(1-2) pp. 35-40. (2014) http://www.miskolciugyvedikamara.hu/files/113/Advocat_2014_1-2_komplett.pdf

Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek vizsgálata a házassági vagyoni jogi szerződésekben. Profectus in Litteris VII., Debrecen (2015) 221-228.

Forms of relationships in hungarian civil law. In: Róth Erika (szerk.): Via scientiae iuris: International Conference of PhD Students in Law. 476 p. Gazdász Elasztik Kft., Miskolc, 2015. pp. 215-222.

A házastársak rendelkezési joga és az abból eredő felelősség egyes kérdései. In: Sági Edit (szerk.): Decem anni in Europaea Unione III.: Miskolci Jogtudományi Műhely, Civilisztikai Tanulmányok. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó, 2015. pp. 71-79.

Die Möglichkeiten der Regelung des Ehegüterrechts in der Europäischen Union. In: Prof. Dr. Szabó Miklós (szerk.): Doktoranduszok Fóruma, A Miskolci Egyetem Áll- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa, Miskolc, 2016. pp.197-202.

Az élettársak megítélése az alkotmányjog és a polgári jog szempontjából In: Hallók Tamás (szerk.): Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica, Tomus XXXIV. Miskolci University Press, Miskolc, 2016. pp. 226-239.

Inhaltsfreiheit und ihre Grenzen in den vermögensrechtlichen Eheverträgen. In: Bodó László (szerk.): Jogalkotás és jogalkalmazás a XXI. század Európájában II. Debrecen: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2016. pp. 51-57.

Mine, yours, ours? – Thoughts about the connection between marriage contract and immoral contract. In: Cristian Dumitru Mihes – Diana Cirmaciu: Current questions and european answers on the field of law and justice in Romania and Hungary, Pro Universitaria, Bukarest, 2016., pp. 111-117.

Toughts about the Regulation of Matrimonial Property Rights in EU and in Hungary. In: Hurdík Jan, Dobrovolná Eva, Valdhans Jirí (szerk.): Dny Práva 2015 = Days of Law 2015: Část VIII. Systémové otázky soukromého práva. Brno: Masaryk University, 2016. pp. 157-163.

A házassági vagyoni jogi szerződések általános szabályai a német és magyar jogban. In: Sági Edit (szerk.): Jogalkotás és Jogalkalmazás a XXI. század Európájában, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest-Miskolc, 2017. 63-78.

Current question of property relations between civil partners. In: Kékesi Tamás (szerk.): The Publications of the MultiScience - XXXI. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference, Miskolc 2017.

A házastársak rendelkezési jogából eredő felelősségi kérdések. Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXV., 2017., pp. 325–337. http://www.matarka.hu/koz/ISSN_0866-6032/tomus_35_2017/ISSN_0866-6032_tomus_35_2017_325-337.pdf

Barzó Tímea – Kriston Edit: *Gondolatok a közszerzeményi rendszerben rejlő ellentmondásokról.* Miskolci Jogi Szemle: A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Folyóirata 13:(1) pp. (2018) 24-38.

A szerzeményi közösség szabályozása a német BGB rendszerében. Családi Jog 2018/3. szám 45-47.o.

A család és ami mögötte van – A szociológia válasza a fogalomalkotás tükrében. In: Prof. Dr. Szabó Miklós (szerk.): Doktoranduszok Fóruma, A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa, Miskolc, 2018. 63.-67.o.

A család fogalma a társadalmi innováció sűrűjében, különös tekintettel a jogi és szociológiai megközelítésre. Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica XXXVI : 2 (2018) pp. 396-407.

A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – fogalmi nehézségek (I. rész) Advocat (Miskolc) XXI:(4) pp. 3-7. (2018)

Felelősségi kérdések a házassági vagyoni jogban. In: Barta Judit-Barzó Tímea-Csák Csilla (szerk.): Magyarázat a kártérítési joghoz. Wolter Kluwer Kiadó, Budapest, 2018. 334-346.o.

A család megítélése Európában, különös tekintettel az azonos nemű párok helyzetére. In: Prof. Dr. Szabó Miklós (szerk.): *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium* (Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai) Tomus 18. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2019. 85-96.o.

A családtagok vagyoni viszonyainak rendszere a Ptk. tükrében. Miskolci Jogi Szemle 2019/1. szám, 101-114.o.

A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 2. rész: Az élettársak közötti törvényes vagyoni rendszer. *Advocat* 2019/1. szám 13-20. o.

A családi vagyoni szerződések perspektívái Európában. In: Szabó Miklós (szerk.): *Doktoranduszok Fóruma* (Miskolc, 2018. november 22.) Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa, Miskolc, 2019. 81-85.o.

Relationship Forms in the Contemporary Hungary – in the Light of the European Trends. In: Zdeňka Králíčková - Martin Kornel - Jiří Valdhans (eds.): *Days of Law 2018. Part one – Marriage for all?* Acta Universitatis Brunensis Iuridicaeditio Scientia, Masaryk University Press, Brno, 2019. 101-109.o.

A családtagok közötti vagyoni szerződések érvénytelensége. In: Sági, Edit; Kriston, Edit (szerk.) *Érvénytelenség és hatálytalanság a polgári jogban.* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2019. 50-54.o.

A szerződése hatálya és a fedezetelvonás. In: Sági, Edit; Kriston, Edit (szerk.) *Érvénytelenség és hatálytalanság a polgári jogban.* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2019. 25-29.o.

A szerződés létrejöttének , érvényességének és hatályosságának általános megközelítése. In: Sági, Edit; Kriston, Edit (szerk.) *Érvénytelenség és hatálytalanság a polgári jogban.* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2019. 3-6.o.

A hatálytalan kontraktusok jogkövetkezményei. In: Sági, Edit; Kriston, Edit (szerk.) *Érvénytelenség és hatálytalanság a polgári jogban.* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2019. 37-39.o.

Az érvénytelenség jogkövetkezményei I. In: Sági, Edit; Kriston, Edit (szerk.) *Érvénytelenség és hatálytalanság a polgári jogban.* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2019. 29-32.o.

Az érvénytelenség jogkövetkezményei II. In: Sági, Edit; Kriston, Edit (szerk.) *Érvénytelenség és hatálytalanság a polgári jogban.* Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2019. 33-36.o.

A házassági vagyoni jog harmonizációjának problematikus pontjai: A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete a házassági vagyoni jogi kérdések rendezéséről. In: . *Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica XXXVII/1* (2019) 438-447.o.

A de facto élettársi kapcsolat elmélete és gyakorlata – 3. rész: A de facto élettársi tartás. *Advocat* 2019/2. szám, 18-26.o.

A de facto élettársi kapcsolat és törvényen alapuló vagyoni viszonyaik. *Ügyvédek Lapja* 2019/9-10. szám

Házasságot minden(ki)nek? – Innovatív megoldások és társadalmi reflexiók a házasság jogintézményében. *Innovatív magánjogi megoldások a társadalmi-gazdasági haladás szolgálatában* (Tanulmánykötet), *Magánjogot Oktatók Egyesülete, Miskolc, 2020.* 130-136.o. http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovat%C3%ADv-mag%C3%A1njogi-megold%C3%A1sok-a-t%C3%A1rsadalmi-gazdas%C3%A1gi-halad%C3%A1s-szol%C3%A1lat%C3%A1ban.-Tanulm%C3%A1nyk%C3%B6tet.2020..pdf

A „családi vagyoni jog” és ami mögötte van – Párkapcsolatban élők közötti vagyoni viszonyok a magyar Ptk.-ban. In: Csák Csilla - Barzó Tímea - Dmitro Bielov - Yaroslav Lazur – Sibilla Buletsa: *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union. – Part 1.,* Izdevniecība “Baltija Publishing”, Riga, 2020. 77-92.o.

Kriston Edit – Sági Edit: *Possibilities of Harmonisation in the Field of Family Property Law.* *European Integration Studies* 2020/1. szám 81-89.o.

SZERZŐSÉGI NYILATKOZAT

Alulírott **dr. Kriston Edit** ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám. A benne található, másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá azt is, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Miskolc, 2020. június 13.

.....
dr. Kriston Edit